ANATOLE FRANCE

INSULA PINGUINILOR

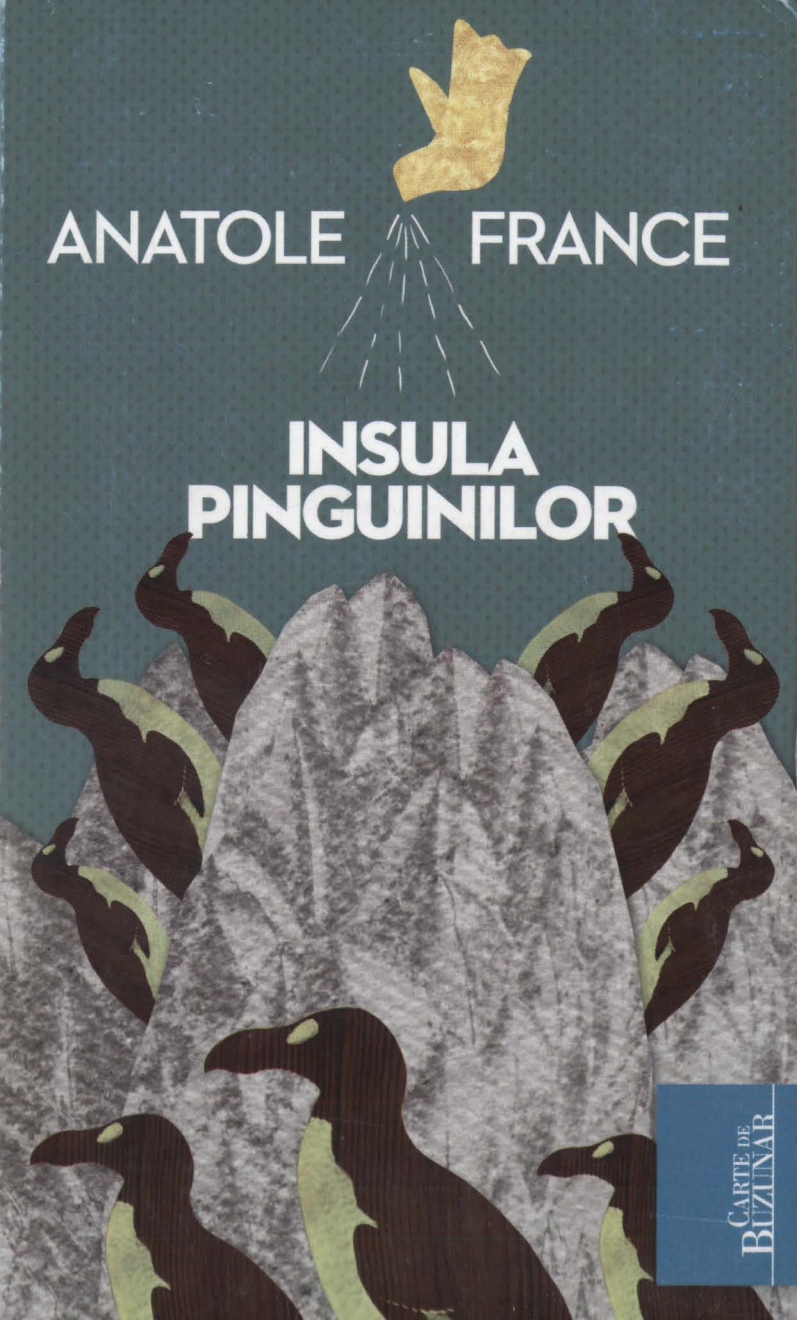

CARTE DE BUZUNAR

Anatole France (1844, Paris – 1924, Tours), pseudonimul lui Jacques Anatole François Thibault, poet, jurnalist şi romancier prolific, a primit, în 1921, Premiul Nobel pentru Literatură.

France a fost considerat de contemporanii săi omul de litere francez ideal; câteva cărţi au devenit, în timpul vieţii sale, bestselleruri, iar romanul care i-a adus celebritatea, *Crima lui Sylvestre Bonnard*, a fost premiat de Academia Franceză în 1881. În 1896 France avea să devină, el însuşi, membru al Academiei Franceze. Stilul său, modelat după Voltaire, scriitura lui elegantă, amestecul de scepticism, hedonism şi ironie, tipic viziunii sale, aveau să-l transforme într-unul dintre autorii clasici ai epocii.

În *Insula pinguinilor* (1908), Anatole France satirizează moravurile societăţii franceze de secol XVIII şi XIX şi, în subsidiar, ironizează superstiţiile populare şi fetişurile religioase din toate timpurile. France rezervă, în acest tur de forţă alegoric prin istoria umanităţii, un spaţiu amplu relatării ficţionale, de pe poziţii critice, a Afacerii Dreyfus. Romancierul a jucat un rol important în această controversă, semnând faimoasa scrisoare a lui Émile Zola, *J'accuse*, în sprijinul lui Alfred Dreyfus. După mai bine de un deceniu, nevinovăţia tânărul ofiţer evreu, acuzat de spionaj, a fost dovedită, dreyfusarzii având câştig de cauză.

Printre cărţile publicate de Anatole France se mai numără volumul de poeme *Poèmes dorés* (1873), *Poftele lui Jean Servien* (1882), romanul autobiografic *Cartea prietenului meu* (1885), *Ospătăria „La regina Pédauque"* (1893), *Thaïs* (1890), colecţia de cronici literare *La Vie littéraire* (1888-1892), colecţia de aforisme *Grădina lui Epicur* (1895), volumul de povestiri *Le Puits de Sainte Claire* (1895), prozele din *Histoire contemporaine* (1896-1901), *Revolta îngerilor* (1914).

ANATOLE FRANCE

INSULA PINGUINILOR

Traducere din limba franceză şi note de
Aurel Tita

CDB

Anatole France, *L'Île des Pingouins*
© Curtea Veche Publishing, 2010
pentru prezenta ediție

JURNALUL NAȚIONAL

Director general
Marius Tucă

Piața Presei libere nr. 1,
Corp D, etaj VIII,
București, sector 1,
tel.: 021-318 20 37,
fax: 021-318 20 35
E-mail: editura.jurnalul@jurnalul.ro

Curtea Veche

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. arh. Ion Mincu 11, București
tel.: 021-222 57 26, 021-222 47 65;
www.curteaveche.ro;
redactie@curteaveche.ro

Editor: Grigore Arsene
Redactor: Cătălin Sturza
Tehnoredactor: Crenguța Rontea

Design copertă:
GRIFFON & SWANS
creative services
www.griffon.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FRANCE, ANATOLE

Insula pinguinilor / Anatole France ; trad. și note de Aurel Tița. - București : Curtea Veche Publishing, 2010
ISBN 978-973-669-987-0

I. Tița, Aurel (trad.)

821.133.1-31=135.1

Tipărit la G Canale, București

Prefața autorului

Cu toată felurimea vădită a distracțiilor care par să mă atragă, viața mea nu are decât un țel și năzuiește, întreagă, către împlinirea unui plan măreț. Scriu istoria pinguinilor. Muncesc la ea cu râvnă, fără să mă dau bătut în fața atâtor greutăți, care uneori par de neînvins.

Am scormonit pământul ca să dau în vileag monumentele îngropate ale acestui popor. Primele cărți ale oamenilor au fost pietrele. Am cercetat pietrele, pe care le putem socoti hrisoavele cele mai vechi ale pinguinilor. Pe țărmul oceanului, am răscolit un tumulus neatins, în care am găsit, cum se întâmplă de obicei, topoare de cremene, săbii de bronz, monede romane și una de un franc, cu chipul lui Ludovic Filip I, rigă al francezilor.

Pentru vremile istorice, cronica lui Johannes Talpa, un călugăr al mănăstirii din Beargarden, mi-a fost de mare ajutor. M-am adăpat din ea cu atât mai mare nesaț cu cât pentru zorii veacului de mijloc al pinguinilor alt izvor nu se află.

Cu începere din al XIII-lea veac suntem mai bogați – mai bogați, dar nu și mai fericiți. E nespus de greu să scrii istorie. La drept vorbind, niciodată nu știi cum s-au petrecut lucrurile. Și istoricul e cu atât mai stingherit, cu cât

află documente mai din belşug. Când nu cunoşti un fapt decât dintr-o singură mărturie, îl admiţi fără multă şovăire. Perplexitatea începe când evenimentele sunt pomenite de doi sau mai mulţi martori, căci mărturiile lor sunt veşnic contradictorii şi veşnic ireconciliabile.

Fără doar şi poate, temeiurile ştiinţifice care te fac să preferi o mărturie alteia sunt, uneori, foarte puternice. Dar niciodată nu sunt îndeajuns de puternice ca să precumpănească patimile, prejudecăţile şi interesele noastre ori să învingă acea uşurătate comună tuturor oamenilor gravi. Aşa încât mai totdeauna înfăţişăm lucrurile în chip interesat sau uşuratic.

M-am înfăţişat mai multor învăţaţi arheologi şi paleografi, din ţară şi din străinătate, să le împărtăşesc greutăţile de care m-am izbit la alcătuirea istoriei pinguinilor. M-am lovit de dispreţul lor. Mă priveau cu un zâmbet de milă, părând a-mi spune: „Păi, ce, noi scriem istorie? Crezi că noi încercăm să scoatem dintr-un text, dintr-un document, cea mai neînsemnată fărâmă de viaţă sau de adevăr? Pur şi simplu, publicăm textele. Noi respectăm buchea. Numai slova e precisă şi poate fi drămuită; duhul ei, nu. Ideile sunt închipuiri. Trebuie să fii un om tare neserios, ca să te apuci să scrii istorie: ţi se cere imaginaţie."

Toate acestea se puteau citi în privirea şi în surâsul marilor noştri paleografi şi discuţia cu ei mă descuraja nespus. Într-o bună zi, când eram şi mai abătut ca de obicei, după o convorbire cu un sigilograf eminent, m-am pomenit cugetând aşa:

„Dar există, totuşi, şi istorici. Nu li s-a stins cu totul semiţia. Tot se mai păstrează vreo cinci sau şase la Academie. Ei nu publică texte. Scriu istorie. N-au să-mi spună aşadar că numai un om neserios s-ar putea înhăma la o astfel de muncă."

Gândul acesta mi-a ridicat moralul.

A doua zi, m-am dus la unul dintre ei, un bătrân cu mintea ageră.

– Am venit la dumneavoastră – i-am spus – ca să vă cer sfat, pentru că vă ştiu un om cu experienţă. Mă străduiesc să întocmesc o istorie şi nu izbutesc.

Mi-a răspuns ridicând din umeri:

– Ce rost are, dragă domnule, să te chinuieşti atât şi de ce ţii să alcătuieşti o istorie, când n-ai decât să le copiezi pe cele mai cunoscute, aşa cum se face de obicei? Dacă vei aduce o concepţie nouă, vreo idee originală, dacă vei înfăţişa oamenii şi lucrurile într-un chip neaşteptat, îl vei ului pe cititor. Şi cititorului nu-i place să rămână uluit. Cititorul nu caută niciodată într-o carte de istorie decât neroziile pe care le ştia mai dinainte. Dacă vei încerca să-l mai înveţi şi altceva, nu vei reuşi decât să-l umileşti şi să-l superi. Nu căuta să-l luminezi, căci se va plânge că-l jigneşti în convingerile lui.

Istoricii se copiază unii pe alţii, cruţându-se astfel de oboseală şi ferindu-se să se arate îngâmfaţi.

Fă ca ei şi nu căuta să fii original. Un istoric original e privit cu neîncredere, cu dispreţ şi cu obştească scârbă.

Crezi dumneata, domnule – adăugă el –, că eu aş mai fi fost un om preţuit şi onorat, aşa cum sunt, dacă aş fi adus lucruri noi în cărţile mele de istorie? Şi ce sunt, mă rog, lucrurile noi? Obrăznicii!

S-a sculat. I-am mulţumit pentru bunăvoinţă şi am plecat. M-a chemat îndărăt, de la uşă:

– Vreau să-ţi mai spun ceva. Dacă vrei ca lucrarea dumitale să fie bine primită, nu scăpa niciun prilej să proslăveşti virtuţile care stau la temelia societăţii: cultul bogăţiei, sentimentele cucernice şi, mai cu seamă, resemnarea săracului, care este temelia ordinii. Spune răspicat că obârşiile proprietăţii, ale nobilimii şi ale jandarmeriei vor fi tratate în cartea dumitale de istorie cu tot respectul

care se cuvine acestor instituții. Arată-le că ești gata să admiți și supranaturalul, când se iveşte. În felul acesta, te vei bucura de succes în protipendadă.

Am chibzuit mult asupra acestor judicioase observații și am ținut seamă de ele cu sfințenie.

N-am a ține seamă aici de pinguini, înainte de metamorfozarea lor. Ei nu formează obiectul preocupărilor mele decât din clipa când ies din zoologie, ca să intre în istorie și teologie. Ba încă trebuie să spun lămurit că faimosul Sfânt Maël a prefăcut în oameni niște pinguini adevărați. Altfel, cuvântul ar putea astăzi da loc la nedumeriri.

Numim pinguin o pasăre din ținuturile arctice, care face parte din familia alcideelor: numim ciontonog[1] tipul sfeniscideelor care sălăşluiesc în mările arctice. Aşa face, bunăoară, domnul G. Lecointe în notele lui de călătorie din *Belgica*[2]. „Dintre toate păsările care populează strâmtoarea lui Gerlache – spune el – ciontonogii sunt, desigur, cei mai interesanți. Ei sunt pomeniți uneori, impropriu, și sub numele de pinguini ai sudului." Doctorul J.-B. Charcot afirmă, dimpotrivă, că adevărații și singurii pinguini sunt acele păsări din ținutul antarctic pe care noi le numim ciontonogi – motivând că numele de pinguini l-au primit, fără îndoială, din pricina grăsimii lor, de la olandezi, care în 1598 ajunseseră la Capul Magellan. Dar dacă ciontonogii se numesc pinguini, cum se vor numi de acum încolo pinguinii? Doctorul J.-B. Charcot nu ne-o spune și nici nu pare să se sinchisească de asta cât de cât.[3]

Ei bine, fie că ciontonogii lui devin sau redevin pinguini, e un fapt pe care trebuie să-l primim ca atare. Aducându-ni-l

---

[1] În franțuzește, *manchot*.

[2] G. Lecointe, *Au pays des manchots* (*În țara ciontonogilor*), Bruxelles, 1904, Oscar Schepens & Co, Société Belge de Librairie (*n.a.*).

[3] J.-B. Charcot, *Journal de l'expédition antartique française*, 1903-1905, Paris, Masson et Cie, Éditeurs (*n.a.*).

la cunoştinţă, doctorul Charcot a dobândit dreptul să le dea un nume. Dar, cel puţin, să le îngăduie pinguinilor septentrionali să rămână pinguini! Vom avea pinguinii din sud şi pinguinii din nord, pinguinii antarctici şi pinguinii arctici, alcideele sau foştii pinguini şi sfeniscideele sau foştii ciontonogi. Poate că lucrul acesta le va da de furcă ornitologilor care-şi bat capul cu descrierea şi clasarea palmipedelor. Se vor întreba, de bună seamă, dacă într-adevăr acelaşi nume este potrivit pentru două familii care trăiesc departe una de alta, la cei doi poli, şi se deosebesc în mai multe privinţe, mai ales la cioc, la cioturile aripilor şi la gheare. În ce mă priveşte, nu am nimic împotriva acestei confuzii, între pinguinii mei şi ai domnului J.-B. Charcot, oricare ar fi deosebirile, tot mai numeroase şi mai mari mi se par asemănările. Şi unii şi alţii ne atrag atenţia prin înfăţişarea lor gravă şi placidă, printr-o demnitate comică, printr-o familiaritate plină de încredere, printr-o bunătate zeflemitoare, prin gesturi stângace şi totodată solemne. Şi unii şi alţii sunt paşnici, vorbăreţi, dornici de spectacole, preocupaţi de treburile obşteşti şi, poate, cam jinduitori după ranguri înalte.

Dar hiperboreenii mei, la drept vorbind, n-au aripioarele cojite, ci acoperite cu pene lungi. Cu toate că picioarele lor sunt înfipte ceva mai în faţă decât ale pinguinilor meridionali, merg şi ei cu pieptul ţanţoş, cu capul sus, legănându-şi trupul în chip tot atât de demn, şi ciocul lor sublim (*os sublime*) nu e pricina cea mai neînsemnată a greşelii în care a căzut apostolul când i-a luat drept oameni.

Lucrarea de faţă aparţine, trebuie să recunosc, istoriei de tip vechi, care prezintă şirul întâmplărilor a căror amintire s-a păstrat şi care arată, pe cât e cu putinţă, cauzele şi efectele lor; ceea ce e mai degrabă o artă decât o ştiinţă. Zic unii că procedeul acesta nu e pe placul celor

care îndrăgesc exactitatea şi că străvechea Clio[1] e socotită astăzi o palavragioaică. S-ar putea să ajungem, cu timpul, la o istorie mai sigură, o istorie a condiţiilor de trai, care să ne arate ce-a produs şi ce-a consumat cutare popor în cutare epocă, pe toate tărâmurile activităţii lui. Istoria aceasta nu va mai fi o artă, ci o ştiinţă şi se va mândri cu exactitatea care-i lipseşte vechii istorii. Dar, ca să se poată întocmi, istoria aceasta necesită o sumedenie de statistici, de care au dus lipsă, până acum, toate popoarele şi îndeosebi pinguinii. Se prea poate ca naţiunile moderne să ne dea, cândva, elementele unei astfel de istorii. Dar, în ceea ce priveşte istoria omenirii trecute, mă tem că va trebui să ne mulţumim şi de acum încolo cu o povestire după moda veche. Interesul unei astfel de povestiri este legat mai ales de perspicacitatea şi de buna-credinţă de care dă dovadă povestitorul.

Viaţa unui popor – aşa cum a spus un mare scriitor din Alca – este o urzeală de crime, de lipsuri şi de nebunii. În Pinguinia lucrurile se petrec la fel ca la celelalte neamuri. Istoria ei ne înfăţişează, totuşi, şi părţi minunate, pe care sper că am izbutit să le pun în adevărata lor lumină.

Pinguinii au păstrat multă vreme porniri războinice. Unul dintre ei, Jacob Filozoful, le-a zugrăvit caracterul într-un mic tablou de moravuri, pe care-l reproduc aici şi pe care, fără îndoială, cititorii îl vor parcurge cu plăcere:

„Înţeleptul Graţian cutreiera Pinguinia pe vremea ultimilor Draconizi. Într-o bună zi, pe când trecea printr-o vale răcoroasă, unde răsunau în văzduhul limpede tălăngile vacilor, a poposit pe o bancă lângă un stejar, în preajma unei colibe. Pe pragul casei, o mamă îşi alăpta pruncul. Un băieţaş se juca, alături, cu un dulău. Un bătrân orb, care se prăjea la soare, sorbea lumina zilei cu buzele întredeschise.

[1] Muza poeziei epice şi a istoriei.

Stăpânul casei, un bărbat tânăr şi voinic, i-a oferit lui Graţian pâine şi lapte.

După ce s-a înfruptat din ţărănescul ospăţ, filozoful marsuin a spus:

– Mulţumesc dumneavoastră, oameni buni ai acestei ţări minunate. Toate vădesc aici bucuria, buna înţelegere şi pacea.

În timp ce vorbea aşa, a trecut pe-acolo un cioban cântând un marş din cimpoi.

– Cum se numeşte cântecul acesta atât de săltăreţ?, l-a întrebat Graţian.

– E imnul de război împotriva marsuinilor, i-a răspuns ţăranul. Toată lumea-l cântă. Îl ştiu şi copiii înainte de a începe să vorbească. Toţi suntem buni pinguini.

– Nu vi-s dragi marsuinii?

– Îi urâm.

– Şi de ce-i urâţi?

– Mai întrebi? Nu-s, oare, marsuinii vecinii pinguinilor?

– Fără îndoială!

– Ei bine, din pricina asta îi urăsc pinguinii pe marsuini!

– Ăsta e un motiv?

– De bună seamă. Când spui vecini, spui duşmani. Uite, priveşte ţarina aceea lipită de-a mea. E ţarina omului pe care-l urăsc mai mult ca orice pe lumea asta. După el, cei mai cumpliţi duşmani ai mei sunt oamenii din satul acela, căţărat pe celălalt mal al văii, la poalele pădurii de mesteceni. În valea asta îngustă, închisă din toate părţile, sunt numai două sate: cel de-acolo şi al meu. Şi sunt duşmane. Ori de câte ori băieţii noştri se întâlnesc cu cei de peste vale, se înjură şi se iau la bătaie. Şi dumneata mai vrei ca pinguinii să nu fie duşmanii marsuinilor! Carevasăzică, dumneata habar n-ai ce e patriotismul. Din pieptul meu, însă, ies doar două strigăte: Trăiască pinguinii! Moarte marsuinilor!"

Vreme de treisprezece veacuri, pinguinii s-au războit cu toate popoarele din lume, cu o statornică ardoare, dar cu rezultate felurite. Apoi, în câțiva ani, li s-a scârbit de ce iubiseră atât amar de vreme și au îndrăgit grozav pacea, dând grai acestei iubiri cu demnitate, de bună seamă, dar și cu accentul cel mai sincer. Generalii s-au împăcat și ei de minune cu această nouă toană. Toată armata lor s-a închinat cu mare plăcere. Numai conțopiștii și hârțogarii s-au plâns, iar ologii au rămas nemângâiați.

Chiar acest Jacob Filozoful a ticluit un fel de povestire morală, în care înfățișa cu haz și vigoare felurite fapte ale oamenilor, strecurând și o seamă de trăsături desprinse din istoria propriei sale țări. Unii l-au întrebat de ce a întocmit această istorie mincinoasă și ce folos socoate el că va să tragă din ea patria lui.

– Un foarte mare folos, le-a răspuns filozoful. Când își vor vedea faptele astfel pritocite și despuiate de tot ce-i măgulea, cititorii se vor putea convinge din citirea cumplitei povestiri, pinguinii vor chibzui mai bine și poate că se vor cuminți.

În lucrarea aceasta, aș fi vrut să nu las la o parte nimic din ce i-ar putea interesa pe artiști. Am pus în ea un capitol despre pictura pinguină în Evul Mediu. Acest capitol e mai puțin complet decât aș fi dorit, dar nu e vina mea, așa cum cititorii se vor putea convinge din citirea cumplitei povestiri prin care închei această prefață.

Anul trecut, prin iunie, mi-a trecut prin cap să-l consult asupra originilor și progresului artei pinguine pe regretatul Fulgence Tapir, eruditul autor al lucrării *Analele universale ale picturii, sculpturii și arhitecturii.*

Introdus în camera lui de lucru, am găsit, în fața unui birou cu multe sertare, sub un morman înspăimântător de hârțoage, un omuleț nemaipomenit de miop, ale cărui pleoape clipeau des, în dosul unor ochelari de aur.

Ca să compenseze slăbiciunea vederilor, nasul lui lunguieț și mobil, înzestrat cu un tact minunat, cerceta lumea înconjurătoare. Prin acest organ venea Fulgence Tapir în contact cu arta și cu frumosul. Se știe că în Franța criticii muzicali sunt de cele mai multe ori surzi, iar criticii plastici orbi. Asta le îngăduie reculegerea prielnică ideilor estetice. Cu niște ochi versați în perceperea formelor și culorilor în care se înveșmântă tainica natură, credeți oare că Fulgence Tapir s-ar fi ridicat, pe un munte de documente tipărite și manuscrise, până la culmile spiritualismului doctrinar și ar fi conceput acea viguroasă teorie care face artele din toate țările și din toate timpurile să conveargă către Academie, țelul lor suprem?

Pereții camerei de lucru, podeaua, până și tavanul erau pline de teancuri uriașe de hârtii, de cartoane peste măsură de umflate, de cutii în care se înghesuia un noian de fișe. Cu o admirație vecină cu spaima, m-am zgâit multă vreme la potopul erudiției, gata să se dezlănțuie.

– Maestre – am îngăimat eu cu glasul sugrumat de emoție –, cutez să recurg la bunătatea și la știința dumneavoastră, amândouă deopotrivă de nesecătuite. N-ați binevoi să mă călăuziți în anevoioasele mele cercetări despre originile artei pinguine?

– Domnule – mi-a răspuns maestrul –, dețin toată arta, mă înțelegi, toată arta, pe fișe clasate alfabetic și pe materii. Socot de datoria mea să-ți pun la dispoziție tot ce e în legătură cu pinguinii. Urcă-te pe scara asta și scoate cutia de colo. Ai să găsești în ea tot ce-ți trebuie.

Tremurând, m-am supus – am făcut cum îmi zisese. Dar nici n-apucasem bine să deschid cutia fatală, că fișele albastre țâșniră din ea și, lunecându-mi printre degete, începură să fulguiască. Aproape în același timp, prin simpatie, s-au deschis și cutiile vecine, din care s-au revărsat puhoaie de fișe trandafirii, verzi și albe și, de la una la

alta, fişele felurit colorate s-au năpustit fremătând, din toate cutiile, cum se năpustesc în aprilie torentele pe povârnişurile munţilor. Într-un minut, au acoperit parchetul cu un strat gros de hârtie. Ţâşnind din matca lor neistovită cu un vuiet care creştea necontenit, îşi prăvăleau tot mai năprasnic şuvoaiele. Înfundat până la genunchi, Fulgence Tapir urmărea cataclismul cu nasul lui atent. Când şi-a dat seama de unde provenea, s-a făcut galben de spaimă:

– Ce de artă!, a exclamat el.

L-am strigat. M-am aplecat să-i dau ajutor, ca să se urce şi el pe scara care se încovoia sub puhoi. Era prea târziu. Copleşit, disperat, într-un hal de-ţi era mai mare milă de el, după ce-şi pierduse tichia de catifea şi ochelarii de aur, zadarnic mai căuta, cu braţele lui scurte, să stăvilească puhoiul care-i ajunsese până la subsuori. Deodată, s-a învolburat un val năprasnic de fişe, înfăşurându-l într-un vârtej uriaş. În fulgerarea unei clipe, am mai zărit în abis scăfârlia lucioasă a savantului şi mânuţele lui dolofane, apoi genunea s-a închis, iar potopul s-a răspândit peste tăcere şi neclintire. Ameninţat să fiu şi eu înghiţit, cu scară cu tot, am fugit prin ochiul cel mai înalt al ferestrei.

Quiberon, 1 septembrie 1907

Cartea întâi

ORIGINILE

Capitolul I

VIAŢA SFÂNTULUI MAËL

La nouă ani bătuţi, Maël, vlăstar al unei familii crăieşti din Cambria, a fost trimis la mănăstirea din Yvern, pentru învăţul sfintelor şi profanelor scripturi. În al paisprezecelea an al vieţii s-a lepădat de moştenirea lui, făcând legământ pre Domnul să-L slujească. Timpul şi-l orânduise după canoane, închinându-l cântecelor de preamărire, învăţului gramaticii şi adâncirii adevărurilor veşnice.

O mireasmă cerească dezvălui curând în chinovie virtuţile acestui călugăr. Şi când preafericitul Gal, abatele Yvernului, a trecut în lumea dreptţilor, la ocârmuirea mănăstirii a urmat tânărul Maël. A întemeiat o şcoală, o infirmerie, un arhondaric, o fierărie, ateliere de tot soiul şi un şantier pentru construirea corăbiilor, iar pe călugări i-a îndemnat să desţelenească pârloagele de prin împrejurimi. Îngrijea cu mâinile lui grădina mănăstirii, lucra metalele, dăscălea învăţăceii şi viaţa lui se scurgea, monotonă, ca un râu care oglindeşte slăvile şi dă rod ţarinelor.

În amurg, acest slujitor al Domnului avea obicei să poposească pe ţărmul prăpăstios al mării, într-un loc care şi astăzi se mai cheamă „Jilţul Sfântului Maël". La picioarele lui, stâncile – aidoma unor balauri negri, cu blană zbârlită de alge verzi şi de iarbă-de-mare roşcată – înfruntau spuma

talazurilor cu piepturile lor mătăhăloase. Sfântul privea soarele pogorând în ocean, ca o prescură de pară, care, cu sângele său slăvit, îmbujora norii cerului şi coama valurilor. Şi vedea în asta o icoană a tainei răstignirii, prin care dumnezeiescul sânge a înveşmântat pământul într-o purpură regală. În larg, o dâră de un albastru întunecat arăta ţărmul insulei Gad, în care Sfânta Brigida, care primise vălul monahal de la Sfântul Malo, conducea o mănăstire de maici.

Dar iată că Brigida, aflând de meritele cuviosului Maël, i-a trimis vorbă, cerându-i, ca dar de preţ, vreun lucru ieşit din mâna lui. Maël a turnat pentru dânsa un mic clopot de bronz şi, când clopotul a fost gata, l-a binecuvântat şi l-a azvârlit în mare. Şi clopotul s-a dus de-a dura, sunând, către ţărmul Gadului, unde Sfânta Brigida, înştiinţată de dangătul lui adus de valuri, l-a scos cu evlavie din apă şi urmată de călugăriţele ei l-a dus cu mare alai, în cântece de psalmi, şi l-a aşezat în paraclisul mănăstirii.

Şi astfel, sfântul păşea din vrednicie în vrednicie. Străbătuse două treimi din calea vieţii şi nădăjduia să ajungă, agale, la obştescul sfârşit, în mijlocul fraţilor săi întru duh, când a aflat, printr-o vestire în afară de orice îndoială, că înţelepciunea cerească hotărâse altfel şi că Domnul Dumnezeu îl chema la o muncă mai puţin tihnită, dar nu mai prejos ca vrednicie.

Capitolul II

CHEMAREA APOSTOLICĂ A SFÂNTULUI MAËL

Într-o bună zi, pe când se preumbla, meditând, pe prundul unui golfuleț liniștit, căruia niște stânci prelungite în mare îi alcătuiau un dig sălbatic, Sfântul Maël văzu o covată de piatră plutind ca o barcă pe ape.

Tot cu o astfel de covată purceseseră să evanghelizeze Armorica Sfântul Guirec, marele Sfânt Colomban și atâția călugări din Scoția și din Irlanda. Odinioară, Sfânta Avoya, venită din Anglia, a mers și ea în susul râului Auray, într-o piuă de granit trandafiriu, în care mai târziu mamele aveau să-și vâre copiii, ca să crească voinici. Sfântul Vuga trecea din Hibernia în Cornouailles pe o stâncă, ale cărei țăndări, păstrate la Penmarch, aveau să-i tămăduiască de friguri pe toți pelerinii care își puneau capul pe ele. Sfântul Samson ajunsese până în golful din preajma muntelui Saint-Michel într-un hârdău de granit, care avea să se numească, cu timpul, scăfița Sfântului Samson. Iată de ce, la vederea albiei de piatră, Sfântul Maël a înțeles că Domnul îl hărăzea să-i creștineze pe păgânii care mai hălăduiau încă pe țărm și în insulele bretonilor.

Sfântul Maël și-a încredințat cârja de frasin Sfântului Budoc, înscăunându-l, astfel, la cârmuirea mănăstirii. Apoi, luându-și ca merinde o pâine, un butoiaș cu apă dulce și un

Evangheliar, a intrat în covata de piatră, care l-a dus, agale, în insula Hoedic.

Insula Hoedic e veşnic bătută de vânturi. Oameni sărmani pescuiesc între crăpăturile stâncilor ori cultivă cu greu zarzavaturi în nişte grădini pline de nisip şi de pietriş, adăpostite în dosul zidurilor de piatră sau al gardurilor vii de tamarisc. Un frumos smochin crescuse într-o văgăună a insulei şi îşi întindea ramurile în jur. Locuitorii insulei i se închinau lui.

Şi Sfântul Maël le-a spus:

– Voi vă închinaţi la pomul acesta pentru că e frumos. Prin urmare, vă place ce e frumos. Dar iată că eu am venit să vă dezvălui frumuseţea cea ascunsă.

Şi le-a propovăduit Evanghelia. După ce le-a tălmăcit-o bine, i-a botezat cu sare şi cu apă.

Pe acea vreme, insulele Morbihanului erau mai numeroase decât astăzi. Căci, de atunci, multe s-au scufundat în mare. Sfântul Maël a propovăduit Evanghelia pe vreo şaizeci dintre ele. Apoi, cu albioara lui de granit, a pornit pe râul Auray în sus. După trei ceasuri de mers, a pus piciorul pe uscat, în faţa unei case romane. Din acoperiş se ridica un fum uşor. Sfântul a trecut pragul, pe care era înfăţişat, în mozaic, un câine cu picioarele încordate şi cu buzele rânjite. A fost întâmpinat de doi soţi bătrâni, Marcus Combabus şi Valeria Moerens, care trăiau acolo din roadele pământului lor. În jurul curţii interioare se înalţa un portic cu coloanele pictate în roşu de jos până la jumătate. Lângă perete se afla o fântână cu ghizdurile incrustate cu scoici şi sub portic se ridica un altar cu o firidă, în care stăpânul casei orânduise statuetele unor idoli plăsmuiţi din pământ ars şi văruit. Unele înfăţişau nişte copii înaripaţi; altele pe Apollo sau pe Mercur şi câteva din ele întruchipau nişte femei despuiate, care îşi împleteau cosiţele. Dar Sfântul Maël, cercetând aceste chipuri, a descoperit

printre ele imaginea unei mame tinere, care ținea un copil pe genunchi:

Le-a spus pe dată, arătându-le statueta:

– Asta e Fecioara, Maica Domnului. Poetul Virgiliu a vestit-o în stihuri sibiline, mai înainte de a se fi născut. Şi, cu un glas îngeresc, a cântat *Jam redit et virgo*[1]. Şi, în vremea păgânătății, unii au modelat chipuri profetice ale Fecioarei, cum e acela pe care tu, o, Marcus, l-ai aşezat pe acest altar. Şi, fără doar şi poate, ea ți-a ocrotit neînsemnații tăi lari. Aşa se pregătesc pentru cunoaşterea adevărurilor revelate cei ce păzesc cu sfințenie legile firii.

Marcus Combabus şi Valeria Moerens, luminați de predica lui, au trecut la credința creştinească. Au primit botezul, împreună cu tânăra lor libertă, Caelia Avitella, care le era mai dragă decât lumina ochilor. Toți colonii lor s-au lepădat de păgânism şi au fost botezați în aceeaşi zi.

Marcus Combabus, Valeria Moerens şi Caelia Avitella au dus, de atunci încolo, o viață vrednică de laudă. Când au răposat întru Domnul, au fost primiți în cinul sfinților.

Treizeci şi şapte de ani încheiați, preafericitul Maël a creştinat păgânii de pe acele meleaguri. A ridicat două sute optsprezece paraclise şi şaptezeci şi patru de mănăstiri.

Dar iată că într-o bună zi, pe când se găsea în cetatea Vannes, unde propovăduia Evanghelia, a aflat că, în lipsa lui, călugării din Yvern se abătuseră de la canoanele Sfântului Gal. Cu râvna cloştii care-şi adună puii, Sfântul Maël a pornit fără zăbavă către fiii rătăciți. Tocmai împlinea nouăzeci şi şapte de ani. Era cam adus de spate, dar brațele îi erau tot vânjoase, iar cuvântul lui se răspândea din belşug, cum se aşterne iarna zăpada pe făgaşul văilor.

Abatele Budoc i-a înapoiat Sfântului Maël cârja de frasin şi i-a înfățişat starea jalnică în care se găsea mănăstirea.

[1] „Iată că vine şi fecioara" (latină).

Călugării se certaseră din pricina datei la care se cădea să prăznuiască Paştele. Unii erau de partea calendarului roman, alţii de partea celui grec şi grozăviile unei schisme cronologice sfâşiau mănăstirea.

Mai bântuia şi o altă neorânduială. Călugăriţele din insula Gad, amarnic decăzute de la virtutea lor dintru început, veneau mai tot timpul cu barca pe coasta Yvernului. Călugării le primeau la arhondaric şi de aici se iscau scandaluri care umpleau de mâhnire sufletele cuvioase.

Terminându-şi fidelul raport, abatele Budoc a încheiat cu aceste vorbe:

– De la venirea maicilor, s-a mântuit cu neprihănirea şi cu tihna călugărilor noştri!

– Cred şi eu!, a răspuns preafericitul Maël. Muierea e o capcană făcută cu meşteşug. E destul s-o adulmeci şi ai şi căzut în ea. Şi vai, farmecul îmbătător al făpturilor acestora bântuie de departe mai năprasnic decât de aproape. Ele stârnesc cu atât mai mult poftele, cu cât le potolesc mai puţin. De unde acest stih al unui poet, către una dintre ele: „Când eşti de faţă, fug de tine şi, când nu eşti, te regăsesc..."

De aceea vedem, fiule, că ispitele dragostei trupeşti încearcă mai vajnic singuraticii şi schimnicii decât bărbaţii trăitori în forfota lumii. Demonul desfrâului m-a încercat toată viaţa în felurite chipuri şi ispitele cele mai aprige nu mi-au venit de la întâlnirea cu vreo femeie, chiar tânără şi parfumată, ci de la una care nu era de faţă. Până şi acum, când sunt copleşit de zile şi am ajuns la vârsta de nouăzeci şi opt de ani, tot mai sunt iscodit uneori de Satana să păcătuiesc împotriva castităţii, cel puţin cu gândul. Noaptea, când mi-e frig în pat şi bătrânele mele ciolane îngheţate se izbesc cu zgomot surd, aud glasuri care recită al doilea verset din Cartea a Treia a Regilor: *„Dixerunt ego et servi sui: Quaeramus domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege e foveat eum, dormiatque in sinu suo,*

et calefaciat dominum nostrum regem."[1] Şi Diavolul îmi arată o copilă în floarea vârstei, care îmi spune: „Eu sunt Abilaga, eu sunt Sunamita ta. O, stăpâne, fă-mi şi mie loc în aşternutul tău!"

Crede-mă – a mai spus bătrânul – că numai cu un ajutor deosebit din partea Celui de Sus izbuteşte un călugăr să-şi păstreze neprihănirea cu fapta şi cu gândul.

Străduindu-se să restatornicească, fără zăbavă, neprihănirea şi pacea în mănăstire, Sfântul Maël a îndreptat calendarul după socotelile cronologiei şi ale astronomiei, înfăţişându-l călugărilor care, cu toţii, l-au primit. Pe destrăbălatele fiice ale Sfintei Brigida le-a trimis la mănăstirea lor. Dar nu le-a izgonit cu asprime, ci a pus să le ducă până la nava lor cu cântări de psalmi şi de litanii.

– Să respectăm în ele – spunea – pe fiicele Brigidei şi pe miresele Domnului. Să lepădăm pilda fariseilor care se prefac că disprețuiesc păcătoasele. Se cade să le umilim pe femeile astea în păcatul, nu în persoana lor, şi să le ruşinăm de ce-au săvârşit, nu de ceea ce sunt: căci sunt făpturile Domnului.

Şi sfântul şi-a îndemnat călugării să păstreze cu credinţă canonul tagmei lor:

– Când nu ascultă de cârmă, corabia ascultă de colţii stâncii.

---

[1] „Atunci dregătorii au spus: Să căutăm pentru stăpânul nostru rege o tânără fecioară, care să-l slujească pe rege şi să-i fie îngrijitoare, iar când se va culca la pieptul său să-i fie cald domnului nostru rege" (latină).

Capitolul III

ISPITIREA SFÂNTULUI MAËL

Abia apucase să restabilească ordinea în mănăstirea din Yvern, când preafericitul Maël a aflat că locuitorii insulei Hoedic, primii săi catehumeni[1], care-i erau cei mai dragi dintre toți, se întorseseră iar la păgânism și atârnau cununi de flori și bentițe de lână în ramurile smochinului sfânt.

Luntraşul care-i adusese veştile acestea dureroase se temea ca aceşti oameni rătăciți să nu treacă prin foc şi sabie paraclisul ridicat pe țărmul insulei lor.

Sfântul se hotărî să-şi viziteze fără zăbavă fiii necredincioşi, spre a-i întoarce la credință, şi să le curme pângăritoarele porniri. Cum pleca către golful prăpăstios, în care îşi lăsase albia de piatră, îşi mai aruncă o dată privirile spre şantierele pe care, cu treizeci de ani în urmă, le înjghebase în acest golf, pentru construirea navelor, şi care la acel ceas răsunau de larma fierăstraielor şi a ciocanelor.

În clipa aceea, Diavolul, neadormit la rele, ieşi din şantiere, se apropie de sfânt, sub înfățişarea unui călugăr cu numele de Samson, şi-l ispiti cu aceste vorbe:

– Părinte, locuitorii insulei Hoedic săvârşesc păcate cu nemiluita. Clipă de clipă se îndepărtează de Cel de Sus.

[1] Cel care se pregăteşte pentru primirea botezului.

În curând au să treacă prin foc şi sabie paraclisul pe care l-ai ridicat pe ţărmul insulei cu mâinile-ţi cucernice. Nu e vreme de pierdut. Nu socoteşti că albia asta de piatră te-ar duce mai repede spre ei, dacă ar fi echipată ca o barcă şi înzestrată cu cârmă, catarg şi pânză? Atunci te-ar duce vântul. Ai braţe vânjoase încă şi bune de cârmuit o navă. N-ar prinde rău de-am pune o etravă ascuţită dinaintea albioarei tale apostolice. Eşti prea înţelept ca să nu te fi gândit singur la asta.

– Desigur că nu e vreme de pierdut, i-a răspuns sfântul. Dar, dacă aş face cum spui, Samson, fiule, n-ar însemna oare că sunt ca acei de şubredă credinţă oameni care n-au încredere în voia Celui de Sus? N-ar însemna oare că nesocotesc darurile celui care mi-a trimis albia de piatră fără frânghii şi fără pânze?

La întrebarea aceasta, Diavolul, care e mare teolog, a răspuns printr-o altă întrebare:

– Părinte, e oare faptă vrednică de laudă să stai şi să aştepţi, cu braţele încrucişate, să-ţi pice ajutorul din Cer ori să ceri totul Celui care toate le poate, în loc să purcezi la drum cu omenească prevedere şi singur să te ajuţi?

– De bună seamă că nu – i-a răspuns Sfântul Maël – şi din omenească prevedere nepurcezând a-L încerca pe Domnul înseamnă.

– Dar – se zori Diavolul – prevederea nu înseamnă, în cazul de faţă, echiparea albiei?

– Prevedere ar fi numai dacă în alt chip nu s-ar putea ajunge la vreme.

– He! He! Dar albia dumitale e, oare, atât de iute?

– Atât cât e voia Domnului.

– Ce ştii dumneata? Merge ca măgăriţa abatelui Budoc. O hodoroagă! Ce, n-ai voie s-o faci mai iute?

– Limpezimea îţi împodobeşte grăirea, fiule, dar prea e din cale-afară tăioasă. Nu uita că albia de faţă miraculoasă este.

– Este, părinte. O albie de granit care pluteşte pe apă ca un dop de plută e o albie miraculoasă, îndoială nu încape. Dar ce încheiere tragi de aici?

– Stau în cumpănă. Cuvine-se să desăvârşeşti cu mijloace omeneşti şi naturale un lucru atât de minunat?

– Părinte, dacă ţi s-ar întâmpla să-ţi pierzi piciorul drept şi Dumnezeu ţi l-ar da îndărăt, piciorul ăsta ar fi miraculos?

– Fără doar şi poate, fiule.

– Şi l-ai încălţa?

– Desigur.

– Ei bine, dacă socoţi că se poate încălţa cu o gheată obişnuită un picior miraculos, trebuie să admiţi aşijderea că poate fi înzestrată cu cele îndeobşte trebuitoare chiar şi o barcă miraculoasă. E limpede. Vai, de ce-o fi trebuind, oare, ca şi oamenii cei mai sfinţi să aibă ceasurile lor de tânjire şi de întunecime? Când eşti cel mai vestit dintre apostolii Bretaniei, ai putea săvârşi fapte vrednice de laudă veşnică... Dar mintea e înceată şi mâna trândavă! Aşadar, drum bun, părinte! Umblă în tihnă şi când va fi să te apropii, în cele din urmă, de coastele Hoedicului, vei vedea cum fumegă ruinele sfântului lăcaş înălţat şi târnosit de mâinile cuvioşiei tale. Păgânii îl vor fi pârjolit, cu diaconul pe care l-ai lăsat acolo, cu tot. Îl vei găsi fript ca un cârnat.

– Sunt tulburat foarte, a spus slujitorul Domnului, ştergându-şi cu mâneca fruntea leoarcă de sudoare. Dar ia spune-mi, Samsoane, fiule, aşa-i că nu e floare la ureche să înzestrezi această albie de piatră cu cele trebuincioase? Purcezând la lucrarea asta, nu vom pierde, oare, în loc să câştigăm timp?

– O, părinte – a exclamat Diavolul –, până să se golească nisiparniţa, totul o să fie gata. Vom găsi ce căutăm în acest şantier pe care odinioară l-ai statornicit pe ţărm şi în aceste şoproane cu prisosinţă îndestulate, din râvna cuvioşiei tale.

Voi potrivi chiar eu toate piesele trebuitoare navigării. Înainte de a mă călugări, am fost mărinar şi dulgher. Şi câte alte meserii n-am mai făcut! La lucru!

Îndată l-a şi dus pe sfânt într-un hangar plin cu tot felul de lucruri trebuitoare mersului pe apă.

– Toate sunt pentru cucernicia ta, părinte!

Şi îi puse în spinare pânza, catargul, colţar şi pârghia orizontală.

Apoi luând şi el o etravă şi o cârmă, cu axa şi cu bara ei, şi, înşfăcând un sac de dulgher plin cu scule, porni în fugă pe ţărm, trăgându-l după el de sutană pe sfântul încovoiat, transpirat şi gâfâind sub povara pânzei şi a prăjinilor.

Capitolul IV

CĂLĂTORIA SFÂNTULUI MAËL PE OCEANUL DE GHEAȚĂ

Suflecându-şi mânecile până la subsuori, Diavolul a tras albia pe nisip şi a ferecat-o în mai puțin de un ceas.

Cum s-a suit în ea Sfântul Maël, albia, cu pânzele întinse, a şi început să spintece apele cu o viteză atât de mare, încât se mistui repede în zare. Bătrânul o cârmuia spre miazăzi, ca să ocolească peninsula Lands End. Dar un curent năprasnic îl mâna către sud-vest. A luat-o de-a lungul coastei meridionale a Irlandei şi a cârmit, brusc, către septentrion. Spre seară, vântul se răcori. Zadarnic a încercat Maël să strângă pânzele. Albia gonea nebuneşte spre mările fabuloase.

În lumina lunii, durduliile sirene din părțile nordului, cu păr de cânepă, au început să-şi dezgolească în juru-i sânii albi şi şoldurile trandafirii; şi, bătând valurile spumegânde cu cozile lor de smarald, cântau în cadență:

O, blajinule Maël,
Unde-alergi în albia-ți smintită?
Sfântule, ți-s pânzele umflate
Ca sânul Junonei
Când a țâşnit dintr-însul Calea Laptelui...

L-au urmărit o clipă, în lumina stelelor, cu râsul lor fermecător. Dar albia fugea mereu, de o sută de ori mai iute decât corabia roşie a unui viking. Şi păsările mării, surprinse în zbor, şi-au încurcat picioarele în pletele sfântului.

Plină de mugete şi neguri, furtuna se iscă pe negândite şi albia mânată de o vijelie năprasnică zbura ca un pescăruş prin pâcla mării zbuciumate.

După o noapte lungă cât trei zile şi trei nopţi, negurile se destrămară deodată. Şi sfântul zări la orizont un ţărm scânteietor ca diamantul. Ţărmul creştea repede şi, curând, în lumina glacială a unui soare inert şi pogorât, Maël văzu cum se înălţa din valuri un oraş alb, cu străzile tăcute, care, mai uriaş decât Teba cea cu o sută de porţi, îşi întindea cât vezi cu ochii ruinele forului de omăt, ale palatelor de promoroacă, ale arcurilor de cristal şi ale obeliscurilor lui irizate.

Oceanul era acoperit cu sloiuri plutitoare, în jurul cărora înotau făpturi neomeneşti cu privirea sălbatică şi blândă. Leviatanul trecu, azvârlind o coloană de apă, până-n nori.

În vremea aceea, pe un bloc de gheaţă, care plutea în dreptul albiei de piatră, şedea o ursoaică albă, ţinându-şi puiul în labe. Maël o auzea mormăind încetişor acest vers al lui Virgiliu: *„Incipe parve puer."*[1]

Cuprins de jale şi de tulburare, bătrânul izbucni în plâns.

Apa dulce, îngheţând, spărsese balerca în care se afla. Ca să-şi potolească setea, Maël sugea sloiuri de gheaţă. Se hrănea cu pâine înmuiată în apă sărată. Barba şi pletele lui se spărgeau ca sticla. Sutana, acoperită cu un strat de gheaţă, îi tăia, la orice mişcare, încheieturile mădularelor. Valuri năprasnice se înălţau şi gurile lor spumegânde se căscau, uriaşe, deasupra moşneagului. În vreo douăzeci de

[1] „Începe, micuţul meu" (latină).

rânduri, talazurile mării i-au năpădit barca. Şi oceanul înghiţi cartea Sfintelor Evanghelii, pe care apostolul o păstra cu grijă în nişte scoarţe de purpură, împodobite cu o cruce de aur.

Dar iată că, după treizeci de zile, marea se potoli. Şi cu un vuiet năprasnic al slăvilor şi al apelor, un munte care-ţi lua ochii de alb ce era, înalt de vreo trei sute de picioare, se năpusti către albia de piatră. Maël cârmi, ca să se ferească, dar drugul cârmei i se rupse în mâini. Ca să-i încetinească iureşul spre stânci, sfântul încercă să mai strângă din pânze. Dar, când să înnoade odgonul, vântul i-l smulse, iar firele de cânepă îi juliră palmele. Şi văzu trei demoni cu aripi de piele neagră, înzestrate cu gheare, care, spânzuraţi de catarg, suflau în pânză.

Pricepând, în faţa acestei arătări, că Vrăjmaşul îl călăuzise în toate astea, sfântul îşi făcu semnul crucii. Îndată, o pală de vânt furios, plină de suspine şi urlete, ridică albia de piatră, luă în zbor catargul şi pânza şi-i smulse cârma şi etrava.

Şi albia rămase în voia valurilor pe marea potolită. Îngenunchind, sfântul mulţumi Domnului, care-l mântuise de capcanele Diavolului. Atunci recunoscu, văzând-o pe un bloc de gheaţă, pe ursoaica-mamă, care grăise în furtună. Îşi strângea la piept vlăstarul preaiubit şi ţinea în mână o carte de purpură, cu o cruce de aur pe copertă. Apropiindu-se de albia de granit, ea îl salută pe sfânt cu aceste cuvinte:

– *Pax tibi, Maël!*[1]

Şi îi întinse cartea.

Sfântul recunoscu Evangheliarul şi, plin de uimire, înălţă în văzduhul încropit un imn de slavă Ziditorului şi zidirii sale.

---

[1] Pace ţie, Maël! (latină).

Capitolul V

BOTEZUL PINGUINILOR

După ce mai pluti preț de un ceas în voia valurilor, sfântul se apropie de o plajă îngustă, închisă de munți prăpăstioși. Umblă de-a lungul țărmului o zi și o noapte, ocolind stâncile care alcătuiau un zid de netrecut. Se încredință, astfel, că era o insulă rotundă, în inima căreia se ridica un munte încununat de nori. Sfântul respira cu bucurie boarea răcoroasă a aerului umed. Ploua. Și ploaia asta era atât de plăcută, încât sfântul grăi către Domnul:

– Doamne, mă aflu în insula lacrimilor, în insula pocăinței.

Plaja era pustie. Sleit de oboseală și de foame, se așeză pe o lespede, în a cărei scobitură zăceau niște ouă galbene, cu picățele negre, de mărimea ouălor de lebădă. Dar sfântul nu se atinse de ele, zicându-și:

– Păsările sunt lauda vie a Domnului. Nu vreau ca din a mea vină să se împuțineze aceste laude, măcar cu una.

Și se mulțumi să mestece licheni smulși din crăpăturile pietrelor.

Sfântul făcuse aproape ocolul întregii insule, fără să întâlnească țipenie de om, când ajunse într-o vale uriașă, împrejmuită de stânci, unele cărămizii, altele roșii, pline de cascade vuitoare și ale căror piscuri înălbăstreau în nori.

Strălucirea gheţurilor polare arsese ochii bătrânului. Cu toate acestea, o slabă licărire îi mai luneca încă printre pleoapele umflate. Sfântul deosebi nişte făpturi însufleţite care se înghesuiau pe treptele stâncilor ca o mulţime de oameni pe treptele unui amfiteatru. Şi totodată urechile lui, asurzite de nesfârşitele mugete ale mării, desluşiră, slab, nişte glasuri. Socotind că trebuie să fie niscaiva oameni care vieţuiesc după datinile firii şi că Domnul Dumnezeu îl trimisese la dânşii ca să le propovăduiască pravila dumnezeiască, se apucă să-i creştineze.

Cocoţat pe un stei înalt, în mijlocul acelei arene sălbatice, le-a zis:

– Locuitori ai acestei insule, cu toate că sunteţi mici de stat, aduceţi mai degrabă cu senatul unei înţelepte republici decât cu o gloată de pescari şi marinari. Prin seriozitatea voastră, prin tăcerea voastră, prin ţinuta voastră liniştită, alcătuiţi pe stânca asta sălbatică o adunare, asemănătoare cu aceea a senatorilor Romei, întruniţi pentru dezbateri în templul Victoriei, ori mai curând cu înţelepţii Atenei disputând pe băncile Areopagului. Fără îndoială, n-aveţi nici ştiinţa, nici mintea lor. Dar poate că, în ochii Domnului, îi depăşiţi. Bănuiesc că sunteţi curaţi şi buni. Cutreierând ţărmurile insulei voastre, n-am dat peste nicio urmă de crimă, niciun semn de măcel, nici capete, nici chici de duşmani ridicate în vreo prăjină ori pironite în porţile satelor. Mi se pare că nu cunoaşteţi artele şi că nu folosiţi metalele. Dar inimile voastre sunt curate şi mâinile voastre neprihănite. Şi adevărul va pătrunde lesne în sufletele voastre.

Or, făpturile pe care le luase sfântul drept oameni mici de stat, dar cu ţinută serioasă, erau nişte pinguini, pe care primăvara îi strângea laolaltă şi care stăteau în picioare rânduiţi perechi-perechi, pe treptele naturale ale stâncilor, în măreţia dolofanelor lor pântece albe. Când şi când, îşi mişcau, ca nişte braţe, cioturile de aripi şi scoteau strigăte paşnice. Nu le era frică de oameni, pentru că nu-i cunoşteau şi nu avuseseră nimic de suferit de pe urma lor, iar din

călugărul acesta parcă radia o blândeţe care liniştea până şi sălbăticiunile cele mai sperioase şi care le plăcea grozav de mult pinguinilor. Cu o prietenoasă curiozitate, îşi întorceau spre el micul lor ochi rotund, prelungit în afară cu o pată albă, ovală, care dădea privirii lor ceva ciudat şi omenesc.

Mişcat de aerul lor de reculegere, sfântul le propovădui Evanghelia.

– Locuitori ai acestei insule, zorii pământeşti care s-au revărsat peste stâncile voastre alcătuiesc icoana zorilor duhovniceşti care vă mijesc în suflete. Căci eu vă aduc lumina lăuntrică. Vă aduc lumina şi căldura sufletului. Aşa precum soarele topeşte gheţurile munţilor voştri, tot aşa va topi Iisus Hristos gheţurile inimilor voastre.

Aşa grăi bătrânul. Cum pretutindeni în cuprinsul firii un glas cheamă un alt glas, cum oricărei făpturi ce respiră la lumina zilei îi plac cântecele cu răspuns, pinguinii îi răspunseră moşneagului cu sunetele gâtlejului lor. Şi glasul lor era mângâietor, căci se nimeriseră în anotimpul dragostei.

Şi sfântul, încredinţat că făceau parte din cine ştie ce seminţie închinătoare la idoli şi că, în graiul lor, cereau să treacă la credinţa creştină, îi pofti să primească botezul.

– Mă gândesc – le spuse el – că vă scăldaţi ades. Căci toate văgăunile stâncilor acestora sunt pline cu apă curată şi mai adineauri, în drum spre soborul vostru, i-am văzut pe câţiva dintre voi cum se scăldau în aceste feredeie naturale. Or, curăţenia trupească e oglinda curăţeniei sufleteşti.

Şi arătă obârşia, firea şi urmările botezului.

– Botezul – le spuse el – e Înviere, Renaştere, Rezămislire şi Iluminare.

Şi le lămuri, pe rând, fiecare din aceste puncte.

Apoi, după ce binecuvântă mai întâi apa care se prăvălea din cascadă şi după ce recită exorcismele, îi botează pe cei cărora le propovăduise, turnându-i pe cap fiecăruia câte o picătură de apă curată şi rostind cuvintele rituale.

Şi aşa botează sfântul păsările, vreme de trei zile şi trei nopţi.

Capitolul VI

UN SOBOR ÎN RAI

Vestea botezării pinguinilor nu stârni, când a ajuns în Rai, nici bucurie, nici întristare, ci negrăită uimire. Însuşi Domnul Dumnezeu se simţea încurcat. De aceea adună un sobor de diaci şi cărturari şi-i întrebă dacă dânşii socotesc că botezul acesta e valabil.

– E nul, spuse Sfântul Patriciu.

– De ce e nul?, întrebă Sfântul Gal, care-i creştinase pe locuitorii din Cornouailles şi îl pregătise pe Sfântul Maël întru apostoliceştile-i misiuni.

– Taina botezului – răspunse Sfântul Patriciu – e nulă când e hărăzită păsărilor, după cum nulă este taina căsătoriei hărăzită unui hadâmb.

Dar Sfântul Gal spuse:

– Ce legătură vrei să stabileşti între botezul unei păsări şi căsătoria unui hadâmb? Nu e niciuna. Căsătoria e, ca să zic aşa, o taină condiţionată, eventuală. Duhovnicul binecuvântează dinainte actul. E vădit că, dacă actul nu e săvârşit, binecuvântarea rămâne fără efect. Asta sare-n ochi. Am cunoscut pe pământ, în oraşul Antrim, un om bogat, pe numele lui Sadoc, care, trăind în concubinaj cu o femeie, i-a dăruit nouă copii. La adânci bătrâneţi, îndoplecându-se în faţa mustrărilor noastre, a consimţit să se cunune cu ea şi chiar eu le-am binecuvântat împreunarea. Din nefericire,

vârsta prea înaintată a lui Sadoc nu i-a mai îngăduit să săvârşească actul căsătoriei. Puţin mai târziu, şi-a pierdut toată averea şi Germaine (căci aşa se numea femeia aceea), nesimţindu-se în stare să îndure sărăcia, a cerut anularea acelei căsătorii lipsite de temei. Papa i-a primit cererea, căci era dreaptă. Asta în ce priveşte căsătoria. Dar botezul se conferă fără niciun fel de îngrădiri sau rezerve. Nu mai încape nicio îndoială: pinguinii au primit taina botezului.

Chemat să-şi spună părerea, sfântul papă Damase rosti următoarele:

– Ca să ştim dacă un botez e valabil şi va avea urmări, adică sfinţirea, se cade să ţinem seamă de cel care-l dă, nu de cel care-l primeşte. Într-adevăr, puterea de sfinţire a tainei botezului rezultă din actul exterior prin care e dat, fără ca botezul să contribuie la propria lui sfinţire prin vreun act personal. Dacă n-ar fi aşa, nou-născuţilor nu li s-ar mai da taina botezului. Iar ca să botezi nu e nevoie să îndeplineşti nicio condiţie deosebită. Nu e nevoie să fi fost hirotonisit. E de ajuns să ai de gând să faci ce face Biserica, rostind cuvintele rituale şi respectând formele cerute. Or, nu ne putem îndoi că preacuviosul Maël n-ar fi procedat în acest fel. Aşadar, pinguinii sunt botezaţi.

– Crezi? întrebă Sfântul Guenole. Dar ce socoteşte sfinţia ta că e botezul? Botezul e procedeul rezămislirii, prin care omul se naşte din apă şi din duh, căci, intrând în apă acoperit de nelegiuiri, iese neofit – făptură nouă, îmbelşugat de roadele dreptăţii. Botezul este sămânţa nemuririi; botezul este chezăşia învierii. Botezul este coborârea în moarte cu Iisus Hristos şi împărtăşania la înălţarea din mormânt. Nu e un dar de azvârlit la păsări. Să chibzuim puţin, cucernicilor! Botezul şterge păcatul strămoşesc. Dar pinguinii n-au fost zămisliţi în păcat! Botezul te dezleagă de toate chinurile păcatului. Dar pinguinii n-au păcătuit! Botezul e un har şi o dăruire de virtuţi; el îi împreună pe creştini cu Iisus Hristos, cum se împreună mădularele cu capul. Şi e la mintea oricui că pinguinii n-ar putea să capete

virtuțile duhovnicilor, ale fecioarelor și ale văduvelor, n-ar putea să primească harul și să se împreune cu...

Sfântul Damase nu-l lăsă să isprăvească:

– Asta dovedește – spuse dânsul, cu înflăcărare – că botezul era de prisos; nu dovedește că nu e săvârșit...

– Dar atunci – răspunse Sfântul Guenole – n-ar putea boteza în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, prin stropire sau prin scufundare, nu numai o pasăre sau un patruped, ci și un lucru neînsuflețit, o statuie, o masă, un scaun etc. Dihania aceea ar fi creștină. Idolul acela, masa aceea ar fi creștine! E absurd!

Luă cuvântul Sfântul Augustin. Se făcu mare tăcere.

– Am să vă arăt, printr-o pildă, puterea formulelor, spuse înflăcăratul episcop al Hipponului. Este vorba, ce e drept, de o faptă drăcească. Dar, de vreme ce s-a dovedit că unele formule propovăduite de Diavol au înrâurire asupra dobitoacelor lipsite de judecată ori chiar asupra unor lucruri neînsuflețite, cum să mai punem, atunci, la îndoială că urmările formulelor liturgice nu s-ar întinde și asupra minții lighioanelor și asupra naturii neînsuflețite? Iată pilda despre care pomeneam:

„Am apucat, în zilele mele, în orașul Madaura, patria filozofului Apuleius, o vrăjitoare, căreia îi era de ajuns să ardă pe niște pirostrii, cu anumite buruieni și bolborosind anumite cuvinte, câteva fire de păr tăiate din chica unui bărbat, ca pe loc să-l ademenească în așternutul ei. Dar iată că într-o bună zi, când voia să se bucure, în felul acesta, de dezmierdările unui băiețandru, fiind înșelată de slujnica ei, a ars, în locul firelor de păr din chica flăcăului niște peri smulși dintr-un burduf de piele de țap, care atârna de polița unui han. Peste noapte, burduful cu vin a luat-o razna prin oraș până în pragul vrăjitoarei. Faptul s-a petrecut aidoma. În Sfintele Taine, ca și în vrăji, formula săvârșește totul. Efectele unei formule divine nu pot rămâne mai prejos ca putere și întindere decât efectele unei formule drăcești."

Şi, încheind aşa, marele Augustin luă iar loc, în mijlocul aplauzelor.

Un preafericit, înaintat în vârstă şi blajin la chip, ceru şi el cuvântul. Nimeni nu-l cunoştea. Se numea Probus, dar nu figura în catastiful sfinţilor.

– Rog cinstita adunare să mă ierte, spuse el. Eu n-am aureolă, iar fericirea veşnică am câştigat-o fără fapte de mare răsunet. Dar, după cele ce v-a spus marele Augustin, cred nimerit să vă aduc la cunoştinţă o crudă experienţă, pe care am avut-o, cu privire la condiţiile pe care se cuvine să le îndeplinească o sfântă taină. Are dreptate episcopul Hipponului când spune că o sfântă taină ţine de formă, iar puterea şi ponosul ei tot în formă stau. Ascultaţi, duhovnici şi ierarhi, jalnica mea păţanie. Eram preot la Roma, sub domnia împăratului Gordian. Fără să mă disting ca voi, prin merite deosebite, îmi îndeplineam slujba cu evlavie. Timp de patruzeci de ani am slujit în biserica Sfintei Modesta cea Dinafară-de-Ziduri. Păstram întru toate o bună orânduială. În fiecare sâmbătă, mă duceam la un cârciumar, numit Barjas, care locuia, cu amforele lui, sub Poarta Capenă, şi cumpăram de la el vinul pe care-l sfinţeam în fiecare zi a săptămânii. În tot acest răstimp îndelungat n-a trecut o zi în care să nu fi slujit preasfânta jertfă a liturghiei. Totuşi, nu eram bucuros, ci cu inima strânsă de spaimă mă întrebam pe treptele altarului: „Oare de eşti tu trist, suflete al meu, şi de ce mă tulburi?“ Credincioşii pe care-i pofteam la sfânta masă îmi dădeau prilejuri de mâhnire, căci, deşi mai aveau încă în gură, ca să zic aşa, sfânta împărtăşanie, dată cu mâinile mele, cădeau iar în păcat, ca şi când taina împărtăşaniei ar fi rămas fără putere şi n-ar fi avut niciun efect asupră-le. Ajungând, în sfârşit, la capătul pătimirilor mele pământeşti şi adormind întru Domnul, mă trezii pe tărâmul celor aleşi. Aflai, atunci, din gura îngerului care mă adusese, că Barjas, cârciumarul de sub Poarta Capenă, vindea drept vin o fiertură de rădăcini şi de coji, în care nu intra

nicio picătură din sucul viței și că eu n-avusesem cum să preschimb în sânge acea netrebnică băutură, întrucât nu era vin, căci numai vinul se schimbă în sângele lui Iisus Hristos. Prin urmare, toate slujbele mele de sfințire n-aveau nicio valoare și, fără voia noastră, și eu și enoriașii mei am fost lipsiți, timp de patruzeci de ani, de taina sfintei împărtășanii și, prin aceasta, izgoniți din sânul Bisericii. În fața acestei revelații, am fost cuprins de o stupoare care mă covârșește și astăzi, în acest lăcaș al beatitudinii. Îl străbat neîncetat, în lung și în lat, fără să întâlnesc pe vreunul dintre creștinii cărora le-am dat, odinioară, sfânta împărtășanie, acolo, în biserica preafericitei Modesta.

Lipsiți de pâinea îngerilor, ei s-au lăsat fără vlagă în voia viciilor celor mai groaznice și toți au ajuns în Infern. Mă mângâi cu gândul că și cârciumarul Barjas și-a primit osânda. În toate lucrurile astea e o logică vrednică de izvoditorul tuturor logicilor. Cu toate acestea, nenorocitul meu exemplu dovedește cât e de nedorit, ades, ca, în Sfintele Taine, forma să treacă înaintea fondului. Cu smerenie întreb: înțelepciunea veșnică n-ar putea găsi vreun leac?

– Nu – răspunse Domnul –, leacul ar fi mai rău decât răul. Dacă în rânduielile mântuirii fondul ar fi mai presus de formă, asta ar însemna ruina cultului.

– Vai, Doamne – suspină umilul Probus –, dă crezare pățaniei mele vrednice de plâns; atâta vreme cât vei mărgini Sfintele Tale Taine la niște formule, dreptatea ta va întâmpina înspăimântătoare stavile!

– O știu mai bine decât tine, îi răspunse Domnul. Privesc dintr-o singură ochire problemele actuale, care sunt anevoioase, și problemele viitoare, care nu vor fi mai puțin. Astfel, vă pot vesti că, după ce Soarele se va fi rotit încă de două sute patruzeci de ori în jurul Pământului...

– Ce grai sublim!, exclamară îngerii.

– Și vrednic de făuritorul lumii, răspunseră înalții ierarhi.

– E un fel de a vorbi – reluă Domnul – legat de vechea mea cosmogonie, de care nu mă pot despărți decât cu

preţul imuabilităţii mele... Aşadar, după ce Soarele se va fi rotit încă de două sute patruzeci de ori în jurul Pământului, nu se va mai găsi la Roma niciun cleric care să ştie latineşte. Cântând rugăciunile în biserici, unii vor pomeni numele sfinţilor Orichel, Roguel şi Totichel, care, după cum ştiţi, diavoli, nu îngeri sunt. Mulţi tâlhari, dorind să se împărtăşească, dar temându-se că ar putea fi siliţi pentru dobândirea iertării păcatelor să dea Bisericii lucrurile furate, se vor spovedi la preoţi rătăcitori, care, neînţelegând nici italiana, nici latina şi vorbind numai idiomul din satul lor, vor colinda oraşele şi târgurile, căutând să vândă cu preţ de nimic, adesea în schimbul unei sticle de vin, iertarea păcatelor. Fără doar şi poate, nu avem a ţine seamă de aceste izbăviri, care au nevoie de pocăinţă pentru a fi valabile. Dar s-ar putea întâmpla ca botezurile să ne mai dea încă de furcă. Preoţii vor ajunge atât de ignari, încât vor boteza copiii *in nomine patria et filia et spirita sancta*[1] aşa cum Louis de Potter îşi va face o plăcere din a o relata în tomul III din a lui *Istorie filozofică şi critică a creştinismului.* E greu să te pronunţi în privinţa valorii unor astfel de botezuri, căci, în sfârşit, dacă mă împac, în ceea ce priveşte textele mele sfinte, cu o grecească mai puţin elegantă decât a lui Platon şi cu o latinească fără ciceronizări, n-aş putea admite ca formulă liturgică o adevărată limbă păsărească. Şi ne cutremurăm la gândul că se va proceda tot atât de greşit cu milioane de nou-născuţi. Dar să ne întoarcem la pinguinii noştri.

– Doamne, cuvintele tale dumnezeieşti ne-au şi readus la pinguini, spuse Sfântul Gal. În simbolurile religiei şi în rânduielile mântuirii, forma e, în mod necesar, mai presus de fond şi valoarea unei sfinte taine ţine numai de forma ei. Toată problema e să ştim dacă pinguinii au fost sau n-au

[1] Deformare a formulei în limba latină: „În numele Tatălui, al Fiului şi-al Sfântului Duh".

fost botezați cu respectarea formelor canonice. Or, răspunsul nu e îndoielnic.

Părinții și teologii căzură de acord și perplexitatea lor spori.

– Starea de creștin – spuse Sfântul Corneliu – nu e lipsită de grave neajunsuri pentru un pinguin. Iată păsările nevoite să se mântuiască! Dar cum vor izbuti? Moravurile păsărilor sunt, în multe privințe, potrivnice poruncilor Bisericii. Și pinguinii n-au temeiuri să se schimbe. Vreau să spun că n-au destulă judecată ca să dobândească altele mai bune.

– Nu pot, spuse Domnul. Poruncile mele îi împiedică.

– Totuși – reluă Sfântul Corneliu –, prin harul botezului, faptele lor nu vor mai fi indiferente. De acum încolo, vor fi bune sau rele, vrednice de răsplată sau de osândă.

– Așa se și pune problema, spuse Domnul.

– Eu nu văd decât o dezlegare, spuse Sfântul Augustin. Pinguinii au să înfunde Iadul.

– Dar ei n-au suflet, observă Sfântul Irineu.

– Păcat, suspină Tertullian.

– Fără îndoială, reluă Sfântul Gal. Și recunosc că, în râvna lui oarbă, Sfântul Maël, ucenicul meu, a pus Sfântul Duh în fața unor mari greutăți teologice și a tulburat rânduiala tainelor.

– E un bătrân tehui, exclamă ridicând din umeri Sfântul Adjutor din Alsacia.

Dar Domnul, aruncându-i lui Adjutor o privire de mustrare, zise:

– Dați-mi voie: Sfântul Maël n-are, ca dumneata, preafericitule, știința înnăscută. El nu mă vede. E un moșneag copleșit de beteșuguri, pe jumătate surd și pe trei sferturi orb. Ești prea aspru cu el. Totuși, recunosc că întâmplarea asta ne-a dat de furcă.

– Din fericire, nu e decât o neorânduială vremelnică, spuse Sfântul Irineu. Pinguinii sunt botezați, dar ouăle lor

nu vor fi botezate şi buclucul se va isprăvi odată cu generaţia actuală.

– Nu vorbi aşa, Irineu, spuse Domnul. Legile pe care le stabilesc fizicienii suferă excepţii, pentru că sunt pline de ponoase şi nu se aplică întocmai naturii. Dar legile pe care le statornicesc eu sunt desăvârşite şi nu admit nici o excepţie. Trebuie să hotărâm soarta pinguinilor botezaţi, fără să încălcăm creştineştile pravile şi potrivit Decalogului şi poruncilor Bisericii mele.

– Doamne – spuse Sfântul Grigore din Nazianz –, dă-le un suflet nemuritor!

– Vai, Doamne, dar ce-ar putea face cu el?, suspină Sfântul Lactanţiu. Nu au glas dulce ca să-Ţi preamărească slava! Nu-i chip să-Ţi slujească tainele.

– Fără îndoială – zise Sfântul Augustin –, n-au să păzească dumnezeiasca pravilă.

– Nu vor putea, spuse Domnul.

– Nu vor putea, continuă Sfântul Augustin. Şi dacă, în înţelepciunea Ta, Doamne, le vei hărăzi un suflet nepieritor, vor arde veşnic în pârjolul Iadului, potrivit slăvitelor tale hotărâri. Aşa se va înscăuna din nou augusta rânduială, tulburată de acest bătrân cambrian.

– Tu, fiu al Monicăi, îmi propui o rezolvare nimerită, care se potriveşte cu înţelepciunea mea, spuse Domnul. Dar cu milosârdia mea nu se împacă. Şi, deşi imuabil prin esenţă, pe măsură ce dăinuiesc, înclin tot mai mult către blândeţe. Schimbarea firii mele e un lucru vădit pentru cine-mi citeşte cele două testamente.

Cum dezbaterea se prelungea fără să aducă destulă lumină şi cum preafericiţii păreau porniţi să repete mereu acelaşi lucru, s-a hotărât să se ceară şi părerea Sfintei Caterina din Alexandria. Aşa se proceda de obicei în cazurile cele mai anevoioase. În timpul vieţuirii ei pământeşti, Sfânta Caterina uluise cincizeci de teologi foarte învăţaţi. Dânsa cunoştea atât filozofia lui Platon, cât şi Sfânta Scriptură şi stăpânea retorica.

Capitolul VII

UN SOBOR ÎN RAI (URMARE ŞI SFÂRŞIT)

Sfânta Caterina veni la sobor cu o cunună de smaralde, de safire şi de perle pe frunte şi îmbrăcată cu o rochie de stofă ţesută cu fir de aur. Purta, într-o parte, o roată de flăcări aidoma cu roata ale cărei ţăndări îi loviseră pe asupritorii ei.

Domnul poftind-o să vorbească, ea grăi precum urmează:

– Doamne, ca să dezleg problema pe care aţi binevoit a mi-o pune, nu mă voi apuca să studiez apucăturile animalelor, în general, nici apucăturile păsărilor, în special. Am să le atrag doar luarea-aminte teologilor, duhovnicilor şi înalţilor ierarhi întruniţi în acest sobor că despărţirea dintre om şi animal nu e completă, întrucât se găsesc şi monştri, care în acelaşi timp şi de la unul şi de la altul purced. Aşa sunt, bunăoară, himerele, jumătate nimfe, jumătate şerpoaice. Aşa sunt cele trei gorgone şi capripedele. Aşa sunt scilele şi sirenele, care cântă în apele mărilor. Au trunchi de femeie şi coadă de peşte. Aşa sunt şi centaurii, bărbaţi până la brâu şi de la brâu în jos cai. Nobilă seminţie a monştrilor! Unul dintre ei, ştiţi prea bine, a reuşit, călăuzit numai de ochii minţii, să se îndrume către fericirea veşnică şi ades îi puteţi zări pieptul eroic umflându-se peste norii de aur. Centaurul Chiron a meritat, prin faptele lui pământeşti,

să-şi aibă locul în lăcaşul preafericiţilor; el l-a crescut pe Ahile şi acest tânăr erou, la ieşirea din mâinile centaurului, a trăit doi ani, îmbrăcat ca o fecioară, printre fiicele regelui Licomed. Le-a fost părtaş la jocuri şi la aşternut, fără să le dea o clipă de bănuit că n-ar fi şi el o fecioară ca ele. Chiron, care-l crescuse cu deprinderi atât de frumoase, este, împreună cu împăratul Traian, singurul necredincios care s-a învrednicit de slava cerească, supunându-se poruncilor. Şi, cu toate acestea, nu era decât pe jumătate om.

Cred că am dovedit prin exemplul acesta că e destul să ai câteva părţi de om, dar cu condiţia să fie nobile, ca să ajungi la fericirea veşnică. Şi ceea ce a putut dovedi centaurul Chiron, fără să fi fost curăţat prin botez, cum de n-ar merita şi pinguinii, după ce au fost botezaţi, dacă ar ajunge pe jumătate pinguini şi pe jumătate oameni? Iată de ce cu smerenie te rog, Doamne, să le dai pinguinilor bătrânului Maël *cap şi trunchi omenesc*, ca să te poată proslăvi cu demnitate, şi să le mai acorzi un suflet nemuritor, dar mic.

Aşa grăi Caterina şi sfinţii părinţi, teologii, duhovnicii şi marii ierarhi scoaseră un fel de murmur de aprobare.

Doar Sfântul Anton Schimnicul se ridică şi, întinzându-şi către Preaînalt braţele noduroase şi roşii, exclamă:

– În numele Sfintei Paracleta, să nu faci una ca asta, Doamne, Dumnezeule!, strigă el.

Vorbea cu atâta aprindere, încât barba albă îi tremura ca o traistă goală la botul unui cal lihnit.

– Doamne, să nu faci una ca asta! Şi aşa există păsări cu cap omenesc. Sfânta Caterina n-a închipuit nimic nou.

– Închipuirea apropie şi asemuieşte, dar nu făureşte niciodată nimic, îi răspunse înţepată Sfânta Caterina.

– ...Aşa ceva mai există, continuă Sfântul Anton, care nici nu mai voia să audă. Se cheamă harpii şi sunt cele mai necuviincioase jivine ale creaţiei. Pe vremea când mă aflam în pustie, l-am poftit într-o bună zi la cină pe Sfântul Pavel,

pe atunci abate, şi am aşezat masa în pragul colibei mele, la umbra unui sicomor bătrân. Harpiile s-au cocoţat în crengi, ne-au asurzit cu ţipetele lor ascuţite şi s-au găinăţat în toate mâncărurile. Sâcâiala acestor pocitanii nu m-a lăsat să ascult învăţămintele Sfântului Pavel, abatele, şi ne-am ospătat cu găinaţ de pasăre, odată cu pâinea şi cu lăptucile noastre. Cum şi-ar putea careva închipui, Doamne, că harpiile Te vor lăuda cu vrednicie?

Desigur, în ispitirile la care am fost supus, am văzut multe făpturi hibride, nu numai femei-şerpi, femei-peşti, ci şi făpturi alcătuite şi mai năstruşnic, ca, de pildă, oameni al căror trup era făcut dintr-o oală, dintr-un clopot, dintr-un orologiu, dintr-un bufet plin cu merinde şi cu tacâmuri sau chiar dintr-o casă cu uşi şi cu ferestre, prin care se zăreau nişte persoane văzându-şi de îndeletnicirile lor casnice. Nu mi-ar ajunge vecia dacă ar trebui să zugrăvesc toţi monştrii care m-au asaltat în sihăstria mea, de la balenele făurite ca nişte corăbii, până la ploaia de gângănii roşii, care-mi schimbau în sânge apa din fântână. Dar niciuna n-a fost atât de scârboasă ca harpiile acelea, care au pârjolit cu găinaţul lor frunzele frumosului meu sicomor.

– Harpiile – observă Lactanţiu – sunt nişte monştri-femei, cu trup de pasăre. De la femeie au capul şi pieptul. Indiscreţia, neobrăzarea şi obscenitatea lor purced de la firea lor muierească, aşa cum a dovedit-o poetul Virgiliu în *Eneida*. Poartă şi ele blestemul Evei.

– Să nu mai pomenim de blestemul Evei, spuse Domnul. A doua Evă a răscumpărat păcatul celei dintâi.

Paul Orosius, autorul unei istorii universale, pe care avea s-o imite Bossuet mai târziu, se ridică şi-l imploră pe Domnul:

– Doamne, ascultă ruga mea şi a lui Anton! Nu mai făuri dihănii de soiul centaurilor, al sirenelor şi al faunilor, atât de dragi grecilor, culegători de mituri. N-o să ai

nicio mulțumire de pe urma lor. Aceste pocitanii au înclinări păgâne și îndoita lor fire nu le îngăduie curățenia moravurilor.

Gingașul Lactanțiu îi răspunse cu aceste cuvinte:

– Cel care ne-a vorbit e, de bună seamă, cel mai bun istoric din câți se află în Rai, întrucât Herodot, Tucidide, Polyd, Tit Liviu, Velleius Paterculus, Cornelius Nepos, Suetoniu, Manethon, Diodor din Sicilia, Dion Cassius și Lamprid sunt lipsiți de cunoașterea lui Dumnezeu, iar Tacit suferă în Iad chinurile cuvenite hulitorilor de Dumnezeu. Dar până să cunoască Cerurile așa cum cunoaște pământul, mai va. Căci el nu știe că îngerii, care din om și din pasăre purced, sunt puritatea însăși.

– Batem câmpii, spuse Cel Veșnic. Ce caută aici centaurii, harpiile și îngerii? E vorba de pinguini!

– Adevăr grăit-ai, Doamne: e vorba de pinguini!, declară decanul celor cincizeci de doctori în teologie, înfundați pe vremea trăirii lor în viața vremelnică de către fecioara din Alexandria. Și eu cutez să afirm că e nevoie, pentru a pune odată capăt scandalului care tulbură slăvile – așa cum propune și Sfânta Caterina, care ne-a închis gura – să le dăm pinguinilor bătrânului Maël o jumătate de trup omenesc, cu un suflet veșnic, pe măsura acestei jumătăți!

La propunerea aceasta, se stârni în sobor mare zarvă de discuții răzlețe și de dezbateri doctorale. Părinții greci, la harță cu cei latini, contestau cu înflăcărare substanța, natura și mărimea sufletului care se cuvenea hărăzit pinguinilor.

– Duhovnici și înalți ierarhi – strigă Domnul –, să nu cădem în meteahna conclavelor și a sinoadelor pământului. Nu mai veniți și în Biserica biruitoare cu brutalități de felul celor care tulbură Biserica luptătoare! Căci ăsta este adevărul adevărat: în toate conciliile ținute din îndemnul duhului meu în Europa, în Asia și în Africa, sfinții părinți și-au smuls bărbile și și-au scos ochii unii altora. Cu toate acestea, au fost infailibili, căci eu eram cu ei.

Ordinea fiind restabilită, bătrânul Hermas se ridică şi rosti aceste cuvinte domoale:

– Preamări-Te-voi, Doamne, pentru că ai adus-o pe Safira, mama mea, în rândurile poporului tău, în zilele când roua cerului răcorea pământul cuprins de chinurile venirii Mântuitorului pe lume. Şi slăvi-Te-voi, Doamne, că m-ai învrednicit să văd cu ochii mei muritori pe apostolii dumnezeiescului Tău fiu. Grăi-voi în această ilustră adunare, întrucât Tu ai vrut ca adevărul să iasă din gura celor umili şi voi spune: schimbă-i pe pinguini în oameni! E singura hotărâre potrivită cu dreptatea şi cu milosârdia Ta.

Mai mulţi învăţaţi cereau cuvântul. Alţii îl luau, fără să-l mai ceară. Nimeni nu mai asculta şi toţi duhovnicii îşi fluturau cu mare tărăboi laurii şi cununile.

Printr-un gest al dreptei sale, Domnul Dumnezeu potoli gâlcevile aleşilor săi, spunând:

– Să nu ne mai sfădim. Părerea rostită de blajinul bătrân Hermas este singura părere în armonie cu ţelurile mele veşnice. Păsările astea vor fi preschimbate în oameni. Prevăd, din pricina aceasta, mai multe neajunsuri. Mulţi dintre oamenii aceştia vor avea păcate pe care nu le-ar fi avut ca pinguini. Desigur că soarta lor, ca urmare a preschimbării, va fi mult mai puţin de jinduit decât ar fi fost fără botez, prin care au pătruns în seminţia lui Avram. Dar se cuvine ca preştiinţa mea să nu le ştirbească liberul lor arbitru. Ca să nu vatăm libertatea omenească, ignor ceea ce ştiu, îngroş peste ochii mei vălurile pe care le-am străpuns şi, în oarba mea clarviziune, mă las surprins de tot ce-am prevăzut.

Şi chemându-l pe arhanghelul Rafael, îi spuse:

– Du-te şi caută-l pe Sfântul Maël. Arată-i greşeala în care a căzut şi spune-i să preschimbe, în numele meu, pinguinii aceia în oameni.

Capitolul VIII

METAMORFOZA PINGUINILOR

Arhanghelul, coborând în insula pinguinilor, îl găsi pe sfânt adormit în scobitura unei stânci, printre noii lui ucenici. Îi puse mâna pe umăr şi, trezindu-l, îi spuse cu glas blajin:

– Nu te teme, Maël!

Şi sfântul, orbit de lumină vie, îmbătat de mireasmă plăcută, îl recunoscu pe îngerul Domnului şi îşi lipi fruntea de pământ.

Iar îngerul îi mai spuse:

– Maël, cunoaşte-ţi greşeala: crezând că botezi fii de-ai lui Adam, ai botezat păsări! Şi iată că prin tine pinguinii au pătruns în Biserica Domnului.

Auzind aceste cuvinte, sfântul rămase năuc.

Şi îngerul reluă:

– Ridică-te, Maël, înarmează-te cu numele puternic al Domnului şi spune-le păsărilor ăstora aşa: „Fiţi oameni!"

Şi Sfântul Maël, după ce plânse şi se rugă, se înarmă cu numele puternic al Domnului şi le spuse păsărilor:

– Fiţi oameni!

Pinguinii se transformară pe loc. Fruntea li se lărgi şi capul li se rotunji ca o cupolă, aidoma Sfintei Maria Rotonda din Roma. Ochii lor ovali se deschiseră mari în faţa lumii.

Un nas cărnos le îmbrăcă îndată nările. Ciocul li se schimbă în gură şi din gura asta ieşi cuvântul. Gâtul li se scurtă şi se făcu mai gros. Aripile li se schimbară în mâini şi labele în picioare. Un suflet neliniştit veni să sălăşluiască în pieptul lor.

Le mai rămâneau totuşi unele urme din prima lor stare. Le venea să privească mai dintr-o parte, se legănau pe şoldurile lor prea scurte şi trupul le era acoperit cu un puf fin.

Şi Maël Îi mulţumi lui Dumnezeu că-i primise şi pe pinguini în semînţia lui Avram.

Dar se mâhni la gândul că în curând avea să părăsească insula, ca să nu se mai întoarcă niciodată, şi că, poate, departe de el, când nu va mai avea cine să le poarte de grijă, credinţa pinguinilor va pieri ca o floare prea tânără şi prea plăpândă. Atunci îi veni în minte să le mute insula pe coasta Armoricii.

„Eu nu cunosc ţelurile înţelepciunii veşnice, îşi spuse dânsul. Dacă vrerea Domnului e ca insula să fie mutată, nu văd cine s-ar putea pune de-a curmezişul..."

Şi, din inul patrafirului, sfântul împleti o sfoară foarte subţire, lungă de vreo patruzeci de picioare. Legă un capăt al acestei sfori de vârful unei stânci care ieşea din nisipul plajei şi, ţinând în mână celălalt capăt al sforii, se sui în albia de piatră.

Albia porni pe mare, trăgând după ea insula pinguinilor. După nouă zile de plutire, albia ajunse cu bine pe ţărmul bretonilor, aducând odată cu ea şi insula.

Cartea a doua

TIMPURILE VECHI

Capitolul I

PRIMELE STRAIE

În ziua aceea, Sfântul Maël, oprindu-se pe țărmul oceanului, se așeză pe o piatră, care i se păru fierbinte. Socotind că o încălzise soarele, îi mulțumi ziditorului lumii, fără să știe că puțin mai înainte hodinise pe ea Diavolul.

Apostolul aștepta călugării din Yvern, însărcinați să-i aducă un transport de țesături și de piei, ca să-i înveșmânteze pe locuitorii insulei Alca.

Văzu coborând pe țărm un călugăr, numit Magis, care ducea un cufăr în spate. Călugărul acesta se bucura de o mare faimă de sfințenie.

Apropiindu-se de bătrân, Magis puse cufărul la pământ și spuse, ștergându-și fruntea cu dosul mânecii:

– Așadar, părinte, vrei să îmbraci pinguinii?

– Nimic nu e mai trebuitor, fiule, răspunse bătrânul. De când au intrat în rândul seminției lui Avram, pinguinii împărtășesc și ei blestemul Evei și știu că sunt goi, ceea ce mai înainte nu știau. Și trebuie să-i îmbrăcăm cu sârg, căci, uite, pierd și puful care le-a mai rămas după a lor metamorfoză.

– Adevăr grăiești, spuse Magis, plimbându-și privirile pe țărm, unde se vedeau pinguinii îndeletnicindu-se care cu pescuitul racilor, care cu adunatul midiilor, care cântând, care dormind: sunt goi-goluți. Dar nu crezi oare, părinte,

că ar fi mai bine să-i lăsăm aşa goi cum sunt? De ce să-i îmbrăcăm? Când vor purta veşminte şi când vor fi supuşi legilor morale, vor căpăta o mândrie neţărmurită, o făţărnicie josnică şi o cruzime fără rost.

– E cu putinţă, fiule – oftă bătrânul –, să tălmăceşti atât de rău roadele legii morale, de care ascultă până şi păgânii?

– Legea morală – răspunse Magis – îi sileşte pe oameni, care sunt nişte dobitoace, să trăiască altfel decât dobitoacele, ceea ce îi stinghereşte, fără doar şi poate, dar, totodată, îi măguleşte şi le dă încredere în ei; şi, cum sunt îngâmfaţi, mişei şi ahotnici de zburdăciuni, se vor supune cu dragă inimă unor constrângeri cu care se fălesc şi pe care îşi întemeiază siguranţa de acum şi nădejdea fericirii lor viitoare. Acesta e temeiul oricărei morale... Ei, dar să n-o luăm razna. Soţii mei îşi descarcă pe insulă încărcătura lor de ţesături şi de piei. Chibzuieşte bine, părinte, cât mai e timp! Îmbrăcarea pinguinilor e un lucru cu urmări mari. Acum, când un pinguin pofteşte la o pinguină, ştie bine ce pofteşte şi poftele lui sunt mărginite printr-o cunoaştere exactă a lucrului râvnit. În clipa aceasta, pe plajă, două sau trei perechi de pinguini fac dragoste la soare. Uită-te cu câtă simplitate! Nimeni nu-i bagă în seamă, iar cei care fac dragoste nu par nici ei din cale-afară de preocupaţi. Dar, când pinguinele vor fi îmbrăcate, pinguinul nu-şi va mai da seama tot atât de bine de ceea ce-l atrage spre ele. Dorinţele lui nelămurite se vor destrăma în tot felul de visuri şi de iluzii. Ce mai încolo şi încoace, părinte, va cunoaşte dragostea şi cumplitele ei chinuri. Şi în vremea asta, pinguinele, plecându-şi privirile şi strângându-şi buzele, îşi vor da aere, ca şi cum ar ascunde o comoară sub fuste... Ce mizerie! Atâta vreme cât seminţiile astea vor rămâne necioplite şi sărace, răul va fi tolerabil. Dar aşteaptă măcar o mie de ani şi vei vedea cu ce arme de temut vei fi înarmat, părinte, fiicele Alcei. Cu voia sfinţiei tale, te pot lămuri chiar acum. În sipetul ăsta am nişte ţoale. S-o luăm la întâmplare pe una dintre pinguinele astea,

de care se sinchisesc atât de puțin pinguinii, și s-o dichisim cât vom putea mai bine.

Uite că tocmai vine una către noi! Nu e nici mai frumoasă, nici mai urâtă decât celelalte. E tânără. Nimeni nu se uită la ea. Umblă nepăsătoare pe faleză, cu un deget în nas, și se scarpină pe șold până la încheietura piciorului. Cred că vezi și dumneata, părinte, că are umerii înguști, sânii grei, pântecele umflat și galben și picioarele scurte. Genunchii ei, care bat în roșu, se schimonosesc la orice pas pe care-l face, de parcă ar avea la fiecare încheietură a picioarelor câte un cap de maimuță. Labele picioarelor, lăbărțate și pline de vine, se prind de stâncă prin patru degete încârligate, în vreme ce degetele mari se ridică din cărare ca două capete de șerpi prevăzători. Pinguina își vede de drum și toți mușchii ei sunt preocupați de efortul mersului. Prin faptul că-i vedem funcționând la lumină, ne formăm despre ea mai degrabă imaginea unei mașini de mers decât a unui aparat de făcut dragoste, deși e, în mod vădit, și una și alta, ba mai cuprinde într-însa și alte mecanisme. Ei bine, preacuviosule apostol, ai să vezi îndată ce am să fac din ea.

Zicând acestea, călugărul Magis ajunse din trei salturi pinguina, o luă pe sus, o aduse strânsă sub braț, cu părul vâlvoi, și o azvârli, înspăimântată, la picioarele Sfântului Maël.

În timp ce pinguina plângea și îl implora să nu-i facă niciun rău, Magis scoase din cufăr o pereche de sandale, groase de două degete, și îi porunci să le încalțe.

– Strânse în șnururi de lână – îi atrase atenția bătrânului – picioarele au să-i pară mai mici. Pingelele, groase de două degete, îi vor lungi cu eleganță picioarele și povara pe care o duc ele va fi mai arătoasă.

Legându-și sandalele, pinguina aruncă o privire curioasă în cufărul deschis și, văzând că era plin de giuvaieruri și de podoabe, începu să zâmbească printre lacrimi.

Călugărul îi răsuci părul pe ceafă și-l încununa cu o pălărie de flori. La încheieturile mâinilor, îi puse brățări

de aur şi, sculând-o în picioare, îi petrecu pe sub sâni şi pe pântece un brâu lat de in, lămurind-o că pieptul va căpăta o mândrie nouă şi că talia se va subţia spre slava şoldurilor.

Cu ajutorul unor ace pe care le scotea, rând pe rând, din gură, potrivi brâul cât mai strâns.

– Poţi să mai strângi, spuse pinguina.

După ce zăgăzui astfel, cu multă grijă şi silinţă, părţile moi ale trunchiului, o îmbrăcă într-o tunică trandafirie, care i se lipea moale de trup.

– Îmi vine bine?

Şi, mlădiindu-se din mijloc, cu capul dat într-o parte, cu bărbia sprijinită în umăr, îşi cerceta, cu o privire atentă, dichisul rochiei.

Întrebată de Magis dacă nu i se pare rochia puţin cam lungă, ea răspunse, sigură de sine, că nu, întrucât are s-o mai ridice ea.

Şi, trăgându-şi repede cu stânga fusta de la spate, o strânse pieziş, deasupra încheieturii piciorului, având grijă să descopere puţin călcâiele. Apoi se depărtă cu paşi mărunţi, legănându-şi şoldurile.

Nu întorcea capul. Dar, trecând pe lângă un râu, se oglindi în el cu coada ochiului.

Un pinguin, care o întâlni întâmplător, se opri surprins şi, întorcându-se din drum, se luă după ea. Cum mergea de-a lungul ţărmului, pinguinii care se întorceau de la pescuit se apropiară de ea şi, după ce-o admirară îndelung, porniră şi dânşii în urma ei. Cei care şedeau tolăniţi pe nisip se sculară şi li se alăturară celorlalţi.

Fără întrerupere, la apropierea ei, se revărsau pe cărările muntelui, ieşeau din văgăunile stâncilor sau se iveau din adâncul apelor alţi şi alţi pinguini care îngroşau alaiul. Şi toţi – bărbaţi maturi, laţi în spete şi cu pieptul păros, tineri mlădioşi ori boşorogi care-şi clătinau nenumăratele cute ale cărnii lor roze acoperite cu fire de păr alb sau îşi târau picioarele mai slabe şi mai uscate decât cârja de ienupăr,

care le mai adăuga unul – se îmbulzeau cu sufletul la gură, răspândind o duhoare înţepătoare şi gâfâind din greu. Dar ea îşi vedea liniştită de drum, părând că nu vede nimic.

– Părinte – exclamă Magis –, ia priveşte-i cum umblă toţi, cu nasul îndreptat înspre centrul sferic al fetişcanei ăsteia, acum, când centrul acesta e acoperit cu roz. Sfera le dă geometrilor prilej de meditaţie, prin numărul proprietăţilor ei; dar când purcede din natura fizică şi trăitoare, ea capătă calităţi noi. Pentru ca interesul faţă de această figură geometrică să fie pe deplin destăinuit pinguinilor, a trebuit ca, încetând s-o vadă lămurit, cu ochii lor, să fie nevoiţi să şi-o înfăţişeze în minte. În clipa de faţă, eu însumi mă simt orbeşte atras de pinguină. Să fie oare pentru că fusta i-a redus şoldurile la rotunjimi esenţiale şi pentru că, simplificându-le cu măreţie, le dă un caracter sintetic, general, neîngăduind să se mai desprindă dintr-însele decât ideea pură, principiul divin? N-aş putea-o spune. Dar mi se pare că dacă aş îmbrăţişa-o aş simţi în mâinile mele bolta cerească a desfătărilor omeneşti. Pudoarea le dă femeilor, de bună seamă, o putere de atracţie nestăvilită. Sunt atât de tulburat, încât zadarnic aş încerca s-o ascund.

Rostind acestea, călugărul îşi suflecă năprasnic sutana şi, pornind pe urma pinguinilor, îi îmbrânci, îi dădu peste cap, trecu peste, îi călcă în picioare, îi strivi, ajunse din urmă pinguina, o înşfăcă de sfera roză, spre care jinduiau privirile şi poftele întregii gloate, şi dispăru cu ea în braţe într-o grotă marină.

Pinguinilor li se păru atunci că soarele s-a stins. Iar Sfântul Maël îşi dădu seama că Necuratul luase chipul călugărului Magis, ca să-i dea straie fetei din Alca. Se simţea tulburat trupeşte şi cu sufletul întristat. Întorcându-se agale către sihăstria lui, văzu nişte pinguine, cam între şase şi şapte ani, cu pieptul oblu şi şoldurile slabe, care îşi făcuseră brâie din alge şi din iarbă-de-mare şi cutreierau plaja, uitându-se îndărăt ca să vadă dacă nu cumva le urmăresc şi pe ele bărbaţii.

Capitolul II

PRIMELE STRAIE (URMARE ŞI SFÂRŞIT)

Sfântul Maël era tare amărât din pricină că primele straie cu care fusese îmbrăcată o fiică a Alcei trădaseră pudoarea pinguină, în loc s-o slujească. Cu toate acestea, nu renunţă la gândul îmbrăcării locuitorilor insulei năzdrăvane. Chemându-i pe ţărm, le împărţi veşmintele pe care i le adusese călugărul din Yvern. Pinguinii primiră haine scurte şi nădragi, iar pinguinele rochii lungi. Dar rochiile astea nu mai avură nici pe departe efectul stârnit de prima rochie. Nu erau atât de frumoase, forma lor era grosolană şi fără meşteşug şi nimeni nu le mai lua în seamă acum, când toate femeile le aveau.

Cum pregăteau mâncarea şi munceau la câmp, pieptarele ajunseră curând slinoase şi catrinţele dezgustătoare. Pinguinii le copleşeau cu munci pe sărmanele lor tovarăşe, care păreau nişte vite jugane. Habar n-aveau ce înseamnă tulburările sentimentale sau nebunia patimilor. Moravurile lor erau nevinovate. Cazurile de incest, foarte dese, căpătau o simplitate rustică şi, dacă vreun flăcău beat îşi siluia bunica, nici nu se gândea a doua zi la ce făcuse.

Capitolul III

HOTĂRNICIREA ȚARINILOR ȘI ORIGINEA PROPRIETĂȚII

Insula își pierduse înfățișarea sălbatică de altădată, când, în mijlocul ghețurilor plutitoare, adăpostea un popor de păsări într-un amfiteatru de stânci. Piscul ei înzăpezit se năruise și nu mai rămăsese din el decât un deal, din vârful căruia se puteau zări țărmurile Armoricului, învăluite de ceață veșnică, și oceanul presărat cu stânci întunecate, ca niște monștri ițiți peste genune.

Coastele ei erau acum foarte întinse și crestate adânc, iar înfățișarea ei amintea frunza de agud. Insula se acoperi cu iarbă sărată, plăcută turmelor, cu răchită, cu smochini bătrâni și cu auguști stejari. Toate astea sunt atestate de Beda Venerabilul și de mai mulți alți autori vrednici de crezare.

La nord, țărmul alcătuia un golf adânc, care avea să ajungă, mai târziu, unul dintre cele mai vestite porturi ale lumii. La răsărit, de-a lungul unei coaste stâncoase, bătute de talazurile mării înspumate, se întindea un câmp pustiu, înmiresmat. Era țărmul Umbrelor, pe care nu se aventurau niciodată locuitorii insulei, de teama șerpilor cuibăriți prin crăpăturile stâncilor și de teamă să nu dea peste sufletele morților, aidoma unor flăcări palide. La sud, golful Scufundătorilor era împrejmuit cu livezi de pomi și de păduri. Pe acest țărm prielnic a zidit bătrânul Maël o biserică și

o mănăstire de lemn. La apus, două râuri, Clanjul şi Surela, scăldau văile mănoase ale Lespezilor şi ale Heleşteelor.

Când iată că, într-o dimineaţă de toamnă, preafericitul Maël, care se plimba prin valea râului Clanj, însoţit de un călugăr din Yvern, numit Bulloch, văzu cum treceau pe drumuri nişte cete de oameni încruntaţi, încărcaţi cu pietre. În aceeaşi clipă, auzi de pretutindeni ţipete şi văicăreli care se înălţau din vale către cerul liniştit.

Şi îi spuse lui Bulloch:

– Cu mâhnire bag de seamă, fiule, că, de când au ajuns oameni, locuitorii insulei acesteia procedează cu mai puţină chibzuinţă ca înainte. Când erau păsări, nu se certau decât la sorocul împreunărilor. Acum se ceartă mereu. Şi iarna, şi vara îşi caută pricina. Ce mult au decăzut de la acea paşnică măreţie, care, când se răspândea peste adunarea pinguinilor, o făcea asemănătoare senatului unei republici înţelepte!

Ia uită-te, fiule, spre Surela. În valea răcoroasă a râului tocmai se zăresc vreo doisprezece bărbaţi pinguini, care caută să se ucidă unii pe alţii cu sapele şi cu târnăcoapele, cu care ar fi mai bine să muncească pământul. Şi mai crude ca bărbaţii, femeile sfâşie cu unghiile obrazul duşmanilor. Vai, Bulloch, fiule, oare de ce s-or fi măcelărind aşa?

– Din spirit de asociaţie, părinte, şi ca o prevedere a viitorului, răspunse Bulloch. Căci omul e din firea lui prevăzător şi sociabil. Aşa e el. Nu se simte întreg până nu ia ceva cu japca. Pinguinii pe care-i vezi acolo pun mâna pe pământuri.

– Şi n-ar putea să le ocupe cu mai puţină violenţă?, întrebă bătrânul. În timp ce se bat, îşi aruncă unii altora tot felul de ocări şi ameninţări. Nu le desluşesc vorbele. Dar, judecând după ton, trebuie să fie pline de mânie.

– Se învinuiesc unii pe alţii de furt şi de uzurpare, răspunse Bulloch. Cam aşa reiese din spusele lor.

În clipa aceea, Sfântul Maël, împreunându-şi mâinile, scoase un lung oftat:

– Nu-l vezi, fiule – exclamă dânsul –, pe turbatul acela care rupe cu dinţii nasul duşmanului doborât şi pe celălalt, care zdrobeşte capul unei femei cu gogeamite pietroi?

– Îi văd, răspunse Bulloch. Creează dreptul. Întemeiază proprietatea. Stabilesc principiile civilizaţiei, pun temeliile societăţii şi ale statului.

– Cum aşa?, întrebă bătrânul Maël.

– Hotărnicindu-şi pământurile. Asta e obârşia oricărei orânduiri obşteşti. Pinguinii, cucernice, îndeplinesc cea mai măreaţă funcţie. Opera lor va fi consfinţită de-a lungul veacurilor de către legişti, va fi ocrotită şi confirmată de magistraţi.

În vreme ce călugărul Bulloch rostea cuvintele acestea, un pinguin voinic, cu pielea albă şi părul roşcat, cobora în vale, cu un trunchi de copac pe umăr. Apropiindu-se de un pinguin mărunţel, pârlit de soare, care-şi stropea lăptucile, ţipă la el:

– Pământul tău e al meu!

Şi, rostind aceste cuvinte, îşi repezi măciuca în capul micului pinguin, care căzu mort pe pământul cultivat cu mâinile lui.

În faţa acestui spectacol, Sfântul Maël se cutremură din tot trupul şi vărsă puhoi de lacrimi.

Şi, cu un glas înăbuşit de înfiorare şi de spaimă, îndreptă spre cer această rugă:

– Doamne, Dumnezeule, Tu, carele ai primit jertfele tânărului Abel, Tu, care l-ai blestemat pe Cain – răzbună-l, Doamne, pe acest pinguin nevinovat, jertfit pe ţarina lui, şi fă-l pe ucigaş să simtă greutatea mâniei Tale. E oare crimă mai vrednică de ură, e oare o mai grea încălcare a dreptăţii Tale, Doamne, decât uciderea şi furtul acesta?

– Ia seama, părinte, spuse Bulloch cu blândeţe. Ce numeşti cuvioşia ta ucidere şi furt înseamnă, de fapt, război şi cucerire, temelii sfinte ale împărăţiilor şi izvoare ale tuturor virtuţilor şi grandorilor omeneşti. Nu uita mai cu seamă că, învinuindu-l pe pinguinul acela voinic, ataci

proprietatea în originea şi în principiul ei. Nu e greu să ţi-o dovedesc. Una e cultivarea pământului şi alta e stăpânirea lui. Şi aceste două lucruri nu trebuie confundate. În materie de proprietate, dreptul primului ocupant e nesigur şi şubred. Dreptul de cucerire, dimpotrivă, se sprijină pe temelii trainice. E singurul drept demn de respect, pentru că e singurul care ne impune respectul. Proprietatea are, ca unică şi glorioasă obârşie, forţa. Ea purcede din forţă şi se păstrează cu forţa. În privinţa aceasta, proprietatea e suverană şi nu se pleacă decât în faţa unei forţe mai mari. Iată de ce e drept să spunem că oricine e proprietar e nobil. Ucigând un plugar, ca să-i răpească ţarina, vlăjganul acela roşcovan a şi întemeiat, pe loc, o foarte nobilă seminţie pe acest pământ. Vreau să-l felicit.

Grăind aşa, Bulloch se apropie de găligan, care, stând în picioare pe dâmbul brazdei pline de sânge, se sprijinea în măciuca lui.

Şi, ploconindu-se până la pământ, îi zise:

– Mărite Greatauk, prinţ preatemut, vin să mă închin ţie, ca întemeietor al unei puteri legitime şi al unei bogăţii ereditare. Ţeasta netrebnicului pinguin pe care l-ai doborât va rămâne în vecii vecilor îngropată în ţarina ta, ca o mărturie a drepturilor sfinte ale urmaşilor tăi asupra acestui pământ înnobilat de tine. Ferice de fiii tăi şi de fiii fiilor tăi! Vor fi nişte Greatauci, duci de Skull şi vor stăpâni insula Alca.

Apoi, ridicând glasul şi întorcându-se către bătrânul Maël, îi zise:

– Părinte, binecuvântează-l pe Greatauk. Pentru că orice putere vine de la Dumnezeu.

Maël stătea mut şi neclintit, cu ochii ridicaţi spre cer: doctrina călugărului Bulloch îl punea în grea cumpănă. Şi, totuşi, doctrina aceasta avea să triumfe în epocile de mare civilizaţie. Bulloch poate fi socotit izvoditorul dreptului civil în Pinguinia.

Capitolul IV

PRIMA ÎNTRUNIRE A PARLAMENTULUI DIN PINGUINIA

– Bulloch, fiule – spuse Sfântul Maël –, trebuie să facem numărătoarea pinguinilor şi să trecem într-un catastif numele fiecăruia dintre ei.

– Nimic nu e mai grabnic, răspunse Bulloch. Altfel, nicio rânduială nu e cu putinţă.

Apostolul, cu concursul a doisprezece călugări, purcese la recensământul populaţiei.

Apoi bătrânul Maël spuse:

– Acum, că avem un catastif cu toţi locuitorii, cuvine-se, Bulloch, fiule, să ridicăm un bir drept, ca să putem face faţă obşteştilor cheltuieli şi întreţinerii mănăstirii. Trebuie să contribuie fiecare după puterile lui. De aceea, fiule, convoacă bătrânii din Alca, şi în înţelegere cu ei vom stabili impozitul.

După convocare, bătrânii se întruniră, în număr de treizeci, în curtea schitului de lemn, la umbra sicomorului celui mare. A fost primul parlament al Pinguiniei, alcătuit, cam pe trei sferturi, din cei avuţi ai Surelei şi ai Clanjului. Greatauk, fiind cel mai nobil dintre pinguini, se aşeză pe piatra cea mai înaltă.

Cuviosul Maël luă loc în mijlocul călugărilor lui şi rosti cuvintele acestea:

– Copii, Dumnezeu le dă oamenilor bogăţii când vrea El, şi tot El le ia îndărăt. V-am adunat aici ca să punem bir pentru popor, spre a putea face faţă cheltuielilor obşteşti şi întreţinerii călugărilor. După socotinţa mea, aceste danii trebuie să fie potrivite cu avutul fiecăruia. Prin urmare, cel care are o sută de boi va da zece, iar cel care are zece va da unul.

Când isprăvi sfântul de vorbit, Morio, plugar din Anis-pe-Clanj, unul dintre cei mai mari bogătaşi ai Pinguiniei, se ridică şi spuse:

– O, părinte Maël, socotesc că e drept ca fiecare să-şi dea partea la cele obşteşti şi bisericeşti cheltuieli. În ceea ce mă priveşte, sunt gata să mă despoi de tot ce am pentru binele fraţilor mei pinguini şi, dacă ar trebui, mi-aş da cu dragă inimă şi cămaşa de pe mine. Toţi bătrânii poporului sunt dispuşi, ca şi mine, să aducă jertfă bunurile lor şi nimeni nu poate pune la îndoială devotamentul lor absolut faţă de ţară şi faţă de credinţă. Aşadar, trebuie să ţinem seamă numai de interesul obştesc şi să facem tot ce ne porunceşte el. Or, ceea ce ne porunceşte interesul acesta, părinte, ceea ce ne cere e să nu luăm mult de la cei care au mult, căci atunci cei bogaţi n-ar mai fi atât de bogaţi, iar cei săraci ar fi şi mai săraci. Sărăcimea trăieşte din avuţia bogătaşilor. Iată de ce avuţia e sfântă. Nu vă atingeţi de ea! Ar fi o răutate lipsită de rost. Luând de la cei bogaţi, nu vă alegeţi cu mare folos, căci bogătaşi sunt puţini. Dar aţi secătui, în schimb, toate rezervele, aruncând ţara în mizerie. Iar dacă veţi cere un pic de ajutor de la fiecare locuitor, fără să ţineţi seamă de averea lui, veţi strânge de ajuns pentru nevoile obşteşti şi nu va mai trebui să iscodiţi ce avere are fiecare. Cetăţenii vor privi orice cercetare de soiul acesta ca pe o jignire vrednică de ură. Impunând la toată lumea deopotrivă o danie uşoară, îi veţi cruţa pe săraci, pentru că le veţi lăsa averea bogaţilor. Şi, la urma

urmelor, cum ar fi cu putinţă să stabileşti impozitul în raport cu bogăţia? Ieri aveam o cireadă de două sute de boi. Astăzi mai am şaizeci. Mâine voi avea o sută. Clunic are trei vaci, dar sunt slabe, prăpădite. Nicclu n-are decât două, dar grase. Care e mai bogat? Clunic sau Nicclu? Aparenţele bogăţiei sunt înşelătoare. Ce e sigur e că toată lumea mănâncă şi bea. Impuneţi-le oamenilor dări după ceea ce consumă. Va fi o impunere înţeleaptă.

Aşa vorbi Morio, în aplauzele sfetnicilor.

– Propun ca discursul acesta să fie săpat pe plăci de aramă, exclamă călugărul Bulloch. E hărăzit viitorimii. Peste o mie cinci sute de ani, cei mai buni fii ai Pinguiniei nu vor vorbi altfel.

Sfetnicii tot mai aplaudau, când Greatauk, cu mâna pe straja spadei, făcu această scurtă declaraţie:

– Fiind nobil, eu nu voi plăti bir. Birul e pentru mişei. Prostimea trebuie să plătească.

După declaraţia aceasta, sfetnicii se împrăştiară în tăcere.

Ca şi la Roma, s-a purces la recensământ din cinci în cinci ani, observându-se, cu prilejul acesta, că populaţia creştea repede. Deşi copiii mureau cu nemiluita şi foametea şi ciuma bântuiau la răstimpuri regulate, pustiind sate întregi, alţi pinguini, tot mai numeroşi, contribuiau prin mizeria lor privată la prosperitatea publică.

Capitolul V

CĂSĂTORIA LUI KRAKEN CU ORBEROZA

În vremea aceea, trăia în insula Alca un om pinguin cu braţele vânjoase şi cu minte iscusită. Se numea Kraken şi locuia pe ţărmul Umbrelor, de care nu se apropiau niciodată locuitorii insulei, de teama şerpilor cuibăriţi în crăpăturile stâncilor şi de teamă să nu dea cumva peste sufletele pinguinilor morţi fără botez, care, licărind ca nişte flăcări palide şi gemând prelung, rătăceau noaptea pe ţărmul pustiu. Căci toţi credeau, fără dovezi, că, printre pinguinii schimbaţi în oameni la rugămintea preafericitului Maël, unii nu primiseră botezul şi se întorceau după moarte să se văicărească în mugetul furtunii. Kraken locuia pe coasta sălbatică a insulei, într-o peşteră până la care era cu neputinţă de ajuns. Nu se putea pătrunde în ea decât printr-un tunel natural, lung de o sută de picioare, a cărui intrare era ascunsă de o pădure deasă.

Dar iată că într-o seară, pe când Kraken străbătea câmpul pustiu, se întâlni, din întâmplare, cu o tânără pinguină plină de nuri. Era chiar aceea pe care, puţin mai înainte, o îmbrăcase călugărul Magis cu mâna lui şi care purtase cea dintâi haine cuviincioase. În amintirea zilei în care mulţimea uluită a pinguinilor o văzuse fugind triumfătoare,

în rochia ei de culoarea zorilor, fecioara primise numele de Orberoza...[1]

La vederea lui Kraken, scoase un țipăt de spaimă și o rupse la fugă, ca să scape de el. Dar eroul o înhăță de vălurile care fluturau în urmă și-i zise:

– Fecioară, spune-mi cine, a cui și din ce țară ești?

În acest timp, tânăra Orberoza îl privea înspăimântată.

– Oare te văd chiar pe tine, stăpâne?, îl întrebă ea tremurând, ori văd doar duhul tău mâniat?

Vorbea așa pentru că locuitorii insulei Alca, nemaiavând niciun semn de viață de la Kraken de când locuia pe țărmul Umbrelor, îl credeau mort și coborât printre duhurile nopții.

– Nu te mai teme, fiică a Alcei, răspunse Kraken. Căci cel care îți vorbește nu e suflet rătăcitor, ci un om plin de vlagă și de putere. În curând voi intra în stăpânirea unor mari bogății.

Și tânăra Orberoza îl întrebă:

– Dar cum crezi tu, Kraken, că vei dobândi mari bogății, când nu ești decât un fiu al pinguinilor?

– Prin mintea mea, răspunse Kraken.

– Știu – spuse Orberoza – că, încă din vremea când locuiai printre noi, erai vestit prin dibăcia ta la vânătoare și la pescuit. N-aveai pereche în meșteșugul pescuirii cu ciorpacul, ori în iscusința săgetării păsărilor repezi.

– Asta nu era, fetițo, decât o vulgară și trudnică îndeletnicire. Am găsit mijlocul de a dobândi fără osteneală mari averi. Dar ia spune-mi, cine ești?

– Mă numesc Orberoza, răspunse fata.

– Cum de te afli atât de departe de casă, în puterea nopții?

– Nu fără voia Cerului.

---

[1] Orbe: poetic, glob, vorbind despre corpurile cerești. Prin extensie, orice fel de corp în formă de glob (Littré) (*n.a.*).

– Ce vrei să zici, Orberoza?

– Că Dumnezeu m-a scos în calea ta, Kraken, deşi nu ştiu pentru care sfârşit.

Kraken o privi îndelung, în adâncă tăcere.

Apoi îi spuse blajin:

– Orberoza, vino în casa mea. E casa celui mai iscusit şi mai viteaz dintre fiii pinguinilor. Dacă te învoieşti să mă urmezi, îmi vei fi soţie.

Atunci, plecându-şi ochii, ea spuse în şoaptă:

– Te voi urma, stăpâne.

Şi aşa ajunse frumoasa Orberoza soţia eroului Kraken. Căsătoria aceasta n-a fost sărbătorită prin cântece şi torţe, întrucât Kraken nu se îndura să dea ochii cu seminţia pinguinilor. Dar, ascuns în peştera lui, urzea planuri mari.

Capitolul VI

BALAURUL DIN ALCA

Ne-am dus, apoi, să vizităm Muzeul de Istorie Naturală... Administratorul ne-a arătat un fel de pachet împăiat, care, ne-a spus el, conţinea scheletul unui balaur. Dovadă, a adăugat el, că balaurul nu e o scornire de basm. (*Memoriile lui Casanova*, Paris, 1843, t. IV, pp. 404-405)

În vremea aceasta, locuitorii Alcei se îndeletniceau cu lucruri paşnice. Cei de pe coasta nordică plecau cu bărcile să pescuiască peşte şi scoici. Plugarii din ţinutul Heleşteelor cultivau ovăzul, secara şi grâul. Pinguinii bogaţi din Valea Lespezilor creşteau animale domestice, iar cei dinspre Golful Scufundătorilor îşi cultivau livezile. Negustorii din portul Alca făceau comerţ de peşte sărat cu locuitorii Armoricului. Şi aurul celor două Bretanii, care începea să pătrundă în insulă, înlesnea schimburile. Poporul pinguin se bucura, într-o linişte desăvârşită, de roadele muncii lui, când, pe neaşteptate, un zvon înspăimântător se strecură din sat în sat. Se află pretutindeni, deodată, că un balaur năprasnic pustiise două gospodării din Golful Scufundătorilor.

Cu câteva zile înainte, fecioara Orberoza dispăruse fără urmă. Nimeni nu se îngrijorase, deocamdată, de dispariţia ei, întrucât mai fusese răpită în câteva rânduri de nişte îndrăgostiţi năbădăioşi. Cei cuminţi nu se mirau de asta,

ţinând seamă că fata era pinguina cea mai frumoasă dintre toate. Unii băgaseră de seamă că uneori chiar ea ieşea în calea răpitorilor – căci nimeni nu poate scăpa de ce-i e scris. Dar, de data aceasta, văzând că nu se mai întoarce, s-au temut să n-o fi înghiţit balaurul.

Locuitorii din Valea Lespezilor observară şi ei curând că balaurul acesta nu era o născocire povestită de femei în preajma fântânilor. Căci, într-o noapte, dihania mâncase în satul Anis şase găini, o oaie şi un copilaş orfan, căruia i se spunea „micul Elo". A doua zi, din animale şi din copil nu s-a găsit nici urmă.

Bătrânii satului se adunară pe dată în piaţa publică şi luară loc pe banca de piatră pentru a chibzui ce e de făcut în asemenea cumplite împrejurări.

Şi, chemându-i pe toţi pinguinii care văzuseră balaurul în acea nenorocită noapte, îi întrebară:

– Cum arată şi ce apucături are?

Şi fiecare răspundea la rândul lui:

– Are gheare de leu, aripi de vultur şi coadă de şarpe.

– Spinarea îi e zbârlită, cu o coamă de ţepi.

– Tot trupul îi e acoperit cu solzi gălbui.

– Privirea lui împietreşte şi fulgeră. Varsă flăcări.

– Când răsuflă, împute văzduhul.

– Are cap de balaur, gheare de leu şi coadă de peşte.

O cumătră din Anis, care trecea drept teafără la minte şi chibzuită şi căreia balaurul îi luase trei găini, declară următoarele:

– E ca un om la făptură. Dovadă că eu l-am luat drept bărbatu-meu şi i-am spus: „Hai, mă, nerodule, culcă-te odată!"

Alţii spuneau:

– Arată ca un nor.

– Seamănă cu un munte.

Un băieţel veni şi el şi spuse:

– Am văzut şi eu balaurul scoţându-şi capul în şopron, ca s-o sărute pe sora mea, Minnia.

Şi bătrânii sfatului îi mai întrebară o dată pe locuitori:
– Cât e de mare balaurul?
Li s-a răspuns:
– E mare cât un bou.
– E de înălţimea unui om.
– E mai înalt decât smochinul sub care staţi.
– E cât un câine.
Întrebaţi, în sfârşit, despre culoarea balaurului, locuitorii spuseră:
– E roşu.
– E verde.
– E albastru.
– E galben.
– Are capul de un verde minunat. Aripile îi sunt de un portocaliu aprins, muiat în roşu, iar marginile lor cenuşii bat în sângeriu. Crupa şi coada sunt bălţate cu fâşii cafenii şi roz, pântecele e galben aprins, cu pete negre.
– Culoarea? N-are culoare.
– Are culoare de balaur.
După ce ascultară mărturiile acestea, bătrânii rămaseră în cumpănă, neştiind ce aveau de făcut. Unii erau de părere să-l pândească, să-l ia pe neaşteptate şi să-i vină de hac printr-un potop de săgeţi. Alţii, socotind că era zadarnic să se împotrivească prin forţă unei namile atât de puternice, povăţuiau să-l potolească prin daruri.
– Să-i plătim tribut, zise unul dintre ei, socotit înţelept. Am putea să-i câştigăm bunăvoinţa, dându-i daruri plăcute, fructe, vin, miei şi o tânără fecioară.
Alţii, în sfârşit, erau de părere să otrăvească fântânile din care avea el obiceiul să se adape ori să-l înăbuşe cu fum, în peştera lui.
Dar niciuna dintre părerile astea nu triumfă. Dezbaterile ţinură mult şi bătrânii se despărţiră fără să fi luat vreo hotărâre.

Capitolul VII

BALAURUL DIN ALCA (URMARE)

În cursul lunii închinate de romani falsului lor zeu Marte sau Mavors, balaurul prădă gospodăriile din Lespezi şi din Heleştee, răpi cincizeci de oi, doisprezece porci şi trei băieţaşi. Toate familiile erau cernite şi insula era plină de tânguiri. Pentru îndepărtarea acestei năpaste, bătrânii nenorocitelor sate prin care trec râurile Clanj şi Surela se hotărâră să plece împreună la preafericitul Maël, să-i ceară ajutor.

În a cincea zi a lunii al cărei nume înseamnă, în latină, deschidere, pentru că deschide anul, porniră în procesiune la mănăstirea de lemn care se înălţa pe coasta meridională a insulei. Pătrunzând în curtea mănăstirii, începură să suspine şi să geamă. Mişcat de plângerile lor, bătrânul Maël, părăsind sala în care se deda studiului astronomiei şi comentării Scripturii, coborî spre ei, sprijinindu-se în toiagul lui pastoral. La venirea lui, bătrânii îngenuncheaţi îi întinseră ramuri verzi. Şi unii dintre ei aprinseră mirodenii.

Sfântul, aşezându-se lângă fântâna claustrală, sub un smochin bătrân, rosti aceste cuvinte:

– O, fiilor, urmaşi ai pinguinilor, de ce plângeţi şi vă văicăriţi? De ce întindeţi spre mine ramurile acestea rugătoare? De ce înălţaţi spre slăvi fumul mirodeniilor?

Aşteptaţi să îndepărtez vreo pacoste care s-a abătut peste capetele voastre? De ce mă rugaţi, cu ochii înlăcrimaţi? Sunt gata să-mi dau viaţa pentru voi. Spuneţi, numai, ce nădăjduiţi de la părintele vostru?

La întrebările acestea, starostele bătrânilor spuse:

– O, Maël, părinte al copiilor din Alca, voi vorbi eu pentru toţi. Un balaur îngrozitor foarte ne bântuie ogoarele, pustieşte staulele, răpeşte şi duce în bârlogul lui floarea tineretului nostru. I-a mâncat pe micul Elo şi pe alţi şapte băieţaşi. A zdrobit-o cu colţii lui nesătui pe fecioara Orberoza, cea mai frumoasă dintre pinguine. Nu e sat spre care să nu-şi sloboadă suflarea lui otrăvită şi pe care să nu-l fi umplut de jale.

Pradă acestui flagel înfricoşat, venim a te ruga, o, Maël, ca fiind cel mai înţelept, să te gândeşti la izbăvirea locuitorilor acestei insule, ca nu cumva să se stingă vechea seminţie a pinguinilor.

– O, întâiule dintre bătrânii Alcei – răspunse Maël –, vorbele tale în adâncă mâhnire mă afundă şi gem la gândul că insula asta e prada urgiei unui balaur înspăimântător. Asemenea faptă nu-i stingheră şi găsim în cărţi mai multe întâmplări cu balauri fioroşi foarte. Monştrii aceştia se întâlnesc mai ales prin peşteri, pe malul apelor şi, îndeobşte, la popoarele păgâne. S-ar putea ca unii dintre voi, deşi au primit botezul şi fac parte din seminţia lui Avram, să se fi închinat la idoli, ca vechii romani, sau să-şi fi atârnat chipuri, tablete juruite, bentiţe de lână şi ghirlande de flori de crengile vreunui pom sfânt. Sau poate că pinguinele or fi dănţuit în jurul vreunei pietre fermecate sau or fi băut apă din fântânile cu nimfe. Dacă ar fi aşa, aş socoti că Domnul a trimis acest balaur ca să vă pedepsească pentru toate nelegiuirile săvârşite de câţiva şi ca să vă hotărască, o, fii ai pinguinilor, să stârpiţi ocara, superstiţiile şi lipsa de evlavie. Iată de ce v-aş da ca leac pentru relele

de care suferiți povața de a căuta cu grijă tot ce e urmă de idolatrie în locuințele voastre şi de a o stârpi. Mai socotesc că v-ar prinde bine dacă v-ați ruga şi v-ați pocăi.

Aşa grăi Sfântul Maël. Şi bătrânii poporului pinguin, după ce-i sărutară picioarele, se întoarseră în satele lor, cu sufletul plin de nădejde.

Capitolul VIII

BALAURUL DIN ALCA (URMARE)

Dând ascultare sfaturilor Sfântului Maël, locuitorii din Alca se străduiră să stârpească superstițiile care încolțiseră printre ei. Vegheară ca fetele să nu mai dănțuiască în jurul pomului zânelor, rostind descântece. Interziseră cu străşnicie mamelor să-şi frece pruncii cu pietrele ridicate de pe ogoare ca să crească tari. Un moşneag din Heleştee, care ghicea viitorul scuturând boabe de orz pe sită, fu azvârlit într-un puț.

Cu toate acestea, monstrul nu înceta să pustiască ogrăzile cu orătănii şi staulele. Țăranii, înspăimântați, se zăvorau în case. O femeie însărcinată, care zărise printr-o ferestruică, la lumina lunii, umbra balaurului pe drumul albastru, s-a speriat atât de tare, încât a născut pe loc, înainte de vreme.

În zilele acelea de grea cumpănă, Sfântul Maël medita întruna asupra firii balaurilor şi asupra mijloacelor de a-i combate. După şase luni de studii şi de rugăciuni, i se păru că a găsit ce căuta. Într-o seară, plimbându-se pe țărmul mării, însoțit de un călugăr tânăr, numit Samuel, îi tălmăci gândul lui în aceste cuvinte:

– Am studiat multă vreme istoria şi apucăturile balaurilor, nu ca să-mi potolesc o deşartă curiozitate, ci ca să

descopăr pilde bune de urmat în împrejurările de față. Ăsta e, Samuele, fiule, folosul istoriei.

Balaurii – e lucru știut – au o putere de veghe neînchipuit de mare. Nu dorm niciodată. De aceea îi vedem adesea folosiți pentru paza comorilor. Un balaur păzea la Colchis lâna de aur pe care i-a cucerit-o Iason. Tot un balaur străjuia merele de aur din grădina Hesperidelor. L-a ucis Hercule, iar Junona l-a prefăcut într-o stea pe cer. Faptul e arătat în cărți. Dacă e adevărat, lucrul s-a petrecut prin puterea vrăjilor, căci zeii păgânilor sunt, în realitate, niște diavoli. Un balaur nu le dădea voie oamenilor neiopliți și proști să bea apă din fântâna Castaliei. Trebuie să ne mai amintim și de balaurul Andromedei, care a fost ucis de Perseu.

Dar să părăsim basmele păgânilor, în care scornirea e necontenit amestecată cu adevărul. Întâlnim balauri și în isprăvile slăvitului arhanghel Mihail, ale Sfinților Gheorghe, Filip, Iacob Vârstnicul și Patriciu, ale Sfintelor Marta și Margareta. Și în astfel de povestiri, vrednice de crezare, trebuie să căutăm întărire și povață.

Povestea balaurului din Silene, mai ales, ne înfățișează pilde prețioase. Trebuie să știi, fiule, că pe malul unui mare heleșteu din apropierea acelui oraș hălăduia un balaur înfiorător, care se apropia uneori de ziduri și-i otrăvea cu răsuflarea lui pe toți locuitorii cartierelor mărginașe. Ca să nu fie sfârtecați de monstru, locuitorii orașului Silene îi dăruiau în fiecare dimineață pe câte unul dintre ei. Victima era trasă la sorți. După o sută de victime, sorții au căzut pe fiica regelui.

Dar iată că Sfântul Gheorghe, care era tribun militar, trecând prin orașul Silene, află că fiica regelui fusese pornită către acea dihanie fioroasă. Încălecă pe dată și, înarmat cu lancea, alergă în întâmpinarea balaurului pe care îl ajunse tocmai în clipa când dihania era gata să-și înghită regala

victimă. După ce Sfântul Gheorghe doborî balaurul, fiica regelui legă fiara de gât cu cingătoarea ei şi fiara o urmă ca un câine dus de zgardă.

Asta e o dovadă a puterii fecioarelor asupra balaurilor. Povestea Sfintei Marta ne aduce o dovadă şi mai sigură. Cunoşti povestea aceasta, Samuele, fiule?

– Da, părinte, răspunse Samuel.

Şi preafericitul Maël continuă:

– Într-o pădure, pe malurile Ronului, cam între Arles şi Avignon, trăia odată un balaur, jumătate peşte, jumătate patruped, mai mare ca boul, cu colţi ascuţiţi ca nişte coarne şi cu aripi mari pe umeri. Balaurul scufunda corăbiile şi înghiţea călătorii. Dar iată că Sfânta Marta, la rugămintea poporului, a pornit către balaur, pe care l-a găsit îndeletnicindu-se cu înghiţirea unui om. I-a petrecut cingătoarea în jurul gâtului şi l-a dus cu uşurinţă în oraş.

Aceste două pilde mă fac să cuget că e bine să recurgem la puterea vreunei fecioare, pentru biruirea balaurului care seamănă groaza şi moartea în insula Alca.

De aceea, Samuel, fiule, strânge-ţi brâul pe tine şi du-te, rogu-te, cu alţi doi fârtaţi ai tăi, prin toate satele acestei insule şi dă de veste pretutindeni că numai o fecioară ar putea scăpa insula de dihania care o pustieşte.

Vei cânta cântece cuvioase şi psalmi şi vei spune:

„O, fii ai pinguinilor, dacă se află printre voi vreo fecioară neprihănită, să se scoale şi, înarmată cu semnul crucii, să pornească să dea piept cu balaurul!"

Aşa grăi bătrânul, iar tânărul Samuel făgădui că va face precum i-a spus. Chiar de a doua zi, îşi strânse bine brâul în jurul mijlocului şi plecă, împreună cu alţi doi călugări, să le dea de veste locuitorilor Alcei că numai o fecioară era în stare să scape pinguinii de mânia balaurului.

Capitolul IX

BALAURUL DIN ALCA (URMARE)

Orberoza îşi iubea soţul. Dar nu-l iubea numai pe el. La ceasul când luceafărul se iveşte pe cerul palid, în timp ce Kraken cutreiera satele, răspândind groaza, ea îl vizita, în coliba lui pe roţi, pe un tânăr păstor din Lespezi, numit Marcel, a cărui drăgălaşă înfăţişare ascundea o nesecată vlagă. Frumoasa Orberoza împărţea cu încântare culcuşul înmiresmat al ciobanului. Dar cum nici nu-i trecea prin gând să-i spună cine este cu adevărat, ea îşi zicea Brigida şi se dădea drept fiica unui grădinar din Golful Scufundătorilor. Când, cu părere de rău, se desprindea din braţele voinicului şi pornea la drum printre fâneţele fumegânde peste care se lăsa pâcla înserării, către ţărmul Umbrelor, dacă întâlnea, întâmplător, vreun ţăran întârziat, Orberoza îşi desfăşura vălurile ca nişte aripi mari şi striga:

– Drumeţule, pleacă-ţi privirile spre pământ, ca nu cumva să fii nevoit să spui: „Vai şi amar de păcatele mele, căci l-am văzut pe îngerul Domnului!"

Ţăranul, tremurând ca varga, îngenunchea, cu fruntea în ţărână. Mulţi spuneau în insulă că noaptea trec îngeri pe drum şi că toţi cei care-i văd se prăpădesc.

Kraken habar n-avea de legăturile de dragoste ale Orberozei cu Marcel, căci era erou şi eroii nu pătrund niciodată

în tainele nevestelor. Dar, cu toate că nu ştia nimic de dragostea asta, Kraken se bucura, totuşi, de preţioasele foloase pe care i le aducea. Noapte de noapte îşi regăsea soţia tot mai surâzătoare şi mai frumoasă, răspândind în patul conjugal o mireasmă plăcută de mărar şi de verbină. Ea îl iubea pe Kraken cu o dragoste care n-ajungea niciodată nici prepuielnică, nici stingheritoare, de vreme ce nu-l apăsa numai pe el.

Dar prielnica necredinţă a Orberozei avea să-l scape în curând pe erou dintr-o mare primejdie şi să-i pecetluiască pentru totdeauna soarta şi gloria. Căci, într-un amurg, Orberoza zărind un văcar din Belmont care trecea pe drum, mânându-şi vitele, s-a îndrăgostit de el, iubindu-l mai mult decât îl iubise vreodată pe ciobanul Marcel. Văcarul era cocoşat şi umerii îi depăşeau urechile. Trupul lui se clătina pe picioare inegale; sub o claie zbârlită de păr, ochii lui piezişi te săgetau cu priviri fioroase. Din gâtlej îi ieşea un glas răguşit sau izbucneau hohote stridente de râs. Duhnea a grajd. Cu toate acestea, ea îl găsea frumos. „Cutare – cum zice Gnathon – a iubit o buruiană, cutare un râu, cutare o vită."

Dar iată că într-o bună zi, când suspina, întinsă şi destinsă în braţele văcarului, în podul unei case din sat, auzul îi fu izbit deodată de sunete de surle, de zarvă şi de tropăit de paşi. Privind printr-o ferestruică îi văzu pe locuitorii satului adunaţi în piaţă, în jurul unui călugăr, care, urcându-se pe un pietroi, rostea răspicat aceste cuvinte:

„Locuitori ai satului Belmont, abatele Maël, părintele nostru venerat, vă dă de ştire, prin gura mea, că nici tăria braţelor, nici puterea armelor nu vor birui balaurul. Dar că o fecioară îi va veni de hac jivinei. Aşadar, dacă se află printre voi vreo fecioară întru totul nevătămată şi neprihănită, să se scoale şi să purceadă în calea monstrului. Iar când va da de balaur, îi va trece cingătoarea în jurul gâtului şi-l va aduce tot atât de uşor cum ar aduce un căţeluş."

Şi călugărul cel tânăr, trăgându-şi gluga peste cap, porni să propovăduiască şi în alte sate cuvântul preafericitului Maël.

Călugărul ajunsese departe, când Orberoza, ghemuită în culcuşul de paie care legănase dragostea, cu o mână pe genunchi şi cu bărbia sprijinită în palmă, mai chibzuia încă la cele auzite. Măcar că, în ceea ce-l privea pe Kraken, puterea bărbaţilor înarmaţi o îngrijora cu mult mai rău decât nurii unei fecioare, solia preafericitului o punea, totuşi, pe gânduri. Un instinct parcă nelămurit, dar sigur, care îi călăuzea mintea, parcă-i dădea de veste că, de acum încolo, Kraken nu va mai putea fi balaur în deplină siguranţă.

Îl întrebă pe văcar:

– Sufleţelule, tu ce crezi despre balaur?

Mojicul dădu din cap:

– E sigur că, pe vremuri, balaurii pustiau pământul. Unii erau cât un munte. Dar acum nu mai bântuie. Eu cred că ceea ce ia lumea drept un monstru acoperit cu solzi sunt niscaiva piraţi sau negustori care au răpit-o pe frumoasa Orberoza şi pe cei mai frumoşi copii ai Alcei şi i-au dus cu ei în corabie. Dacă vreunul dintre tâlharii ăştia va încerca să-mi fure boii, mă voi pricepe eu să-l fac nevătămător, fie prin forţă, fie prin dibăcie.

Mărturisirea văcarului spori şi mai mult îngrijorarea Orberozei şi-i înteţi râvna pentru un soţ pe care îl iubea.

Capitolul X

BALAURUL DIN ALCA (URMARE)

Treceau zilele una după alta, dar nicio fecioară care să înfrunte balaurul nu s-a ivit pe insulă. În curtea schitului de lemn, bătrânul Maël şedea pe bancă, la umbra smochinului bătrân, în tovărăşia unui călugăr plin de evlavie, numit Regimental, şi se întreba, cu îngrijorare şi mâhnire, cum de nu se găsea în Alca nicio fecioară în stare să răpună fiara.

Maël oftă şi fratele Regimental oftă şi el. Cum în clipa aceea trecea prin grădină tânărul Samuel, bătrânul Maël îl chemă şi îi zise:

– Am tot chibzuit, fiule, asupra mijloacelor ce s-ar putea folosi pentru nimicirea balaurului care prăpădeşte floarea tineretului, a turmelor şi a holdelor noastre. În privinţa aceasta, istoria balaurului Sfântului Riok şi al Sfântului Pol de Leon mi se pare îndeosebi plină de învăţăminte. Balaurul Sfântului Riok era lung de şapte prăjini, capul lui aducea a cocoş şi a şopârlă, avea trup de bou şi de şarpe şi bântuia malurile Elornului, pe vremea regelui Bristocus. Sfântul Riok, în vârstă de doi ani, l-a adus de zgardă până la mare, în care dihania s-a înecat de bunăvoie. Balaurului Sfântului Pol, de vreo treizeci de picioare, nu era nici el mai puţin fioros. Preafericitul apostol din Leon l-a legat cu patrafirul şi l-a dat în seamă unui tânăr nobil,

cu totul şi cu totul neprihănit. Pildele acestea dovedesc că, în ochii lui Dumnezeu, un fecior e tot atât de bine văzut ca şi o fecioară. Dumnezeirea nu face nicio deosebire. Iată de ce, fiule, dacă vrei să-mi dai crezare, ne-om duce amândoi pe ţărmul Umbrelor. Odată ajunşi la peştera balaurului, vom striga monstrul din răsputeri şi, când se va apropia, eu am să-i leg patrafirul în jurul gâtului şi tu ai să-l duci de zgardă până la mare, în care de bună seamă se va îneca.

La cuvintele bătrânului, Samuel îşi lăsă fruntea în jos şi nu răspunse.

– S-ar părea că şovăi, fiule, îi zise Maël.

Potrivnic obiceiului său, fratele Regimental luă cuvântul fără să fie întrebat.

– Cine n-ar şovăi chiar în faţa unei primejdii mai mici!, spuse el. Sfântul Riok n-avea decât doi ani când a biruit balaurul. Cine vă spune că după vreo nouă sau zece ani ar mai fi putut face acelaşi lucru? Băgaţi de seamă, părinte, că balaurul care pustieşte insula noastră i-a înghiţit pe micul Elo şi alţi patru sau cinci băieţaşi. Fratele Samuel nu e atât de îngâmfat ca să se socotească, la nouăsprezece ani, mai fără păcat decât au fost ei la doisprezece şi la paisprezece ani.

Vai – adăugă gemând călugărul –, cine se poate făli în lumea asta că e fără pată, când totul e pildă şi imbold la dragoste, când totul în natură, dobitoc şi plantă, ne înfăţişează şi ne îndeamnă la voluptuoase îmbrăţişări? Dobitoacele sunt grabnice să se împreuneze după datina lor. Dar împreunările patrupedelor, ale păsărilor, ale peştilor şi ale reptilelor mai au mult până să ajungă, în farmec, nuntirea copacilor. Tot ce-au născocit păgânii în materie de desfrânări monstruoase e depăşit de cea mai simplă floare de crâng. Şi, dacă aţi cunoaşte trupeştile păcate ale crinilor şi ale trandafirilor, aţi îndepărta de la altare aceste calicii de impurităţi, aceste potire de scandal.

– Nu vorbi aşa, frate Regimental, îi răspunse bătrânul Maël. Urmând poruncile firii, animalele şi plantele sunt pururi nevinovate. Ele n-au suflet de mântuit. Pe câtă vreme omul...

– Aveţi dreptate, răspunse fratele Regimental, asta e altceva. Dar nu-l trimiteţi pe tânărul Samuel în gura balaurului. Balaurul îl va mânca. De vreo cinci ani de zile, Samuel nu mai e în stare să uluiască monştrii prin nevinovăţia lui. În anul cometei, Necuratul, ca să-l momească, i-a scos într-o bună zi în cale o lăptăreasă, care-şi sufleca poalele ca să treacă printr-un vad. Samuel a fost ispitit, dar a biruit ispita. Diavolul, care nu se dă bătut, i-a trimis în vis imaginea aceleiaşi fetişcane. Năluca a făcut ce nu izbutise să facă trupul. Samuel a căzut în ispită. Când s-a trezit, şi-a scăldat în lacrimi culcuşul pângărit. Dar, vai, căinţa lui nu i-a înapoiat nevinovăţia.

Ascultând povestirea aceasta, Samuel se întreba cum era cu putinţă să i se cunoască taina, pentru că nu-i trecea prin cap că Diavolul a luat înfăţişarea fratelui Regimental ca să tulbure inimile călugărilor din Alca.

Şi bătrânul Maël se gândea şi se întreba, cu nelinişte:

– Cine ne va scăpa oare de colţii balaurului? Cine ne va feri de răsuflarea lui? Cine ne va mântui de privirile lui?

Între timp, locuitorilor Alcei începea să le mai vină inima la loc. Plugarii din Heleştee şi văcarii din Belmont se jurau că împotriva acestei fiare fioroase ei ar face mai mult decât o fată şi strigau, bătându-se peste muşchii braţelor: „Acum să poftească balaurul!" Mulţi oameni şi multe femei îl văzuseră. Nu cădeau la înţelegere doar în privinţa formei şi a chipului său, dar acum toţi erau gata să spună într-un glas că balaurul nu era atât de mare cât se crezuse şi că mărimea lui nu depăşea cu mult mărimea unui om. Începuseră să-şi organizeze apărarea. Către seară, paznicii stăteau la intrarea satelor, gata să dea alarma.

Companii întregi înarmate cu furci şi cu coase păzeau noaptea ţarcurile în care erau închise vitele. O dată chiar, nişte plugari cutezători din satul Anis l-au prins pe balaur când sărea peste zidul lui Morio. Cum erau înarmaţi cu gârbace, cu coase şi cu furci, s-au năpustit asupră-i şi l-au încolţit vârtos. Unul dintre ei, viteaz şi foarte sprinten, credea chiar că l-a înţepat cu furca, dar a alunecat într-o băltoacă şi l-a scăpat. Ceilalţi l-ar fi ajuns cu siguranţă din urmă, dacă n-ar fi zăbovit cu prinsul iepurilor şi al găinilor pe care balaurul le părăsise în fuga lui.

Plugarii aceştia le declarară bătrânilor satului că dihania li se părea că are înfăţişarea şi statura unui om, în afară de cap şi de coadă, care erau într-adevăr înspăimântătoare.

Capitolul XI

BALAURUL DIN ALCA (URMARE)

În ziua aceea, Kraken se întoarse în peştera lui mai devreme ca de obicei. Îşi scoase de pe cap coiful din piele de viţel de mare, împodobit cu două coarne de bou şi al cărui cozoroc era înarmat cu nişte colţi năprasnici. Îşi azvârli pe masă mănuşile terminate cu gheare fioroase: ciocuri de păsări răpitoare. Îşi desfăcu chimirul de care atârna o coadă lungă şi verde, numai cute întortocheate. Apoi îi porunci pajului Elo să-i tragă cizmele şi, cum copilul nu izbutea destul de repede, îi repezi un picior de-l azvârli la celălalt capăt al peşterii.

Fără să se uite la frumoasa Orberoza, care torcea lână, se aşeză în faţa vetrei unde se frigea un berbec şi murmură:

– Netrebnici pinguini!... Nu se află meserie mai proastă ca aceea de balaur!...

– Ce spui, stăpânul meu?, îl întrebă frumosa Orberoza.

– Nimeni nu se mai teme de mine, urmă Kraken. Altădată se pustia totul la apropierea mea. Îmi umpleam sacul cu găini şi cu iepuri de casă. Mânam din urmă oi şi porci, vaci şi boi. Astăzi, ţopârlanii ăştia au pază bună; veghează. Nu demult, în satul Anis, fugărit de nişte plugari înarmaţi cu gârbace, coase şi furci, am fost silit să las şi găini şi iepuri, să-mi iau coada în braţe şi s-o rup de fugă. Dar, spune şi tu,

purtare de balaur de Cappadochia mai e asta, când trebuie s-o iei la sănătoasa ca un borfaş, cu coada în braţe? În afară de asta, stingherit cum eram de crestele, de coarnele, de colţii, de ghearele şi de solzii ăştia, cu mare caznă scăpai de o bestie de ţărănoi care mi-a înfipt furca în buca stâncă.

Grăind aşa, îşi duse mâna, grijuliu, la locul vătămat.

Şi, după ce s-a lăsat un răstimp pradă unor gânduri amare, spuse:

– Ce idioţi şi pinguinii ăştia! Mi-e lehamite să mai vărs flăcări în nasul unor astfel de nerozi. Mă auzi, Orberoza?...

Astfel grăind, eroul ridică în mâini coiful acela înspăimântător şi îl privi îndelung, într-o tăcere mohorâtă. Apoi rosti aceste cuvinte repezi:

– Coiful ăsta l-am făurit eu, cu mâinile mele, în forma unei căpăţâni de peşte, din pielea unui viţel de mare. Ca să-l fac mai fioros, l-am împodobit cu coarne de bou şi l-am înarmat cu o falcă de mistreţ. Am mai atârnat de el o coadă de cal, vopsită stacojiu. Nu se află în această insulă locuitor care să se fi încumetat să se uite la mine când, în blândul amurg, mi-l trăgeam până la umeri. La vederea lui femei, copii, flăcăi şi moşnegi fugeau care încotro. Băgasem spaima în tot neamul pinguinilor. Pe temeiul căror sfaturi, uitând spaima de la început, cutează astăzi acest popor neobrăzat să privească în faţă botul ăsta groaznic şi să urmărească această coamă înfiorătoare?

Şi, aruncându-şi coiful pe pământul stâncos, strigă:

– Piei, coif înşelător! Jur pe toţi dracii Armorului să nu te mai port pe cap în vecii vecilor!

Făcând acest jurământ, Kraken călcă în picioare coiful, mănuşile, cizmele şi coada de cute întortocheate.

– Kraken – spuse Orberoza –, îngădui-vei preasupusei tale să recurgă la un vicleşug, ca să-ţi salveze gloria şi avutul de la pieire? Nu disprețui ajutorul unei femei. E totdeauna binevenit, căci bărbaţii toţi sunt blegi.

– Şi care-i gândul tău, femeie?

Frumoasa Orberoza aduse la cunoştinţa soţului ei că nişte călugări colindau satele şi oraşele, arătându-le locuitorilor ce e mai potrivit să facă pentru biruirea balaurului. După îndrumările lor, dihania va fi răpusă de o fecioară. Dacă o fecioară şi-ar trece cingătoarea pe după gâtul balaurului, l-ar putea duce lesne de zgardă, ca pe un căţeluş.

– Dar de unde ştii tu că propovăduiesc călugării lucrurile astea?, o întrebă Kraken.

– Prietene – răspunse Orberoza –, nu întrerupe, rogu-te, o povăţuire serioasă printr-o întrebare uşuratică... „Prin urmare, au spus călugării, dacă se găseşte în Alca vreo fecioară neprihănită, să iasă la iveală!" Or, eu una, Kraken, m-am hotărât să răspund la chemarea lor. Am să mă duc la bătrânul Maël şi am să-i spun: „Eu sunt fecioara hărăzită de Ceruri pentru biruirea balaurului."

La auzul acestor cuvinte, Kraken protestă:

– Cum o să fii tu acea fecioară neprihănită? Şi de ce ţii, Orberoza, să lupţi împotriva mea? Ţi-ai pierdut minţile? Află că n-am să mă las învins de tine!

– În loc să te mânii, n-ar fi mai bine dacă ai căuta să pricepi?, suspină frumoasa Orberoza, cu o expresie de adânc şi blând dispreţ.

Şi înfăţişă planurile ei isteţe. Eroul o asculta, îngândurat. Iar când isprăvi de vorbit, îi spuse:

– Orberoza, vicleşugul tău e straşnic. Şi dacă planurile tale se îndeplinesc aşa cum ai prevăzut, cu mari foloase mă voi alege. Dar cum o să fii tu fecioara hărăzită de Ceruri?

– N-ai nicio grijă, Kraken, îi răspunse ea. Hai să ne culcăm.

A doua zi, în peştera înmiresmată de mirosul grăsimilor, Kraken împletea din răchită un schelet neînchipuit de pocit şi-l acoperea cu piei înspăimântător de zbârlite şi solzoase. La unul din capelele acestui schelet, frumoasa

Orberoza cusu creasta sălbatică şi cozorocul hidos pe care le purta Kraken în raitele lui pustiitoare, iar la celălalt prinse coada întortocheată pe care viteazul obişnuia s-o târască după el. Când isprăviră treaba, îl învăţară pe micul Elo şi pe ceilalţi cinci copii care-i slujeau să intre în drăcovenia aceea, făcând-o să umble, să sufle din trompete înăuntrul ei şi să aprindă cârlţi, ca să azvârle flăcări şi fum prin gura balaurului.

Capitolul XII

BALAURUL DIN ALCA (URMARE)

Îmbrăcându-se cu o rochie de dimie şi încingându-se cu o frânghie grosolană, Orberoza se duse la mănăstire şi ceru să stea de vorbă cu preafericitul Maël. Dar cum femeile n-aveau voie să pătrundă în curtea mănăstirii, veni bătrânul afară, ţinând în mâna dreaptă cârja pastorală şi sprijinindu-se cu stânga pe umărul fratelui Samuel, cel mai tânăr dintre ucenicii lui.

Sfântul o întrebă:

– Cine eşti tu, femeie?

– Eu sunt fecioara Orberoza.

Auzind răspunsul acesta, Maël îşi înălţă spre cer mâinile tremurânde.

– Adevăr grăieşti tu, femeie? E fapt vădit că Orberoza a fost mâncată de balaur. Şi iată că o văd şi o aud pe Orberoza! Oare nu cumva, fiica mea, acolo, în pântecele dihaniei, te vei fi înarmat cu semnul sfintei cruci şi ai ieşit nevătămată din gura lui? Asta mi se pare mai vrednic de crezare.

– Nu te înşeli, părinte, îi răspunse Orberoza. Chiar aşa mi s-a întâmplat. Cum am ieşit din pântecele fiarei, m-am sihăstrit într-o colibă de pe ţărmul Umbrelor. Trăiam acolo în sihăstria mea, petrecându-mi vremea cu rugăciuni şi

meditații, supunându-mă la canoane nemaipomenite, când iată, am aflat, prin cerească revelație, că numai o fecioară ar putea răpune balaurul și că eu eram fecioara aceea.

– Arată-mi un semn al soliei tale, îi spuse bătrânul. Cunosc puterea celor ce s-au sihăstrit întru Domnul, miresele lui Hristos, adăugă apostolul pinguinilor. Dar ești tu, oare, așa precum spui?

– Vei vedea după fapte, răspunse Orberoza.

Regimental, călugărul, apropiindu-se, făcu:

– Asta ar fi, zici, dovada cea mai bună. Zis-a regele Solomon: „Trei lucruri sunt anevoie de cunoscut și un al patrulea cu neputință și lucrurile acelea sunt: urma șarpelui pe piatră, a păsării în văzduh, a corăbiei în apă și a bărbatului în femeie." Socot neobrăzate pe toate acele matroane care au pretenția să depășească în asemenea știință pe cel mai înțelept dintre regi. Dacă mă crezi, părinte, nu-i cazul să le consulți în ceea ce privește pe cuvioasa Orberoza, căci mai mult decât știai n-ai să știi. Fecioria e tot atât de anevoie de dovedit ca și de păstrat. Pliniu ne învață, în istoria lui, că semnele fecioriei sunt imaginare sau foarte nesigure.[1] Una care poartă pe dânsa cele paisprezece semne ale desfrâului e neprihănită în ochii îngerilor și alta care, dimpotrivă, cercetată filă cu filă de moașe cu degetul și cu ochiul, va fi declarată neprihănită, se știe îndatorată, pentru aceste aparențe lăudabile, șireteniilor unei savante perversități. Cât privește curățenia sfintei fecioare de față, mi-aș pune mâna în foc.

Vorbea așa pentru că era Diavolul, lucru de care habar n-avea, însă, bătrânul Maël, care o întrebă pe cucernica Orberoza:

– Copila mea, cum vei face tu să birui o fiară atât de fioroasă ca dihania care te-a înghițit?

---

[1] Am căutat fraza aceasta în *Istoria naturală* a lui Pliniu, fără s-o găsim (nota editorului francez).

Fecioara îi răspunse:

– Mâine la răsăritul soarelui, o, Maël, vei aduna poporul pe coline, în fața câmpului care se întinde până la țărmul Umbrelor, și vei veghea ca niciun pinguin să nu se afle la mai puțin de cinci sute de pași de stânci, căci va fi otrăvit pe loc de duhnirea dihaniei. Balaurul va ieși din stâncă și eu îi voi petrece cingătoarea mea în jurul gâtului și-l voi duce de zgardă ca pe un câine ascultător.

– Și n-ai să iei cu tine și vreun bărbat curajos și plin de evlavie, care să ucidă balaurul?, o întrebă Maël.

– Precum ai spus, moșule: am să dau dihania pe mâna lui Kraken, care o va nimici cu sabia lui strălucitoare. Căci trebuie să știi că nobilul Kraken, pe care lumea îl credea mort, se va întoarce printre pinguini și va ucide balaurul. Și din pântecele fiarei vor ieși toți copilașii pe care i-a înghițit.

– Cele ce-mi vestești tu, fecioară – grăi apostolul –, mi se par uimitoare și mai presus de putința omenească.

– Chiar așa și sunt, îi răspunse fecioara Orberoza. Dar mai află, o Maël, un lucru: mi s-a arătat că, drept răsplată pentru eliberarea lui, poporul pinguin va trebui să-i plătească anual cavalerului Kraken un tribut de trei sute de găini, douăsprezece oi, doi boi, trei porci, o mie opt sute de măsuri de grâu și legumele trebuitoare și că, pe lângă toate acestea, copiii care vor ieși din pântecele balaurului vor fi dați și lăsați numitului Kraken, ca să-l slujească și să-i dea ascultare în toate.

Iar dacă poporul pinguin nu-și va respecta îndatoririle, un nou balaur, mai fioros decât primul, va să bântuiască insula. Am zis.

Capitolul XIII

BALAURUL DIN ALCA (URMARE ŞI SFÂRŞIT)

Poporul pinguin, chemat de bătrânul Maël, îşi petrecu noaptea pe ţărmul Umbrelor, la hotarul pe care-l însemnase sfântul, ca nu cumva vreun pinguin să fie otrăvit de duhnirea dihaniei.

Vălurile nopţii mai acopereau încă pământul, când se auzi un muget răguşit şi pe stâncile ţărmului balaurul îşi arătă forma lui nedesluşită şi uluitoare. Se târa ca un şarpe şi trupul lui întortocheat părea lung de cincisprezece picioare. Văzându-l, mulţimea se dădu înapoi, cutremurată. Dar toate privirile se întoarseră repede către fecioara Orberoza, care, în lumina primelor mijiri ale zorilor, păşea îmbrăcată în alb printre tufişurile trandafirii.

Cu pas neînfricat, dar modest, iată că Orberoza se îndreptă spre fiară, care, scoţând un urlet groaznic, deschise o gură plină de vâlvătăi. Un uriaş ţipăt de spaimă şi de milă porni din rândurile pinguinilor. Dar fecioara, dezlegându-şi cingătoarea de in, o petrecu pe după gâtul balaurului, pe care-l duse de zgardă ca pe un câine credincios, în uralele celor de faţă.

Străbătuse o bună parte din câmpie, când se arătă şi Kraken, înarmat cu o spadă strălucitoare. Poporul, care-l credea mort, scoase strigăte de surprindere şi de bucurie.

Şi iată că eroul se năpusti asupra fiarei, o doborî la pământ şi, cu spada lui, spintecă pântecele, din care se iviră, în cămaşă, cu pletele buclate şi cu mâinile împreunate a rugă, micul Elo şi cei cinci copii pe care-i înghiţise dihania.

Îndată, copiii căzură la picioarele fecioarei Orberoza, care-i luă în braţe şi le spuse la ureche:

– Mergeţi prin sate şi spuneţi: „Noi suntem bieţii copilaşi pe care i-a înghiţit balaurul şi care am ieşit în cămaşă din pântecele lui." Locuitorii vă vor da din belşug tot ce veţi pofti. Dar dacă o să vorbiţi altfel, va fi vai de pielea voastră. Plecaţi!

Văzând balaurul sfârtecat, mai mulţi pinguini se năpustiră să-l facă fărâme, unii dintr-o pornire de mânie şi de răzbunare, alţii, în sfârşit, cu gândul să pună mâna pe piatra fermecată numită balaurită înfiripată în capul balaurului. Mamele copiilor înviaţi veniră şi ele fuga să-şi îmbrăţişeze odraslele. Dar Sfântul Maël îi opri pe toţi, arătându-le că nu erau destul de sfinţi nici unii, nici alţii ca să se poată apropia de balaur fără să moară.

Îndată, micul Elo şi ceilalţi cinci copii se apropiară de mulţime şi spuseră:

– Noi suntem bieţii copilaşi pe care i-a înghiţit balaurul şi care au ieşit în cămaşă din pântecele lui.

Şi toţi cei care-i auziră spuseră, sărutându-i:

– Blagosloviţi copii, vă vom da din belşug tot ce vă va pofti inima.

Şi mulţimea se împrăştie, plină de bucurie, cântând imnuri şi psalmi.

Pentru prăznuirea acelei zile, în care pronia cerească scăpase poporul de un prăpăd atât de crâncen, s-au statornicit procesiuni, cu prilejul cărora era plimbată prin oraş momâia unui balaur ferecat în lanţuri.

Kraken şi-a ridicat tributul şi a ajuns cel mai bogat şi cel mai puternic dintre toţi pinguinii. Ca semn al biruinţei

lui şi mai ales ca să trezească în sufletele semenilor o spaimă care-şi avea rostul ei, Kraken purta pe cap o creastă de balaur şi avea obiceiul să spună poporului:

– Acum, când dihania a murit, eu sunt balaurul!

Orberoza şi-a mai înnodat multă vreme braţele darnice de gâtul văcarilor şi al păstorilor, pe care-i ridica în slăvi, la înălţimea zeilor. Iar când n-a mai fost frumoasă, s-a hărăzit Domnului.

Slăvită de toţi, Orberoza a fost primită, după moartea ei, în rândurile sfinţilor, ajungând cereasca ocrotitoare a Pinguiniei.

Kraken a lăsat pe lume un fecior, care a purtat, ca şi tatăl lui, creasta balaurului, din care pricină a fost poreclit Draco[1]. El a întemeiat prima dinastie regală a pinguinilor.

[1] Numele Draco aminteşte de cuvântul *dragon*, care în limba franceză înseamnă *balaur*.

Cartea a treia

EVUL MEDIU ŞI RENAŞTEREA

Capitolul I

BRIAN CEL CUCERNIC ŞI REGINA GLAMORGANA

Regii din Alca, din stirpea lui Draco, fiul lui Kraken, purtau o creastă înspăimântătoare de balaur, semn sfânt, a cărei simplă vedere stârnea în sufletul popoarelor veneraţia, groaza şi dragostea. Regii aceştia se aflau necontenit în luptă, când cu vasalii şi cu supuşii lor, când cu craii insulelor şi continentelor din vecinătate.

De la cei mai vechi dintre ei n-a rămas decât numele. Dar nu le ştim nici scrie, nici rosti. Primul Draconid a cărui istorie o cunoaştem este Brian cel Cucernic, preţuit pentru viclenia şi curajul de care dădea dovadă în războaie şi la vânătoare.

Brian era creştin, îi plăcea literatura şi-i ocrotea pe cei care se hărăzeau vieţii monahale. În sala palatului său, unde atârnau, sub grinzile afumate, capete şi coarne de cerbi şi de tot felul de sălbăticiuni, dădea ospeţe la care erau poftiţi toţi cântăreţii din harpă ai insulei Alca şi ai insulelor vecine şi la care cânta şi el pentru proslăvirea eroilor. Drept şi mărinimos, dar înflăcărat de o mistuitoare râvnă după glorie, nu se putea stăpâni să nu-i osândească la moarte pe cei care cântau mai bine decât dânsul.

Cum călugării din Yvern fuseseră izgoniţi de către păgânii care pustiau Bretania, regele Brian i-a chemat în

regatul lui şi a dat poruncă să se clădească pentru dânşii, în apropierea palatului, o mănăstire de lemn. Zi de zi, regele venea în capela mănăstirii cu regina Glamorgana, soţia lui, lua parte la slujbe şi înălţa şi el cântece de slavă.

Or, printre călugării aceştia se afla unul cu numele Oddul, care, în floarea tinereţii lui, era plin de învăţătură şi de virtuţi. Diavolul se înciudă foarte şi căută de mai multe ori să-l ducă în ispită. Luând felurite înfăţişări, îi arată, rând pe rând, un cal de luptă, o tânără fecioară şi un potir cu mied. Apoi îi zornăi două zaruri într-un cornet şi îi zise:

– Vrei să jucăm amândoi pe împărăţiile lumii acesteia, în schimbul unui fir de păr din capul tău?

Dar omul lui Dumnezeu, înarmându-se cu semnul crucii, respinse vrăjmaşul. Dându-şi seama că nu-l poate ispiti, Necuratul izvodi, ca să-l piardă, un dibaci şiretlic. Într-o noapte de vară se apropie de regină, adormită în culcuşul ei, şi îi înfăţişă chipul tânărului călugăr pe care ea îl vedea zilnic în mănăstirea de lemn şi dădu puteri de vrajă acestui chip. Dragostea, ca o pătrunzătoare otravă, se strecura în vinele Glamorganei. Ea se topea de dorul de a-şi împlini pofta cu Oddul. Găsea fără încetare tot soiul de pretexte pentru a-l atrage lângă ea. În mai multe rânduri, i-a cerut să-i înveţe copiii citirea şi cântul.

– Ţi-i încredinţez, i-a zis. Voi asista la lecţii, ca să învăţ şi eu. Odată cu fiii va învăţa şi mama lor.

Dar tânărul călugăr îşi tot cerea iertare, ba că nu e dascăl destul de învăţat, ba că tagma lui nu-i îngăduie să stea de vorba cu partea femeiască. Refuzul acesta întărâta şi mai mult patima Glamorganei. Într-o bună zi, pe când tânjea în aşternut, patima-i ajungând de neîndurat, dădu poruncă să fie chemat Oddul în odaia ei. Călugărul veni în semn de supunere, dar rămase cu ochii plecaţi în pragul uşii. Faptul că nu-i arunca nici o privire o umplea de nerăbdare şi chin.

– Vezi?, îi spuse ea. Nu mai am putere şi un văl mi s-a lăsat peste ochi. Prin vine îmi curg gheaţă şi foc.

Cum el tăcea şi nu făcea nicio mişcare, ea îl chemă cu vocea rugătoare:

– Vino lângă mine, vino!

Şi cu braţele ei întinse, pe care patima le făcea parcă şi mai lungi, încercă să-l apuce şi să-l tragă lângă ea.

Dar călugărul, mustrând-o pentru desfrâul ei, o rupse la fugă.

Scoasă din minţi de mânie şi temându-se ca nu cumva Oddul să dea în vileag ocara în care căzuse, regina îi hotărî pieirea, ca ea, prin el, să nu piară.

Cu o voce tânguitoare, care răsuna în tot palatul, porni să strige după ajutor, ca şi când s-ar fi găsit într-adevăr într-o mare primejdie. Slugile, venite într-un suflet, îl văzură pe călugăr fugind şi pe regină strângându-şi pe ea cearşafurile aşternutului. Strigară toate într-un glas: „Săriţi, c-o omoară!" Când regele Brian intră în iatac, atras de larmă, Glamorgana, arătându-i cosiţele răvăşite, ochii plini de lacrimi şi pieptul pe care şi-l sfâşiase cu unghiile, în furia dragostei ei, îi spuse:

– Priveşte, mărite domn şi soţ, urmele afronturilor pe care le-am suferit. Mânat de o poftă ticăloasă, Oddul s-a apropiat de mine şi a încercat să mă ruşineze.

Auzindu-i văicărelile şi văzându-i sângele, regele, cuprins de mânie, dădu poruncă străjerilor să-l prindă pe călugăr şi să-l ardă de viu în faţa palatului, sub ochii reginei.

Aflând de întâmplarea asta, abatele din Yvern se înfăţişă dinaintea regelui şi-i spuse:

– Măria Ta, ai prilejul să cunoşti, prin pilda asta, deosebirea care există între o femeie creştină şi o păgână. Pe vremuri, la Roma, Lucreţia a fost cea mai virtuoasă dintre crăiţele care se închinau la idoli. Cu toate acestea, n-a găsit tăria să se apere de atacurile unui tânăr efeminat

şi, copleşită de slăbiciunea ei, s-a lăsat pradă deznădejdii, pe câtă vreme Glamorgana a rezistat, biruitoare, în faţa asalturilor unui nelegiuit cuprins de turbare şi stăpânit de cel mai temut dintre diavoli.

În vremea aceasta, Oddul, azvârlit în temniţa palatului, aştepta clipa când urma să fie ars de viu. Dar Dumnezeu n-a îngăduit pieirea unui nevinovat. I-a trimis un înger, care, luând înfăţişarea unei slujnice a reginei, o anume Gudruna, l-a scos din temniţă şi l-a dus chiar în odaia în care locuia femeia al cărei chip îl luase.

Şi îngerul i-a spus tânărului Oddul:

– Mi-eşti drag, pentru că eşti îndrăzneţ.

Şi tânărul Oddul, crezând că-i vorbeşte chiar Gudruna în persoană, i-a răspuns cu ochii plecaţi:

– Numai din mila Domnului am putut ţine piept atacurilor reginei şi am înfruntat mânia acestei femei puternice.

Şi îngerul l-a întrebat:

– Cum, n-ai săvârşit fapta de care te învinovăţeşte regina?

– Nu, n-am săvârşit-o!, a răspuns Oddul, cu mâna pe inimă.

– Nu i-ai făcut nimic?

– Nu, nu i-am făcut nimic. Numai gândul la o asemenea faptă mă umple de scârbă.

– Atunci, ce cauţi aici, nătărăule[1]?

Şi i-a deschis uşa, ca să înlesnească fuga tânărului călugăr.

Oddul s-a simţit îmbrâncit afară cu brutalitate. Abia ajunsese în stradă, când o mână nevăzută i-a vărsat în cap o oală de noapte. Şi călugărul şi-a zis în cugetul lui:

– Tainice sunt ţelurile Tale, Doamne, şi nepătrunse căile Tale.

---

[1] Cronicarul pinguin care povesteşte întâmplarea se foloseşte de expresia *„species inductilis"*. Am tradus cât mai exact (*n.a.*).

Capitolul II

DRACO CEL MARE. STRĂMUTAREA MOAŞTELOR

Seminţia lui Brian cel Cucernic s-a stins către anul 900, odată cu moartea lui Collic cel Cârn. Un văr al acestui monarh, Bosco Mărinimosul, i-a urmat la domnie, având grijă să-şi căsăpească toate rudele, pentru asigurarea tronului. Din el a purces o lungă stirpe de regi puternici. Unul dintre ei, Draco cel Mare, a atins o înaltă faimă de războinic. A suferit mai multe înfrângeri decât ceilalţi. Dar tocmai prin statornicia lor în înfrângeri se cunosc marile căpetenii. În decurs de douăzeci de ani el a dat foc la peste o sută de mii de cătune, târguri, mahalale, sate, oraşe, cetăţi şi universităţi. Îi era totuna dacă pârjoleşte ţinuturile duşmane sau propriile meleaguri. Şi, ca să-şi justifice purtarea, avea obiceiul să spună:

– Războiul fără pârjol e ca tocana fără ardei: searbăd.

Judeţul lui era aspru. Când ţăranii pe care-i lua prizonieri nu-şi puteau plăti răscumpărarea, punea să-i spânzure de copaci, iar dacă vreo prăpădită de nevastă venea să-l roage cu lacrimi în ochi pentru iertarea soţului ei, care nu se putea răscumpăra, o târâia pe drum, cu părul legat de coada calului. A trăit ostăşeşte, fără moliciuni. Se ştia că ducea o viaţă curată. Nu numai că nu şi-a lăsat regatul să decadă

din gloria strămoşească, dar a apărat cu vitejie, până şi în vremuri de cumpănă, onoarea poporului pinguin.

Din porunca lui Draco cel Mare au fost strămutate în Alca moaştele Sfintei Orberoza.

Trupul preafericitei fusese îngropat într-o peşteră de pe ţărmul Umbrelor, la marginea unei câmpii înmiresmate. Primii pelerini care au venit la mormântul ei au fost flăcăii şi fetele din satele vecine. Se duceau seara, de preferinţă perechi-perechi, ca şi cum pioasele dorinţe ar fi căutat, în chip firesc, pentru a lor împlinire, umbra şi singurătatea. Îi hărăziră sfintei un cult arzător şi discret, a cărui taină cu străşnicie o păzeau. Nu le plăcea să dea în vileag ceea ce simţiseră acolo, dar erau surprinşi ades şoptindu-şi unii altora cuvinte de dragoste, de plăcere şi de încântare, pe care le amestecau cu sfântul nume al Orberozei. Unii spuneau, oftând, că aici uiţi de lumea întreagă. Alţii mărturiseau că plecau din peşteră liniştiţi şi potoliţi. Fetele îşi aminteau, între ele, fiorii de care se simţiseră pătrunse.

Acestea au fost minunile pe care le-a săvârşit fecioara din Alca în zorii glorioasei ei eternităţi: aveau blândeţea şi vagul aurorei. În curând, taina peşterii, ca o pătrunzătoare mireasmă, se răspândi în tot ţinutul, prilej de veselie şi luminare pentru sufletele neprihănite, iar păcătoşii au căutat zadarnic, prin minciună şi ponegrire, să îndepărteze credincioşii de la izvorul de har care se revărsa din mormântul sfintei. Biserica a avut grijă ca din harul acesta să nu se înfrupte numai câţiva nevârstnici, ci să se răspândească în toată creştinătatea pinguină. O seamă de călugări se statorniciră în peşteră, clădiră o mănăstire, un paraclis şi un han pe ţărm, şi pelerinii începură să vină duium.

Cu puteri sporite parcă de îndelunga ei sălăşluire în Cer, preafericita Orberoza săvârşea acum minuni şi mai mari, în folosul celor care veneau să aducă ofrande pe mormântul ei. Făcea să încolţească nădejdea în sufletul nevestelor până

atunci sterpe, bătrânilor geloşi le trimitea vise care să-i liniştească asupra fidelităţii tinerelor soţii pe nedrept bănuite, oprea departe de ţinut ciumele, molimele vitelor, foametea, furtunile şi balaurii de Cappadochia.

Dar, cu prilejul tulburărilor care au pustiit ţara în timpul regelui Collic şi al urmaşilor săi, mormântul Sfintei Orberoza a fost jefuit de bogăţiile lui, mănăstirea arsă şi călugării împrăştiaţi care încotro. Drumul, îndelungă vreme bătătorit de atâţia cuvioşi pelerini, s-a mistuit sub tufe de măceşi şi sub năvala bălăriilor şi scaieţilor albaştri ai nisipurilor. De o sută de ani, mormântul făcător de minuni nu mai era vizitat decât de năpârci, de nevăstuici şi de lilieci, când iată că sfânta se arată unui ţăran din partea locului, numit Momordic.

– Eu sunt fecioara Orberoza – i-a spus – şi te-am ales pe tine să îmi faci la loc sanctuarul. Dă sfoară printre locuitorii acestor meleaguri că, de nu-mi vor păstra pomenirea şi-mi vor lăsa mormântul fără cinstire şi danii, un nou balaur va să bântuie Pinguinia.

O seamă de cărturari foarte învăţaţi făcură o cercetare cu privire la această arătare, pe care o recunoscură adevărată, nicidecum diabolică, ci de-a dreptul celestă şi s-a băgat de seamă mai târziu că în Franţa, în împrejurări asemănătoare, Sfânta Foya şi Sfânta Ecaterina la fel au făcut şi vorbit.

Mănăstirea fu înălţată la loc din temelii, iar pelerinii începură din nou să se îmbulzească. Sfânta fecioară Orberoza săvârşea minuni din zi în zi mai mari. Tămăduia diferite boli foarte vătămătoare şi îndeosebi picioare scălâmbe, dropica, paralizia şi boala copiilor. Călugării care străjuiau mormântul trăiau într-un belşug ce stârnea invidii, când sfânta, arătându-se regelui Draco cel Mare, îi porunci s-o recunoască pe dânsa oblăduitoare cerească

a regatului şi să-i strămute rămăşiţele pământeşti în catedrala din Alca.

Ca urmare, bine mirositoarele moaşte ale acestei fecioare au fost duse cu mare alai la mitropolie şi au fost aşezate în mijlocul altarului, într-o raclă de aur şi smalţ, împodobită cu nestemate.

Din grija epitropiei s-au consemnat într-un catastif toate minunile săvârşite prin puterea preafericitei Orberoza.

Draco cel Mare, care nu pregetase niciodată când fusese vorba de apărarea şi de proslăvirea credinţei creştine, a răposat în cea mai vie smerenie, lăsând Bisericii mari avuţii.

Capitolul III

REGINA CRUCHA

După moartea lui Draco cel Mare au urmat tulburări groaznice. Urmaşii acestui monarh au fost învinuiţi ades de slăbiciune. Şi, ce-i drept, niciunul dintre ei n-a urmat, cât de cât, pilda acestui viteaz străbun.

Fiul său, Chum, care era şchiop, n-a căutat să lărgească graniţele Pinguiniei. Bolo, fiul lui Chum, a pierit ucis de străjerii palatului, la vârsta de nouă ani, în clipa când se suia pe tron. I-a urmat fratele său, Gun. Nu avea decât şapte ani şi s-a lăsat condus de mama lui, regina Crucha.

Crucha era frumoasă, învăţată şi deşteaptă, dar nu ştia să-şi pună patimilor frâu.

Iată în ce fel scrie, cu privire la această faimoasă regină, vrednicul de crezare Talpa, în cronica lui:

„Prin frumuseţea chipului şi prin nurii trupului, regina Crucha nu rămâne cu nimic mai prejos faţă de Semiramida din Babilon, nici faţă de Pentesileea, regina amazoanelor, nici faţă de Salomeea, fiica Irodiadei. Dar în persoana ei se întâlnesc unele ciudăţenii, care pot fi socotite atrăgătoare sau respingătoare, după părerile potrivnice ale oamenilor şi după gura lumii. În frunte are două cornişe, pe care le ascunde sub buclele îmbelşugate ale cosiţelor ei de aur.

Are un ochi albastru şi altul negru, gâtul aplecat spre stânga, asemenea lui Alexandru Machedon: la mâna dreaptă are şase degete şi un căpşor de maimuţă ceva mai jos de buric.

E plină de măreţie în mers şi de bunăvoinţă în voroavă. E măreaţă în cheltuieli, dar să-şi puie poftelor strajă ades nu ştie.

Într-o bună zi, descoperind în grajdurile palatului un tânăr argat de o frumuseţe rară, s-a îndrăgostit pe loc de el şi i-a încredinţat conducerea armatelor.

Dar ceea ce se cere îndeosebi slăvit în această mare regină e belşugul daniilor pe care le face bisericilor, mănăstirilor şi paracliselor de pe întinsul regatului şi mai ales sfântului lăcaş Beargarden, unde cu voia Domnului m-am călugărit în cel de-al patrusprezecelea an al vieţii mele. A dat atâtea liturghii pentru odihna sufletului ei, încât orice preot al Bisericii pinguine a fost preschimbat, ca să zic aşa, într-o faclă aprinsă către slăvi, ca să coboare îndurarea dumnezeiască asupra augustei Crucha."

Din rândurile acestea şi din alte câteva, cu care mi-am îmbogăţit textul, oricine îşi poate face o idee despre valoarea istorică şi literară a hronicului *Gesta Pinguinorum*[1].

Din păcate, letopiseţul acesta se opreşte dintr-odată la cel de-al treilea an al domniei lui Draco cel Simplu, urmaşul lui Gun cel Slab. Ajuns în acest punct al istoriei mele, se cade să deplâng pierderea unei călăuze atât de plăcute şi de sigure.

În decursul celor două veacuri care au urmat, pinguinii au rămas pradă unei anarhii sângeroase. Toate artele au pierit. În mijlocul neştiinţei generale, retraşi în taina mănăstirii, doar călugării se mai îndeletniceau, în râvnă neistovită, cu studierea şi copierea Sfintei Scripturi.

---

[1] Isprăvile pinguinilor (latină).

Cum pergament se găsea cu greu, se apucau să răzăluiască vechile manuscrise, ca să poată copia pe ele cuvântul dumnezeiesc. Astfel, Bibliile înfloriră ca un crâng de trandafiri pe glia pinguină.

Ermold Pinguinul, un călugăr din ordinul Sfântului Benedict, a şters, numai el, patru mii de manuscrise greceşti şi latineşti ca să copieze de patru mii de ori Evanghelia după Ioan. Aşa au fost nimicite cu duiumul capodoperele poezie şi elocinţei antice. Istoricii recunosc cu toţii că mănăstirile pinguine au fost în tot cursul Evului Mediu un loc de refugiu al literelor.

Războaiele seculare dintre pinguini şi marsuini domină sfârşitul acestei epoci. E nespus de greu să cunoaştem adevărul asupra acestor războaie, nu pentru că ne-ar lipsi documentele, ci pentru că sunt mai multe. Cronicarii marsuini se bat cap în cap, în toate privinţele, cu cronicarii pinguini. Am găsit doi cronicari care se potrivesc în ce spun. Dar unul l-a copiat pe celălalt. Un singur fapt rămâne sigur: măcelurile, violurile, pârjolirile şi jafurile s-au ţinut lanţ.

Sub nefericitul monarh Bosco al IX-lea, regatul s-a aflat la un pas de năruire. La vestea că flota marsuină, alcătuită din şase sute de corăbii mari, se apropiase de insula Alca, episcopul a poruncit să se facă o procesiune solemnă. Soborul clerului, judecătorii aleşi, membrii Parlamentului şi cărturarii din universitate au ridicat din catedrală racla Sfintei Orberoza şi au plimbat-o de jur împrejurul oraşului, urmată de întregul popor, care înălţa cântece de slavă. Sfânta ocrotitoare a Pinguiniei n-a fost invocată în zadar. Cu toate acestea, marsuinii au asediat în acelaşi timp oraşul pe uscat şi pe mare, l-au luat cu asalt şi, vreme de trei zile şi trei nopţi, au ucis, au jefuit, au violat şi pârjolit cu nepăsarea pe care o zămisleşte obişnuinţa.

N-avem destule cuvinte de admirație pentru faptul că, în răstimpul acestor vremuri de urgie, credința s-a păstrat neștirbită în rândurile pinguinilor. Strălucirea adevărului uluia pe atunci sufletele care nu fuseseră încă pângărite de sofisme. Așa se explică unitatea credințelor. Statornica legătură cu Biserica a contribuit, fără îndoială, la menținerea acestei fericite unități a credincioșilor: orice pinguin care gândea altfel era ars pe loc.

Capitolul IV

LITERELE: JOHANNES TALPA

Pe vremea minoratului regelui Gun, între zidurile mănăstirii din Beargarden, în care, la vârsta de paisprezece ani, se închinase vieții monahale, ziduri dintre care n-avea să mai iasă tot restul vieții lui, și-a alcătuit călugărul Johannes Talpa vestitele sale cronici latinești, în douăsprezece cărți, cuprinse sub titlul *De Gestis Pinguinorum.*

Mănăstirea din Beargarden își înalță zidurile semețe pe creștetul unui pisc inaccesibil. În jurul ei nu se zăresc decât culmile albastre ale munților, care străpung norii.

Când s-a îndemnat să întocmească *Gesta Pinguinorum,* Johannes Talpa era bătrân. Preabunul călugăr a avut grijă să ne-o mărturisească singur în cartea lui. „Capul meu și-a pierdut de multă vreme podoaba buclelor blonde – spune dânsul – și trupul meu e ca acele oglinzi convexe de metal pe care le cercetează cu atâta grijă și sârguință doamnele pinguine. Statura mea, scurtă de felul ei, s-a scurtat și s-a încovoiat și mai mult, cu trecerea anilor. Barba-mi albă îmi încălzește pieptul."

Cu o naivitate fermecătoare, Talpa ne pune la curent cu anumite împrejurări din viața lui și cu unele trăsături ale firii sale. „Vlăstar al unei familii boierești, hărăzit din copilărie hainei monahale – spune el – m-au pus să învăț

gramatica şi muzica. Am învăţat să citesc sub supravegherea unui dascăl, care se numea Amicus, dar căruia i s-ar fi potrivit mai bine numele de Inimicus. Cum nu izbuteam să-mi însuşesc cu uşurinţă învăţătura, mă altoia fără milă cu joarda, aşa încât aş putea spune că mi-a scris alfabetul pe buci, cu dâre arzătoare."

În altă parte, Talpa îşi mărturiseşte pornirea lui firească spre plăcerile trupeşti. Iată în ce cuvinte grăitoare: „În tinereţea mea, simţurile îmi erau atât de înflăcărate, încât, la umbra codrilor, mi se părea mai curând că fierb într-o oală decât că respir aer răcoritor. Mă feream din calea femeilor. Dar în zadar! Era de ajuns un clopoţel sau o sticlă, ca să mi se pară că le văd aievea."

Pe când îşi ticluia cronica, un război groaznic cu duşmanii de dinafară şi cu cei dinăuntru, totodată, pustia glia pinguină. Ostaşii reginei Crucha, trimişi pentru apărarea mănăstirii din Beargarden împotriva barbarilor marsuini, s-au întărit straşnic în ea. Ca s-o facă de necucerit, au spart în ziduri metereze şi au dat jos acoperişul de plumb al bisericii prefăcându-l în zburături de praştie. Noaptea aprindeau în curte şi în hrubele mănăstirii focuri mari, la care frigeau boi întregi, înfipţi în străvechii brazi ai muntelui. Şi, strânşi în jurul flăcărilor, în fumul încărcat cu miros de răşină şi grăsime, desfundau butoaiele cu vin şi bere. Cântecele, ocările şi tărăboiul certurilor lor acopereau dangătul clopotelor de utrenie.

În cele din urmă, după ce-au pătruns prin trecători, marsuinii au împresurat mănăstirea. Erau războinici de miazănoapte, cu straie şi cu arme de aramă. Rezemau de pereţii stâncii scări de o sută cincizeci de prăjini, care, peste noapte, în toiul urgiei, se rupeau sub greutatea trupurilor şi a armelor şi semănau ciorchinii de oameni peste râpe şi prăpăstii. Bezna era sfredelită de un urlet prelung şi asaltul începea din nou. Pinguinii turnau pâraie

de smoală clocotită peste cotropitori, care ardeau ca niște făclii. De șaizeci de ori au încercat încrâncenații marsuini să se cațăre pe ziduri, dar de șaizeci de ori au fost respinși.

De mai bine de zece luni țineau mănăstirea împresurată, până ce, în sfânta zi a Bobotezei, un cioban din vale le-a arătat o potecă ascunsă, prin care s-au urcat pe munte, au pătruns în subteranele mănăstirii, s-au răspândit pe sub bolți, în bucătării, în biserică, în sălile în care se țineau adunările călugărilor, în bibliotecă, în spălătorii, în chilii, în sufragerii, în dormitoare, dând foc clădirilor, ucigând și violând fără să țină seama de vârstă sau de sex. Pinguinii, treziți pe neașteptate, au alergat să-și ia armele. Cu ochii învăluiți de negură și de spaimă, se loveau unii pe alții, în vreme ce marsuinii se încăierau cu topoarele, pentru vasele sfinte, pentru cădelnițe, candelabre, odăjdii, racle, cruci de aur și pietre scumpe.

Văzduhul duhnea a miros acru de carne friptă. Țipetele de moarte și gemetele se înălțau din mijlocul flăcărilor și pe marginea acoperișurilor care se năruiau mișunau călugării cu miile, ca niște furnici, și se prăvăleau în adâncuri. În vremea aceasta, Johannes Talpa își scria letopisețul. Ostașii reginei Crucha, retrăgându-se în grabă, au astupat cu steiuri de piatră toate ieșirile mănăstirii, ca să-i închidă pe marsuini în clădirile aprinse. Și, ca să-l zdrobească pe dușman sub povara pietrelor de construcție și a zidurilor, s-au slujit, ca de niște berbeci, de trunchiurile celor mai bătrâni stejari. Lemnăria aprinsă a încăperilor se năruia cu un zgomot de tunet și sublimele arcuri ale bolților se prăvăleau sub izbitura copacilor uriași, cărora le făceau vânt șase sute de inși deodată. În scurt timp nu mai rămăsese din bogata și măreața mănăstire decât chilia lui Johannes Talpa, atârnată, printr-o întâmplare minunată, de sfărâmăturile acoperișului fumegând. Bătrânul cronicar scria de zor.

Această străduință spirituală, vrednică de admirație, poate să pară, totuși, excesivă pentru un cercetător care se sileşte să ne înfățişeze faptele săvârşite în vremea lui. Dar, oricât ai fi de absent şi de desprins de lucrurile înconjurătoare, le resimți, totuşi, înrâurirea. Am consultat manuscrisul original al lui Johannes Talpa la Biblioteca Națională, unde e păstrat, la fondul Ping. K.L 6, 123.90 *quater.* E un manuscris pe pergament cu 628 de file. Scrisul e nespus de încâlcit. Slovele, în loc să urmeze o linie dreaptă, dau buzna în toate părțile, se izbesc şi cad unele peste altele într-o dezordine sau, mai bine zis, într-un vălmăşag îngrozitor. Sunt atât de prost alcătuite, încât mai tot timpul îți e cu neputință nu numai să le recunoşti, ci chiar să le deosebeşti de petele de cerneală cu care sunt amestecate din belşug. Paginile acestea nepreţuite se resimt, astfel, de pe urma tulburărilor în toiul cărora au fost scrise. Citirea lor e anevoioasă. Dimpotrivă, stilul călugărului din Beargarden nu poartă urma niciunei emoții. Tonul cronicii *Gesta Pinguinorum* nu se îndepărtează niciodată de simplitate. Povestirea e sprintenă şi de o concizie care merge, uneori, până la uscăciune. Comentariile sunt rare şi, în general, judicioase.

Capitolul V

ARTELE: PRIMITIVII PICTURII PINGUINE

Criticii pinguini se întrec care mai de care să susțină că arta pinguină s-a distins, încă de la începuturile ei, printr-o originalitate puternică şi încântătoare şi că în zadar am căuta în altă parte farmecul şi chibzuința, calități care caracterizează primele sale opere. Marsuinii însă pretind că artiştii lor au fost tot timpul îndrumătorii şi maeştrii pinguinilor. Ne vine greu să ne pronunțăm în privința aceasta, deoarece pinguinii, înainte de a-şi admira pictorii primitivi, le-au nimicit toate lucrările.

N-avem cuvinte să deplângem îndeajuns pierderea aceasta. Eu, unul, o resimt cu o durere crâncenă, căci prețuiesc antichitățile pinguine şi am un adevărat cult pentru primitivi.

Sunt încântători! Nu zic că se aseamănă toți; n-ar fi drept; dar au unele trăsături comune, care se regăsesc în toate şcolile; adică nişte formule din care nu ies şi o anumită împlinire, căci ce ştiu ştiu bine. Din fericire, ne putem face o idee despre primitivii pinguini prin mijlocirea primitivilor italieni, flamanzi, germani şi a primitivilor francezi, superiori tuturor celorlalți; au, cum spune dl Gruyer, mai multă logică, şi logica e o calitate cu deosebire franțuzească. Chiar cei ce s-ar îndemna să nege trebuie să

acorde Franței privilegiul de a fi păstrat primitivii, în vreme ce alte popoare nu-i mai aveau. Expoziția primitivilor francezi, deschisă în 1904 în sala Marsan, cuprindea o serie de mici panouri din vremea ultimilor Valois și a lui Henric al IV-lea.

Am făcut multe călătorii, ca să văd tablourile fraților Van Eyck, ale lui Memling, ale lui Rogier van der Wyden, ale maestrului care a zugrăvit moartea Mariei, Ambrogio Lorenzetti și ale bătrânilor umbrieni. Cu toate acestea, nici Bruges, nici Köln, nici Siena, nici Perugia nu mi-au desăvârșit inițierea. Abia în orășelul Arezzo am ajuns cu adevărat un adept conștient al picturii naive. Să tot fie, de atunci, vreo zece ani, dacă nu mai mult. În vremea aceea de sărăcie și de simplitate, muzeele municipale, închise tot timpul, se deschideau la orice oră pentru forestieri. În schimbul unei jumătăți de liră, o bătrână mi-a arătat într-o seară, la lumina lumânării, sordidul muzeu din Arezzo, unde am descoperit o pânză de Margaritone, un *Sfânt Francisc* a cărui cucernică tristețe mi-a stors lacrimi. Am fost adânc mișcat. Margaritone din Arezzo a ajuns, din ziua aceea, primitivul meu cel mai drag.

Pe primitivii pinguini mi-i închipui după lucrările acestui maestru. Așadar, nu se va socoti un lucru de prisos faptul că-l cercetez aici cu oarecare luare-aminte, dacă nu în amănuntele operei, măcar sub aspectul lui cel mai general și, dacă îndrăznesc s-o spun, cel mai reprezentativ.

Avem cinci sau șase tablouri semnate de mâna lui. Opera sa de căpetenie, păstrată la National Gallery din Londra, o înfățișează pe Fecioară stând pe un tron și ținându-l pe pruncul Iisus în brațe. Ce te izbește mai întâi când privești tabloul acesta sunt proporțiile. Trupul, de la gât până la picioare, n-are decât de două ori lungimea capului. De aceea pare nespus de scurt și de bondoc. Lucrarea nu e mai puțin vrednică de luat în seamă, atât prin culoarea,

cât şi prin desenul ei. Marele Margaritone nu dispunea decât de un număr restrâns de culori şi le folosea în toată puritatea lor, fără să le amestece vreodată. De aceea coloritul lui are mai multă vivacitate decât armonie. Obrajii Fecioarei şi ai pruncului sunt redaţi printr-un frumos stacojiu, pe care bătrânul maestru, dintr-o preferinţă naivă pentru definiţiile limpezi, l-a aşezat pe fiecare obraz în două circumferinţe atât de exacte, încât par trase cu compasul.

Abatele Lanzi, un critic erudit din secolul al XVIII-lea, a privit lucrările lui Margaritone cu un profund dispreţ. „Nu sunt – a spus dânsul – decât mâzgăleli grosolane. În vremurile acelea vitrege, artiştii nu ştiau nici să deseneze, nici să picteze." Aceasta era părerea cunoscătorilor pudraţi. Dar marele Margaritone şi contemporanii lui aveau să fie în curând răzbunaţi pentru un atât de crâncen dispreţ. În veacul al XIX-lea s-au ivit, în satele biblice şi în fermele reformate ale pioasei Anglii, o sumedenie de mici Samueli şi de mici Sfinţi Ion, cârlionţaţi, ca nişte miei, care au ajuns, către 1840-1850, nişte învăţaţi cu ochelari şi care au îndătinat cultul primitivilor.

Sir James Tuckett, eminent teoretician al prerafaelismului, nu se sfieşte să aşeze Fecioara din National Gallery în rândul capodoperelor artei creştine. „Dând capului Fecioarei o treime din mărimea totală a picturii – spune sir James Tuckett – bătrânul maestru a atras şi a reţinut atenţia privitorilor asupra părţilor celor mai sublime din făptura omenească şi mai ales asupra ochilor, care sunt numiţi cu precădere organe spirituale. În tabloul acesta, coloritul se îngemănează cu desenul, ca să ne dea o impresie ideală şi mistică. Stacojiul obrajilor nu aminteşte aspectul firesc al pielii; s-ar părea mai degrabă că bătrânul maestru a căutat să întipărească trandafirii Paradisului pe chipul Fecioarei şi al Pruncului."

Într-o astfel de critică se vede strălucind, ca să zicem aşa, reflectarea operei pe care o proslăveşte. Cu toate acestea, Mac Silly, seraficul estet din Edinburgh, a exprimat, în chip mai vădit şi mai pătrunzător, impresia produsă asupra minţii lui la vederea acestei picturi primitive. „Fecioara lui Margaritone – spune veneratul Mac Silly – atinge ţelul transcendental al artei; insuflă privitorilor sentimente de nevinovăţie şi puritate; îi face asemănători copiilor. Faptul acesta este atât de adevărat, încât, la vârsta de şaizeci şi şase de ani, după ce-am avut bucuria s-o contemplu timp de trei ceasuri în şir, m-am simţit preschimbat deodată într-un prunc plăpând. Când treceam în cabrioletă prin Trafalgar Square, îmi fluturam tocul ochelarilor ca pe-o jucărie, chicotind şi gângurind. Şi când slujnica de la pensiunea la care mâncam mi-a servit masa, mi-am turnat linguri întregi de supă în ureche, cu nevinovăţia unui prunc."

Prin astfel de efecte – adaugă Mac Silly – se poate recunoaşte excelenţa unei opere de artă.

După cum ne relatează Vasari, Margaritone a murit la vârsta de şaizeci şi şapte de ani, regretând că a trăit atât ca să vadă ivindu-se o nouă artă şi gloria încununând noi artişti.

Rândurile acestea, pe care le traduc textual, i-au prilejuit lui sir James Tuckett paginile cele mai suave, poate, din opera lui. Ele fac parte din *Breviarul Esteţilor*. Toţi prerafaeliţii le ştiu pe dinafară. Ţin să le aşez aici ca fiind podoaba cea mai de preţ a cărţii de faţă. Toată lumea recunoaşte că de la profeţii lui Israel încoace nu s-a scris ceva mai sublim.

Viziunea lui Margaritone

Margaritone, copleşit de ani şi de lucrări, a vizitat într-o bună zi atelierul unui pictor tânăr, care se mutase de curând în oraş. Atenţia i-a fost atrasă de un tablou, cu uleiurile

încă neuscate, reprezentând o fecioară care, deşi cam severă şi ţeapănă, datorită unei anumite exactităţi în proporţii şi unui amestec diavolesc de umbre şi de lumini, căpăta relief şi, parcă, viaţă. Privind tabloul acesta, naivul şi sublimul meşteşugar din Arezzo a întrezărit cu groază viitorul picturii.

A îngăimat, cu fruntea în palme:

– Câtă batjocură îmi vesteşte figura aceasta! În ea întrezăresc sfârşitul artei creştine, care zugrăveşte sufletele şi insuflă o arzătoare năzuinţă către cer. Pictorii viitori nu se vor mărgini să amintească, pe un perete sau pe un panou de lemn, materia blestemată din care sunt alcătuite trupurile noastre: ei o vor cinsti şi o vor preamări. Au să-şi îmbrace imaginile zugrăvite în primejdioasele aparenţe ale cărnii şi imaginile acelea vor părea oameni în carne şi oase. Li se vor vedea trupurile. Formele li se vor reliefa prin veşminte. Sfânta Magdalena va avea sâni; Sfânta Marta, burtă; Sfânta Barba, şolduri; Sfânta Agnes, buci (*buttocks*); Sfântul Sebastian îşi va dezvălui graţiile lui de adolescent şi Sfântul Gheorghe va arăta, pe sub zale, musculatura bogată a unei bărbăţii vânjoase; apostolii, duhovnicii, teologii şi însuşi Dumnezeu Tatăl vor apărea în chip de straşnici crai, ca voi şi ca mine, îngerii vor căpăta o frumuseţe echivocă, ambiguă, misterioasă, care va tulbura inimile. Ce năzuinţă spre slăvi au să vă mai dea aceste chipuri? Niciuna. Dar veţi învăţa, din ele, să gustaţi formele vieţii pământeşti. Unde se vor opri pictorii în cercetările lor iscoditoare? Nu se vor mai opri deloc. Vor ajunge să înfăţişeze bărbaţi goi şi femei despuiate ca idolii romanilor. Va exista o artă laică şi o artă mireană şi arta mireană va fi mai puţin laică decât cealaltă.

– Îndărăt, diavolilor!, a strigat bătrânul maestru. Căci, printr-o viziune profetică, i se arătau dreptăţii şi sfinţii ajunşi aidoma unor atleţi galeşi; i se arătau atâţia Apolloni

cântând din lăută pe culmea înflorită, în mijlocul Muzelor cu mantii ușoare; i se arătau atâtea Venere, culcate sub întunecații mirți, și atâtea Danae care își dezveleau sub ploaia de aur șoldurile ademenitoare, i se arătau Iisușii din colonade, printre patricieni, femei blonde, cântăreți, paji, negri, câini și papagali; i se arătau, într-o împletire încâlcită de mădulare omenești, de aripi întinse și de falduri fluturate, Nașterile zgomotoase, Sfintele Familii bogate și Răstignirile pompoase, i se arătau tot felul de Sfinte Caterine, de Sfinte Barbe, de Sfinte Agnes, care umileau patricienele prin bogăția catifelelor și mătăsurilor, prin strălucirea perlelor și a pieptului lor, i se arătau atâtea Aurore care-și împrăștiau trandafirii în jur și noianul de Diane și de nimfe surprinse goale pe malul izvoarelor umbroase. Și marele Margaritone a murit sugrumat de presimțirea groaznică a Renașterii și a Școlii din Bologna.

Capitolul VI

MARBODIU

Suntem în posesia unui preţios monument al literaturii pinguine din secolul al XV-lea. E povestirea unei călătorii în Infern, făcută de un călugăr din ordinul Sfântului Benedict, Marbodiu, care avea o mare admiraţie pentru poetul Virgiliu. Povestirea aceasta, scrisă într-o latinească mulţumitoare, a fost publicată de domnul Du Clos des Lunes. O veţi găsi aici, tălmăcită pentru prima oară în limba noastră. Cred că le fac un serviciu compatrioţilor mei punându-le la îndemână aceste pagini, care, fără îndoială, nu sunt unice, în felul lor, în literatura latină din Evul Mediu. Dintre plăsmuirile cu care seamănă povestirea lui Marbodiu vom aminti *Călătoria Sfântului Brendan, Viziunea lui Alberic, Purgatoriul Sfântului Patriciu* – descrieri imaginare ale unor presupuse sălăşluiri printre morţi, ca *Divina Comedie* a lui Dante Alighieri.

Istorisirea lui Marbodiu este una dintre cele mai târzii opere alcătuite pe această temă, dar nu cea mai puţin ciudată.

Coborârea lui Marbodiu în Infern

În anul una mie patru sute cincizeci şi trei de la întruchiparea fiului lui Dumnezeu, cu puţine zile mai înainte

de intrarea duşmanilor Crucii în oraşul Elenei şi al lui Constantin cel Mare, mi-a fost dat mie, fratele Marbodiu, călugăr nevrednic, să văd şi să aud ceea ce nimeni nu auzise nici nu mai văzuse. Am căutat să redau aidoma lucrurile acestea, pentru ca pomenirea lor să nu piară odată cu mine, căci veacul omului e scurt.

La zi întâi a lunii mai din anul amintit mai sus, la ceasul când bate toaca de vecernie, mă aflam la mănăstirea din Corrigan, unde şedeam pe o piatră a sfântului lăcaş, în preajma fântânii încununate cu răsure, şi citeam, ca de obicei, un cânt din poetul între toţi drag, Virgiliu, care a slăvit muncile ţarinei, păstorii şi căpeteniile de oaste. Seara îşi anina faldurile de purpură de bolţile mănăstirii, iar eu, cu glasul sugrumat de emoţie, murmuram stihurile care arată cum Didona Feniciana îşi târăşte pe sub mirţii Infernului rana încă sângerândă. În clipa aceea, fratele Ilariu a trecut pe lângă mine, urmat de fratele Iacint, portarul mănăstirii.

Crescut în vremuri barbare, mai înainte de reînvierea muzeelor, fratele Ilariu n-a sorbit din izvorul înţelepciunii antice. Cu toate acestea, poezia poetului din Mantua a aruncat şi în mintea lui câteva licăriri, ca o făclie biruitoare.

– Frate Marbodiu – m-a întrebat dânsul –, stihurile acestea pe care le rosteşti frăţia ta aşa, suspinând, cu pieptul umflat şi cu ochii scânteietori, fac oare parte din acea mare *Eneidă*, de pe care nici dimineaţa, nici seara nu-ţi ridici ochii?

I-am răspuns că citeam din Virgiliu cântul din care se arată cum fiul lui Anchise a zărit-o pe Didona aidoma lunii care se iveşte din frunziş.[1]

---

[1] Textul glăsuieşte:
...qualem primo qui surgere mense/ Aut videt aut vidisse putat per nubila lunam.
(...care vede sau socoteşte că a văzut luna ridicându-se printre nori la începutul lunii.)
Dintr-o ciudată nebăgare de seamă, fratele Marbodiu înlocuieşte imaginea creată de poet cu o imagine întru totul diferită (*n.a.*).

– Frate Marbodiu – mi-a răspuns el –, eu sunt sigur că Virgiliu găseşte în orice prilej maxime înţelepte şi cugetări adânci. Dar cântecele cărora le-am dat grai pe flautul siracuzan ne înfăţişează un tâlc atât de frumos şi o concepţie atât de înaltă, încât rămânem uimiţi.

– Bagă de seamă, taică părinte, a strigat fratele Iacint, cu glasul schimbat de emoţie. Virgiliu era un vrăjitor care săvârşea tot felul de minunăţii cu ajutorul diavolilor. Aşa a străpuns, bunăoară, un munte, lângă Neapole şi a făurit un cal de bronz care avea puterea să tămăduiască toţi caii bolnavi. Era şi necromant. Se mai poate vedea şi astăzi, într-un oraş din Italia, oglinda în care făcea să se arate morţii. Şi, cu toate acestea, o femeie l-a tras pe sfoară pe acel mare vrăjitor! O curtezană din Neapole l-a poftit de la fereastră să se urce până la dânsa, în coşul folosit pentru ridicarea proviziilor. Şi l-a lăsat toată noaptea aninat între două caturi.

Fără să pară a fi auzit acestea, fratele Ilariu răspunse:

– Virgiliu este un proroc care lasă cu mult în urma lui Sibilele, cu povestirile lor sacre, şi pe fiica regelui Priam şi pe Platon din Atena, marele ghicitor al atâtor lucruri care aveau să vină. În cel de-al patrulea dintre cânturile lui siracuzane, vei găsi naşterea Domnului nostru vestită într-un grai care pare că ţine mai curând de cer decât de pământ.[1]

Pe când eram la învăţătură, citind pentru prima oară *Jam redit et virgo,* m-am simţit cuprins de o încântare neţărmurită. Dar îndată am încercat şi o vie durere la gândul că, lipsit de-a pururi de prezenţa lui Dumnezeu, autorul acestui cânt profetic, cel mai frumos din câte au ieşit cândva

[1] Cu trei veacuri înaintea vremii în care trăia Marbodiu al nostru, în biserici se cânta, în ziua de Crăciun: *Maro, vates gentilium/ Da Christo testimonium* (Maro, profetul păgânilor,/ Dă mărturie lui Hristos!) (*n.a*).

dintr-o gură omenească, tânjea, printre păgâni, în negurile veşnice. Gândul acesta neîndurat nu m-a mai părăsit. Mă urmărea până şi în ceasurile mele de studiu, în timpul rugăciunii, al privegherii şi al caznelor ascetice. Gândindu-mă că Virgiliu era lipsit de vederea lui Dumnezeu şi că, poate, chiar îndura în Iad soarta osândiţilor, nu mai gustam nici bucuriile, nici tihna şi mi s-a întâmplat să strig de mai multe ori pe zi, cu braţele întinse către cer:

„Destăinuie-mi, Doamne, soarta pe care i-ai hărăzit-o aceluia care a cântat pe pământ cum cântă îngerii în Ceruri."

După câţiva ani chinurile mele au încetat, când am citit, într-o carte veche, că Sfântul Pavel, marele apostol care a chemat păgânii în sânul Bisericii lui Hristos, ducându-se odată la Neapole, a sfinţit cu lacrimile lui mormântul acestui prinţ al poeţilor.[1] A fost pentru mine un temei să cred că lui Virgiliu, ca şi lui Traian, i s-a îngăduit să intre în Rai, pentru că, în rătăcirea lui, presimţise adevărul. Nu e nimeni silit să creadă, dar mie îmi place să mă conving că nu e aşa.

După ce mi-a vorbit astfel, bătrânul Ilariu mi-a urat tihna unei sfinte nopţi şi s-a depărtat cu fratele Iacint.

Eu m-am întors la fermecătorul studiu al poelului meu. În vreme ce mă gândeam, cu cartea în mână, la soarta acelora pe care dragostea i-a împins la moarte crâncenă – aceeaşi care acum se plimbă pe potecile tăinuite din inima pădurii de mirt – licărirea stelelor începuse să se îngâne, tremurând, cu răsurile care-şi scuturau petalele în apa

---

[1] *Ad Maronis mausoleum/ Ductus, judit super eum/ Piae rorem lacrymae.*
Quem te, inquit, reddidissem/ Poetarum maxime!
(Dus la mormântul lui Maro,/ A vărsat asupra lui/ Roua unei lacrimi pioase.
Cum te-aş fi făcut, zise,/ Dacă te-aş fi făcut viu,/ O, tu, cel mai mare dintre poeţi) (*n.a.*).

fântânii mănăstireşti. Când, deodată, licăririle, miresmele şi tihna slăvii se destrămară. Un vifor năprasnic, plin de negură şi de mânie, se năpusti mugind asupră-mi, mă ridică şi mă duse ca pe un pai peste câmpii, oraşe, râuri şi munţi, prin nouri bubuitori, de-a lungul unei nopţi nesfârşite, alcătuite dintr-un lung şir de nopţi şi de zile. Şi când, după această statornică şi crâncenă turbare, uraganul se potoli în cele din urmă, mă pomenii departe de meleagurile natale, în fundul unei văi acoperite de chiparoşi. O femeie de o sălbatică frumuseţe se apropie atunci de mine, târându-şi vălurile după dânsa, îmi puse mâna stângă pe umăr şi, ridicându-şi braţul drept către un stejar stufos, îmi spuse:

– Priveşte!

Recunoscui îndată Sibila care străjuieşte codrul sfânt al Avernului şi desluşii, printre crengile stufoase ale copacului pe care mi-l arăta, ramura de aur atât de dragă frumoasei Proserpina.

Sculându-mă în picioare, strigai:

– Aşadar, o, Fecioară profetică, ghidându-mi dorinţa, mi-ai şi îndeplinit-o. Tu mi-ai destăinuit copacul cel cu ramura strălucitoare fără de care nimeni n-ar putea să pătrundă, viu, în sălaşul morţilor. Şi e adevărat că tare mai jinduiam să stau de vorbă cu umbra lui Virgiliu.

Grăind aşa, smulsei mlădiţa de aur din trunchiul străvechi şi mă avântai fără frică în hăul fumegând care duce pe malurile mâloase ale Styxului, unde se învârtejesc umbrele ca nişte frunze veştejite. Văzând ramura închinată Proserpinei, Charon mă luă în barca lui, care gemu sub greutatea mea, şi poposii pe tărâmul morţilor, primit de lătrăturile înăbuşite ale cerberului cu trei capete. Mă prefăcui că-i arunc umbra unei pietre şi dihania îngâmfată o zbughi în bârlogul ei. Acolo scânceau în păpuriş pruncii ai căror ochi clipeau des sub molcoma lumină a zilei.

Acolo, în adâncul unei peşteri întunecate, îi judeca Minos pe oameni. Pătrunsei în pădurea de mirt în care se tărăsc, tânjind, victimele dragostei, Fedra, Procris, îndurerata Erifil Evadne, Pasifae, Laodamia şi Cenis şi Didona Feniciana; apoi străbătui câmpiile pline de praf hărăzite războinicilor iluştri. Mai încolo, se deschid două drumuri: cel din stânga duce în Tartar, sălaşul nelegiuiţilor. Eu apucai pe cel din dreapta, care duce la Elizeu şi la sălaşul zeiţei Dis. După ce aninai ramura sfântă la uşa zeiţei, ajunsei în câmpiile îmbietoare, scăldate într-o lumină purpurie. Umbrele filozofilor şi ale poeţilor stăteau de vorbă cu seriozitate. Graţiile şi muzele înfiripau, pe pajişte, coruri uşoare. Bătrânul Homer cânta, acompaniindu-se cu lira lui rustică. Ochii îi erau închişi, dar buzele lui scânteiau de imaginile dumnezeieşti. Îi văzui pe Solon, pe Democrit şi pe Pitagora asistând, pe pajişte, la jocurile flăcăilor şi, prin frunzişul unui laur străvechi, îi zării pe Hesiod, pe Orfeu, pe galeşul Euripide şi pe virila Sapho. Trecui mai departe şi îi recunoscui pe Horaţiu, pe Varius, pe Gallus şi pe Lycoris, stând pe malul unui pârâiaş răcoritor. Puţin mai la o parte, răzimat de trunchiul unui stejar umbros, Virgiliu privea pădurile îngândurat. Înalt de statură şi cu mijlocul subţire, avea aceeaşi faţă pârlită de vânt, acelaşi aer ţărănesc, aceeaşi ţinută neîngrijită, aceeaşi înfăţişare de om neşlefuit care încă din timpul vieţii lui îi ascundea geniul. Mă plecai cu smerenie, rămânând multă vreme ca mut în faţa lui.

În cele din urmă, când glasul răzbi iar din gâtlejul meu încleştat, strigai:

– O, tu, cel atât de drag muzelor ausoniene, fală a numelui latin, află că prin tine am simţit frumosul! Prin tine m-am împărtăşit din ospăţul zeilor şi din culcuşul zeiţelor. Îndură, acum, laudele celui mai umil dintre adoratorii tăi.

– Ridică-te, străine, îmi răspunse divinul poet. Îmi dau seama că eşti viu după umbra pe care trupul tău şi-o aşterne

pe iarbă în seara aceasta veşnică. Nu eşti tu întâiul muritor care a coborât, înaintea morţii lui, în aceste lăcaşuri, cu toate că între noi şi cei vii orice legătură e anevoioasă. Dar nu mă mai preamări atât! Mie nu-mi plac laudele. Zvonurile nelămurite ale gloriei mi-au supărat întotdeauna auzul. De aceea, fugind din Roma, în care eram cunoscut de toţi trândavii şi de atâţia gură-cască, m-am retras şi am trudit în sihăstria scumpei mele Partenope. Şi apoi, ca să-mi placă laudele tale, nu sunt destul de sigur că oamenii din veacul tău îmi înţeleg stihurile. Tu cine eşti?

– Mă numesc Marbodiu şi sunt din insula Alca. M-am călugărit la mănăstirea din Corrigan. Îţi citesc poemele şi ziua şi noaptea. Am coborât în Infern ca să te văd, fiind nerăbdător să ştiu ce soartă ţi s-a hărăzit aici, lucru care le-a dat de furcă învăţaţilor de pe pământ. Unii socotesc ca fiind foarte probabil că, de vreme ce ai trăit sub puterea diavolilor, te vei fi mistuind acum în vâlvătăile nestinse. Alţii, mai prevăzători, nu se rostesc în niciun fel, socotind că tot ce se spune despre morţi e lucru nesigur şi plin de scorneli. Câţiva, la drept vorbind nu dintre cei mai pricepuţi, susţin că, întrucât ai înălţat graiul muzelor siciliene şi ai vestit că o nouă odraslă avea să coboare din Ceruri, se cade să ţi se îngăduie, ca împăratului Traian, să te bucuri de fericirea veşnică în Raiul creştin.

– Cum vezi, nici vorbă!, răspunse el, zâmbind.

– O, Virgiliu, te întâlnesc într-adevăr printre eroi şi înţelepţi, în aceste Câmpii Elizee pe care tu însuţi le-ai zugrăvit. Aşadar, potrivnic credinţei câtorva de pe pământ, n-a venit nimeni să te caute din partea Celui care stăpâneşte slăvile?

După o destul de lungă tăcere, îmi răspunse:

– N-am să-ţi ascund nimic. A trimis după mine. Unul dintre solii lui, un om simplu, a venit să-mi spună că eram aşteptat şi că, deşi nu eram iniţiat în tainele lor,

ca o prețuire pentru cântecele mele profetice, mi se păstrase un loc printre credincioșii noii secte. Dar n-am vrut să răspund la chemarea aceea, căci n-aveam poftă să îmi schimb locul. Nu pentru că împărtășesc admirația grecilor pentru Câmpiile Elizee și pentru că gust în ele acele bucurii care o fac pe Proserpina să-și uite de mama ei. Niciodată n-am crezut prea mult în cele spuse în *Eneida* mea. Luând învățătură de la filozofi și de fizicieni, aveam o dreaptă presimțire a adevărului. Viața e teribil de anostă acolo. Nu mai simți nici bucurie, nici întristare. Ești ca și când n-ai fi. Morții n-au decât viețuirea pe care le-o atribuie cei vii. Am preferat, totuși, să rămân aici.

– Dar ce temei ai dat, Virgiliu, unui refuz atât de ciudat?

– Am dat temeiuri straşnice. I-am spus trimisului acelui zeu că nu eram vrednic de cinstea pe care mi-o aducea și că atribuia versurilor mele un tâlc pe care nu-l aveau. Într-adevăr, în *Egloga a patra* n-am trădat credința strămoșilor mei. Numai niște iudei inculți au putut răstălmăci în folosul unui zeu barbar un cânt care slăvește întoarcerea vârstei de aur, prorocită de oracolele sibiline. Așadar, mi-am cerut scuze pentru faptul că nu puteam ocupa un loc care-mi fusese hărăzit din greșeală și pentru care nu-mi recunoșteam niciun drept. Apoi am mai adus ca argumente firea și gusturile mele, care nu se potriveau cu datinile noilor ceruri.

Nu sunt un ursuz care fuge de lume, i-am spus omului aceluia. În timpul vieții am dovedit că am o fire blajină și înțelegătoare... Cu toate că felul nespus de simplu al deprinderilor mele i-a făcu pe unii să mă bănuiască de zgârcenie, nu păstram pentru mine nimic. Biblioteca mea era deschisă tuturor, iar purtarea mi-am călăuzit-o după această frumoasă cugetare a lui Euripide: „Totul trebuie să fie comun între prieteni." Laudele care mă stinghereau când le primeam eu îmi plăceau când le erau adresate lui

Varius sau lui Macer. Dar, de fapt, sunt rustic şi sălbatic şi mă complac în tovărăşia dobitoacelor. Le-am studiat cu multă luare-aminte şi le purtam atâta grijă, încât am trecut, nu pe nedrept, ca un foarte bun veterinar. Mi s-a spus că oamenii din secta dumneavoastră îşi atribuiau un suflet nemuritor, dar tăgăduiau sufletul animalelor. E o absurditate care mă face să mă îndoiesc de judecata lor. Mi-s dragi turmele şi poate că puţin prea drag păstorul lor. La voi, lucrul ăsta n-ar fi privit cu ochi buni. Există o maximă căreia mă voi strădui să-i supun toate faptele mele: Nimic prea mult! Filozofia mea, mai vârtos decât şubreda mea sănătate, m-a învăţat să mă folosesc cu măsură de lucruri. Sunt cumpătat. O lăptucă şi câteva măsline cu un strop de vin de Falerna alcătuiau tot ospăţul meu. Am folosit cu cumpătare culcuşul femeilor străine şi n-am zăbovit peste măsură în tavernă, ca s-o văd pe tânăra siriancă[1] dansând în sunetul geamparalelor. Dar dacă mi-am pus frâu poftelor am făcut-o pentru a mea mulţumire şi bună rânduială: teama de plăcere şi fuga de voluptate mi s-ar fi părut cel mai abject ultragiu adus naturii: mi s-a spus ca lucru sigur că, în timpul vieţii lor, unii dintre aleşii zeului tău se abţineau de la mâncare şi fugeau de femei, de dragul abţinerii, şi se supuneau cu dragă inimă la suferinţe fără rost. Mi-ar fi teamă să dau ochii cu astfel de criminali, a căror sminteală mă umple de groază. Unui poet nu trebuie să-i cerem să se lege cu prea multă străşnicie de o doctrină fizică şi morală. De astfel, eu sunt roman şi romanii nu se pricep, ca grecii, să despice cu dibăcie firul unor teorii adânci. Romanii îmbrăţişează o filozofie ca să scoată din ea foloase practice. Siron, care se bucura printre noi de o mare faimă, iniţiindu-mă în doctrina lui Epicur, m-a scăpat de multe

[1] Fraza aceasta pare să arate că, de-ar fi să-i dăm crezare lui Murbodiu, *Copa* ar fi a lui Virgiliu (*n.a.*).

temeri fără rost şi m-a ferit de cruzimile pe care religia le vârâ în capul oamenilor neştiutori. De la Zenon am învăţat să îndur cu tărie sufletească relele de care nu te poţi feri. Am îmbrăţişat ideile lui Pitagora despre sufletele oamenilor şi ale dobitoacelor, care sunt, şi unele, şi altele, de o esenţă dumnezeiască, ceea ce ne îndeamnă să ne privim fără îngâmfare şi fără ruşine. De la alexandrini am aflat cum pământul, la început moale şi mlădios, s-a întărit pe măsură ce Nereu se retrăgea din el, ca să-şi sape umedele lui sălaşuri. Am mai aflat cum s-au alcătuit lucrurile pe nesimţite; în ce chip ploile, căzând din norii năpăstuiţi, au hrănit pădurile tăcute şi, în sfârşit, cum au pornit puţinele fiare să umble razna peste munţii încă fără nume. N-aş putea să mă împac cu cosmogonia voastră, alcătuită mai degrabă pentru conducătorii de cămile din nisipurile Siriei, decât pentru un elev al lui Aristarc din Samos. Şi ce m-aş face eu pe tărâmul fericirii voastre veşnice, dacă nu mi-aş mai găsi acolo prietenii, strămoşii, dascălii şi zeii mei şi dacă nu mi-ar fi dat să-i văd pe fiul august al Theei ori pe Venera cu zâmbetul ei blajin, pe mama Eneazilor, pe Pan sau Driadele codane, Silvanii şi pe bătrânul Silen, mângâlit de Eglen cu purpura murelor?

Iată temeiurile pe care le-am expus acelui om simplu cu rugămintea să le înfăţişeze urmaşului lui Jupiter.

– Şi de atunci, o, măreaţă nălucă, n-ai mai primit nicio solie?

– N-am mai primit niciuna.

– Ca să se mângâie de lipsa ta, Virgiliu, dânşii au trei poeţi: Commodien, Prudenţiu şi Fortunat, tustrei născuţi în vremuri neguroase, în care nu se mai cunoştea nici prozodia, nici gramatica. Dar ia spune-mi, mantuanule, n-ai primit niciodată alte veşti de la Dumnezeul acela în preajma căruia ai refuzat în chip atât de hotărât să te duci?

– Niciodată, după cât îmi aduc aminte.

– Nu mi-ai spus tu oare că nu sunt primul care a coborât viu pe meleagurile acestea şi s-a înfăţişat dinaintea ta?

– Bine că-mi aduci aminte. Acum un veac şi jumătate, după cât mi se pare (căci nouă, nălucilor, ne vine greu să socotim zilele şi anii), am fost tulburat din tihna mea adâncă de un musafir ciudat. Cum rătăceam pe sub frunzişurile palide care împrejmuiesc Styxul, am văzut ridicându-se în faţa mea o formă omenească mai opacă şi mai întunecată decât a locuitorilor acestor tărâmuri: am recunoscut un vieţuitor. Era voinic, slab, cu nasul vulturesc, cu bărbia ascuţită şi cu obrajii scofâlciţi. Ochii lui negri aruncau văpăi. O glugă roşie, încinsă cu o cunună de lauri, îi strângea tâmplele stafidite. Oasele îi străbăteau mantia strâmtă, de culoare închisă, care-i ajungea până la călcâie. M-a salutat cu un respect mişcător din partea unui om atât de semeţ şi de sălbatic şi mi-a vorbit într-un grai mai pocit şi mai greu de înţeles decât al galilor, cu care divinul Julius a umplut legiunile şi curia. Am înţeles până la urmă că se născuse lângă Fiesole, într-o colonie etruscă întemeiată de Sylla pe malul Arnului şi ajunsă înfloritoare; că obţinuse demnităţi municipale, dar că, izbucnind neînţelegeri sângeroase între Senat, cavaleri şi popor, se amestecase în ele, dintr-o pornire înflăcărată, şi că acum, învins şi izgonit, îşi purta prin lume surghiunul lui nesfârşit. Mi-a zugrăvit Italia sfâşiată de mai multe învrăjbiri şi războaie decât era pe vremea tinereţii mele şi tânjind după venirea unui nou August. Am deplâns nenorocirile abătute asupra lui, amintindu-mi tot ce îndurasem şi eu odinioară.

Îl frământa neîncetat un suflet cutezător şi mintea lui nutrea gânduri mari, dar, vai, prin asprimea şi prin neştiinţa lui, era o mărturie a biruinţei barbariei. Nu cunoştea nici poezia, nici ştiinţa şi nici măcar limba grecilor şi nu-şi însuşise nicio concepţie veche despre originea lumii şi despre firea zeilor. Recita cu gravitate nişte povestiri

care, pe vremea mea, la Roma, i-ar fi făcut să râdă pe nevârstnicii care mai merg încă la baie fără plată. Gloata crede cu uşurinţă în monştri. Etruscii au populat Iadul cu diavoli hidoşi, ca în visurile unui bolnav. Progresele neştiinţei şi ale mizeriei arată de ajuns că închipuirile copilăriei lor nu i-au părăsit nici după atâtea veacuri. Dar faptul că unul dintre cărturarii lor, a cărui minte se ridică deasupra măsurii comune, împărtăşeşte şi el nălucirile populare şi se înspăimântă de diavolii hidoşi pe care, pe vremea lui Porsena, locuitorii acestei ţări îi zugrăveau pe pereţii mormintelor, iată ce-l poate întrista până şi pe înţelept. Etruscul meu mi-a recitat nişte versuri alcătuite de el într-un dialect nou, pe care îl numea limba vulgară, o limbă al cărei înţeles nu-l puteam pătrunde. Urechile mele au fost mai mult surprinse decât fermecate auzind cum, pentru întărirea ritmului, readucea, la intervale regulate, aceleaşi sunete, de câteva ori. Procedeul acesta nu mi se pare deloc iscusit. Dar morţii n-au cădere să judece noutăţile.

De altfel, n-am de gând să-i reproşez acestui colon al lui Sylla, născut în vremuri vitrege, că face versuri lipsite de armonie, că e, dacă se poate spune, un poet tot atât de prost ca Bavius şi Maevius; am însă şi alte temeiuri ca să fiu supărat. Un lucru cu drept cuvânt monstruos şi anevoie de crezut! Omul acesta, reîntors pe pământ, a răspândit pe seama mea minciuni grosolane. În mai multe locuri din poemele lui sălbatice, a afirmat că i-am servit ca tovarăş în Iadul modern, pe care nici nu-l cunosc. A scris cu neruşinare că declarasem zeii Romei drept falşi şi mincinoşi şi că socotisem ca zeu adevărat pe urmaşul actual al lui Jupiter. Prietene, când te vei reîntoarce la blânda lumină a zilei şi când ai să-ţi vezi iarăşi patria, te rog să dezminţi aceste scorniri îngrozitoare. Spune răspicat poporului tău că niciodată cântăreţul piosului Eneu nu l-a tămâiat pe zeul iudeilor.

Mi s-au dat asigurări că puterea lui e în declin şi că se poate vedea, după semne sigure, că prăbuşirea îi e aproape. Vestea aceasta mi-ar pricinui oarecare bucurie, dacă ne-am mai putea bucura pe tărâmul acesta, în care nu mai simţim nici teamă, nici dorinţă.

Aşa grăi poetul şi, cu un gest de bun rămas, se îndepărtă. Îi privii îndelung umbra, care aluneca peste aişori fără să le încovoaie lujerele. Văzui că devenea mai subţire şi mai ştearsă, pe măsură ce se depărta de mine, şi dispăru, mai înainte de-a ajunge în pădurea laurilor de-a pururi verzi. Înţelesei atunci tâlcul acestor cuvinte: „Morţii n-au decât vieţuirea pe care le-o atribuie cei vii", şi pornii, îngândurat, prin pajiştea aceea palidă, până la poarta de corn.

Tot ce se află în scrierea aceasta e adevărat.[1]

[1] În istorisirea lui Marbodiu există un fragment demn de reţinut: pasajul în care călugărul din Corrigan îl descrie pe Dante aşa cum ni-l închipuim noi astăzi. Miniaturile pictate într-un foarte vechi manuscris al *Divinei Comedii,* acel *Codex venetianus,* îl înfăţişează pe poet sub aspectul unui omuleţ rotofei, îmbrăcat într-o tunică scurtă, ale cărei poale îi ajung pe pântece. În ceea ce-l priveşte pe Virgiliu, în gravurile din secolul al XVI-lea mai poartă încă barba filozofică. De asemenea, nu e de crezut că Marbodiu ori chiar Virgiliu nu au cunoscut mormintele etrusce de la Chiusi şi de la Cornetto, în care se găsesc, într-adevăr, picturi murale pline de diavoli groaznici şi caraghioşi, cu care seamănă mult cei din Orcagna. Totuşi, autenticitatea *Coborârii lui Marbodiu în Infern* nu poate fi tăgăduită: domnul Du Clos des Lunes a stabilit-o temeinic. Dacă am pune-o la îndoială ar însemna să punem la îndoială însăşi paleografia (*n.a.*).

Capitolul VII

SEMNE ÎN LUNĂ

Pe vremea când Pinguinia încă era cufundată în neştiinţă şi în barbarie, călugărul franciscan Gilles Loisellier, cunoscut prin scrierile lui semnate Aegidius Aucupis, se consacrase cu neistovită înflăcărare studiului literaturii şi ştiinţelor. Nopţile şi le dăruia matematicii şi muzicii, pe care le numea cele două surori vrednice de adoraţie, odraslele armonioase ale Numărului şi ale Închipuirii. Se pricepea la medicină şi la astrologie. Unii îl bănuiau că ar practica vrăjitoria şi se pare că, într-adevăr, săvârşise unele transformări şi descoperise lucruri ascunse.

Călugării din mănăstirea lui, găsindu-i în chilie cărţi greceşti pe care nu le puteau citi, şi-au închipuit că sunt cărţi de farmece şi şi-au denunţat preaînvăţatul frate ca vrăjitor.

Aegidius Aucupis a fugit în Irlanda, unde a trăit, închinându-se studiilor, treizeci de ani. Umbla prin mănăstiri, căutând manuscrise greceşti şi latineşti şi copiindu-le. Studia, de asemenea, fizica şi alchimia. Şi-a dobândit o ştiinţă atotcuprinzătoare şi a descoperit taine privitoare la animale, la plante şi la pietre. Într-o bună zi, a fost surprins zăvorât cu o femeie de o frumuseţe răpitoare, care cânta

în sunetele unei lăute. Mai târziu, şi-au dat seama că era doar o maşină pe care o făurise el.

Trecea, adesea, peste Marea Irlandei şi se ducea în Ţara Galilor, ca să cerceteze bibliotecile mănăstirilor. În timpul uneia dintre călătoriile acestea, pe când se afla într-o noapte pe puntea corăbiei, a zărit în apă doi nisetri. El avea auzul ascuţit şi înţelegea graiul peştilor. Şi iată că a auzit cum unul dintre nisetri îi spunea celuilalt:

– Omul care se vedea în Lună, ducând o legătură de vreascuri în spate, a căzut în mare.

Şi celălalt nisetru a spus şi el, la rândul său:

– Pe discul de argint au să se vadă chipurile a doi îndrăgostiţi care se sărută pe gură.

Reîntorcându-se după câţiva ani în ţara lui, Aegidius Aucupis a găsit literatura din antichitate şi ştiinţele aşezate la loc de cinste. Obiceiurile se făcuseră mai blânde. Oamenii nu mai ocărau nimfele din fântâni, din păduri şi din munţi; în grădinile lor aşezau chipurile Graţiilor cuviincioase, iar zeiţei cu buzele de ambrozie, desfătare a oamenilor şi a zeilor, îi aduceau străvechea ei cinstire. Se împăcaseră cu natura. Călcau în picioare spaimele fără temei şi ridicau ochii spre cer fără să le mai fie teamă că vor citi semne de mânie şi ameninţări de osândă, ca odinioară.

În faţa acestui spectacol, Aegidius Aucupis îşi aduse aminte tot ce prevestiseră cei doi nisetri din marea Erinului.

Cartea a patra

TIMPURILE MODERNE

Trinco

Capitolul I

ROŞCOVANA

Aegidius Aucupis, Erasmul pinguinilor, nu se înşelase. Vremea lui a fost vremea cugetării libere. Dar acest mare învăţat lua drept blândeţe a moravurilor subtilităţile umaniştilor şi nu prevedea urmările trezirii inteligenţei la pinguini. El a adus în ţară reforma religioasă. Catolicii i-au măcelărit pe reformaţi şi reformaţii i-au măcelărit pe catolici: iată primele progrese ale libertăţii de gândire. În Pinguinia, au biruit catolicii. Dar spiritul critic pătrunsese într-înşii, pe nesimţite. Împleteau raţiunea cu credinţa şi susţineau că scapă religia de superstiţiile care nu-i făceau cinste, aşa cum mai târziu aveau să fie descotorosite catedralele de maghernicele pe care cârpacii, vânzătorii de mărunţişuri şi croitoresele le rezemaseră de zidurile lor. Cuvântul *legendă*, care arăta la început ce trebuie să citească credinciosul, avea să cuprindă repede şi ideea de pioasă fabulă şi basm pueril.

Sfinţii şi sfintele au avut de suferit de pe urma acestui nou fel de a gândi. Îndeosebi un mic călugăr foarte învăţat, foarte conştiincios şi foarte dârz, numit Princeteau, a găsit un număr atât de mare de sfinţi ca nevrednici de închinăciune, încât a fost poreclit „denunţătorul de sfinţi". El nu credea că rugăciunea Sfintei Margareta, aplicată

ca o cataplasmă pe pântecele femeilor gata să nască, putea să aline chinurile facerii.

Nici venerabila ocrotitoare a Pinguininei nu a scăpat de critica lui necruțătoare. Iată ce spune despre ea în lucrarea lui *Antichitățile din Alca*:

„Nimic mai nesigur ca legenda și însăși existența Sfintei Orberoza. Un bătrân cercetător anonim, călugărul din Heleștee, relatează că o femeie cu numele de Orberoza a fost posedată de Necuratul într-o peșteră în care, încă de pe vremea lui, flăcăii și fetișcanele din sat veneau să se joace de-a dracul și de-a frumoasa Orberoza. Și mai spune că femeia aceea a ajuns ibovnica unui balaur groaznic, care bântuia ținutul. Faptul acesta nu pare de crezut, dar legenda Orberozei, așa cum a fost povestită de atunci încoace, nu pare nici ea mai vrednică de crezare.

Viața acestei sfinte, întocmită de abatele Simplicissimus, e cu trei sute de ani ulterioară pretinselor evenimente pe care le înfățișează. Autorul se dovedește nespus de credul și lipsit de orice spirit critic."

Au pus la îndoială până și originea supranaturală a pinguinilor. Istoricul Ovidius Capito a mers atât de departe încât a tăgăduit minunea preschimbării lor. Iată cum își începe el *Analele Pinguiniei:*

„O negură deasă învăluie istoria aceasta și nu greșim când spunem că ea e țesută din scorniri copilărești și din povești populare. Pinguinii pretind că se trag din păsările botezate de Sfântul Maël, pe care Dumnezeu le-a preschimbat în oameni prin mijlocirea acestui slăvit apostol. Ei spun că insula lor, așezată mai întâi în oceanul de gheață, venise, plutind ca insula Delos, să se scalde în mările răsfățate de slăvile senine, plăcute lui Dumnezeu, peste care domnește astăzi. Eu presupun că mitul acesta reamintește mai degrabă străvechile migrațiuni ale pinguinilor."

În veacul următor – veacul filozofilor – scepticismul a ajuns şi mai ascuţit. Nu vreau să aduc, ca dovadă, decât acest crâmpei vestit din *Eseul moral*:

„Veniţi de nu se ştie unde (căci, la urma urmelor, obârşia lor nu este limpede), rând pe rând năpădiţi şi cuceriţi de patru sau cinci popoare din miazăzi, din apus, din răsărit şi miazănoapte, încrucişaţi, corciţi, amestecaţi şi contopiţi, pinguinii proslăvesc puritatea rasei lor şi au dreptate, întrucât au ajuns o rasă pură. Acest amestec din toate seminţiile – roşie, neagră, galbenă, albă, cu capete rotunde sau ţuguiate – a alcătuit, de-a lungul veacurilor, o familie omenească de ajuns de omogenă şi uşor de recunoscut după unele trăsături datorate vieţuirii laolaltă şi datinilor comune.

Părerea că sunt vlăstarele celei mai frumoase rase din lume şi că alcătuiesc neamul cel mai falnic le insuflă o nobilă mândrie, un curaj nestăvilit şi ura faţă de restul seminţiei omeneşti.

Viaţa unui popor nu e decât un şir de nenorociri, de crime şi de nebunii, lucru adevărat pentru naţiunea pinguină, ca şi pentru toate naţiunile. Cu excepţia aceasta, istoria pinguinilor este vrednică de admiraţie de la un capăt la altul."

Cele două secole clasice ale pinguinilor sunt prea cunoscute ca să mai stărui asupră-le. Dar ceea ce n-a fost subliniat îndeajuns e chipul în care teologii raţionalişti, cum ar fi călugărul Princeteau, au pregătit calea necredincioşilor din secolul următor. Teologii raţionalişti au folosit raţiunea pentru a nimici tot ce nu li se părea esenţial în religie, lăsând neştirbit doar miezul credinţei. Urmaşii lor cărturari, învăţaţi de ei să folosească ştiinţa şi raţiunea, s-au slujit de ele împotriva rămăşiţelor de credinţă care mai dăinuiau. Teologia raţionalistă a dat naştere filozofiei naturale.

Iată pentru ce (dacă îmi este îngăduit să trec de la pinguini la Suveranul Pontif, care păstorește astăzi Biserica) n-avem destule cuvinte de laudă pentru înțelepciunea papei Pius X, care osândește studiile de exegeză ca potrivnice adevărului revelat, funeste pentru doctrina teologică și mortale pentru credință. Dacă se mai găsesc unii călugări care să susțină, împotriva lui, drepturile științei, aceia sunt niște eruditi primejdioși și niște dascăli dăunători, iar dacă vreun creștin îi aprobă, dacă nu e un eretic, jur că e un zevzec.

La sfârșitul secolului filozofilor, străvechiul regim al Pinguiniei a fost nimicit din creștet până în temelii, regele a fost ucis, privilegiile nobilimii au fost desființate și s-a proclamat republica, în toiul tulburărilor, sub amenințarea unui război înfricoșător. Adunarea care cârmuia pe atunci Pinguinia a poruncit ca toate odoarele de metal aflate în biserici să fie date la topit. Patrioții au pângărit mormintele regilor. Se povestește că, în sicriul lui deschis, Draco cel Mare a apărut negru ca abanosul și atât de impunător încât profanatorii au rupt-o la fugă, înspăimântați. După alte mărturii, necioplitii aceia i-ar fi pus o lulea în gură și l-ar fi îmbiat, în bătaie de joc, cu un pahar de vin.

În ziua a șaptesprezecea a lunii florilor, racla Sfintei Orberoza, de mai bine de cinci veacuri expusă veneratiei poporului în biserica Sfântului Maël, a fost adusă la primărie și supusă cercetării experților aleși de autoritățile orașului. Racla era de aramă aurită, în formă de corabie, acoperită cu înfloriturii de smalț și împodobită cu nestemate, care s-au dovedit false. Din spirit de prevedere, epitropia bisericii îi scosese rubinele, safirele, smaraldele și globurile mari de cleștar, înlocuindu-le cu bucăți de sticlă. Racla nu mai conținea decât puțină țărână și niște zdrențe vechi, care au fost azvârlite într-un foc mare, aprins în piața Grevei, pentru mistuirea moaștelor sfinților. Mulțimea juca în jurul focului, cântând cântece patriotice.

În pragul magherniței lor din spatele primăriei, Roşcovanul şi Roşcovana priveau hora aceea de smintiți. Roşcovanul tundea câinii, castra motanii şi bătea drumul cârciumilor. Roşcovana era mindirigiță şi codoaşă. Altfel, nu era proastă.

– Vezi, Roşcovane?, îi spuse ea bărbatului. Săvârşesc o pângărire. Dar au să se căiască.

– Habar n-ai tu, nevastă, i-a răspuns Roşcovanul. Au ajuns filozofi şi, când eşti filozof, aşa rămâi toată viața.

– Eu îți spun, Roşcovane, că mai curând sau mai târziu are să le pară rău de ce fac astăzi. S-au apucat să batjocorească sfinții care nu i-au ajutat îndeajuns; dar prin asta tot n-au să le pice singure în gură perele mălăiețe. Tot calici au să rămână ca şi mai înainte, iar când li s-o urî de atâta aşteptare, vor ajunge iar evlavioşi. Va veni o zi, mai curând decât se crede, în care Pinguinia va începe să se închine iar preafericitei ei ocrotitoare. Bărbate, pentru ziua aceea ar fi bine să păstrăm în casa noastră, pe fundul unei oale vechi, o mână de cenuşă, câteva oase şi niscaiva zdrențe. Vom spune că sunt moaştele Sfintei Orberoza, pe care, cu primejdia vieții, le-am scăpat din flăcări. Pun mâna în foc c-o să ne alegem cu mare cinste şi cu foloase. Fapta asta bună ne va prinde bine la bătrânețe, când părintele paroh ne va încredința vânzarea lumânărilor şi închirierea scaunelor în paraclisul Sfintei Orberoza.

Chiar în ziua aceea, Roşcovana a luat din vatră puțină cenuşă şi câteva oase roase şi le-a pus la păstrare, pe dulap, într-o chisea veche de dulceață.

Capitolul II

TRINCO

Naţiunea suverană luase pământurile nobilimii şi ale clerului ca să le vândă burghezilor şi ţăranilor pe preţ de nimic. Burghezii şi ţăranii au socotit că revoluţia era bună pentru dobândirea pământurilor şi rea pentru păstrarea lor.

Legiuitorii republicii au făcut legi groaznice pentru apărarea proprietăţii şi au înfiinţat pedeapsa cu moartea pentru oricine ar propune împărţirea bunurilor. Dar asta n-a fost de niciun folos republicii. Ţăranii, ajunşi proprietari, se gândeau că, îmbogăţindu-i, legea aceasta clătinase statornicia averilor şi doreau venirea unui regim care să dea dovadă de mai mult respect faţă de avutul cetăţenilor, un regim în stare să asigure trăinicia noilor aşezăminte obşteşti.

N-aveau să-l aştepte prea mult. Ca Agripina, republica îşi purta în pântece ucigaşul.

Trebuind să facă faţă unor războaie grele, republica a înfiinţat forţele militare care aveau s-o salveze şi s-o nimicească. Legislatorii ei socoteau că, prin groaza schingiuirilor, îi vor putea ţine în frâu pe generali. Dar, dacă au tăiat uneori capetele unor ostaşi păguboşi, nu puteau să facă acelaşi lucru cu ostaşii biruitori, care aveau meritul că o scăpaseră de la pieire.

În entuziasmul victoriei, pinguinii, ca renăscuți, s-au dat pe mâna unui balaur și mai fioros decât balaurul din legendele lor, care, ca un cocostârc în mijlocul broaștelor, i-a înfulecat, cu un cioc nesățios, timp de paisprezece ani în șir.

Cam la o jumătate de veac după domnia noului balaur, un tânăr maharajah din Malaiezia, numit Djambi, dornic să se cultive călătorind, ca scitul Anacharsis, a vizitat Pinguinia, dând o interesantă relatare despre călătoria lui, din care desprindem prima pagină:

Călătoria tânărului Djambi în Pinguinia

După nouăzeci de zile de călătorie pe mare, am poposit în largul și pustiul port al pinguinilor războinici și m-am dus, prin țarinile rămase pârloage, până la capitala în ruine. Împrejmuită cu metereze, plină de cazărmi și de arsenale, capitala lor avea un aer marțial și posomorât. Pe străzi, niște oameni strâmbi și rahitici își târau cu mândrie uniformele vechi și armele ruginite.

– Ce pofteți dumneata?, m-a întrebat cu asprime, la poarta orașului, un militar, ale cărui mustăți amenințau cerul.

– Domnule – i-am răspuns eu –, am venit din curiozitate, ca să vizitez ostrovul acesta.

– Nu e ostrov, răspunse ostașul.

– Cum? – am strigat eu – ostrovul pinguinilor nu e ostrov?

– Nu, domnule. E o insulă. Pe vremuri, se numea ostrov, dar de un veac încoace poartă, prin decret-lege, numele de insulă. E singura țară insulară din tot universul. Ai pașaport?

– Iată-l.

– Du-te și vizează-l la Ministerul Afacerilor Externe.

Un ghid şchiop, care mă conducea, s-a oprit într-o piaţă mare.

– Ţara noastră a dat naştere, cum cred c-ai auzit şi dumneata, celui mai mare geniu al universului, Trinco, a cărui statuie o vezi aici, în faţa dumitale. Obeliscul acela, ridicat în dreapta, comemorează naşterea lui Trinco. Coloana care se înalţă în stânga îl are în vârf pe Trinco, încununat cu diadema. Poţi să vezi aici şi arcul de triumf închinat gloriei lui Trinco şi a familiei lui.

– Dar ce lucruri atât de extraordinare a săvârşit Trinco?, l-am întrebat eu.

– Războaie.

– Nu e un lucru extraordinar. Războaie facem mereu şi noi, malaiezii.

– Se prea poate. Dar Trinco este cel mai mare războinic din toate ţările şi din toate timpurile. Nu s-a pomenit niciodată un cuceritor mai mare ca el. Când ai debarcat în portul nostru, ai văzut, spre est, o insulă vulcanică în formă de con, nu prea mare, dar vestită pentru vinurile ei, Ampelofora, şi la vest, o insulă mai întinsă, care îşi înalţă spre cer un şir lung de dinţi ascuţiţi, numită, din pricina aceasta, Falca Dulăului. E bogată în mine de aramă. Înainte de domnia lui Trinco amândouă erau ale noastre. Acolo era marginea imperiului nostru. Trinco a lărgit stăpânirea pinguină peste Arhipelagul Peruzelelor şi peste Continentul Verde, a subjugat întunecata Marsuinie, şi-a înfipt drapelele în gheţurile Polului şi în nisipurile arzătoare ale pustiului african. Ridica trupe din toate ţările pe care le cucerea şi, când treceau oştile lui, în urma unităţilor noastre de voluntari şi a grenadierilor insulari, a husarilor şi a dragonilor, a artileriştilor şi a soldaţilor noştri din administraţie puteai să vezi războinicii tineri, care semănau, în armurile lor albastre, cu nişte raci ridicaţi în cozi; roşii, cu pene de papagal la chipiu, tatuaţi cu desene solare şi

genezice, zăngănindu-şi în spate tolbele cu săgeţi otrăvite; negrii, goi puşcă, ale căror arme erau dinţii şi unghiile; pigmeii, călări pe cocostârci; gorilele cu câte un trunchi de copac în mână, conduse de un bătrân mascul, care purta pe pieptul lui păros crucea Legiunii de Onoare. Şi toate oştirile acestea, mânate sub steagurile lui Trinco de avântul unui patriotism înflăcărat, zburau din victorie în victorie. În răstimpul celor treizeci de ani de războaie, Trinco a cucerit jumătate din lumea cunoscută.

– Cum?, am strigat eu. Stăpâniţi jumătate din lume?

– Trinco a cucerit-o şi a şi pierdut-o. Deopotrivă de mare în victoriile ca şi în înfrângerile lui, a dat îndărăt tot ce cucerise. A pierdut până şi cele două insule care se găseau în stăpânirea noastră până la el: Ampelofora şi Falca Dulăului. A lăsat Pinguinia sărăcită şi pustie. Floarea ţării noastre insulare a pierit în războaiele purtate de el. La prăbuşirea lui Trinco, nu mai rămăseseră în ţara noastră decât cocoşaţii şi şchiopii, din care ne tragem noi. Dar ne-a umplut de glorie.

– Şi v-a făcut s-o plătiţi cam scump!

– Gloria nu se plăteşte niciodată prea scump, a ripostat călăuza mea.

Capitolul III

CĂLĂTORIA DOCTORULUI OBNUBILIU

După un şir de năpaste nemaipomenite, a căror amintire s-a pierdut, în bună parte din pricina timpului necruţător şi a stilului încâlcit al istoricilor, pinguinii au instaurat conducerea pinguinilor prin ei înşişi. Au ales o dietă sau adunare şi i-au dat puterea să-l numească pe conducătorul statului. Acesta, ales dintre pinguinii de rând, nu mai purta în frunte temuta creastă a dihaniei şi nu mai cârmuia poporul în chip despotic. Se supunea şi el, ca oricare altul, legilor naţiunii. Nu i se dădea titlul de rege şi numele lui nu era urmat de un numeral ordinal. Se numea Paturle, Janvion, Truffaldin, Coquenpot sau Bredouille. Magistraţii aceştia nu făceau războaie. Nici n-aveau haine pentru aşa ceva.

Noul stat a primit numele de lucru public sau republică. Partizanii ei erau numiţi republicanişti sau republicani. Se mai numeau şi „lucrativi" şi, uneori, pungaşi, dar cuvântul acesta era luat în sens peiorativ.

Democraţia pinguină nu se guverna singură, ci era sub ascultarea unei oligarhii financiare, care crea prin ziare opinia publică şi avea în mâna ei deputaţii, miniştrii şi pe preşedinte. Ea dispunea în mod suveran de finanţele republicii şi conducea politica externă a ţării.

Împărăţiile şi regatele ţineau pe cheltuiala lor, în vremurile acelea, oştiri şi flote uriaşe. Obligată, pentru securitatea ei, să facă şi ea la fel, Pinguinia era strivită sub povara înarmărilor. Toată lumea deplângea – sau se făcea că deplânge – o sarcină atât de grea. Cu toate acestea, bogătaşii, comercianţii şi afaceriştii se supuneau cu dragă inimă, din patriotism, bizuindu-se totodată pe ostaşi şi pe marinari pentru apărarea avutului lor şi pentru dobândirea de noi pieţe şi teritorii peste hotare. Marii industriaşi îndemnau republica să fabrice tunuri şi corăbii, din râvnă pentru apărarea naţională şi din dorinţa de a obţine comenzi. Printre cetăţenii claselor mijlocii, cu profesiuni liberale, unii se resemnau fără văicăreli cu această stare de lucruri, socotind că va dăinui mereu, iar alţii aşteptau cu nerăbdare sfârşitul ei şi credeau că vor face marile puteri să primească o dezarmare simultană.

Printre aceştia se număra şi vestitul profesor Obnubiliu.

– Războiul – spunea dânsul – este o barbarie pe care progresul civilizaţiei o va face să dispară. Marile democraţii sunt paşnice şi spiritul lor se va impune în curând chiar şi monarhilor absoluţi.

Profesorul Obnubiliu, care de şaizeci de ani ducea o viaţă singuratică de schimnic, în laboratorul lui, unde nu pătrundea zarva dinafară, s-a hotărât să cerceteze personal starea de spirit a popoarelor. Şi-a început studiile cu cea mai mare democraţie şi s-a îmbarcat, pornind spre Noua Atlantidă.

După cincisprezece zile de mers, vaporul lui a intrat, noaptea, în bazinul Titanportului, în care erau ancorate mii de vase. Un pod de fier, azvârlit pe deasupra apelor, orbitor de lumini, se întindea între două cheiuri atât de depărtate unul de altul, încât profesorul Obnubiliu a crezut că pluteşte pe mările lui Saturn şi că vede minunatul inel care înconjoară planeta. Acest transbordor uriaş căra

mai bine de un sfert din bogățiile lumii. După ce a debarcat, savantul pinguin a fost servit, într-un hotel cu patruzeci și opt de etaje, de niște automate, apoi a luat trenul pe linia ferată care duce la Gigantopolis, capitala Noii Atlantide. În tren se găseau restaurante, săli de jocuri, arene pentru întreceri atletice, un birou de telegrame comerciale și financiare, un paraclis evanghelic și tipografia unui mare ziar, pe care doctorul n-a putut să-l citească, deoarece nu cunoștea limba noilor atlanți. Pe malul marilor fluvii, trenul trecea pe lângă orașe industriale, care întunecau cerul cu fumul furnalelor lor, orașe negre ziua, orașe roșii noaptea, pline de larmă și sub arșița soarelui și în negura nopții.

„Iată – se gândea doctorul – un popor mult prea ocupat cu industria și cu negoțul, ca să-i mai ardă de război. Sunt sigur, de pe acum, că noii atlanți urmează o politică de pace. E o axiomă admisă de toți economiștii că pacea dinafară și pacea dinăuntru sunt necesare propășirii comerțului și industriei."

Cutreierând prin Gigantopolis, și-a întărit și mai mult această părere. Oamenii umblau pe drumuri cu atâta iuțeală, încât răsturnau tot ce le ieșea în cale. Răsturnat și el de câteva ori, Obnubiliu n-a avut decât de câștigat din pățaniile acestea, învățând să se poarte cum se cuvine. După un ceas de mers, a răsturnat și el un atlant.

Ajungând într-o piață mare, a zărit porticul unui palat în stil clasic, ale cărui coloane corintice își ridicau capitelurile de acant rămuros la șaptezeci de metri deasupra temeliei.

Cum încremenise așa, în admirație, cu capul dat pe spate, un bărbat modest la înfățișare veni lângă el și-i spuse în pinguinește:

– După îmbrăcămintea dumneavoastră, văd că sunteți din Pinguinia. Vă cunosc limba. Sunt tălmaci cu diplomă.

Clădirea de aici e Palatul Parlamentului. În momentul acesta, deputaţii statelor chibzuiesc. Vreţi să asistaţi la şedinţă?

Introdus într-o tribună, doctorul îşi aruncă privirile peste noianul de legislatori care şedeau în fotolii de trestie, cu picioarele pe bănci.

Preşedintele se ridică şi mai mult mormăi decât rosti, în toiul neatenţiei generale, următoarele formule, pe care tălmaciul le traduse numaidecât doctorului:

– Războiul pentru deschiderea pieţelor mongole terminându-se cu bine, spre satisfacţia statelor noastre, vă propun să trimitem conturile respective la comisia financiară...

E cineva contra?...

Propunerea se socoteşte adoptată.

Războiul pentru deschiderea pieţelor de desfacere din a Treia Zeelandă terminându-se cu bine, spre satisfacţia statelor noastre, vă propun să trimitem conturile respective la comisia financiară...

E cineva contra?...

Propunerea se socoteşte adoptată.

– Am auzit eu bine?, întrebă profesorul Obnubiliu. Cum, dumneavoastră, un popor industrial, sunteţi prinşi în toate războaiele acestea?

– Fără îndoială, îi răspunse interpretul: sunt războaie industriale. Popoarele care nu au nici comerţ, nici industrie nu sunt obligate să se războiască. Dar un popor care învârteşte atâtea afaceri este constrâns la o politică de cuceriri. Numărul războaielor noastre sporeşte, în mod necesar, odată cu activitatea noastră productivă. De îndată ce vreuna dintre industriile noastre nu mai are unde să-şi vândă produsele, trebuie să-i deschidem, printr-un război, noi pieţe de desfacere. Aşa se face că am avut anul acesta un război al cărbunelui, un război al aramei şi un război al bumbacului. În a Treia Zeelandă am ucis două treimi din

locuitori, ca să-i silim pe cei care au mai rămas să cumpere umbrele şi bretele.

În momentul acela, un bărbat voinic, care şedea în mijlocul adunării, se sui la tribună.

– Cer – spuse el – un război contra guvernului Republicii de Smarald, care concurează cu neruşinare porcii noştri în hegemonia şuncilor şi a cârnaţilor pe toate pieţele lumii.

– Ce este legislatorul acesta?, întrebă doctorul Obnubiliu.

– E un negustor de porci.

– E cineva contra?, spuse preşedintele. Supun propunerea la vot.

Războiul contra Republicii de Smarald fu votat prin ridicare de mâini cu o puternică majoritate.

– Cum?, îi spuse Obnubiliu interpretului. Aţi votat un război cu atâta repeziciune şi nepăsare?...

– O, e un război fără importanţă, care nu va costa decât opt milioane de dolari.

– Şi oameni...

– Oamenii sunt şi ei socotiţi în cele opt milioane de dolari.

Atunci doctorul Obnubiliu îşi luă capul în palme şi cugetă cu amărăciune:

„Deoarece bogăţia şi civilizaţia cuprind tot atâtea pricini de războaie cât şi sărăcia şi barbaria, deoarece nebunia şi răutatea oamenilor sunt de netămăduit, mai rămâne o faptă bună de împlinit. Înţeleptul poate strânge destulă dinamită ca să azvârle în aer planeta asta. Când se va spulbera în fărâme rătăcitoare în neţărmurirea spaţiului, i se va aduce universului o uşoară îmbunătăţire şi se va da satisfacţie conştiinţei universale, care, de altfel, nu există."

Cartea a cincea

TIMPURILE MODERNE

Chatillon

Capitolul I

CUCERNICII PĂRINȚI AGARIC ȘI CORNEMUSE

Orice regim creează nemulțumiți. Republica (sau lucrul public) a creat mai întâi nemulțumiți în rândurile nobililor despuiați de vechile lor privilegii și care își îndreptau privirile pline de păreri de rău și de nădejdi către ultimul dintre Draconizi, prințul Crucho, împodobit cu grațiile tinereții și cu nostalgia surghiunului. A mai creat nemulțumiți și printre micii negustori care, pentru foarte serioase temeiuri economice, nu-și mai câștigau viața, și asta, credeau ei, din vina republicii, pe care la început o adoraseră și de care se depărtau din zi în zi mai mult.

Atât capitaliștii creștini, cât și cei evrei ajunseseră, prin neobrăzarea și prin lăcomia lor, pacostea țării, pe care o jupuiau și o înjoseau, și blestemul unui regim pe care nu se gândeau nici să-l nimicească, nici să-l păstreze, fiind siguri că pot lucra nestânjeniți sub orice cârmuire. Totuși, simpatiile lor se îndreptau către forma cea mai absolută de putere, ca fiind cel mai bine înarmată împotriva socialiștilor, adversarii lor firavi, dar înflăcărați. Și, după cum imitau moravurile aristocraților, le imitau și sentimentele politice și religioase. Mai ales soțiile lor, deșarte și ușuratice, se îndrăgostiseră de prinț și visau să se ducă la Curte.

Cu toate acestea, republica își avea partizanii și apărătorii ei. Dacă nu-i era îngăduit să pună temei pe credința funcționarilor ei, se putea bizui pe devotamentul muncitorilor manuali, a căror mizerie nu o ușurase cu nimic și care, ca s-o apere în zilele de primejdie, ieșeau cu duiumul din cariere și din temnițe și defilau ceasuri întregi, slabi, negri și sinistri. Toți erau gata să moară pentru ea, căci le dăduse un licăr de speranță.

Dar iată că, în timpul președinției lui Teodor Formose, trăia într-o mahala pașnică din orașul Alca un călugăr numit Agaric. Călugărul îi învăța carte pe copii și mijlocea căsătorii. Vlăstarele vechilor familii, ilustre prin naștere, dar care își pierduseră averea și privilegiile, învățau în școala lui Scriptura, scrima și călăria. Și, cum se făceau mari, îi căsătorea cu fetele din casta avută, dar disprețuită, a bogătașilor.

Voinic, slab, oacheș, părintele Agaric se plimba fără încetare, cu o carte de rugăciuni în mână, pe coridoarele școlii și pe aleile grădinii de zarzavaturi, îngândurat și cu mintea plină de griji. Nu se mărginea să-i învețe pe elevi doctrine tainice și precepte mecanice și să le dea, apoi, soții legitime și bogate; avea și țeluri politice și urmărea realizarea unui plan uriaș. Miezul gândului său, țelul operei lui era răsturnarea republicii. În acțiunea aceasta, nu era mânat de un interes personal. Socotea statul democratic potrivnic societății sfinte, căreia îi aparținea cu trup și suflet. Și toți călugării, frații lui, judecau la fel. Republica era în lupte neîncetate cu congregația călugărilor și cu adunarea enoriașilor. Fără îndoială, conspirația aceasta pentru nimicirea noului regim era o acțiune anevoioasă și primejdioasă. Cucernicul Agaric era în măsură cel puțin să înjghebeze un complot de temut. În vremea când călugării conduceau tagmele de sus ale pinguinilor, călugărul nostru înrâurea puternic aristocrația din Alca.

Tineretul pe care-l pregătise el nu aştepta decât clipa potrivită ca să pornească împotriva puterii populare. Odraslele vechilor familii nu cultivau artele şi nici cu negoţul nu se îndeletniceau. Aproape toţi erau militari şi slujeau republica. O slujeau, dar n-o iubeau. Regretau creasta de balaur. Şi frumoasele evreice le împărtăşeau părerile de rău, ca să fie luate drept nobile creştine.

Într-o bună zi din luna iulie, trecând pe o stradă de la periferie, care se pierdea printre maidane pline de praf, cucernicul Agaric auzi nişte văicăreli care se înălţau dintr-un puţ năpădit de muşchi, lăsat în părăsire de grădinarii din partea locului. Află numaidecât de la un cârpaci din apropiere că un bărbat prost îmbrăcat, care strigase: „Trăiască republica!", fusese azvârlit în puţ de nişte ofiţeri de cavalerie care treceau pe drum. Mocirla îi trecuse de urechi. Cucernicul Agaric dădea bucuros o semnificaţie generală unui fapt mărunt. De la azvârlirea acelui republican în puţ, el se duse cu gândul la o mare fierbere a întregii caste aristocratice şi militare şi ajunse la concluzia că venise clipa să intre în joc.

Chiar de a doua zi îi făcu o vizită blajinului călugăr Cornemuse, în inima pădurii din Conils. Îl găsi într-un ungher al laboratorului său, trecând prin alambic o licoare aurie.

Era un omuleţ rotofei şi îndesat, cu obrajii rumeni şi cu ţeasta lustruită cu mare îngrijire. Ochii lui, ca ai cobailor, aveau pupile de rubin. Îşi salută prietenos musafirul, oferindu-i un păhărel din licoarea Sfintei Orberoza, pe care o fabrica şi a cărei vânzare îi aducea imense venituri.

Cucernicul Agaric schiţă un gest de refuz. Apoi, înfipt pe picioroangele lui şi strângându-şi pe pântece pălăria pleoştită, rămase mut.

– Rogu-te, frate, ia loc, îi spuse Cornemuse.

Agaric se aşeză pe un scăunel şchiop, dar tot nu scoase nicio vorbă.

Călugărul din Conils îi spuse, atunci:

– Dă-mi, rogu-te, şi mie veşti despre tinerii dumitale elevi. Aceşti fii scumpi cugetă oare cum se cuvine?

– Sunt foarte mulţumit de dânşii, îi răspunse dascălul. Totul e să fii crescut după principii. Trebuie să ştii cum să gândeşti, când te apuci să cugeţi. Pe urmă e prea târziu... Găsesc în preajma mea mari temeiuri de mângâiere. Dar amarnice vremuri am mai apucat...

– Vai!, suspină Cornemuse.

– Am apucat zile grele...

– Ceasuri de încercare.

– Cu toate acestea, opinia publică n-a decăzut chiar atât cât se pare.

– Se prea poate.

– Poporul s-a săturat de ocârmuirea care l-a adus la sapă de lemn şi nu face nimic pentru el. Zilnic izbucnesc noi scandaluri. Republica se îneacă în ocară. E pierdută.

– Să te audă Dumnezeu!

– Frate Cornemuse, ce părere ai dumneata despre prinţul Crucho?

– E un tânăr de treabă şi mă încumet a zice că-i vrednic vlăstar al unei stirpe auguste. Îi plâng de milă că îndură suferinţele surghiunului la o vârstă atât de fragedă. Pentru un exilat, primăvara n-are flori, nici toamna roade. Prinţul Crucho e însufleţit de gânduri bune, respectă preoţii, practică religia noastră şi e un mare consumator al micilor mele produse.

– Frate Cornemuse, multe cămine, bogate sau sărace, doresc întoarcerea lui. Şi, ascultă-mă pe mine, are să se întoarcă!...

– Numai de-aş mai apuca să-mi aştern şi eu mantia în calea lui!, spuse, oftând, cucernicul Cornemuse.

Văzându-l în ce ape se scaldă, cucernicul Agaric îi înfăţişă opinia publică, aşa cum şi-o închipuia el. Îi arătă că nobilii şi bogătaşii erau scoşi din fire de regimul popular; că armata refuza să mai înghită noi umiliri; că slujbaşii publici erau gata de trădare; că poporul era nemulţumit; că răzmeriţa a început să clocotească şi că duşmanii călugărilor, complicii puterii, erau azvârliţi în puţurile din Alca. Conchise de aici că venise clipa marii lovituri.

– Putem – strigă el – să mântuim poporul pinguin, să-l eliberăm de jugul tiranilor, să-l scăpăm de el însuşi, să reîntronăm creasta balaurului, să restabilim vechiul şi bunul stat, întru cinstirea credinţei şi proslăvirea Bisericii. Putem face toate astea, dacă vrem. Avem mari bogăţii şi puteri tainice de înrâurire. Prin gazetele noastre, crucifere şi fulminante, comunicăm cu toată preoţimea din oraşe şi de la sate şi-i insuflăm entuziasmul care ne avântă şi credinţa care ne mistuie. La rândul ei, preoţimea îi va înflăcăra pe toţi pocăiţii şi credincioşii. Am în mână cele mai înalte căpetenii ale oştirii; sunt înţeles cu oamenii din popor; îi călăuzesc, fără ştirea lor, pe negustorii de umbrele, pe cârciumari, pe vânzătorii de articole de galanterie, pe vânzătorii de ziare, pe femeile uşoare şi pe copoii poliţiei. Avem mai mulţi oameni decât ne trebuie. Ce mai aşteptăm? Să trecem la fapte!

– Ce ai de gând să faci?, întrebă cucernicul Cornemuse.

– Să pun la cale o întinsă conspiraţie, să răstorn republica şi să-l readuc pe Crucho pe tronul Draconizilor.

Cucernicul Cornemuse îşi trecu de mai multe ori limba peste buze. Apoi spuse mieros:

– De bună seamă, restaurarea Draconizilor e un lucru de dorit, de dorit în cel mai înalt grad. Şi, în ceea ce mă priveşte, aş vrea din toată inima să se înfăptuiască. Iar în privinţa republicii, ştii prea bine ce cred eu despre ea... N-ar fi însă mai bine s-o lăsăm în plata Domnului, ca să

piară de propriile metehne? Ce propui dumneata, iubite frate Agaric, e, fără îndoială, un lucru nobil şi mărinimos. Ar fi frumos să mântuieşti această mare şi oropsită ţară şi s-o readuci la strălucirea ei dintru început. Dar gândeşte-te bine: mai înainte de a fi pinguini, suntem creştini. Şi se cade să fim cu ochii în patru, ca să nu facem religia de ocară, târând-o în uneltiri politice.

Cucernicul Agaric ripostă cu înflăcărare:

– Nicio teamă! Vom avea în mână toate sforile complotului, dar noi vom rămâne în umbră. Nimeni nu ne va vedea.

– Ca nişte muşte în lapte, bombăni călugărul din Conils.

Şi, măsurându-şi confratele cu finele lui pupile de rubin, spuse:

– Bagă bine de seamă, prietene. Republica e, poate, mai puternică decât pare. Se prea poate chiar ca noi să-i întărim forţele, trezind-o din molcoma linişte în care se odihneşte în momentul de faţă. Viclenia ei e mare: dacă o atacăm, se va apăra. Ea face legi proaste, care nu ne ating. Când îi va fi frică, va legifera groaznic împotriva noastră. Să nu păşim cu uşurinţă într-o aventură din care am putea ieşi jumuliţi. Socotiţi că prilejul e bun. Eu, unul, nu cred, şi am să-ţi spun de ce. Regimul actual încă nu e cunoscut de toată lumea şi nu e cunoscut, ca să zic aşa, de nimeni. El se proclamă lucru public, lucrŭ obştesc. Gloatele îl cred şi rămân democrate şi republicane. Dar răbdare! Acelaşi popor va pretinde într-o bună zi ca avutul obştesc să fie, într-adevăr, avutul poporului. Nu e nevoie să-ţi mai spun cât de neruşinate, de dezmăţate şi de potrivnice politicii desprinse din Scripturi îmi par toate pretenţiile acestea. Dar poporul le va avea şi va căuta să le traducă în faptă şi atunci va suna sfârşitul regimului actual. Clipa aceea nu mai poate zăbovi mult. Atunci va trebui să intrăm în horă pentru interesele augustei noastre tagme. N-avem decât să

aşteptăm. Cine ne zoreşte? Viaţa noastră nu e în primejdie. Şi nu ne-au făcut-o chiar de neîndurat. Republica păcătuieşte faţă de noi prin lipsa de respect şi de supunere. Ea nu le dă preoţilor cinstirea care li s-ar cuveni. Dar ne lasă să trăim. Şi atât de straşnică e tagma noastră, încât, pentru noi, a trăi înseamnă a propăşi. Republica ne e vrăjmaşă, dar femeile ne respectă. Preşedintele Formose nu ia parte la slujbă, dar pe soţia şi pe fiicele lui le-am văzut îngenuncheate la picioarele mele. Tot ele îmi cumpără cu toptanul sticlele de lichior. Nu am muşterii mai buni nici în aristocraţie. Trebuie să o spunem limpede. Pentru preoţi şi pentru călugări, nu mai există pe lume ţară ca Pinguinia. Unde am mai putea să vindem, în cantităţi atât de mari şi cu preţuri atât de ridicate, ceara noastră pură, tămâia, mătăniile, amuletele, agheasma şi licoarea Sfintei Orberoza? Care alt popor ar plăti, ca pinguinii, o sută de scuzi de aur pentru o binecuvântare a mâinii noastre, pentru un cuvânt din gura noastră, pentru o simplă mişcare a buzelor noastre? În ceea ce mă priveşte, personal, eu câştig de o mie de ori mai mult în această blajină, credincioasă şi ascultătoare Pinguinie, scoţând esenţa dintr-un snop de cimbrişor, decât aş câştiga sfărâmându-mi pieptul, timp de patruzeci de ani, ca să propovăduiesc iertarea păcatelor în statele cele mai populate din Europa şi din America. Sincer vorbind, va fi oare mai fericită Pinguinia când un comisar de poliţie va veni să mă scoată de aici şi mă va duce pe un piroscaf gata s-o pornească spre Insulele Nopţii?

Grăind astfel, călugărul din Conils se ridică şi îşi conduse oaspetele într-un şopron mare, în care sute de orfani, îmbrăcaţi în albastru, împachetau sticle, băteau lăzi în cuie, lipeau etichete. Îţi vâjâiau urechile de zgomotul ciocanelor, amestecat cu uruitul înăbuşit al baloturilor transportate pe şine.

– De aici se expediază marfa, spuse cucernicul Cornemuse. Am obținut de la guvern o linie ferată prin pădure, cu gara la uşa mea. Umplu zilnic trei vagoane. Vezi că republica n-a ucis toate credințele.

Agaric făcu o ultimă încercare să-l atragă pe înțeleptul distilator în complot. Îi înfățişă izbânda ca minunată, grabnică, sigură, strălucitoare.

– Nu vrei să ne ajuți?, adăugă el. Nu vrei să-ți scapi regele de surghiun?

– Surghiunul e plăcut pentru cei însuflețiți de gânduri bune, răspunse călugărul din Conils. Dacă m-ai asculta, preaiubite frate Agaric, ai renunța, deocamdată, la planul dumitale. Eu, unul, nu-mi fac iluzii. Ştiu ce mă aşteaptă. Fie că sunt părtaş, fie că nu, dacă veți da greş, voi plăti şi eu ca voi.

Părintele Agaric îşi luă rămas-bun de la prietenul său şi, mulțumit, se înapoie la şcoala lui. Neputând împiedica complotul, se gândi el, fratele Cornemuse va ține să-l vadă izbutind şi va da parale.

Cucernicul Agaric nu se înşela. Atât era de trainică, într-adevăr, solidaritatea dintre preoți şi călugări, încât faptele unuia singur dintre dânşii îi legau pe toți. Asta era, în acelaşi timp, şi ponosul şi folosul tagmei lor.

Capitolul II

PRINȚUL CRUCHO

Agaric se hotărî să se ducă fără întârziere la prințul Crucho, care-l cinstea cu prietenia lui. Către seară, ieşi din şcoală pe poarta de din dos, deghizat în negustor de vite, şi se îmbarcă pe vaporul *Sfântul Maël.*

A doua zi, debarcă în Marsuinia. Pe pământul acesta primitor, în castelul din Chitterlings, mânca prințul Crucho pâinea amară a surghiunului.

Agaric îl întâlni pe drum, în automobil, plimbându-se cu două domnişoare. Zărindu-l, călugărul îi făcu semn cu umbrela lui roşie şi prințul opri maşina.

– Dumneata erai, Agaric? Hai, urcă-te! Şi aşa suntem trei, dar ne vom strânge puțin. O vei ține pe una dintre domnişoarele acestea pe genunchi.

Cucernicul Agaric se urcă.

– Ei, ce veşti ne mai aduci, părinte?, îl întrebă prințul.

– Veşti mari, Măria Ta, răspunse Agaric. Pot să vorbesc?

– Poți. N-am taine față de aceste două domnişoare.

– Măria Ta, Pinguinia te cere. Şi n-ai să rămâi surd la chemarea ei!

Agaric îi înfățişă starea spiritelor şi-i împărtăşi planul unui mare complot.

– La primul meu semnal – îi spuse el –, toţi partizanii Măriei Tale se vor ridica deodată. Cu crucea în mână şi cu sutana sumeasă, venerabilii călugări ai Măriei Tale vor conduce mulţimea înarmată în Palatul Formose. Vom semăna groaza şi moartea printre duşmanii Măriei Tale. Ca răsplată pentru strădaniile noastre, noi îţi cerem doar să nu le zădărniceşti. Te implorăm să vii şi să te aşezi pe tronul pe care vom avea grijă să ţi-l pregătim.

Prinţul răspunse simplu:

– Voi intra în Alca pe un cal verde.

Agaric luă notă de răspunsul acesta bărbătesc. Cu toate că, împotriva obiceiurilor lui, avea o fetişcană pe genunchi, îl rugă stăruitor pe tânărul prinţ, cu o sublimă înălţare sufletească, să fie credincios regeştilor lui îndatoriri.

– Măria Ta – strigă dânsul, vărsând lacrimi –, îţi vei aminti într-o zi că ai fost adus din exil, că ai fost redat popoarelor Măriei Tale şi repus pe tronul strămoşesc de mâna călugărilor Măriei Tale şi că ai fost încoronat de ei cu augusta creastă a balaurului. Deie Domnul, mărite rege Crucho, să-l ajungi în glorie pe străbunicul Măriei Tale, Draco cel Mare!

Tânărul prinţ, mişcat, se năpusti către înscăunătorul lui, ca să-l îmbrăţişeze, dar nu putu să ajungă până la el decât prin grosimea a două domnişoare, atât erau de înghesuiţi în automobilul acela istoric.

– Iubite părinte – spuse el –, aş vrea ca întreaga Pinguinie să fie martoră la această îmbrăţişare.

– Ar fi o privelişte întremătoare, spuse Agaric.

În vremea aceasta, automobilul, străbătând ca o vijelie cătunele şi târgurile, strivea, sub cauciucurile lui nesăţioase, găini, gâşte, curci, raţe, bibilici, pisici, câini, porci, copii, plugari şi ţărănci.

Şi piosul Agaric chibzuia în minte măreţele lui planuri. Glasul lui, răzbind dindărătul fetişcanei, dădu grai acestui gând:

– Vor trebui bani, mulţi bani.

– Asta e treaba dumitale, răspunse prinţul.

Dar porţile de fier ale parcului se şi deschiseseră în faţa năprasnicului automobil.

A fost o cină de pomină. S-a băut în cinstea crestei de balaur. Oricine ştie că un pahar cu capac e semn al capetelor încoronate. De aceea, prinţul Crucho şi principesa Gudruna, soţia lui, au băut din pahare acoperite ca nişte artoforuri. Prinţul a poruncit să i se umple paharul în mai multe rânduri cu vinuri roşii şi albe din Pinguinia.

Crucho primise o creştere cu drept cuvânt princiară: era neîntrecut în locomoţia automobilă, dar nici istoria n-o ignora. Se spunea că este foarte priceput în cunoaşterea isprăvilor prin care se ilustrase familia lui. La desert, a dat într-adevăr o dovadă strălucită a cunoştinţelor lui în această privinţă. Cum se vorbea de felurite ciudăţenii observate la femeile celebre, prinţul a spus:

– Este perfect adevărat că regina Crucha, al cărei nume îl port, avea un mic cap de maimuţă dedesubtul buricului.

În cursul serii, Agaric a avut o convorbire hotărâtoare cu trei bătrâni sfetnici ai prinţului. S-a hotărât să se ceară fonduri de la socrul lui Crucho, dornic să aibă un ginere rege, de la mai multe doamne evreice, nerăbdătoare să intre în rândurile nobilimii, şi, în sfârşit, de la prinţul regent al marsuinilor, care le făgăduise Draconizilor tot sprijinul său, socotind că, prin reîntronarea lui Crucho, îi va slăbi pe pinguini, duşmani din moşi-strămoşi ai poporului său.

Cei trei bătrâni sfetnici şi-au împărţit între dânşii primele trei mari dregătorii ale curţii – dregătoria de şambelan, de seneşal şi de mareşal al palatului – şi l-au

împuternicit pe călugăr să împartă celelalte dregătorii potrivit cu interesele prințului.

– Devotamentul trebuie răsplătit, au afirmat cei trei sfetnici bătrâni.

– La fel şi trădările, a spus Agaric.

– Aşa e drept, a răspuns unul dintre dânşii, marchizul de Septplaies, care era călit în revoluții.

S-a dansat. După bal, prințesa Gudruna şi-a sfâşiat rochia verde, ca să facă din ea cocarde. Cu mâna ei, a cusut o bucată pe pieptul călugărului, care a vărsat lacrimi de emoție şi de recunoştință.

Domnul de Plume, scutierul prințului, a şi pornit, chiar din seara aceea, în căutarea unui cal verde.

Capitolul III

CONCILIABULUL

Întors în capitala Pinguiniei, cucernicul părinte Agaric şi-a destăinuit proiectele prinţului Adelestan de Boscenos, ale cărui sentimente draconiene îi erau cunoscute.

Prinţul făcea parte din nobilimea cea mai înaltă. Ramura Torticol de Boscenos era pomenită în hrisoave încă de pe vremea lui Brian cel Cucernic şi, sub domnia Draconizilor, unii dintre ei ocupaseră cele mai înalte dregătorii ale regatului. În 1179, Filip de Torticol, mare emiral al Pinguiniei, viteaz, credincios, mărinimos, dar răzbunător, a predat duşmanilor regatului Portul Golfului şi flota pinguină, la bănuiala că regina Crucha, cu care trăia, l-ar fi înşelat cu un băiat de grajd. Această mare regină i-a dăruit familiei Boscenos un vas de argint pentru încălzit patul, pe care membrii acestei familii îl poartă gravat pe herb. Deviza lor însă nu datează decât din secolul al XVI-lea. Iată-i obârşia: în noaptea unei mari serbări, pierdut în mulţimea curtenilor care, îmbulziţi în grădina regelui, priveau focul de artificii, ducele Jean de Boscenos s-a apropiat de ducesa de Skull şi a băgat mâna pe sub rochia acestei doamne, care n-a protestat. Regele, trecând tocmai atunci pe acolo, i-a surprins, dar s-a mulţumit să spună: „Aşa cum ne găsim." Aceste patru cuvinte au ajuns deviza familiei Boscenos.

Prințul Adelestan nu s-a lăsat mai prejos de strămoșii lui. Păstra o credință neștirbită seminției Draconizilor și dorința lui cea mai arzătoare era înscăunarea prințului Crucho, care prevestea reînfiriparea averii lui irosite. De aceea îmbrățișase bucuros planurile cucernicului călugăr și se grăbise să-l pună în legătură cu cei mai înflăcărați și mai credincioși regaliști din câți cunoștea el: contele Cléna, domnul de La Trumelle, vicontele Olive și domnul Bigourd. Într-o noapte, s-au întrunit în locuința de la țară a ducelui d'Ampoule, situată spre răsărit, la două leghe de Alca, să discute căile și mijloacele potrivite.

Domnul de La Trumelle s-a pronunțat pentru o acțiune legală:

– Trebuie să rămânem în legalitate, a spus el în esență. Suntem oameni de ordine. Înfăptuirea speranțelor noastre o vom urmări printr-o propagandă neobosită. Trebuie să schimbăm mentalitatea țării. Cauza noastră va triumfa, pentru că e dreaptă.

Prințul de Boscenos a înfățișat o părere potrivnică. El socotea că, pentru a triumfa, cauzele drepte au tot atâta nevoie de forță cât și cele nedrepte, ba chiar mai mult.

– În situația de față – a spus el liniștit – se impun trei mijloace de acțiune: să-i atragem pe băieții de la măcelării, să-i mituim pe miniștri și să-l răpim pe președintele Formose.

– Răpirea lui Formose ar fi o greșeală, a obiectat domnul de La Trumelle. Președintele e cu noi.

Faptul că un dracofil propunea răpirea președintelui Formose și că un dracofil îl socotea prieten se explica prin atitudinea și prin sentimentele conducătorului republicii. Formose se arăta binevoitor față de regaliști, a căror purtare o admira și o imita. Cu toate acestea, dacă zâmbea când i se vorbea despre creasta de balaur, zâmbea la gândul că și-o va pune și el pe cap. Jinduia după puterea de monarh,

nu pentru că se simțea în stare s-o exercite, ci pentru că-i plăcea să se fudulească. După îndrăzneața expresie a unui cronicar pinguin, „era un curcan".

Prințul de Boscenos și-a menținut propunerea lui pentru luarea cu asalt a palatului prezidențial și a Camerei Deputaților.

Contele Cléna a fost și mai categoric:

– Pentru început – a spus el –, să-i sugrumăm, să-i sfârtecăm și să le zburăm creierii republicanilor și tuturor partizanilor guvernului. Pe urmă, vom mai vedea.

Domnul de La Trumelle era un moderat. Moderații se împotrivesc totdeauna cu moderație în fața violenței. A recunoscut că politica domnului conte de Cléna pornea dintr-un nobil sentiment, că era mărinimoasă, dar a obiectat cu sfiiciune că, poate, nu era întemeiată și că prezenta unele primejdii. În sfârșit, s-a oferit s-o discute.

– Propun – adăugă dânsul – să ticluim un apel către popor. Să arătăm cine suntem. În ceea ce mă privește, eu unul n-am să-mi pun drapelul în buzunar.

Domnul Bigourd luă cuvântul:

– Domnilor, pinguinii sunt nemulțumiți de noul regim, pentru că se bucură de el și pentru că e firesc ca oamenii să se plângă de starea lor. Dar, totodată, pinguinilor le e frică de schimbarea regimului, căci noutatea înspăimântă. Ei n-au apucat creasta balaurului și, dacă li se întâmplă uneori să spună că o regretă, nu trebuie să le dăm crezare: ne-am da îndată seama că vorbesc fără chibzuință și cu obidă. Cu ce ochi ne văd ei? Să nu ne facem iluzii. Nu ne iubesc. Urăsc aristocrația dintr-o pornire de josnică invidie și, totodată, dintr-o mărinimoasă dragoste pentru egalitate. Îngemănate, aceste două sentimente sunt foarte puternice în inima unui popor. Opinia publică nu e împotriva noastră, pentru că ne ignoră. Dar, când va ști ce vrem, nu ne va urma. Dacă lăsăm să se bage de seamă că vrem să nimicim

regimul democratic şi să reîntronăm creasta de balaur, care vor fi partizanii noştri? Băieţii din măcelării şi tejghetarii din Alca. Şi chiar pe aceştia din urmă credeţi că ne putem bizui până la capăt? Sunt nemulţumiţi, dar, în adâncul inimii lor, tot republicani sunt. Râvna de a-şi vinde ciurucurile e mai mare decât aceea de a-l revedea pe Crucho. Lucrând pe faţă, vom speria lumea.

Ca să le fim pe plac şi să ne urmeze, trebuie să creadă că avem de gând nu să răsturnăm republica, ci, dimpotrivă, s-o restaurăm, s-o curăţăm, s-o purificăm, s-o înfrumuseţăm, s-o împodobim, s-o decorăm, s-o parfumăm, s-o facem, mă rog, măreaţă şi fermecătoare. De aceea, nu se cade să acţionăm chiar noi. Se ştie că nu vedem cu ochi buni orânduirea de acum. Trebuie să ne adresăm unui prieten al republicii şi, ca să procedăm şi mai bine, unui apărător al regimului. Nu ne mai rămâne decât să alegem dintre atâţia. S-ar cădea să punem ochii pe cel mai popular şi, cu voia dumneavoastră, pe cel mai republican. Îl vom câştiga de partea noastră prin linguşiri, prin daruri şi, mai ales, prin făgăduieli. Făgăduielile ne costă mai puţin decât plocoanele, dar preţuiesc mai mult decât ele. Niciodată nu-i dai omului mai mult ca în clipa când îi dai speranţe. Nu e nevoie să fie prea deştept. L-aş prefera chiar mai nătărău. Tâmpiţii au, în vicleşuguri, un farmec fără pereche. Domnilor, ascultaţi-mă pe mine: răsturnaţi republica printr-un republican! Fiţi prevăzători! Prudenţa nu exclude energia. Dacă veţi avea nevoie de mine, voi fi oricând gata să vă ajut.

Discursul acesta nu numai că i-a mişcat pe ascultători, ci a găsit chiar un puternic ecou în sufletul cuviosului Agaric. Dar fiecare se gândea, mai ales, să dobândească onoruri şi chiverniseli. Se alcătui un guvern secret în care fură numiţi toţi cei de faţă. Ducele d'Ampoule, care era marea capacitate

financiară a partidului, fu delegat cu încasările şi însărcinat cu centralizarea fondurilor de propagandă.

Întrunirea era pe sfârşite, când se auzi glasul unui ţăran care cânta pe o veche melodie:

Mare porc e Boscenos,
Cu satârul să-l despici
În slănini cu stratul gros
Şi să-l dai pe la calici!

Era un cântec cunoscut în mahalalele oraşului Alca de mai bine de două veacuri. Prinţului de Boscenos nu-i plăcea să-l audă. Coborând în piaţă şi văzând că omul care-l cântase era un muncitor ce punea ţigle pe turla bisericii, îl rugă cu binişorul să cânte altceva.

– Cânt ce-mi place mie!, răspunse dânsul.

– Prietene, fă-mi pe plac şi...

– N-am chef să fac pe placul dumitale.

Prinţul de Boscenos era blajin de felul lui, dar iute la mânie şi avea o putere puţin obişnuită.

– Dă-te jos, puşlama, ori de nu, mă sui eu la tine!, strigă el cu glas tunător.

Şi cum muncitorul, călare pe muchia acoperişului, nici nu se gândea să se clintească, prinţul se căţără iute pe scara turnului, până la acoperiş, şi se năpusti asupra cântăreţului, care, trăsnit de pumnul primit, se rostogoli într-un jgheab al streşinii. În clipa aceea, şapte sau opt tâmplari care lucrau pe culme, atraşi de strigătele tovarăşului lor, scoaseră capul prin ferestruici şi, zărindu-l pe prinţ, se repeziră la el pe o scară întinsă pe acoperiş, îl ajunseră în clipa când se strecura în turn şi-l făcură să coboare, cu capul înainte, cele o sută treizeci de trepte în spirală.

Capitolul IV

VICONTESA OLIVE

Pinguinii aveau cea mai bună oştire din lume. Marsuinii, la fel. Celelalte popoare ale Europei aşijderea. Dacă ne gândim puţin, asta nu trebuie să ne surprindă. Căci toate armatele sunt primele din lume. A doua armată din lume, dacă ar putea exista, s-ar găsi într-o vădită stare de inferioritate şi ar fi, cu siguranţă, bătută. Ostaşii unei astfel de oştiri ar trebui lăsaţi la vatră imediat. De aceea, toate armatele sunt primele din lume. Lucrul acesta l-a înţeles, în Franţa, vestitul colonel Marchand, care, întrebat de ziarişti despre războiul ruso-japonez, înainte de trecerea fluviului Yalu, n-a şovăit să califice armata rusă ca fiind prima din lume, ca şi armata japoneză. De notat că o armată, chiar după ce-a suferit cele mai groaznice înfrângeri, nu decade din rangul ei de prima din lume. Căci, dacă popoarele îşi atribuie victoriile deşteptăciunii generalilor şi curajului ostaşilor, înfrângerile le pun pe seama unei inexplicabile fatalităţi. Dimpotrivă, flotele sunt clasate după numărul vapoarelor. Există prima, a doua, a treia flotă şi aşa mai departe. De aceea, nu mai rămâne nicio umbră de îndoială în privinţa rezultatului războaielor navale.

Pinguinii aveau prima armată şi a doua flotă din lume. Flota era pusă sub comanda vestitului Chatillon, care

purta titlul de *emiral ahr* sau, pe scurt, de emiral. Acelaşi cuvânt, din păcate pocit, mai arată şi astăzi, la majoritatea naţiunilor europene, cel mai înalt grad din armatele marine. Dar, cum pinguinii nu aveau decât un singur emiral, i se atribuia acestui grad, ca să zic aşa, un prestigiu deosebit.

Emiralul nu făcea parte din nobilime. Copil al poporului, el era iubit de popor, care se simţea măgulit văzând cum e încununat cu onoruri un om ieşit din rândurile lui. Chatillon era chipeş. Se simţea fericit. Nu-l frământa niciun gând. Nimic nu tulbura seninătatea privirii lui.

Cucernicul părinte Agaric, plecându-se în faţa argumentelor domnului Bigourd şi recunoscând şi dânsul că regimul actual n-ar putea fi nimicit decât de unul dintre apărătorii lui, şi-a pus ochii pe emiralul Chatillon. S-a dus la prietenul său, cuviosul părinte Cornemuse, şi i-a cerut o însemnată sumă de bani, pe care călugărul din Conils i-a înmânat-o oftând. Şi cu banii aceştia a plătit şase sute de băieţi de măcelărie din capitală, ca să alerge după calul lui Chatillon, strigând: „Trăiască emiralul!"

Chatillon nu mai putea face un pas fără să fie primit cu urale.

Vicontesa Olive i-a cerut o audienţă secretă. El a primit-o la Amiralitate[1], într-un pavilion împodobit cu ancore, cu tunuri şi cu grenade.

Vicontesa era îmbrăcată discret, într-o rochie cenuşie care bătea în albastru. O pălărie cu trandafiri îi încununa frumosul ei cap blond. Prin vălul pe care-l purta pe faţă, ochii îi străluceau ca safirele. În toată nobilimea nu se afla o altă femeie mai elegantă decât această odraslă a unor capitalişti evrei. Era înaltă şi bine făcută. Talia şi îmbrăcămintea ei erau în pas cu moda vremii.

---

[1] Sau, mai bine, Emiralitate (*n.a.*).

– Emirale – îi spuse dânsa cu o voce fermecătoare –, nu pot să-mi ascund emoția... E și firească, de altfel, în fața unui erou...

– Sunteți prea bună. Binevoiți a-mi spune, doamnă vicontesă, cărui fapt datorez cinstea vizitei dumneavoastră.

– De multă vreme doream să te văd, să-ți vorbesc... De aceea, am primit cu dragă inimă o misiune pentru dumneata.

– Luați loc, vă rog.

– Ce liniște e aici!

– Într-adevăr, e destul de liniștit.

– Se aud păsările ciripind.

– Vă rog, luați loc, scumpă doamnă.

Și apropie de dânsa un fotoliu.

Ea se așeză pe un scaun cu spatele la fereastră.

– Emirale, vin la dumneata cu o misiune foarte importantă, cu o misiune...

– Vă rog, spuneți.

– Emirale, dumneata nu l-ai văzut niciodată pe prințul Crucho?

– Niciodată.

Ea suspină.

– Asta e nenorocirea. Dânsul ar fi atât de fericit să te vadă! Te stimează și te prețuiește. Portretul dumitale se află pe masa lui de lucru, alături de portretul mamei sale. Ce păcat că nu-l cunoști! E un prinț fermecător și atât de recunoscător pentru tot ce faci pentru dânsul! Va fi un rege mare. Căci va fi rege, nu te îndoi. Se va întoarce în țară mai curând decât se crede... Ce am eu de spus, misiunea care mi s-a încredințat, e în legătură tocmai cu...

Emiralul se sculă:

– Niciun cuvânt mai mult, scumpă doamnă! Mă bucur de prețuirea și încrederea republicii. N-am s-o trădez. Și de ce-aș trăda-o? Sunt copleșit de onoruri și de dregătorii.

– Onorurile şi dregătoriile dumitale, scumpul meu emiral, dă-mi voie să ţi-o spun, sunt cu mult mai prejos de meritele dumitale. Dacă serviciile dumitale ar fi răsplătite, dumneata ar trebui să fii emiralissim şi generalissim, comandant suprem al trupelor de apă şi de uscat. Republica e tare nerecunoscătoare faţă de dumneata.

– Toate guvernele sunt mai mult sau mai puţin nerecunoscătoare.

– Da, dar republicanii sunt invidioşi pe dumneata. Oamenii ăştia se tem de tot ce e mai presus de ei. Pe militari n-au ochi să-i vadă. Tot ce ţine de marină şi de armată le e nesuferit. Se tem de dumneata.

– Se prea poate.

– Sunt nişte ticăloşi. Duc ţara de râpă. Nu vrei să salvezi dumneata Pinguinia?

– Cum adică?

– Măturându-i pe toţi matrapazlâcarii lucrului public, pe toţi republicanii.

– Ce vreţi să-mi propuneţi, scumpă doamnă?

– Să faci dumneata ceea ce se va face cu siguranţă. Dacă nu prin dumneata, prin altul. Generalissimul, ca să nu vorbim decât de dânsul, e gata să-i azvârle pe toţi miniştrii, toţi deputaţii şi toţi senatorii în mare şi să-l recheme pe prinţul Crucho.

– Ah, ticălosul, netrebnicul!, strigă emiralul.

– Procedează dumneata cu el cum ar proceda şi el cu dumneata! Prinţul va şti să-ţi fie recunoscător pentru serviciile dumitale. Îţi va dărui spada de conetabil[1] şi o magnifică avere. Deocamdată, am sarcina să-ţi înmânez o chezăşie a regeştii lui amiciţii.

Rostind cuvintele acestea, scoase din sân o cocardă verde.

---

[1] Cel mai înalt grad militar din Franţa, desfiinţat de Richelieu.

– Ce e asta?, întrebă emiralul.

– Crucho îți trimite culorile lui.

– Vreți să i-o duceți înapoi?

– Ca s-o dea generalissimului, care o va primi?... Nu, emirale! Lasă-mă s-o prind pe gloriosul dumitale piept!

Chatillon o îndepărtă, cu blândețe, pe tânăra doamnă. Dar de câteva minute i se părea grozav de drăguță. Şi îşi dădu seama că impresia aceasta crescuse şi mai mult, în momentul când îl atinseră două brațe goale şi palmele trandafirii ale mâinilor ei gingaşe. Nu se mai împotrivi. Vicontesa a pus încetineală în înnodarea panglicii. Apoi, după ce-i prinse cocarda în piept, făcu o mare plecăciune şi-l salută pe Chatillon cu titlul de conetabil.

– Nu mă feresc s-o spun: am fost ambițios, ca şi camarazii mei, spuse omul mării. Poate că mai sunt şi acum. Dar, pe cuvântul meu de onoare, văzându-te pe dumneata, singurele lucruri după care mai tânjesc sunt o colibă şi o inimă.

Ea îndreptă spre el razele fermecătoare ale safirelor care-i străluceau sub pleoape.

– Poți să le ai şi pe astea... Dar ce faci, emirale?

– Caut inima.

Ieşind din clădirea Amiralității, vicontesa se duse de-a dreptul la cucernicul părinte Agaric, ca să-i spună cum decursese vizita.

– Trebuie să te mai duci, scumpă doamnă, îi spuse austerul monah.

Capitolul V

PRINȚUL DE BOSCENOS

Dimineața și seara, ziarele puse în slujba dracofililor îl ridicau în slăvi pe Chatillon, împroșcându-i cu ocări și ultraje pe miniștrii republicii.

Pe bulevardele capitalei se vindeau cu mare tărăboi portretele lui Chatillon. Negustori ambulanți, strănepoții lui Remus, purtau pe cap coșuri cu figurine de ghips și vindeau la capetele podurilor bustul lui Chatillon.

În fiecare seară, Chatillon, călare pe calul lui alb, dădea ocol Pajiștii Reginei, prin care se plimba lumea elegantă. Dracofilii așezau în calea emiralului o sumedenie de pinguini nevoiași, care cântau *Chatillon e omul care ne trebuie!* Burghezia din capitală fu cuprinsă de o mare admirație pentru emiral. Precupețele șușoteau între ele: „Ce bărbat frumos!" Femeile elegante, din automobilele lor cu viteza micșorată, îi trimiteau, în trecere, sărutări, în uralele mulțimii în delir.

Într-o zi, pe când intra într-un debit de tutun, doi pinguini, care puneau niște scrisori la cutie, îl recunoscură pe Chatillon și strigară cât îi ținea gura: „Trăiască emiralul! Jos republicanii!" Toți trecătorii se opriră în fața prăvăliei. Chatillon își aprinse țigara de foi sub privirile unei mulțimi compacte de cetățeni înflăcărați care-și fluturau pălăriile

şi ovaţionau. Mulţimea creştea necontenit. Întregul oraş, mergând în urma eroului, îl conduse cu alai, în cântece de slavă, până la Palatul Amiralităţii.

Emiralul avea un vechi tovarăş de arme, cu state de serviciu excelente: subemiralul Volcanmoule. Sincer ca aurul, credincios ca spada, Volcanmoule, care se făIea cu o independenţă sălbatică, şedea de vorbă cu partizanii lui Crucho şi cu miniştrii republicii, spunându-le şi unora, şi altora pe şleau tot ce gândea. Domnul Bigourd pretindea, cu răutate, că le spunea unora ce gândeau ceilalţi. Într-adevăr, în mai multe rânduri săvârşise indiscreţii supărătoare, care însă nu făceau decât să arate că-i un ostaş străin de intrigării. În fiecare dimineaţă, se ducea la Chatillon, pe care-l trata cu asprimea cordială a unui frate de arme.

– Ei bine, bătrână hahaleră, iată-te şi popular!, îi spunea el. Ţi se vinde mutra pe lulele şi pe sticle de lichior şi toţi beţivii din Alca îţi râgâie numele pe cheiuri... Chatillon, eroul pinguinilor! Chatillon, apărătorul gloriei şi puterii pinguine!... Cine-ar fi zis? Cine-ar fi crezut?

Şi râdea zgomotos. Apoi, schimbând tonul, îi zicea:

– Lăsând gluma la o parte, oare nu eşti cât de cât surprins de ce ţi se întâmplă?

– Nu, răspundea Chatillon.

Şi credinciosul Volcanmoule ieşea, trântind uşile.

În vremea asta, Chatillon închiriase, pentru primirea vicontesei Olive, o căsuţă în fundul unei curţi, la numărul 18, pe strada Johannes Talpa. Se vedeau zilnic. O iubea nebuneşte. În viaţa lui marţială şi neptuniană avusese o sumedenie de femei, roşii, negre, galbene sau albe, şi unele foarte frumoase. Dar, până în clipa când o cunoscuse pe vicontesa Olive, nu ştiuse ce e o femeie. Când vicontesa Olive îl numea prietenul ei, blajinul ei prieten, el se simţea în slăvi şi i se părea că i se încurcă stelele în chică.

Vicontesa Olive intra, cu o mică întârziere, îşi punea geanta pe o măsuţă şi spunea cu reculegere:

– Lasă-mă să mă aşez aici, la picioarele dumitale.

Şi-i vorbea după cum o învăţase cucernicul Agaric, întretăindu-şi vorbele cu sărutări şi cu suspine. Îi cerea să-l îndepărteze pe cutare ofiţer, să-i încredinţeze altuia o comandă, să trimită escadra când într-o parte, când într-alta.

Şi ştia să exclame la timp:

– Cât eşti de tânăr, dragul meu!

Şi el făcea tot ce poftea dânsa, pentru că nu era prea isteţ, pentru că voia să merite spada de conetabil şi să capete o leafă grasă, pentru că îi făcea plăcere să facă un joc dublu, pentru că îşi închipuia că prin asta ar putea salva şi Pinguinia şi, mai presus de toate, pentru că era amorezat.

Femeia asta delicioasă îl făcu să retragă toate trupele din Portul Golfului, unde trebuia să debarce Crucho. În felul acesta, dracofilii erau siguri că prinţul avea să intre în Pinguinia fără nicio stavilă.

Cucernicul Agaric punea la cale întruniri publice, ca să menţină fierberea. Dracofilii ţineau zilnic câte două sau trei întruniri într-una dintre cele treizeci şi şase de circumscripţii din Alca şi, de preferinţă, în cartierele mărginaşe. Voiau să câştige simpatia oamenilor nevoiaşi, care sunt cei mai numeroşi. La 4 mai, îndeosebi, s-a organizat o foarte frumoasă reuniune în fostul obor de grâne, în inima unei mahalale foarte populate, plină de cumetre proţăpite în poartă şi de copii care se bălăceau în păraie. Veniseră două mii de persoane, după aprecierea republicanilor, şi şase mii, după socoteala dracofililor. În asistenţă, se putea recunoaşte floarea societăţii pinguine: prinţul şi prinţesa de Boscenos, contele Cléna, domnul de La Trumelle, domnul Bigourd şi câteva bogate doamne israelite.

Generalissimul armatei naționale venise în uniformă. Fu aclamat.

Biroul se constitui cu multă trudă. Un om din popor, un muncitor care știa să gândească, domnul Rauchin, secretarul sindicatelor galbene, fu chemat să prezideze între contele Cléna și domnul Michaud, un măcelar.

În mai multe discursuri elocvente, regimul pe care Pinguinia și-l dăduse de bunăvoie primi numele de cloacă și de hazna. Președintele Formose fu cruțat. Nu se aduse vorba nici despre Crucho, nici despre preoți.

Întrunirea era organizată în contradictoriu. Venise și un muncitor cu brațele, ca apărător al statului modern și al republicii.

– Domnilor – spuse președintele Rauchin –, am anunțat că întrunirea se va ține în contradictoriu. Noi n-avem decât un cuvânt. Noi suntem cinstiți, nu cum sunt contradictorii noștri. Dau cuvântul contradictorului. Dumnezeu știe ce vă e dat să auziți! Domnilor, vă rog să stăviliți cât mai multă vreme cu putință valul disprețului, al scârbei și al indignării dumneavoastră.

– Domnilor, zise contradictorul...

Numaidecât fu doborât la pământ și călcat în picioare de către mulțimea indignată, iar rămășițele lui de nerecunoscut fură azvârlite din sală.

Încă nu se potolise larma, când se sui la tribună contele Cléna. Huiduielile se schimbară în urale și, când se făcu iar liniște, oratorul rosti următoarele:

– Camarazi, o să vedem dacă vă curge sânge în vine. Trebuie să-i sugrumăm, să-i spintecăm și să zburăm creierii republicanilor!

Cuvântarea aceasta dezlănțui un tunet de aplauze atât de năprasnic, încât vechiul hangar se cutremură și un vârtej de praf, ieșit din pereții dărăpănați și din grinzile roase de cari, învălui asistența în norii lui înțepători și întunecați.

S-a votat o moțiune prin care guvernul era înfierat, iar Chatillon ridicat în slăvi și asistența a ieșit cântând *Chatillon e omul care ne trebuie!*

Vechea hală nu avea altă ieșire decât o lungă alee noroioasă, înghesuită între garaje și magazii de cărbuni. Era o noapte rece și fără lună. Burnița domol. Oameni de-ai poliției, adunați în număr mare, închideau aleea la bariera suburbiei, silindu-i pe dracofili să se scurgă în grupuri mici. Așa primiseră consemn de la șeful lor, care își frământa mintea cum să zăgăzuiască avântul unei mulțimi în delir.

Dracofilii, opriți pe alee, băteau pasul, cântând *Chatillon e omul care ne trebuie!* Curând, pierzându-și cumpătul din pricina încetinelii, a cărei pricină n-o cunoșteau, începură să-i împingă pe cei din față. Mișcarea aceasta, tălăzuită de-a lungul aleii, îi arunca pe cei care ieșiseră primii în piepturile solide ale polițiștilor. Aceștia n-aveau nimic cu dracofilii și, în adâncul inimii lor, îl iubeau pe Chatillon. Dar e firesc să reziști în fața agresiunii și să răspunzi la violență prin violență. De aceea polițiștii îi primeau pe dracofili cu izbituri de cizme țintuite. Din pricina asta avură lor unele retrageri bruște. Amenințări și țipete se amestecau laolaltă cu cântecele.

– Ucigașilor! Ucigașilor!... *Chatillon e omul care ne trebuie!* Ucigașilor! Ucigașilor!

Pe aleea întunecată, cei mai chibzuiți ziceau: „Nu împingeți!" Printre aceștia, dominând mulțimea frământată cu statura lui voinică, umflându-și, printre mădularele călcate în picioare și printre coastele stâlcite, umerii lui largi și pieptul puternic, blajin, neclintit, domol, se ridica din neguri prințul de Boscenos. Așteptă, senin și îngăduitor. Totuși, ieșirea făcându-se la intervale regulate, printre șirurile de polițiști, coatele începură, în jurul prințului, să se înfigă mai puțin adânc în piepturi. Oamenii se mai opreau ca să respire.

– Vedeți prea bine că vom izbuti să ieșim până la urmă, spuse acest uriaș de treabă, cu un surâs blajin. Răbdare.

Își scoase o țigară de foi din tabacheră, o duse la buze și aprinse un chibrit. Deodată, la lumina flăcării, o văzu pe prințesa Ana, soția lui, plutind, ca într-al nouălea cer, în brațele contelui Cléna. Furios, se repezi la ei și-i lovi straşnic cu bastonul, și pe ei și pe cei din jurul lor. Îl dezarmară, nu fără cazne. Dar nu putură să-l despartă de dușmanul lui. Și, în vreme ce prințesa leșinată era trecută pe sus, din brațe în brațe, prin mulțimea tulburată și curioasă, până la trăsura ei, cei doi bărbați se încleștară într-o luptă înverșunată. Prințul de Boscenos își pierdu, în încăierarea asta, pălăria, monoclul, țigara de foi, cravata, portofelul ticsit cu scrisori intime și cu corespondență politică, își pierdu până și minunatele mărturii pe care le primise de la preabunul părinte Cornemuse. Dar își lovi adversarul în pântece atât de năprasnic, încât nenorocitul trecu printr-un grilaj de fier, cu capul înainte, și pătrunse, printr-o ușă cu geamuri, într-o magazie de cărbuni.

Atrași de tărăboiul luptei și de strigătele primilor, polițiștii tăbărâră pe prinț, care li se împotrivi cu îndârjire. Doborî la picioarele lui trei polițiști, puse pe goană alți șapte, cu fălcile zdrobite, cu buzele sfârtecate, cu nasurile șiroind de sânge, cu țestele sparte, cu urechile rupte, cu claviculele fracturate și coastele burdușite. Căzu, totuși, și fu târât, plin de sânge, desfigurat, cu hainele sfâșiate, până la postul cel mai apropiat, unde își petrecu noaptea, zvârcolindu-se și răcnind.

Până dimineața cetele de manifestanți cutreierară orașul, cântând *Chatillon e omul care ne trebuie!* și spărgând geamurile caselor locuite de miniștrii republicii.

Capitolul VI

CĂDEREA EMIRALULUI

În noaptea aceea, mişcarea dracofilă ajunse la apogeu. Monarhiştii nu se mai îndoiau de victorie. Cei mai de seamă dintre ei îi trimiteau felicitări prinţului Crucho prin telegrafie fără fir. Doamnele îi brodau năframe şi papuci de casă. Domnul de Plume îi găsise calul verde.

Cuviosul Agaric împărtăşea şi el speranţa obştească. Cu toate acestea, tot se mai străduia să-i strângă partizani pretendentului.

– Trebuie – spunea dânsul – să atragem păturile cele mai de jos.

În acest scop, intră în legătură cu trei sindicate muncitoreşti.

Pe atunci, meseriaşii nu mai trăiau sub regimul corporaţiilor, ca pe vremea Draconizilor. Erau liberi, dar n-aveau venituri sigure. După ce stătuseră multă vreme izolaţi unii de alţii, fără ajutor şi fără sprijin, se înjghebaseră în sindicate. Vistieriile acestor sindicate erau goale, sindicaliştii neavând obiceiul să-şi achite cotizaţiile. Unele sindicate aveau câte treizeci de mii de membri, altele o mie, cinci sau două sute. Câteva numărau doar doi sau trei membri ori chiar şi mai puţin. Dar listele aderenţilor nefiind publicate, nu era lucru uşor să deosebeşti sindicatele mari de cele mici.

După întortocheate şi tainice demersuri, cucernicul Agaric fu pus în legătură, într-o sală a localului Moulin de la Galette, cu tovarăşii Dagobert, Tronc şi Balafille, secretarii a trei sindicate profesionale, primul cu paisprezece membri, al doilea cu douăzeci şi patru şi al treilea cu unul singur. La această întrevedere, Agaric dădu dovadă de o foarte mare iscusinţă.

– Domnilor – le spuse dânsul –, dumneavoastră şi cu mine n-avem, în multe privinţe, aceleaşi idei politice şi sociale, dar sunt şi unele puncte asupra cărora ne putem înţelege. Avem un duşman comun. Guvernul vă exploatează şi îşi bate joc de dumneavoastră. Ajutaţi-ne să-l răsturnăm! Pe cât ne va fi cu putinţă, vă vom pune la dispoziţie mijloacele necesare. Ba, mai mult, puteţi să vă bizuiţi pe recunoştinţa noastră.

– S-a făcut. Scoate gologanii!, spuse Dagobert.

Cucernicul părinte puse pe masă o pungă pe care i-o înmânase, cu ochii înlăcrimaţi, distilatorul din Conils.

– Bate laba!, spuseră cei trei tovarăşi.

Şi aşa fu pecetluit acest pact solemn.

Cum ieşi pe uşă călugărul, bucuros că mai câştigase şi păturile de jos pentru cauza lui, Dagobert, Tronc şi Balafille îşi fluierară nevestele – Amélie, Régine şi Mathilde – care aşteptau semnalul în stradă şi tuşşase, ţinându-se de mână, încinseră hora în jurul pungii, cântând:

De bişţari ni-i plin ciorapul.
Chatillon înghite hapul.
Jos potcapul!

Şi comandară o oală de vin fiert.

Seara, umblară toţi şase din cârciumă în cârciumă, cântându-şi cântecul cel nou. Cântecul prinse, căci agenţii

poliției secrete raportară că sporește zilnic numărul muncitorilor care cântă prin mahalale:

De bișțari ni-i plin ciorapul.
Chatillon înghite hapul.
Jos potcapul!

Propaganda dracofilă nu se răspândise în provincie. Cucernicul Agaric se întreba, fără să afle răspuns, care să fie pricina, când i-o destăinui bătrânul Cornemuse.

– Am căpătat dovada – spuse, oftând, călugărul din Conils – că vistiernicul dracofililor, ducele d'Ampoule, și-a cumpărat case în Marsuinia cu fondurile pe care le primise pentru propagandă.

Partidul ducea lipsă de bani. Prințul de Boscenos își pierduse portofelul într-o încăierare și era constrâns la expediente neplăcute, ce repugnau firii lui impetuoase. Vicontesa Olive îl costa foarte scump. Cornemuse îl povățui să reducă sumele pe care le plătea lunar acestei doamne.

– Ne este foarte folositoare, obiectă cucernicul Agaric.

– Fără îndoială, ripostă Cornemuse. Dar, dacă ne duce la ruină, înseamnă că ne dăunează.

Dracofilii erau dezbinați de-o schismă. În consfătuirile lor, domnea neînțelegerea. Unii, credincioși politicii domnului Bigourd și a cucernicului Agaric, voiau ca țelul reformării republicii să fie urmărit până la capăt; alții, istoviți de o constrângere atât de îndelungată, erau hotărâți să ceară creasta de balaur și jurau să învingă sub acest semn.

Cei din urmă arătau folosul situațiilor limpezi și neputința unei prefăcătorii mai îndelungate. De fapt, publicul începea să vadă cam spre ce năzuia propaganda și să-și dea seama că partizanii emiralului voiau să nimicească din temelii republica.

Se răspândise zvonul că prințul urma să debarce în Portul Golfului și să-și facă intrarea în Alca pe un cal verde.

Zvonurile acestea îi înflăcărau pe călugării fanatici, îi încântau pe nobilii săraci, le mulțumeau pe bogatele doamne evreice și umpleau de speranțe inimile micilor negustori. Dar puțini dintre ei erau dispuși să cumpere aceste binefaceri cu prețul unei catastrofe sociale și al năruirii creditului obștesc. Și erau și mai puțin numeroși cei care, în lovitura aceasta, și-ar fi riscat banii, tihna, libertatea sau măcar un ceas din plăcerile lor. Muncitorii, dimpotrivă, erau gata, ca totdeauna, să-i dăruiască republicii o zi de muncă. În mahalale se înfiripa o împotrivire mocnită.

– Poporul e cu noi, spunea cucernicul Agaric.

Cu toate acestea, la ieșirea din ateliere, bărbații, femeile și copiii urlau într-un glas:

Jos cu Chatillon satrapul
Și la baie cu potcapul!

Cât despre guvern, dădea dovadă de aceeași slăbiciune, de aceeași nehotărâre, de aceeași moliciune, de aceeași nepăsare obișnuite tuturor guvernelor și din care niciunul n-a ieșit vreodată, decât ca să alunece spre acte arbitrare și violente. În trei cuvinte, nu știa nimic, nu voia nimic, nu putea nimic. Retras în palatul său prezidențial, Formose rămânea orb, mut, surd, uriaș, nevăzut, înfofolit în orgoliul lui ca într-o pilotă.

Contele Olive îi povățui să mai facă un ultim apel pentru strângerea de fonduri și să încerce o mare lovitură, în timp ce Alca mai era încă în fierbere.

Un comitet executiv, care se alesese singur, hotărî cucerirea Camerei Deputaților și dădu îndrumări în privința căilor de urmat și a mijloacelor de folosit.

Lovitura de stat fu fixată pentru ziua de 28 iulie. În ziua aceea, soarele răsărise strălucitor deasupra oraşului. Prin faţa palatului legislativ, gospodinele treceau cu coşurile lor, precupeţii îşi strigau piersicile, perele şi strugurii şi caii înhămaţi la birje îşi ronţăiau ovăzul, cu botul în traistă. Nimeni nu se aştepta la nimic: nu pentru că taina ar fi fost păstrată bine, ci pentru că vestea întâlnise numai oameni care nu i-au dat crezare. Nimeni nu credea într-o revoluţie, de unde se putea ajunge la concluzia că nimeni n-o dorea. Către orele două, începură să treacă deputaţii, rari, neobservaţi, pe sub uşa scundă a palatului. La orele trei, se înjghebară câteva pâlcuri de oameni prost îmbrăcaţi. La orele trei şi jumătate, mase negre, revărsate dinspre străzile învecinate, se răspândiră în Piaţa Revoluţiei. Acest spaţiu larg fu năpădit în curând de o mare de pălării moi şi mulţimea de manifestanţi, neîncetat sporită de curioşi, trecu podul şi îşi tălăzui şuvoiul întunecat sub zidurile incintei legislative. Strigăte, murmure şi cântece se înălţau către cerul senin: *„Chatillon e omul care ne trebuie!* Jos deputaţii! Jos republica! Moarte republicanilor!" Batalionul sfânt al dracofililor, condus de prinţul de Boscenos, cântă augustul imn:

Pe noi, pe toţi, năprasnic dor ne leagă-n
Acelaşi glas – talaz ce sparge pieptul:
Trăiască Crucho, bunul şi-nţeleptul
Cel prea viteaz de când era în leagăn!

De dincolo de ziduri, le răspundea numai tăcerea.

Tăcerea aceasta şi absenţa străjilor încurajau şi înspăimântau totodată mulţimea. Deodată, un glas năprasnic strigă:

– La asalt!

Şi prinţul de Boscenos fu văzut ridicându-şi trupul mătăhălos pe zidul înarmat cu ţepi şi cu măciulii de fier.

Tovarăşii se avântară după el, urmaţi de mulţime. Unii izbeau în zid, ca să-l străpungă, alţii se căzneau să desprindă măciuliile de fier şi să smulgă ţepile. Aceste apărători cedaseră pe alocuri. Câţiva năvălitori călăreau pe zidul despuiat. Prinţul de Boscenos flutura în văzduh un uriaş drapel verde. Deodată, mulţimea şovăi şi un lung strigăt de groază ieşi din mii de piepturi. Straja poliţienească şi carabinierii republicii, năvălind pe toate ieşirile palatului, alcătuiră o coloană de-a lungul zidului, despresurat într-o clipită. După un lung minut de aşteptare, se auzi un zăngănit de arme şi străjerii palatului, cu baioneta la armă, atacară mulţimea. După o clipă, în piaţa pustie, presărată cu bastoane şi cu pălării, domnea o tăcere sinistră. De două ori mai încercară dracofilii să-şi strângă rândurile, dar de două ori fură respinşi. Răzmeriţa fusese înfrântă. Însă prinţul de Boscenos, în picioare pe zidul palatului duşman, cu drapelul în mână, respingea atacul unei brigăzi întregi. Pe toţi câţi se apropiau de el îi dădea peste cap. În cele din urmă, clintit şi smuls din loc, căzu peste o măciulie de fier şi rămase atârnat, dar cu mâinile tot încleştate pe steagul Draconizilor.

În ziua următoare, miniştrii republicii şi membrii Parlamentului hotărâră să ia măsuri energice. De data aceasta, zadarnic mai căută preşedintele Formose să-i scape de răspundere pe vinovaţi. Guvernul examină problema destituirii lui Chatillon din toate gradele şi demnităţile şi a trimiterii lui în faţa Înaltei Curţi ca răzvrătit, duşman al avutului obştesc, trădător etc.

La vestea aceasta, foştii tovarăşi de arme ai emiralului, care până în ajun îl copleşeau cu linguşirile lor, nu-şi putură ascunde bucuria. Cu toate acestea, Chatillon rămânea popular în rândurile burgheziei din Alca şi pe bulevarde se mai auzea încă răsunând imnul eliberator *Chatillon e omul care ne trebuie!*

Miniştrii nu ştiau ce să facă. Aveau de gând să-l trimită pe Chatillon în faţa Înaltei Curţi. Dar nu ştiau pe ce temei. Pluteau în acea totală neştiinţă hărăzită celor care cârmuiesc oamenii. Nu erau în stare să pună în cârca lui Chatillon vreo vinovăţie mai însemnată. Nu puneau la dispoziţia acuzării decât minciunile caraghioase ale spionilor lor. Participarea lui Chatillon la complot şi legăturile lui cu prinţul Crucho rămâneau taina celor treizeci de mii de dracofili. Miniştrii şi deputaţii aveau bănuieli şi chiar unele certitudini. Dar n-aveau dovezi. Procurorul republicii îi spunea ministrului justiţiei: „Am nevoie de foarte puţin, ca să-i intentez un proces politic, dar n-am absolut nimic şi asta nu-i de ajuns." Nu era chip de proces. Duşmanii republicii triumfau.

În dimineaţa zilei de 18 septembrie, se răspândi în capitală zvonul că Chatillon fugise. Tulburarea şi surprinderea domneau pretutindeni. Unii se îndoiau şi nu puteau pricepe.

Iată ce se întâmplase:

Într-o zi, când se găsea, ca din întâmplare, în cabinetul domnului Barbotan, ministrul afacerilor interne, viteazul subemiral Volcanmoule spuse cu sinceritatea lui obişnuită:

– Domnule Barbotan, colegii dumitale nu mi se par tocmai dezgheţaţi. Se vede cât de colo că n-au comandat pe mare. Tâmpitul acela de Chatillon i-a băgat în sperieţi.

Ministrul, în semn de tăgăduire, spintecă aerul cu cuţitaşul de hârtie, cât ţinea biroul.

– Nu nega!, îi ripostă Volcanmoule. Nu ştiţi cum să vă descotorosiţi de Chatillon. Nu cutezaţi să-l trimiteţi în faţa Înaltei Curţi, pentru că nu sunteţi siguri că veţi aduna dovezi destule. O să-l apere Bigourd, şi Bigourd e un avocat iscusit... Ai dreptate, domnule Barbotan, ai dreptate. Procesul ăsta ar fi primejdios...

– O, prietene – spuse ministrul pe un ton nepăsător –, de-ai şti ce liniştiţi suntem... Primesc de la prefecţii mei veştile cele mai liniştitoare. Bunul-simţ al pinguinilor va curma intrigile unui ostaş răzvrătit. Poţi bănui o clipă că un mare popor, un popor inteligent, harnic, legat de aşezămintele liberale, care...

Volcanmoule îl întrerupse printr-un oftat adânc:

– Ah, de-aş avea răgaz, v-aş scoate eu din încurcătură. L-aş face pe Chatillon să dispară în doi timpi şi trei mişcări. Cu un bobârnac, l-aş trimite de-a dreptul în Marsuinia.

Ministrul ciuli urechea.

– N-ar dura mult, continuă omul mării. Dintr-o învârtitură de mână, v-aş scăpa de dihania asta... Dar, în momentul de faţă, sunt prins cu alte lucruri care îmi dau de furcă. Am pierdut mult la bacara. Trebuie să fac rost de o sumă însemnată. Ce naiba, cinstea e mai presus de orice!...

Ministrul şi subemiralul se priviră o clipă în tăcere. Apoi Barbotan spuse cu autoritate:

– Subemirale Volcanmoule, scapă-ne de acest ostaş răzvrătit! Îi vei face un mare serviciu Pinguiniei şi ministrul afacerilor interne îţi va asigura mijloacele trebuitoare pentru plata datoriilor de joc.

În aceeaşi seară, Volcanmoule se prezentă în faţa lui Chatillon şi-l privi multă vreme cu o mutră plină de durere şi de taină.

– De ce-ai luat mutra asta?, îl întrebă emiralul îngrijorat.

Volcanmoule îi spuse atunci cu o tristeţe impunătoare:

– Bătrâne frate de arme, s-a aflat totul! De o jumătate de oră, guvernul ştie tot.

La auzul acestor cuvinte, Chatillon, doborât, se prăbuşi.

Volcanmoule continuă:

– Poţi fi arestat dintr-un moment în altul. Te sfătuiesc s-o iei din loc.

Şi, scoţându-şi ceasul, spuse:

– Nu e niciun minut de pierdut!

– Pot măcar să trec pe la vicontesa Olive?

– Ar fi o nebunie, zise Volcanmoule, întinzându-i un paşaport şi nişte ochelari albaştri şi urându-i curaj.

– Voi fi curajos!, spuse Chatillon.

– Adio, bătrâne frate!

– Adio şi-ţi mulţumesc. Mi-ai salvat viaţa...

– Aşa se şi cădea.

După un sfert de oră, viteazul emiral părăsea oraşul Alca.

Se îmbarcase, noaptea, în Portul Golfului, pe un vapor vechi şi pornise către Marsuinia. Dar la opt mile de coastă, a fost capturat de o corabie de recunoaştere, care naviga fără lumini, sub pavilionul reginei Insulelor Negre. Regina aceasta nutrea de multă vreme pentru Chatillon o dragoste fatală.

Capitolul VII

ÎNCHEIERE

Nunc est bibendum.[1] Uşurat de temeri, fericit că scăpase de o primejdie atât de mare, guvernul hotărî să prăznuiască prin serbări populare aniversarea renaşterii pinguine şi a instaurării republicii.

Preşedintele Formose, miniştrii, membrii Camerei şi Senatului erau prezenţi la ceremonie.

Generalissimul armatelor pinguine, venit în mare ţinută, fu primit cu urale.

Având în frunte drapelul negru al mizeriei şi drapelul roşu al revoltei, delegaţii muncitorilor defilară, sălbatici şi proteguitori.

Preşedintele, miniştrii, deputaţii, funcţionarii, căpeteniile magistraturii şi ale armatei reînnoiră, în numele lor şi al poporului suveran, jurământul străvechi de a trăi liberi sau de a muri. Era o alternativă în care intrau cu hotărâre. Dar preferau să trăiască liberi. Se rostiră cuvântări, se cântară cântece, se încinseră jocuri.

După plecarea reprezentanţilor statului, mulţimea cetăţenilor se scurse în valuri domoale şi paşnice, strigând: „Trăiască republica! Trăiască libertatea! Jos potcapul!"

---

[1] Acum să bem (latină).

Ziarele nu semnalară decât un singur fapt regretabil, petrecut în acea zi frumoasă. Prințul de Boscenos își fuma liniștit trabucul, în Pajiștea Reginei, când defilă alaiul republicii. Prințul se apropie de mașina miniștrilor și spuse cu o voce răsunătoare: „Moarte republicanilor!" Fu înhățat de agenții de poliție, cărora le opuse cea mai înverșunată împotrivire. Doborî o grămadă la picioarele lui, dar căzu sub noianul lor. Burdușit, jupuit, învinețit, zgâriat, ajunse în așa hal, încât nu l-ar fi recunoscut nici chiar soția lui și fu târât pe străzile pline de veselie, până în ungherul unei închisori întunecate.

Magistrații pregătiră într-un fel neașteptat procesul lui Chatillon. În pavilionul Amiralității se găsiră unele scrisori care dădeau în vileag amestecul cucernicului părinte Agaric în complot. Opinia publică se dezlănțui îndată contra călugărilor și Parlamentul votă, una după alta, o serie de legi care le restrângeau, le împuținau, le limitau drepturile, imunitățile, scutirile, privilegiile și produsele și stabileau pentru ei tot felul de interdicții care, de fapt, le creau incapacități multiple și dirimante.

Cucernicul părinte Agaric îndură cu tărie rigoarea legilor prin care era personal țintit, atins și lovit, precum și căderea înspăimântătoare a emiralului, a cărei primă cauză fusese el însuși. Departe de a se da bătut în fața vitregiei împrejurărilor, își privea soarta ca pe ceva trecător. În mintea lui încolțeau alte planuri politice, și mai cutezătoare decât primele.

După ce-și dospise îndeajuns proiectele, porni într-o dimineață prin pădurea Conils. O mierlă șuiera într-un copac. Un mic arici tăia, posac, poteca pietroasă. Agaric umbla cu pași mari, rostind cuvinte întretăiate.

Ajuns în pragul laboratorului în care cuviosul fabricant distilase vreme de atâția ani licoarea aurie a Sfintei Orberoza, găsi locul pustiu și ușa încuiată. Dând ocol

clădirilor, îl întâlni, în spatele lor, pe preacucernicul Cornemuse, care își sumesese sutana și se urca pe o scară rezemată de zid.

– Dumneata ești, iubite prietene?, îi zise el. Ce faci acolo?

– Precum vezi, răspunse cu glasul stins călugărul din Conils, întorcându-se spre Agaric o privire îndurerată. M-am întors acasă.

Pupilele lui roșii nu mai aminteau strălucirea triumfătoare a rubinelor, ci aruncau licăriri întunecate și tulburi. Chipul său își pierduse fericita plinătate de altădată. Luciul craniului său nu mai fermeca privirile. Broboane de sudoare trudnică și niște zgaibe aprinse îi știrbeau neprețuita desăvârșire.

– Nu înțeleg, spuse Agaric.

– Totuși, e lesne de înțeles. Vezi, aici, urmările complotului dumitale! Vizat de o sumedenie de legi, am reușit să mă feresc de cele mai multe dintre ele. Totuși, unele m-au lovit. Oamenii răzbunători mi-au închis laboratoarele și magaziile, mi-au confiscat sticlele, alambicurile și retortele și mi-au sigilat ușa. Acum trebuie să mă întorc acasă pe fereastră. Abia dacă mai pot să extrag, în taină, din când în când, sucul plantelor, cu niște aparate la care nu s-ar uita nici cel mai umil dintre distilatorii de prăștină.

– Suferi de pe urma persecuției, spuse Agaric. Pe toți ne loveşte.

Călugărul din Conils își trecu mâna peste fruntea mâhnită:

– Bine îți spuneam eu, frate Agaric, bine îți spuneam eu că urzeala dumitale avea să se spargă în capul nostru.

– Înfrângerea noastră nu e decât momentană, răspunse cu aprindere Agaric. Se datorează unor întâmplări și e doar rodul împrejurărilor. Chatillon era un tâmpit. S-a înecat în propria lui tâmpenie. Ascultă-mă, frate Cornemuse.

N-avem o clipă de pierdut. Trebuie să dezrobim poporul pinguin, să-l eliberăm de tiranii lui, să-l scăpăm de el însuşi, să instaurăm creasta de balaur, să restabilim vechiul stat, bunul stat, pentru obrazul religiei şi pentru slăvirea credinţei catolice. Chatillon era o unealtă proastă: ni s-a rupt în mâini. Să luăm, în locul lui, una mai bună. Eu cunosc omul prin care va fi nimicită nelegiuita asta de democraţie. E un civil: Gomoru. Pinguinii mor după el. Până acum, şi-a trădat partidul pentru un blid de orez. Iată omul de care avem nevoie!

Încă de la începutul acestei cuvântări, călugărul din Conils încălecase pe tocul ferestrei şi trăsese scara.

– Prevăd – răspunse dânsul, cu nasul între cele două cercevele ale ferestrei – că n-o să ai astâmpăr până când n-ai să-i faci să ne mănânce pe toţi, până la ultimul, de pe frumosul, îmbietorul şi blândul pământ al Pinguiniei. Bună seara şi Domnul să te aibă în paza Lui!

Agaric, proţăpit în faţa zidului, îl imploră pe preaiubitul lui frate să-l mai asculte o clipă:

– Drămuieşte-ţi mai bine interesul, Cornemuse! Pinguinia este a noastră. Ce ne trebuie ca s-o cucerim? Încă un efort... încă un uşor sacrificiu bănesc şi...

Dar, fără să mai asculte o iotă, călugărul din Conils îşi retrase nasul şi închise fereastra.

Cartea a şasea

TIMPURILE MODERNE

Scandalul celor optzeci de mii de căpiţe de fân

Zeus, părinte ceresc, înlătură ceaţa din oaste,
Fă să răsară seninul şi limpede ochii să vadă
Şi la lumină măcar să pierim, dacă astfel ţi-i voia.

(*Iliada*, XVII, v. 645 şi urm.)

Capitolul I

GENERALUL GREATAUK, DUCE DE SKULL

La puțină vreme după fuga emiralului, un evreu oarecare, numit Pyrot, dornic să aibă legături cu aristocrația şi să-şi slujească patria, intră în armata pinguinilor. Ministrul de război, care era pe atunci generalul Greatauk, duce de Skull, nu-l putea suferi, din pricina râvnei lui, a nasului lui coroiat, a vanității, a gustului pentru studiu, a gurii buzate şi a purtării lui exemplare. Ori de câte ori se căuta autorul vreunei greşeli, Greatauk spunea:

– Pyrot trebuie să fie!

Într-o dimineață, generalul Panther, şeful statului-major, aduse la cunoştința lui Greatauk o chestiune gravă. Optzeci de mii de căpițe de fân, destinate cavaleriei, dispăruseră fără urmă. Greatauk strigă, fără şovăire:

– Pyrot trebuie să le fi furat!

Apoi rămase câtva timp îngândurat şi zise:

– Cu cât stau şi mă gândesc mai mult, cu atât sunt mai convins că Pyrot a furat cele optzeci de mii de căpițe de fân. Aici e mâna lui. Le-a furat să le vândă pe un preț de nimic marsuinilor, duşmanii noştri înverşunați. Trădare infamă!

– E sigur, răspunse Panther. Nu ne mai rămâne decât s-o dovedim.

În cursul aceleiași zile, trecând prin fața unui cantonament de cavalerie, prințul Boscenos auzi niște cavalerişti care cântau, măturând prin curte:

Mare porc e Boscenos,
Cu satârul să-l despici
În slănini cu stratul gros
Şi să-l dai pe la calici!

I se păru potrivnic oricărei discipline ca niște ostași să cânte refrenul acesta deopotrivă de popular şi de revoluționar care țâșnea, în zilele de răzvrătire, din gâtlejul muncitorilor glumeți. Cu prilejul acesta, Boscenos deplânse decăderea morală a armatei şi se gândi, schițând un surâs amar, că vechiul său camarad, Greatauk, comandantul acestei armate decăzute, o lăsa în chip josnic pradă răzbunărilor unui guvern antipatriotic. Şi se jură că în curând va pune dânsul lucrurile la locul lor.

– Licheaua asta de Greatauk n-o să rămână multă vreme ministru, îşi zicea el.

Prințul de Boscenos era cel mai neîmpăcat vrăjmaş al democrației moderne, al libertății de gândire şi al regimului pe care pinguinii şi-l aleseseră singuri. Le purta evreilor o ură nepotolită şi statornică şi lucra, în public şi în taină, zi şi noapte, la restaurarea stirpei Draconizilor. Regalismul său înflăcărat era întețit şi mai mult de situația nenorocită a afacerilor lui particulare, care se înrăutățeau din ceas în ceas. Boscenos nu vedea cum ar fi putut să pună capăt acestor strâmtorări băneşti decât prin intrarea moştenitorului lui Draco cel Mare în orașul Alca.

Întors acasă, prințul scoase din casa de fier un teanc de scrisori vechi dintr-o corespondență particulară foarte secretă pe care o căpătase de la un slujbaş necredincios şi din care reieşea că vechiul său camarad Greatauk, duce de

Skull, învârtise nişte afaceri necurate în legătură cu aprovizionarea şi primise de la un industriaş numit Maloury o mită care nu era enormă şi care prin însăşi modicitatea ei zădărnicea orice scuză a ministrului care o primise.

Prinţul reciti scrisorile cu o plăcere aprigă, le aşeză iar cu grijă în casa de fier şi porni în grabă spre Ministerul de Război. Era o fire hotărâtă. Aflând că ministrul nu primeşte, trânti portarii la pământ, răsturnă ordonanţele, călcă în picioare funcţionarii civili şi militari, sparse uşile şi pătrunse în cabinetul lui Greatauk, care-l privea uluit.

– Să vorbim puţin, dar bine, îi spuse el. Eşti o scârnăvie. Dar asta tot n-ar fi nimic. Ţi-am cerut să-i mai tai din nas generalului Monchin, tartorul republicanilor, şi n-ai vrut. Ţi-am cerut să-i dai o comandă generalului Clapiers, care lucrează pentru Draconizi şi care m-a îndatorat pe mine, personal – şi n-ai vrut. Ţi-am cerut să-l muţi pe generalul Tandem, comandantul portului, care mi-a furat cincizeci de ludovici la bacara şi a poruncit să mi se pună cătuşele când am fost trimis în faţa Înaltei Curţi, învinuit de complicitate cu emiralul Chatillon – şi n-ai vrut. Ţi-am cerut să-mi încredinţezi mie aprovizionarea cu ovăz şi cu tărâţe – şi n-ai vrut. Ţi-am cerut o misiune secretă în Marsuinia – şi n-ai vrut. Şi nu ţi-a fost de ajuns să mă refuzi mereu: m-ai semnalat şi colegilor tăi din guvern ca pe un individ primejdios, care trebuie pus sub supraveghere şi, din pricina ta, trădătorule, sunt urmărit acum de poliţie! Nu-ţi mai cer nimic şi n-am să-ţi spun decât atât: Şterge-o! Te-am îndurat prea mult. De altfel, în locul tău vom impune spurcatei tale republici pe unul de-ai noştri. Ştii că sunt om de cuvânt. Dacă în douăzeci şi patru de ore nu-ţi dai demisia, public în ziare dosarul Maloury.

Dar Greatauk îi răspunse, plin de calm şi de seninătate:

– Potoleşte-te odată, nătărăule! Sunt pe punctul de a trimite un evreu la ocnă. Îl dau pe Pyrot pe mâna justiţiei ca vinovat de furtul celor optzeci de mii de căpiţe de fân.

Prințul de Boscenos, a cărui mânie căzu ca un văl, zâmbi:

– Nu, zău?...

– Ai să vezi.

– Felicitările mele, Greatauk! Dar cum cu tine e bine să-şi ia omul măsuri de prevedere, am să dau numaidecât în vileag vestea bună pe care mi-ai spus-o. În toate ziarele din Alca se va putea citi, astă-seară, ştirea arestării lui Pyrot...

Şi şopti, îndepărtându-se:

– Şi Pyrot ăsta! Bănuiam eu că n-avea s-o sfârşească bine.

După o clipă, generalul Panther se înfăţişă dinaintea lui Greatauk.

– Domnule ministru, am terminat de cercetat afacerea celor optzeci de mii de căpiţe de fân. N-avem dovezi împotriva lui Pyrot.

– Găsiţi!, răspunse Greatauk. Justiţia o cere. Arestaţi-l imediat pe Pyrot!

Capitolul II

PYROT

Întreaga Pinguinie află cu oroare de crima lui Pyrot. Totodată, mulți simțeau un fel de mulțumire, știind că sustragerea aceasta frauduloasă, complicată cu trădare, aproape o nelegiuire, fusese săvârșită de un evreu de rând. Ca să putem înțelege sentimentul acesta, trebuie să cunoaștem starea opiniei publice față de evreii sus-puși și față de evreii de rând. Așa cum am mai avut prilejul s-o spunem în cursul acestei povestiri, tagma financiară, urâtă de toată lumea, bucurându-se de o putere suverană, era alcătuită din creștini și din evrei. Evreii care făceau parte din tagma financiară și asupra cărora se năpustea toată ura poporului erau evreii bogați. Aveau averi imense și se spunea că aveau în mâinile lor mai mult de o cincime din avuția pinguină. În afară de tagma aceasta de temut, mai erau o sumedenie de evrei mărunți, cu o situație de mijloc, care nu erau mai iubiți decât cei mari, dar care erau mai puțin temuți decât evreii bogați. În orice stat civilizat, bogăția e sacră. În statele democrate, e singurul lucru sfânt. Or, statul pinguin era un stat democrat. Trei sau patru societăți financiare exercitau o putere mai întinsă și, îndeosebi, mai eficace și mai continuă decât puterea miniștrilor republicii. Aceștia

erau mici nobili pe care cercurile capitaliste îi conduceau din umbră, obligându-i, prin mijloace de intimidare sau de corupție, să le pârtinească în paguba statului, iar dacă rămâneau cinstiți, îi nimiceau prin calomniile presei. Cu tot secretul vistieriilor, ieșeau în vileag destule matrapazlâcuri care stârneau indignarea țării, dar burghezii pinguini, de la cei mai mari până la cei mai mici, zămisliți și născuți în respectul banului, toți cu avere, unii mai mare, alții mai mică, simțeau puternic solidaritatea capitalului și înțelegeau că mica bogăție nu e garantată decât de siguranța celei mari. De aceea aveau și pentru miliardele israelite, ca și pentru miliardele creștine, un respect religios și, interesul precumpănind în sufletul lor ura, s-ar fi temut ca de moarte să se atingă fie și de un fir de păr din capul acestor evrei puternici, pe care îi urau. Față de cei mici erau mai îndrăzneți și, dacă vedeau vreunul la pământ, îl călcau în picioare. Iată de ce întreaga națiune află cu o sălbatică satisfacție că trădătorul era un evreu, dar dintre cei mici. Puteai să te răzbuni pe el pentru toată seminția lui Israel, fără teamă că-ți vei pierde trecerea în ochii lumii.

Că Pyrot furase cele optzeci de mii de căpițe de fân nimeni – ca să zicem așa – nu șovăi o clipă să creadă. Cum habar n-avea de frauda asta, nimeni nu mai ședea la îndoială, căci îndoiala are nevoie de motive, așa cum crezi fără temeiuri. Nimeni nu se îndoia, pentru că matrapazlâcul era repetat pretutindeni și pentru că, în ochii publicului, repetarea din gură în gură înseamnă dovadă. Nimeni nu se îndoia, pentru că toată lumea dorea să-l știe vinovat pe Pyrot și pentru că toți credem ce dorim și pentru că, în sfârșit, puțini sunt oamenii care au darul îndoielii. Un foarte mic număr de oameni îi poartă într-înșii sămânța, care nu se dezvoltă fără cultură. Îndoiala e ciudată, gingașă, filozofică, imorală, transcendentă, monstruoasă, plină

de răutate, dăunătoare persoanelor şi bunurilor, potrivnică civilizaţiei statelor şi prosperităţii imperiilor, funestă pentru omenire, nimicitoare de zei, nesuferită precum în cer, aşa şi pe pământ. Mulţimea pinguinilor nu ştia ce înseamnă îndoiala. Ea credea în vinovăţia lui Pyrot şi credinţa aceasta ajunse cât ai clipi unul dintre principalele articole ale crezului ei naţional şi unul dintre adevărurile esenţiale ale simbolului său patriotic.

Pyrot fu judecat în taină şi osândit.

Generalul Panther plecă imediat să-i aducă la cunoştinţă ministrului rezultatele procesului.

– Din fericire – spuse dânsul –, judecătorii veniseră convinşi, căci dovezi nu existau.

– Dovezi?, mormăi Greatauk. Dovezi?... Ce dovedesc toate astea? Că nu e decât o probă sigură, de netăgăduit! Mărturisirea vinovatului. Pyrot a mărturisit?

– Nu, domnule general.

– Va mărturisi. Trebuie s-o facă. Panther, trebuie să-l convingi să treacă la mărturisiri. Spune-i că e în interesul lui. Spune-i că, dacă va mărturisi, va obţine tot felul de înlesniri, reducerea pedepsei şi graţierea. Făgăduieşte-i că, dacă va mărturisi, i se va recunoaşte nevinovăţia şi va fi decorat. Fă apel la bunele lui sentimente. Să mărturisească din patriotism, pentru drapel, din spirit de ordine, din respect pentru ierarhie, din porunca specială a ministrului de război, aşa, ostăşeşte... Ia spune drept, Panther, nu cumva a şi mărturisit? Sunt şi mărturisiri mute. Tăcerea e şi ea o mărturisire.

– Dar, domnule general, nu tace deloc: ţipă ca un dihor că e nevinovat!

– Panther, mărturisirile unui vinovat rezultă uneori din străşnicia tăgăduirilor lui. Negarea disperată e mărturie curată. Pyrot a mărturisit. Ne trebuie martori ai destăinuirilor lui, justiţia o cere.

În Pinguinia apuseană se găsea un port maritim, numit Portul Golfului, alcătuit din trei golfulețe, folosite pe vremuri de vapoare, dar acum împotmolite de nisip și părăsite. Niște lagune acoperite cu putreziciuni se întindeau de-a lungul coastelor scunde, risipind o duhoare care te trăsnea. Și frigurile domneau peste tihna apelor. Acolo, pe marginea mării, se înălța un semeț turn pătrat, asemănător vechii Campanile din Veneția. Într-o parte, aproape de vârf, la capătul unui lanț atârnat de o bârnă curmezișă, spânzura o carceră deschisă, în care, pe vremea Draconizilor, îi suiau inchizitorii pe monahii eretici. În carcera aceasta, goală de trei sute de ani, fu închis Pyrot și pus sub straja a șaizeci de temniceri, care, instalându-se în turn, nu-l scăpau din vedere nici ziua, nici noaptea, în așteptarea mărturisirilor, ca să poată face, pe rând, un raport către ministrul de război, căci, scrupulos și prudent, Greatauk umbla după mărturisiri și supramărturisiri. Greatauk, reputat ca prostănac, era, în realitate, plin de înțelepciune și înzestrat cu un rar simț de prevedere.

Cu toate acestea, Pyrot, ars de soare, mâncat de țânțari, udat de ploi, bătut de grindină și de zăpezi, rebegit de frig, zgâlțâit năprasnic de furtună, obsedat de croncănitul sinistru al corbilor cocoțați pe colivia lui, își scria nevinovăția pe bucăți de cămașă cu o scobitoare muiată în sânge. Zdrențele acestea se pierdeau în mare sau cădeau în mâinile temnicerilor. Totuși, câteva dintre ele ajunseră și sub ochii publicului. Dar nu impresionau pe nimeni, pentru că mărturisirile lui fuseseră date publicității.

Capitolul III

CONTELE DE MAUBEC DE LA DENTDULYNX

Moravurile evreilor de rând nu erau totdeauna curate. De cele mai multe ori, ei nu-şi interziceau niciunul dintre viciile civilizaţiei creştine, dar păstrau, din vremuri patriarhale, respectul pentru legăturile de familie şi devotamentul pentru interesele tribului. Fraţii, fraţii vitregi, unchii, unchii mari, verii buni şi verii de gradul al doilea, nepoţii şi strănepoţii, rudele după mamă şi rudele după tată ale lui Pyrot, în număr de şapte sute, mai întâi copleşiţi de lovitura care se abătuse asupra unuia dintre ai lor, se închiseră în casă, îşi puseră cenuşă în cap şi, binecuvântând mâna care-i lovea, ţinură un post sever timp de patruzeci de zile. Apoi făcură baie şi se hotărâră să urmărească, fără răgaz, cu preţul tuturor ostenelilor, înfruntând primejdiile, dovedirea unei nevinovăţii de care nu se îndoiau. Şi cum s-ar fi îndoit? Nevinovăţia lui Pyrot li se revelase, cum i se revelase Pinguiniei creştine crima lui, căci lucrurile acestea, fiind ascunse, căpătau un caracter mistic şi dobândeau autoritatea adevărurilor religioase. Cei şapte sute de Pyroţi porniră la lucru cu râvnă şi cu prudenţă şi se apucară, în taină, de cercetări amănunţite. Erau pretutindeni, dar nu-i vedeai nicăieri. Ai fi zis că umblau nestingheriţi pe sub pământ, precum călăuza lui Ulise.

Pătrunseră în birourile Ministerului de Război şi, deghizaţi, intrară în legătură cu judecătorii, cu grefierii şi cu martorii procesului. Atunci se văzu înţelepciunea lui Greatauk: martorii, judecătorii şi grefierii nu ştiau nimic. Nişte agenţi ajunseră la Pyrot şi-l descusură îngrijoraţi acolo, în colivia lui, în mugetele mării şi în croncănitul aspru al corbilor. Zadarnic. Condamnatul nu ştia nimic. Cei şapte sute de Pyroţi nu puteau să nimicească dovezile acuzării pentru că nu puteau să le cunoască şi nu puteau să le cunoască pentru că nu existau. Vinovăţia lui Pyrot era indestructibilă prin chiar existenţa ei. Greatauk, exprimându-se ca un adevărat artist, îi spusese într-o zi generalului Panther, cu o îndreptăţită mândrie: „Procesul acesta este o capodoperă: e ticluit din nimic." Cei şapte sute de Pyroţi îşi pierduseră orice nădejde de a mai lămuri vreodată acest neguros proces, când descoperiră pe neaşteptate, dintr-o scrisoare furată, că acele optzeci de mii de căpiţe de fân nici nu existaseră vreodată. Un nobil dintre cei mai distinşi, contele de Maubec, le vânduse statului, primise banii, dar nici pomeneală nu fusese de predare, deoarece dânsul, vlăstar al celor mai bogaţi moşieri ai vechii Pinguinii, moştenitorul Maubecilor de la Dentdulynx, odinioară stăpânitori a patru ducate, a şaizeci de comitate, a şase sute douăsprezece marchizate, baronii şi vidamii, nu mai avea niciun petic de pământ şi n-ar fi fost în stare să cosească nici măcar un polog de fân pe moşiile lui. Iar ipoteza că el ar fi cumpărat fie şi un fir de pai de la vreun proprietar sau de la vreun negustor era de nesusţinut, căci toată lumea, cu excepţia miniştrilor statului şi a slujbaşilor guvernului, ştia că era mai uşor să scoţi ulei dintr-o piatră decât să scoţi un ban de la Maubec.

Pornind o anchetă amănunţită cu privire la resursele financiare ale contelui de Maubec de la Dentdulynx, cei şapte sute de Pyroţi constatară că principalele venituri ale

nobilului proveneau de la o casă în care niște doamne darnice dădeau oricui două șunci pe un caltaboș. Îl denunțară public ca vinovat de furtul celor optzeci de mii de căpițe de fân, pentru care fusese osândit și închis un nevinovat.

Maubec făcea parte dintr-o familie vestită, înrudită cu Draconizii. Nimeni nu pune atât preț pe noblețea originii cât pun democrațiile. Maubec servise în armata pinguină și pinguinii, de când erau toți ostași, își iubeau armata până la idolatrie. Pe câmpurile de luptă, Maubec primise crucea, care este semnul onoarei la pinguini, pe care pun mai mult preț decât pe patul nevestelor. Toată Pinguinia trecu de partea lui Maubec și glasul poporului, care începuse să murmure, ceru pedepse aspre pentru cei șapte sute de Pyroți calomniatori.

Maubec era nobil și-i provocă la duel pe cei șapte sute de Pyroți, cu spada, cu sabia, cu pistolul, cu carabina și cu bâta.

„Ovrei nespălați, le scrise el într-o scrisoare de pomină, *L-ați răstignit pe Dumnezeul meu și vreți acum și pielea mea. Vă previn că eu n-am să fiu fricos ca El și c-o să vă tai cele o mie patru sute de urechi. Primiți, vă rog, piciorul meu în cele șapte sute de dosuri ale voastre."*

Șeful guvernului era, atunci, un sătean, numit Robin Mielleux, un om blajin cu cei bogați și puternici și aspru cu sărmanii, prea puțin curajos și preocupat numai de interesul lui. Printr-o declarație publică, luă pe chezășia lui nevinovăția și cinstea lui Maubec și-i trimise pe cei șapte sute de Pyroți în judecata tribunalelor corecționale, care-i condamnară, pentru calomnie, la muncă silnică, la amenzi enorme și la toate daunele și interesele pe care le pretindea nevinovata lor victimă.

S-ar fi zis că Pyrot urma să rămână de-a pururi închis în colivia lui, pe care se cocoțau corbii. În vremea aceasta, toți pinguinii voiau să cunoască și să dovedească vinovăția acestui evreu, dar nu toate dovezile pe care le aduceau erau

bune, iar unele se băteau cap în cap. Ofițerii statului-major se arătau zeloși, iar unii făceau chiar boroboațe. În timp ce Greatauk păstra o admirabilă tăcere, generalul Panther nu mai contenea cu explicațiile și dovedea în fiecare zi, prin ziare, vinovăția condamnatului. Poate că ar fi fost mai bine să nu pomenească nimic. Vinovăția era vădită și evidența nu se demonstrează. Puzderia asta de considerații tulbura mințile oamenilor. Credința, pururi vie, ajungea mai puțin senină. Cu cât i se aduceau mulțimii mai multe dovezi, cu atât cerea mai multe.

Totuși, primejdia excesului de dovezi n-ar fi fost mare, dacă nu s-ar fi găsit în Pinguinia, cum se găsesc pretutindeni și în alte părți, oameni cu mintea călită în libera cercetare a lucrurilor, în stare să studieze o problemă grea și înclinați spre îndoiala filozofică. Erau puțini și nu toți erau dispuși să ia cuvântul. Publicul nu era deloc pregătit să-i asculte. N-aveau să întâlnească, totuși, numai surzi. Evreii puternici, toți miliardarii israeliți din Alca spuneau când li se vorbea despre Pyrot: „Nu-l cunoaștem pe omul acesta." Dar se gândeau să-l scape. Păstrau prudența la care-i obliga averea lor și doreau să-i vadă pe alții mai puțin sfioși. Dorința lor avea să se împlinească.

Capitolul IV

COLOMBAN

La câteva săptămâni după condamnarea celor şapte sute de Pyroţi, un omuleţ miop, încruntat, cu părul vâlvoi, ieşi într-o dimineaţă din casă, cu o oală de pap, cu o scară şi cu un teanc de foi, şi porni pe străzi, lipind pe ziduri afişe pe care scria cu litere mari: „Pyrot e nevinovat. Vinovat e Maubec." Nu era de meseria lui lipitor de afişe. Se numea Colomban. Autor a o sută şaizeci de volume de sociologie pinguină, Colomban trecea drept unul dintre cei mai harnici şi mai preţuiţi scriitori din Alca. După o matură chibzuinţă, încredinţându-se de nevinovăţia lui Pyrot, o dădea în vileag în modul care i se părea lui cel mai potrivit. Pusese fără piedici câteva afişe pe străzile nu prea umblate. Dar, ajungând în cartierele cu populaţie deasă, de câte ori se urca pe scară, curioşii îmbulziţi sub el, muţi de surpriză şi de indignare, îi aruncau priviri ameninţătoare, pe care el le suporta cu calmul pe care îl dau curajul şi miopia. În timp ce în urma lui portarii şi negustorii îi rupeau afişele, el îşi vedea de drum, târând după el tot calabalâcul, urmat de o droaie de puştani, care, cu coşul sub braţ şi cu ghiozdanul în spate, n-aveau niciun zor să ajungă la şcoală. Şi el îşi lipea mai departe afişele, cu siguranţă. Indignărilor mute li se adăugau acum protestele şi murmurele.

Dar Colomban nu catadicsea nici să vadă, nici să audă nimic. Când, la capătul străzii Sfânta Orberoza, tocmai lipea unul dintre acele pătrate de hârtie pe care era tipărit: „Pyrot e nevinovat. Vinovat e Maubec", mulțimea, întărâtată, dădea semnele celei mai violente mânii. „Trădătorule, tâlharule, ticălosule, netrebnicule!", i-au strigat unii. O gospodină, deschizându-şi fereastra, i-a răsturnat în cap o ladă cu gunoi, un birjar i-a azvârlit pălăria cu biciuşca tocmai de cealaltă parte a străzii, în uralele mulțimii răzbunate, un băiat de la o măcelărie l-a doborât din vârful scării în canal, cu papul, cu bidineaua şi cu afişele lui cu tot, şi pinguinii, mândri, au simțit atunci măreția patriei. Colomban s-a ridicat, năclăit de murdării, betegit la cot şi la picior, dar liniştit şi hotărât şi a bombănit, înălțând din umeri:

– Vite încălțate!

Apoi se aşează în canal în patru labe, să-şi caute ochelarii pe care-i pierduse în cădere. Lumea văzu atunci că hainele îi erau spintecate de la guler până la pulpane şi pantalonii ferfeniță. Mânia mulțimii spori şi mai mult.

De cealaltă parte a străzii, se întindea marea băcănie „Sfânta Orberoza". Câțiva patrioți luară din vitrină tot ce găsiră la îndemână şi azvârliră în Colomban: portocale, lămâi, borcane cu dulceață, tablete de ciocolată, sticle de lichior, cutii de sardele, pateuri de ficat de gâscă, şunci, păsări, bidoane de ulei şi saci de fasole. Acoperit de resturi de mâncare, lovit şi sfârşit, şchiop şi orb, o rupse la fugă, urmărit de băieții de prăvălie, de ucenicii de la brutării, de hoinari, de burghezi şi tot felul de haimanale, al căror număr creştea din clipă în clipă şi care urlau: „În apă cu el! Moarte trădătorului!" Acest şuvoi de omenire necioplită se năpusti pe bulevarde şi se revărsă pe strada Sfântul Maël. Poliția îşi făcea datoria. Din toate străzile alăturate veneau agenți de poliție care, cu mâna stângă pe teaca sabiei, ajungeau în pas alergător în fruntea coloanei de

urmăritori. Erau gata să-l apuce cu mâinile lor enorme, când Colomban scăpă deodată căzând, printr-o gură deschisă, în fundul unui canal.

Colomban îşi petrecu noaptea în canal, aşezat în beznă, pe malul apelor năclăite, printre şobolanii umezi şi ghiftuiţi. Se gândea la misiunea lui. Inima, care parcă-i crescuse în piept, i se umplea de curaj şi de milă. Şi când zorii zilei strecurară o rază palidă pe marginea răsuflătorii, se ridică şi spuse, vorbindu-şi singur:

– Prevăd că lupta va fi crâncenă.

Întocmi pe loc un memoriu, în care arăta limpede că Pyrot nu putuse să-i fure Ministerului de Război optzeci de mii de căpiţe de fân, care nu intraseră niciodată în posesiunea lui, întrucât Maubec nu le predase, măcar că încasase preţul. Colomban răspândi manifestul pe străzile Alcei. Oamenii refuzau să-l citească şi-l rupeau cu mânie. Negustorii le arătau pumnul distribuitorilor, care o luau iute din loc, urmăriţi cu măturoiul de gospodinele apucate de furii. Minţile se înfierbântară şi fierberea ţinu toată ziua. Seara, cete de oameni fioroşi, îmbrăcaţi în zdrenţe, cutreierau străzile urlând: „Moarte lui Colomban!" Patrioţii smulgeau din braţele vânzătorilor de ziare maldăre întregi de manifeste, pe care le ardeau în pieţele publice şi încingeau hore nebune în jurul acestor focuri, cu prostituate sumese până-n brâu.

Cei mai înflăcăraţi se duseră să spargă geamurile casei în care trăia Colomban din munca lui de mai bine de patruzeci de ani, în tihna unei linişti adânci.

Parlamentul se tulbură şi întrebă guvernul ce măsuri înţelegea să ia pentru stârpirea odioaselor atentate săvârşite de Colomban împotriva cinstei armatei naţionale şi a securităţii Pinguiniei. Robin Mielleux înfieră cutezanţa pângăritoare a lui Colomban şi anunţă, în aplauzele

legiuitorilor, că omul acesta va fi târât în fața tribunalului, ca să dea seamă de ticălosul lui pamflet.

Ministrul de război, chemat la tribună, își făcu apariția, schimbat la față. Nu mai avea, ca altădată, mutra unei gâște sacre a citadelelor Pinguiniei. Acum, zbârlit, cu gâtul întins, cu gura țuguiată ca un cioc hrăpăreț, părea vulturul simbolic încleștat de ficatul dușmanilor patriei.

În tăcerea augustă a adunării, ministrul rosti doar aceste cuvinte:

– Vă jur că Pyrot este un ticălos!

Această declarație a lui Greatauk, răspândită în toată Pinguinia, avu darul să ușureze conștiința publică.

Capitolul V

CUCERNICII PĂRINȚI AGARIC ȘI CORNEMUSE

Nedumerit și resemnat, Colomban îndura povara ocării obștești. Nu era zi în care să plece de acasă, fără să fie bătut cu pietre. De aceea, nici nu pleca. Cu o măreață încăpățânare, scria în biroul lui noi memorii pentru apărarea nevinovatului întemnițat. În timpul acesta, printre puținii cititori pe care-i găsi, unii, vreo doisprezece, fură izbiți de argumentele lui și începură să se îndoiască de vinovăția lui Pyrot. Se destăinuiră prietenilor, se străduiră să răspândească în juru-le lumina care își făcea drum în mintea lor. Unul dintre ei era un prieten al lui Robin Mielleux, căruia îi mărturisi nedumeririle lui. Din momentul acela, Robin Mielleux refuză să-l mai primească. Un altul îi ceru, într-o scrisoare deschisă, explicații ministrului de război. Un al treilea publică un pamflet violent. Este vorba de Kerdanic, cel mai temut dintre polemiști. Publicul rămase năuc. Se spunea că apărătorii trădătorului erau întreținuți cu bani de la evreii bogați. Acești apărători fură înfierați cu numele de pyrotini și patrioții jurară că-i vor extermina. Pe tot cuprinsul republicii, nu existau decât o mie sau o mie două sute de pyrotini. Dar tuturor li se năzăreau numai pyrotini peste tot. Se temeau că dau peste ei la plimbare, la întruniri, în adunări, în saloanele mondene, la masa familială, în patul

conjugal. Jumătate din populație ajunsese suspectă în ochii celeilalte jumătăți. Vrajba aprinse întregul oraș.

Părintele Agaric, care conducea o școală de tineri nobili, urmărea evenimentele cu o atenție plină de îngrijorare. Nenorocirile bisericii pinguine nu-l doborâseră. El îi rămăsese credincios prințului Crucho și tot mai păstra nădejdea readucerii moștenitorului Draconizilor pe tronul Pinguiniei. Socotea că evenimentele care se desfășurau sau se pregăteau în țară, starea de spirit – deopotrivă efect și cauză a lor – și tulburările – urmarea lor firească –, îndreptate, conduse, îndrumate sau abătute din cale de înțelepciunea adâncă a unui călugăr, ar putea să zguduie republica și să câștige bunăvoința pinguinilor pentru înscăunarea prințului Crucho, a cărui evlavie făgăduia credincioșilor tot felul de mângâieri. Purtând pe cap uriașa lui pălărie neagră, cu margini aidoma aripilor Nopții, o apucă prin pădurea Conils, către uzina în care venerabilul său prieten, părintele Cornemuse, extrăgea licoarea întremătoare a Sfintei Orberoza. Întreprinderea preabunului călugăr, atât de crud lovită pe vremea emiralului Chatillon, se ridica iar din ruine. Trenurile de marfă străbăteau din nou pădurile, iar în hangare se puteau vedea, îmbrăcați în șorțuri albastre, sute de orfani care înfășurau sticlele și ferecau lăzile.

Agaric îl găsi pe venerabilul Cornemuse în fața cuptoarelor, în mijlocul retortelor. Privirile furișate ale bătrânului își regăsiseră strălucirea rubinie și luciul craniului său te ducea iarăși cu gândul la ceva gingaș și prețios.

Agaric îl felicită mai întâi pe cuviosul distilator pentru activitatea care se înfiripa iar în laboratoarele și atelierele sale.

– Treburile merg iarăși strună, slavă Domnului!, răspunse bătrânul din Conils. Vai, cât decăzuseră, frate Agaric! Ai apucat să vezi și dumneata paragina întreprinderii, ce să-ți mai spun eu!

Agaric întoarse capul.

– Licoarea Sfintei Orberoza – urmă Cornemuse – triumfă iar. Cu toate acestea, întreprinderea mea rămâne tot nesigură şi la cheremul împrejurărilor. Legile care au ruinat-o şi au pustiit-o n-au fost abrogate: sunt suspendate numai...

Şi călugărul din Conils îşi înalţă spre cer ochii lui de rubin.

Agaric îi puse mâna pe umăr:

– Vai, frate Cornemuse, ce privelişte ne înfăţişează biata noastră Pinguinie! Pretutindeni, aere de nesupunere, de neatârnare, de libertate! Vedem cum se ridică îngâmfaţii, fudulii, oamenii răzvrătirii. După ce au înfruntat legile dumnezeieşti, iată-i că se ridică şi împotriva legiuirilor omeneşti, într-atât e de adevărat că, pentru a fi un bun cetăţean, trebuie să fii bun creştin. Colomban face pe împielitatul. Numeroşi nelegiuiţi urmează blestemata lui pildă. În turbarea lor, vor să rupă toate pripoanele, să zdrobească toate jugurile, să se scuture de legăturile cele mai sfinte, să scape de constrângerile cele mai folositoare. Îşi lovesc patria, pentru ca ea să li se supună. Dar se vor prăbuşi sub ura, sub revolta, sub furia, sub blestemele şi scârba obştească. Iată prăpastia în care au ajuns din pricina ateismului, a liberei cugetări, a liberei cercetări şi a pretenţiei monstruoase de a judeca după capul lor, îngâmfându-se cu o părere proprie.

– Fără îndoială, fără îndoială, răspunse părintele Cornemuse, clătinând din cap. Dar eu îţi mărturisesc că grija distilării ierburilor tămăduitoare m-a abătut de la urmărirea treburilor publice. Ştiu doar că se vorbeşte mult despre un oarecare Pyrot. Unii susţin că e vinovat, alţii afirmă că e nevinovat şi nu cunosc motivele care-i împing şi pe unii şi pe alţii să se amestece într-o afacere care nu-i priveşte.

Cuviosul Agaric întrebă cu aprindere:

– Dumneata te îndoieşti de crima lui Pyrot?

– Nu pot sta la îndoială, preascumpe Agaric, răspunse călugărul din Conils. Ar fi potrivnic legilor ţării mele, pe care trebuie să le respectăm, atâta vreme cât nu sunt potrivnice celor divine. Pyrot e vinovat, pentru că e condamnat. A spune mai mult pentru sau contra vinovăţiei lui ar însemna să substitui autoritatea mea celei judecătoreşti, şi departe de mine gândul ăsta. De altfel, e de prisos, întrucât Pyrot e condamnat. Dacă nu e condamnat pentru că e vinovat, e vinovat pentru că e condamnat. Şi-i totuna. Cred în vinovăţia lui cum trebuie să creadă orice bun cetăţean şi am să cred, atâta vreme cât justiţia îmi va porunci să cred, căci nu oricine are căderea să hotărască asupra nevinovăţiei unui condamnat, ci numai judecătorii. Justiţia omenească este totdeauna vrednică de respect, căci chiar erorile pe care le face sunt legate de natura ei mărginită şi supusă greşelii. Greşelile acestea se pot îndrepta. Dacă judecătorii nu le îndreaptă pe pământ, le va îndrepta Dumnezeu în Ceruri. De altfel, am o mare încredere în generalul Greatauk, care mi se pare, deşi n-are aerul, mai deştept decât toţi cei care-l atacă.

– Preaiubite Cornemuse – spuse cucernicul Agaric –, afacerea Pyrot, ajunsă până unde vom şti noi s-o ducem, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu paralele trebuitoare, va izvodi multe lucruri bune. Ea va da în vileag metehnele republicii anticreştine şi-i va îndemna pe pinguini să restaureze tronul Draconizilor şi prerogativele Bisericii. Dar, pentru asta, va trebui ca poporul să-şi vadă leviţii în rândul întâi al apărătorilor săi. Trebuie să pornim împotriva duşmanilor armatei şi a celor care ponegresc eroii şi toată lumea ne va urma!

– Toată lumea ar fi prea mult, murmură călugărul din Conils, dând din cap. Văd că pinguinii au chef de harţă.

Dacă ne vom amesteca în cearta lor, se vor împăca pe spinarea noastră şi tot noi vom plăti cheltuielile războiului. Iată pentru ce, preascumpe Agaric, dacă vrei să asculţi povaţa mea, e bine să nu amesteci Biserica în tărăşenia asta.

– Ştii cât sunt de energic; vei vedea că sunt şi chibzuit. Nu voi compromite nimic... Preaiubite Cornemuse, nu vreau să iau de la dumneata decât banii de care avem nevoie să intrăm în luptă!

Multă vreme, Cornemuse refuză să suporte cheltuielile unei acţiuni pe care o socotea sortită înfrângerii. Agaric fu, rând pe rând, patetic şi ameninţător. În sfârşit, cedând rugăminţilor şi ameninţărilor, Cornemuse, târându-şi paşii, cu capul plecat, ajunse în chilia lui severă, în care totul dovedea o sărăcie evanghelică. În peretele spoit cu var, sub o ramură de merişor sfinţit, era fixată o casă de fier. O deschise oftând şi scoase un mic teanc de hârtii. Cu braţul abia întins şi cu mâna şovăitoare, le dădu cucernicului Agaric.

– Fii sigur, preaiubite Cornemuse –, spuse cucernicul Agaric, vârând hârtiile în buzunarul hainei vătuite – că afacerea Pyrot ne-a fost trimisă de Dumnezeu pentru gloria şi proslăvirea Bisericii Pinguiniei.

– Numai de-ai izbuti!, oftă călugărul din Conils.

Şi, când rămase singur în laborator, îşi învălui cuptoarele şi vasele cu privirile ochilor lui fermecători, plini de o tristeţe negrăită.

Capitolul VI

CEI ŞAPTE SUTE DE PYROŢI

Cei şapte sute de Pyroţi stârneau în sufletul publicului o aversiune crescândă. Zilnic erau snopiţi în bătaie câte doi-trei Pyroţi pe străzile Alcei. Unul dintre ei fu bătut la spate în văzul lumii. Un altul, azvârlit în râu; al treilea fu uns cu catran, tăvălit prin pene şi plimbat pe bulevarde, prin mulţimea care se strâmba de râs. Al patrulea s-a ales cu nasul tăiat de un căpitan de cavalerie. Pyroţii nu mai îndrăzneau să se arate la club, la tenis, la curse. La Bursă se duceau pe furiş. În aceste împrejurări, prinţul de Boscenos găsi cu cale să le înfrâneze cât mai grabnic îndrăzneala şi să pună capăt neobrăzării lor. Întâlnindu-se în acest scop cu contele Cléna, cu domnul de La Trumelle, cu vicontele Olive şi cu domnul Bigourd, întemeie cu ei marea asociaţie a antipyroţilor, la care aderară sute de mii de cetăţeni, ostaşii pe companii, regimente, brigăzi, divizii şi pe corpuri de armată, oraşele, judeţele şi provinciile.

Cam în vremea aceasta, ministrul de război, ducându-se la şeful statului său major, văzu cu surprindere că marea încăpere în care lucra generalul Panther, odinioară cu pereţii goi, avea acum pe fiecare zid, de la podea până la tavan, în rafturi adânci, un întreit şi împătrit rând de dosare de toate formatele şi culorile, monstruoase arhive

născute peste noapte, ajunse în câteva zile la proporțiile unor arhive seculare.

– Ce-i asta?, întrebă ministrul mirat.

– Dovezi împotriva lui Pyrot, răspunse cu o patriotică mulțumire generalul Panther. Nu aveam, când l-am condamnat. Dar, de atunci, am strâns cu vârf și îndesat.

Ușa era deschisă. Greatauk văzu cum suia pe scară un lung șir de hamali, care veneau să-și descarce în sală legăturile grele de hârțoage, și zări ascensorul care urca încetinit, gemând sub greutatea dosarelor.

– Dar astea ce-or mai fi?, întrebă dânsul.

– Ne sosesc noi dovezi contra lui Pyrot, spuse Panther. Am cerut din toate circumscripțiile Pinguiniei, de la toate statele-majore și de la toate Curțile din Europa. Am comandat dovezi în toate orașele din America și din Australia și toate agențiile de comerț din Africa. Aștept baloturile din Bremen și un transport din Melbourne.

Și Panther întoarse spre ministru o privire liniștită și radioasă de erou. În vremea aceasta, Greatauk, cu monoclul în ochi, privea uriașul vraf de hârtii mai mult îngrijorat decât mulțumit.

– E foarte bine – spuse el –, e foarte bine! Dar mă tem să nu-i răpim afacerii lui Pyrot frumoasa ei simplitate. Era clară. Asemenea cleștarului, valoarea ei stătea în limpezime. Zadarnic ai fi căutat cu lupa o prihană, o crăpătură, o pată ori cel mai neînsemnat cusur. La ieșirea din mâinile mele, era limpede ca lumina zilei; era ziua însăși. Eu îți dau o perlă și dumneata faci din ea un munte. Ca să-ți spun tot ce gândesc, mă tem că, vrând să lucrezi prea bine, ai făcut mai rău! Dovezi! Fără îndoială, e bine să ai dovezi, dar poate că e mai bine să nu ai. Ți-am mai spus, Panther, numai o dovadă rămâne de neînlăturat: mărturisirile vinovatului. (Sau ale nevinovatului, n-are a face!) Așa cum o ticluisem eu, afacerea Pyrot nu dădea

prilej de critică. Nu avea niciun punct şubred. Sfrunta orice atac! Era invulnerabilă, deoarece era invizibilă. Acum, prezintă atâtea prilejuri de discuţie! Panther, te sfătuiesc să te serveşti cu cumpătare de dosarele dumitale. Ţi-aş rămâne mai ales îndatorat dacă ai fi mai reţinut în comunicările pe care le faci ziariştilor. Dumneata vorbeşti bine, dar vorbeşti prea mult. Ia spune-mi, Panther, printre documentele acestea există şi unele false?

Panther zâmbi:

– Sunt unele ticluite.

– Chiar asta voiam să spun. Sunt şi unele ticluite. Cu atât mai bine. Sunt cele mai bune. Ca dovezi, actele false valorează, în general, mai mult decât cele autentice, mai întâi pentru că au fost făcute anume pentru nevoile cauzei, la comandă şi pe măsură, şi pentru că sunt, în sfârşit, exacte şi juste. Sunt preferate celorlalte şi pentru că ne duc cu mintea într-o lume ideală, abătându-ne de la realitatea care, pe lumea aceasta, nu e niciodată pură... Totuşi, aş prefera, poate, Panther, să n-avem deloc dovezi.

Primul act al asociaţiei antipyroţilor fu o invitaţie adresată guvernului pentru aducerea imediată în faţa unei Înalte Curţi, ca vinovaţi de înaltă trădare, a celor şapte sute de Pyroţi şi a complicilor lor. Prinţul de Boscenos, în calitate de purtător de cuvânt al asociaţiei, se înfăţişă înaintea consiliului de miniştri întrunit ca să-l primească şi-şi exprimă dorinţa ca vigilenţa şi dârzenia guvernului să fie la înălţimea împrejurărilor. Strânse mâna fiecărui ministru în parte şi, trecând pe lângă generalul Greatauk, îi şopti la ureche:

– Nu da înapoi, netrebnicule, sau public dosarul Maloury!

După câteva zile, Camera şi Senatul au votat în unanimitate un proiect de lege al guvernului prin care asociaţia

antipyroților a fost recunoscută ca societate de folos obștesc.

Asociația a trimis pe dată în Marsuinia, la castelul din Chitterlings, unde Crucho își mânca pâinea amară a exilului, o delegație însărcinată să asigure prințul de dragostea și devotamentul antipyroților.

Între timp, pyrotinii sporeau și ei la număr: ajunseseră acum zece mii. Pe bulevarde aveau cafenelele lor preferate. Patrioții le aveau și ei pe ale lor, mai mari și mai luxoase. În fiecare seară, zburau de la o terasă la alta halbele, farfurioarele, chibritelnițele, clondirele, scaunele și mesele. Oglinzile erau făcute țăndări. Pe întuneric, nu se mai știa de unde porneau loviturile și nepotrivirea numerică nu mai avea nicio însemnătate! Brigăzile negre puneau capăt luptei, călcându-i în picioare pe încăierați, fără deosebire, sub bocancii lor cu ținte ascuțite.

Într-una din acele nopți de vitejie, când prințul de Boscenos ieșea însoțit de câțiva patrioți dintr-o cârciumă la modă, domnul de La Trumelle, arătându-i un omuleț cu barbă și cu ochelari, fără pălărie pe cap, cu o singură mânecă la haină și care se târa cu greu pe trotuarul presărat cu sfărâmături, zise:

– Uite-l pe Colomban!

Prințul era puternic, dar blând. Era plin de mansuetudine. Dar, la auzul numelui de Colomban, văzu roșu. Se năpusti asupra omulețului cu ochelari și cu un pumn în nas îl doborî la pământ.

Domnul de La Trumelle își dădu seama atunci, că, înșelat de o asemănare nemeritată, îl luase drept Colomban pe domnul Bazile, un fost notar, secretarul asociației antipyroților, patriot înflăcărat și mărinimos. Prințul de Boscenos era unul dintre acele suflete antice care nu se pleacă niciodată. Totuși, știa să-și recunoască greșelile.

– Domnule Bazile – spuse dânsul, scoțându-și și pălăria –, dacă v-am atins obrazul, mă veți scuza și mă veți înțelege,

mă veți aproba, ba chiar mă veți congratula și mă veți felicita, când veți cunoaște cauza acestui act. Vă luasem drept Colomban!

Domnul Bazile, apăsându-și cu batista nările din care gâlgâia sângele și ridicându-și cotul strălucitor din mâneca sfâșiată, răspunse sec:

– Nu, domnule, nu te felicit, nu te congratulez, nici nu te aprob, căci fapta dumitale e cel puțin de prisos; este, aș putea spune, supranumerară. Astă-seară, am mai fost luat și de alții, în trei rânduri, drept Colomban și găsesc că am fost îndeajuns tratat cum ar merita el. Patrioții i-au rupt coastele și i-au stâlcit șalele pe spinarea mea și socoteam, domnule, că mi-era de ajuns.

Abia terminase de vorbit, când se ivi o ceată de pyrotini. Induși în eroare și ei de asemănarea înșelătoare, crezură că patrioții îl snopeau pe Colomban. Îi loviră cu bâtele lor cu măciucă de plumb și cu vâna de bou pe prințul de Boscenos și pe însoțitorii lui, pe care-i lăsară țepeni în piață, și, înhățându-l pe notarul Bazile, îl duseră în triumf, de-a lungul bulevardelor, în ciuda protestelor lui pline de indignare, în strigăte de: „Trăiască Colomban! Trăiască Pyrot!", până ce brigada neagră, pornită pe urmele lor, îi asaltă, îi doborî la pământ, îi târî în chip nedemn la post, unde notarul Bazile fu frământat, sub numele de Colomban, de tălpile groase, cu nenumărate cuie, ale agenților ordinii publice.

Capitolul VII

BIDAULT-COQUILLE ŞI MANIFLORA. SOCIALIŞTII

Dar, în timp ce un val de mânie şi de ură bântuia Alca, Eugen Bidault-Coquille, cel mai sărac şi cel mai fericit dintre astronomi, instalat într-un vechi foişor de foc din vremea Draconizilor, iscodea cerul printr-o lunetă proastă şi înregistra fotografic, pe plăci avariate, dârele stelelor căzătoare. Geniul lui corecta erorile instrumentelor şi dragostea lui pentru ştiinţă biruia dezmăţul aparatelor. Cu o nestinsă înflăcărare, urmărea aeroliţii, meteoriţii şi bolizii, toate sfărâmăturile aprinse, toate pulberile în vâlvătăi care străbat atmosfera terestră cu o viteză uluitoare, răsplătit fiind pentru vegherile lui studioase cu nepăsarea publicului, cu nerecunoştinţa statului şi cu duşmănia societăţilor savante. Pierdut în spaţiile cereşti, habar n-avea de întâmplările ivite la suprafaţa pământului. Nu citea niciodată ziarele şi, cum umbla prin oraş cu mintea preocupată de asteroizii din noiembrie, se pomenise în nenumărate rânduri în bazinul vreunei grădini publice sau sub roţile vreunui autobuz.

Foarte înalt la trup şi la gândire, se respecta pe sine şi pe alţii, respect arătat printr-o politeţe rece, printr-o redingotă neagră foarte strâmbă şi printr-un joben înalt, sub care părea mai descărnat şi mai eteric. Masa o lua într-un

mic restaurant părăsit de clienții mai puțin spiritualişti decât dânsul, unde, în vestiarul pustiu, singură geanta lui se odihnea, legată cu o nuieluşă de merişor. În birtul acesta îi căzu într-o seară sub ochi memoriul lui Colomban pentru apărarea lui Pyrot. Îl citi spărgând alune şi, deodată înflăcărat de uimire, de admirație, de groază şi de milă, uită căderile de meteori şi ploile de stele şi nu-l mai văzu decât pe vinovatul acela bătut de vânturi în colivia lui pe care străjuiau corbii.

Imaginea aceasta nu-i mai ieşea din minte. De o săptămână era urmărit de imaginea osânditului nevinovat, când, la ieşirea din birtul lui, văzu o droaie de cetățeni intrând într-o cârciumă în care se ținea o întrunire publică. Intră şi el. La întrunire, se discuta în contradictoriu. Urlau, se ocărau şi se ciomăgeau unii pe alții în sala aceea plină de fum. Pyrotinii şi antipyroții luau cuvântul, rând pe rând aclamați şi huiduiți. Un entuziasm neguros şi confuz înflăcăra asistența. Cu îndrăzneala oamenilor sfioşi şi singuratici, Bidault-Coquille sări pe estradă şi vorbi trei sferturi de oră. Vorbi repede, fără ordine, dar năvalnic şi cu toată convingerea unui matematician mistic. Fu aclamat. Când coborî de pe estradă, o femeie voinică, fără vârstă, îmbrăcată în roşu de sus până jos, purtând la imensa ei pălărie pene eroice, se năpusti asupra lui înflăcărată şi solemnă, îl sărută şi-i zise:

– Ce frumos eşti!

În simplitatea lui, el se gândi că trebuie să fie un pic de adevăr în spusele femeii.

Nu mai trăia – îi declară dânsa – decât pentru apărarea lui Pyrot şi pentru slăvirea lui Colomban. Lui Bidault-Coquille i se păru sublimă şi o socoti şi el frumoasă. Era Maniflora, o bătrână cocotă săracă, uitată, scoasă din circulație şi unsă deodată mare cetățeană.

Din clipa aceea nu-l mai părăsi. Trăiră împreună ceasuri fără seamăn, prin cafenele proaste, prin camere mobilate, prin birouri de redacție, prin săli de întrunire și de conferințe. Cum el era un idealist, stăruia s-o creadă încântătoare, cu toate că-i dăduse din plin prilejul să vadă că nu-i mai rămâneau farmece de niciun fel, în niciun loc. Din frumusețea ei apusă păstra numai siguranța că place, și cerea dovezi de dragoste cu o semeață încredere în sine. Totuși, trebuie să recunoaștem că afacerea Pyrot, rodnică în minunății, o îmbrăca pe Maniflora într-un fel de măreție civică și o preschimba la întrunirile populare într-un august simbol al dreptății și adevărului.

Bidault-Coquille și Maniflora nu trezeau nici cea mai ușoară ironie ori veselie în rândurile antipyroților, ai apărătorilor lui Greatauk și ai prietenilor spadei. Zeii, în asprimea lor, nu le dăduseră oamenilor acestora darul prețios al surâsului. Ei îi învinovățeau cu gravitate pe curtezană și pe astronom de spionaj, de trădare, de uneltire contra patriei. Bidault-Coquille și Maniflora creșteau văzând cu ochii sub insulte, ocări și calomnii.

De multe luni de zile, Pinguinia era împărțită în două tabere și, lucru care poate părea ciudat la prima vedere, socialiștii nu intraseră încă în joc de nicio parte. Grupările lor cuprindeau aproape toți muncitorii manuali ai țării, forță împrăștiată, nelămurită, ruptă, zdrobită, dar grozavă. Afacerea Pyrot îi puse pe principalii conducători ai grupărilor într-o ciudată încurcătură: nu le venea să treacă nici de partea capitaliștilor, nici de partea militarilor. Îi priveau și pe evreii mari și pe cei mici ca pe niște adversari neîmpăcați. Principiile lor nu erau în joc, interesele lor nu erau implicate în această afacere. Totuși, cei mai mulți își dădeau seama cât era de greu să rămâi străin de luptele în care se aruncase întreaga Pinguinie.

Cei mai de seamă dintre ei se întruniră la sediul federației, în strada Coada Diavolului colț cu Sfântul Maël, ca să vadă ce comportare s-ar cădea să aibă în împrejurările de față și în cele ce vor mai urma.

Tovarășul Phoenix luă cel dintâi cuvântul:

– S-a săvârșit o crimă – spuse el –, cea mai odioasă și cea mai lașă dintre crime, o crimă judiciară. Niște judecători militari, constrânși sau înșelați de șefii lor ierarhici, au osândit un nevinovat la o pedeapsă infamă și crudă. Să nu spuneți că victima nu e cineva dintre ai noștri, că face parte dintr-o tagmă care a fost și care ne va fi veșnic dușmană. Partidul nostru este partidul dreptății sociale. De aceea, nu poate exista o nedreptate care să-l lase nepăsător.

Ce rușine ar fi pentru noi dacă am lăsa un radical, anume Kerdanic, un burghez de felul lui Colomban și câțiva republicani moderați să dea singuri în vileag crimele militarilor! Dacă victima nu e dintre ai noștri, călăii ei sunt călăii fraților noștri și Greatauk, înainte de a lovi un militar, a dat poruncă să fie împușcați tovarășii noștri, greviștii.

Tovarăși, printr-o mare sforțare intelectuală, morală și materială, voi îl veți smulge pe Pyrot din chinurile lui și, săvârșind această faptă mărinimoasă, nu vă veți abate de la sarcina eliberatoare și revoluționară pe care ați luat-o asupra voastră, căci Pyrot a ajuns simbolul celui asuprit și toate nedreptățile sociale se leagă între ele. Nimicind una, le clatini pe toate celelalte.

După ce termină Phoenix, vorbi tovarășul Sapor, precum urmează:

– Sunteți povățuiți să vă părăsiți rostul vostru ca să faceți o treabă care nu vă privește. De ce să vă azvârliți într-o încăierare în care, de orice parte ați trece, nu veți găsi decât dușmanii firești, neîmpăcați, dintotdeauna? Capitaliștii vi se par mai puțin odioși decât militarii? Ce casă de bani

o să salvați? Sfârleaza Băncii sau Fofeaza Războinării? Ce neroadă și criminală mărinimie v-ar putea face să alergați în ajutorul celor șapte sute de Pyroți, pe care îi veți găsi pururi împotriva voastră în lupta socială?

Vi se propune să interveniți în vrajba dușmanilor voștri și să restabiliți ordinea tulburată de nelegiuirile lor. Mărinimia împinsă atât de departe nu se mai cheamă mărinimie.

Tovarăși, există un grad în care ticăloșia ajunge mortală pentru o societate. Burghezia pinguină se sufocă în ticăloșia ei și vi se cere vouă s-o salvați, primenind văzduhul în jurul ei. Asta e curată bătaie de joc.

S-o lăsăm să crape și să-i privim cu scârbă și cu bucurie ultimele zvârcoliri, părându-ne doar rău că ea a stricat atât de adânc pământul pe care a clădit, încât noi nu vom mai găsi decât o mocirlă otrăvită pentru așezarea temeliilor unei societăți noi.

Când Sapor își încheie discursul, tovarășul Lapersonne rosti și el aceste cuvinte:

– Phoenix ne cheamă în ajutorul lui Pyrot pentru motivul că Pyrot e nevinovat. Mi se pare că asta e o judecată tare șubredă. Dacă Pyrot e nevinovat, s-a purtat ca un bun militar și totdeauna și-a făcut în mod conștiincios meseria, care constă, mai ales, în a trage în popor. Nu e un motiv ca poporul să-i ia apărarea, înfruntând toate pericolele. Când mi se va dovedi că Pyrot este vinovat și că a furat fânul armatei, voi trece de partea lui.

Luă apoi cuvântul tovarășul Larrivée:

– Eu nu sunt de părerea prietenului meu Phoenix și nu sunt nici de părerea prietenului meu Sapor. Nu cred că partidul trebuie să îmbrățișeze o cauză de îndată ce ni se spune că e o cauză dreaptă. Mă tem să nu fie la mijloc un supărător abuz de cuvinte și un primejdios echivoc. Căci dreptatea socială nu e totuna cu dreptatea revoluționară. Amândouă se găsesc într-un antagonism neîncetat.

Slujind-o pe una, înseamnă că lupți împotriva celeilalte. În ceea ce mă privește, eu am ales: sunt pentru dreptatea revoluționară, împotriva dreptății sociale. Și, totuși, în cazul de față, dezaprob abținerea. Când soarta prielnică ne aduce un asemenea prilej, zic eu, ar trebui să fim niște nătângi ca să nu tragem folos.

Cum? Ni s-a oferit prilejul să-i dăm militarismului lovituri năprasnice, poate chiar mortale. Și voi vreți să stăm cu brațele încrucișate? Vă pun în vedere, tovarăși, că nu sunt fachir și n-am să fac niciodată parte din partidul fachirilor. Dacă se află aici fachiri, să nu se bizuie pe mine că am să le țin de urât. Contemplarea buricului e o politică fără rezultate, pe care eu n-am s-o fac niciodată.

Un partid ca al nostru trebuie să se afirme neîncetat, dovedindu-și existența printr-o acțiune continuă. Vom interveni și noi în afacerea Pyrot, dar vom interveni în mod revoluționar. Vom desfășura o acțiune violentă. Voi credeți, așadar, că violența e un procedeu învechit, o născocire depășită, pe care trebuie s-o dăm la vechituri, alături de poștalioane, de tiparnițele de mână și de telegraful aerian? Greșiți! Și astăzi, ca și ieri, nu poți obține nimic decât prin violență. Violența e o unealtă eficace. Trebuie să știi numai cum să te slujești de ea. În ce va consta acțiunea noastră? Am să vă spun îndată. Va consta în asmuțirea claselor conducătoare unele împotriva celorlalte. Vom căuta să încăierăm armata cu finanțele, guvernul cu magistratura, nobilimea și clerul cu evreii și să-i împingem, dacă se va putea, să se nimicească unii pe alții. Va trebui să întreținem fierberea aceasta, care slăbește guvernul cum îi istovește febra pe bolnavi.

Afacerea Pyrot, de-om ști să ne folosim puțintel de ea, va grăbi cu zece ani creșterea partidului socialist și emanciparea proletariatului, prin dezarmare, prin greva generală și prin revoluție.

Conducătorii partidului arătându-şi astfel, fiecare, părerile lor deosebite, discuţia se prelungi cu aprindere. Vorbitorii, cum se întâmplă mai totdeauna în astfel de cazuri, repetară argumentele pe care le înfăţişaseră, exprimându-le cu mai puţină ordine şi măsură ca prima oară. S-au hărţuit multă vreme şi niciunul nu şi-a schimbat părerile, care, în ultimă analiză, se reduceau la două: părerea lui Sapor şi a lui Lapersonne, care îndemnau la abţinere, şi părerea lui Phoenix şi a lui Larrivée, care voiau să intervină. Aceste două convingeri potrivnice se contopeau în aceeaşi ură faţă de căpeteniile armatei şi de justiţia militară şi în aceeaşi credinţă în nevinovăţia lui Pyrot. Prin urmare, opinia publică nu se înşela căţuşi de puţin socotindu-i pe fruntaşii socialişti drept nişte pyrotini foarte primejdioşi.

Cât despre masele de jos, în numele cărora vorbeau ei şi pe care le reprezentau, în măsura în care graiul poate să reprezinte inexplicabilul, cât despre proletari, în sfârşit, al căror cuget e greu de cunoscut, căci nici ei nu-l cunosc, se pare că afacerea Pyrot nu-i interesa. Pentru ei, era prea literară, ticluită după gusturi prea clasice, cu un aer de mare burghezie şi de mare finanţă care nu le era deloc pe plac.

Capitolul VIII

PROCESUL COLOMBAN

Când începură dezbaterile în procesul Colomban, pyrotinii nu erau mai mulți de treizeci de mii, dar îi aflai pretutindeni, chiar și printre preoți și militari. Simpatia evreilor bogați era cea care le dăuna mai mult. Și, dimpotrivă, datorau numărului lor mic prețioase avantaje și, în primul rând, faptul că numărau printre ei mai puțini imbecili decât adversarii lor, care aveau cu duiumul. Neavând decât un număr infim de disidenți, se înțelegeau cu ușurință, acționau în armonie, nu erau ispitiți să se dezbine și să-și zădărnicească sforțările. Fiecare dintre ei simțea necesitatea acțiunilor bine făcute și se comporta cu atât mai bine, cu cât era mai expus privirilor. În sfârșit, totul le îngăduia să creadă că vor câștiga noi adepți, în vreme ce adversarii lor, care aveau din capul locului masele de partea lor, nu mai puteau decât să descrească.

Adus în fața judecătorilor, în ședință publică, Colomban își dădu seama numaidecât că judecătorii lui nu erau curioși. Cum deschidea gura, președintele îi poruncea să tacă, din motive superioare de stat. Pentru aceeași rațiune, care este rațiunea supremă, martorii pârâtului nu fură audiați. Generalul Panther, șef de stat-major, apăru la bară în mare

ținută și decorat cu toate ordinele. El făcu următoarea declarație:

– Nemernicul Colomban pretinde că n-avem dovezi contra lui Pyrot. A mințit. Avem. Păstrez în arhivele mele șapte sute treizeci și doi de metri pătrați de dosare cu dovezi, care, având fiecare câte cinci sute de kilograme, fac în total trei sute șaizeci și șase de mii de kilograme.

Acest ofițer superior făcu apoi, cu eleganță și ușurință, o expunere sumară a acestor dovezi.

– Avem de toate culorile și de toate nuanțele, spuse dânsul, în esență; avem de toate formatele: *pot*, *couronne*, *écu*, *raisin*, *colombier*, *grandaigle*[1] etc. Cel mai mic are mai puțin de un milimetru pătrat; cel mai mare are 70 de metri în lungime pe 0,90 lățime.

În fața acestei destăinuiri, auditoriul se cutremură de groază.

La rândul lui, Greatauk se prezentă și depuse și el mărturie. Mai simplu și, poate, mai măreț, era îmbrăcat într-un veston vechi cenușiu și își ținea mâinile la spate.

– Las – spuse el cu calm și cu glasul nu prea ridicat –, las domnului Colomban întreaga răspundere pentru un act care a dus țara noastră la doi pași de pierzanie. Afacerea Pyrot e secretă și trebuie să rămână secretă. Dacă ar fi dată în vileag, nenorocirile cele mai crâncene – ca războaie, prădăciuni, pustiiri, pârjoluri, măceluri și molime – s-ar abate imediat asupra Pinguiniei. M-aș socoti vinovat de înaltă trădare dacă aș rosti un cuvânt mai mult.

Câteva persoane, bine cunoscute pentru experiența lor politică, printre care și domnul Bigourd, socotiră depoziția ministrului de război mai iscusită și cu mai mare valoare decât a șefului său de stat-major.

---

[1] Formate de hârtie, de anumite dimensiuni.

Mărturia colonelului Boisjoli produse o puternică impresie:

– La o serată a Ministerului de Război – spuse ofițerul acesta –, atașatul militar al unei puteri vecine mi-a mărturisit că, vizitând grajdurile suveranului său, admirase un fân mătăsos și înmiresmat, de un verde minunat, cel mai frumos fân din câte văzuse el vreodată! De unde-l luase?, l-am întrebat eu. Nu mi-a răspuns, dar proveniența lui nu mi se părea îndoielnică. Era fânul furat de Pyrot. Verdele, finețea paiului, mireasma lui sunt calitățile fânului nostru național. Furajul puterii vecine bate în cenușiu, are firul sfărâmicios. Scârțâie sub furcă și miroase a praf. Oricine poate conchide.

Locotenent-colonelul Hastaing se urcă la bară și spuse, în mijlocul huiduielilor, că el nu-l crede vinovat pe Pyrot. Fu înhățat imediat de jandarmerie și azvârlit în fundul unei temnițe, în care, hrănit cu vipere, cu broaște și cu sticlă pisată, rămase neclintit, atât în fața făgăduințelor, cât și a amenințărilor.

Aprodul strigă:

– Contele Pierre Maubec de la Dentdulynx.

Se făcu o mare tăcere și asistența văzu înaintând spre bară un nobil chipeș, dar jerpelit. Mustățile lui amenințau cerul și ochii lui sălbatici aruncau fulgere.

Se apropie de Colomban și, aruncându-i o privire de negrăit dispreț, spuse:

– Depoziția mea? Iat-o: Rahat!

La auzul acestor cuvinte, întreaga sală izbucni în aplauze entuziaste și sări în sus, mânată de una dintre acele înflăcărări care aprind inimile și împing sufletele la fapte extraordinare. Fără să mai adauge vreun cuvânt, contele Maubec de la Dentdulynx se retrase.

Părăsind tribunalul odată cu el, întreaga asistență îl duse cu alai. Aplecată până la pământ în fața lui, prințesa de

Boscenos îi strângea cu înflăcărare coapsele. El păşea absent şi întunecat, sub ploaia de batiste şi de flori. Cum nu era chip s-o smulgă pe vicontesa Olive, încleştată de gâtul lui, calmul erou porni cu ea fluturând pe piept ca o năframă uşoară.

Când deschise iarăşi şedinţa, pe care trebuise s-o suspende, preşedintele chemă experţii.

Vermillard, vestitul expert grafolog, înfăţişă rezultatul cercetărilor lui.

– Studiind cu luare-aminte – spuse dânsul – hârtiile ridicate de la Pyrot şi îndeosebi registrele lui de cheltuieli şi caietele cu evidenţa rufăriei date la spălat, mi-am dat seama că, sub o aparenţă banală, ele alcătuiesc o criptogramă de nepătruns, a cărei cheie am găsit-o, totuşi. Ticăloşia trădătorului se poate desprinde din fiece rând. În sistemul acesta de scriere, cuvintele „trei ţapi şi douăzeci de franci pentru Adela" înseamnă „am livrat unei puteri vecine treizeci de mii de căpiţe de fân". După documentele acestea, am putut stabili până şi compoziţia fânului livrat de ofiţerul respectiv. Într-adevăr, cuvintele: cămaşă, vestă, chiloţi, batiste de buzunar, gulere, aperitiv, tutun şi ţigări de foi înseamnă: trifoi, şovar de munte, lucernă, ovăz, neghină, şovar aromitor şi timoftică de livezi. Tocmai acestea sunt plantele aromatice care alcătuiau fânul înmiresmat furnizat de contele Maubec cavaleriei pinguine. În felul acesta, Pyrot îşi consemna nelegiuirile într-un grai pe care-l socotea de nepătruns în vecii vecilor. Rămânem uluiţi de atâta viclenie, împletită cu atâta inconştienţă.

Colomban, recunoscut vinovat fără circumstanţe atenuante, fu condamnat la maximum de pedeapsă. Juraţii semnară numaidecât actele de rigoare.

În piaţa tribunalului, pe marginea fluviului ale cărui maluri văzuseră douăsprezece veacuri dintr-o istorie plină de fapte măreţe, cincizeci de mii de persoane aşteptau în

mare frământare rezultatul procesului. În mulțime forfoteau demnitarii asociației antipyroților, printre care se remarcau prințul de Boscenos, contele Cléna, vicontele Olive și domnul de La Trumelle. Tot acolo se înghesuiau cucernicul părinte Agaric și profesorii școlii Sfântului Maël, cu toți elevii lor. Călugărul Douillard și generalissimul Caragouel, îmbrățișați, alcătuiau un grup sublim. Pe Podul Vechi, se zăreau venind în fugă cumetrele din hală și de la spălătorii, cu frigări, cu lopeți și clești de foc, cu bătătoare și cu căldări de apă cu leșie. Pe trepte, în fața porților de bronz, erau adunați toți apărătorii lui Pyrot pe care-i avea Alca: profesori, publiciști, muncitori, unii conservatori, alții radicali sau revoluționari și, ușor de recunoscut după ținuta neglijentă și înfățișarea lor sălbatică, tovarășii Phoenix, Larrivée, Lapersonne, Dagobert și Varambille.

Strâns în redingota lui funebră și cu pălăria de ceremonii pe cap, Bidault-Coquille invoca matematici sentimentale în apărarea lui Colomban și a colonelului Hastaing. Pe treapta cea mai înaltă, strălucea zâmbitoare și sălbatică Maniflora, curtezană eroică, dornică să se facă vrednică și ea, ca Leena, de un monument glorios, sau ca Epicharis, de laudele istoriei.

Cei șapte sute de Pyroți, deghizați în vânzători de limonadă, în vânzători de ziare, în cerșetori care adună mucuri de țigări și-n antipyroți, dădeau și ei târcoale în jurul uriașei clădiri.

Când apăru Colomban, se stârni un strigăt atât de năprasnic, iar văzduhul și apele se cutremurară într-atât, încât păsările se prăbușiră din copaci, iar peștii ieșiră cu pântecele în sus la suprafața fluviului. Din toate părțile, se auzeau răcnete:

– În apă cu Colomban! În apă cu el!

Țâșniră și câteva strigăte:

– Dreptate și adevăr!

Se auzi şi o voce strigând din răsputeri:

– Jos armata!

Strigătul acesta fu semnalul unei încăierări îngrozitoare. Luptătorii cădeau cu miile şi trupurile lor îngrămădite alcătuiau movile urlătoare şi mişcătoare, pe care alţi luptători se încăierau. Femeile, înflăcărate, despletite, palide, cu dinţii gata să muşte şi cu unghiile gata să zgârie, se năpusteau asupra câte unui bărbat cu o frenezie care dădea chipului lor, în lumina vie a pieţei publice, o expresie îmbietoare, care nu putuse fi surprinsă până atunci decât în umbra perdelelor şi în puful pernelor. Se duceau să-l înşface pe Colomban, să-l muşte, să-l sugrume, să-l sfârtece, să-l facă fărâme şi să se lupte pentru rămăşiţele lui, când iată că Maniflora, voinică şi feciorelnică în haina ei roşie, se ridică, senină şi năprasnică, în calea acestor Furii, care se dădură îndărăt, înspăimântate. Colomban părea salvat. Partizanii lui reuşiseră să-i croiască o potecă prin Piaţa Tribunalului şi să-l urce într-o trăsură care aştepta la capătul Podului Vechi. Calul o şi pornise la trap, dar prinţul de Boscenos, contele Cléna şi domnul de La Trumelle aruncară birjarul jos de pe capră, apoi, mânând calul de-a-ndăratelea şi pornind birja cu roţile cele mari înaintea celor mici, o împinseră până la parapetul podului, de unde o prăvăliră în apă, în aplauzele mulţimii în delir. Cu un clipocit răsunător, apa ţâşni într-un snop de picături, apoi nu se mai văzu decât un mic vârtej la suprafaţa scânteietoare a fluviului.

Aproape imediat, tovarăşii Dagobert şi Varambille, ajutaţi de cei şapte sute de Pyroţi deghizaţi, îl aruncară pe prinţul de Boscenos cu capul în jos într-o albie mare de spălat rufe, în care se afundă lamentabil.

Noaptea coborî, senină, peste Piaţa Tribunalului, revărsându-şi pacea şi tăcerea peste sfărâmăturile groaznice cu care era presărată. În vremea aceasta, la vreo trei kilometri mai la vale, sub pod, Colomban şedea pe vine, ud leoarcă,

lângă o bătrână mârțoagă schilodită și filozofa despre ignoranță și nedreptatea mulțimilor.

– Chestiunea e mai anevoioasă decât mă așteptam, spuse dânsul. Prevăd noi greutăți.

Se sculă, se apropie de nefericitul dobitoc și-i spuse:

– Tu ce le făcuși, sărmane prieten? S-au purtat atât de crud cu tine din pricina mea...

Îmbrățișă nefericitul animal și-l sărută pe steluța albă de pe frunte. Apoi îl trase de frâu și, șontâc-șontâc, și el și calul o luară prin orașul adormit, până acasă, unde somnul îi făcu pe amândoi să uite de oameni.

Capitolul IX

PĂRINTELE DOUILLARD

În nețărmurita lor bunătate, din îndemnul părintelui comun al credincioșilor, episcopii, canonicii, preoții, vicarii, abații și stareții de la mănăstirile și schiturile Pinguiniei hotărâră să oficieze o slujbă solemnă în catedrala din Alca, pentru ca milostivirea dumnezeiască să se îndure și să pună capăt tulburărilor care sfâșiau unul dintre cele mai nobile ținuturi ale creștinătății și să-i ierte Pinguiniei pocăite fărădelegile ei față de Dumnezeu și de slujitorii credinței.

Ceremonia avu loc la 15 iunie. Generalissimul Caraguel se afla într-o strană rezervată, înconjurat de statul-major. Asistența era numeroasă și strălucitoare. După expresia domnului Bigourd, ea alcătuia în același timp o mulțime și o elită. În rândul întâi putea fi observat domnul de La Berhoseille, șambelan al Măriei Sale Crucho-Vodă. Lângă amvonul în care trebuia să se urce cucernicul părinte Douillard din ordinul Sfântul Francisc, stăteau în picioare, plini de reculegere, cu mâinile încrucișate pe toiege, marii demnitari ai asociației antipyroților, vicontele Olive, domnul de La Trumelle, contele Cléna, ducele d'Ampoule și prințul de Boscenos. Părintele Agaric împreună cu profesorii și cu elevii școlii Sfântului Maël stăteau în absidă.

Traversa crucii şi latura dreaptă din fund erau rezervate ofiţerilor şi soldaţilor în uniformă, ca fiind locul cel mai de cinste, întrucât în partea aceea şi-a plecat capul Domnul nostru Iisus Hristos, când a murit pe cruce.

Doamnele din aristocraţie şi, printre dânsele, contesa Cléna, vicontesa Olive, prinţesa de Boscenos, luaseră loc în tribune. În măreţul naos şi în piaţa din faţa catedralei se îmbulzeau douăzeci de mii de călugări din toate ordinele şi treizeci de mii de laici.

După slujba de pocăinţă şi de înduplecare a vrerii dumnezeieşti, cucernicul părinte Douillard se sui în amvon. La început, fusese însărcinat cucernicul părinte Agaric cu ţinerea predicii, dar, cu toate meritele lui, fiind socotit în ceea ce priveşte zelul şi doctrina mai prejos de împrejurări, i-a fost preferat părintele Douillard, elocventul capucin care de şase luni de zile cutreiera cazărmile, predicând împotriva duşmanilor lui Dumnezeu şi ai autorităţii.

Cucernicul părinte Douillard, luând ca text *Deposuit potentes de sede*[1], a arătat că atotputernicia temporală îl are pe Dumnezeu ca început şi ca sfârşit şi că se pierde şi se nimiceşte singură când se abate de la calea pe care i-a croit-o pronia cerească şi de la ţelul pe care i l-a statornicit.

Aplicând aceste sfinte canoane la cârmuirea Pinguiniei, zugrăvi un tablou înfricoşător al nenorocirilor pe care stăpânii acestor ţări nu ştiuseră nici să le preîntâmpine, nici să le împiedice.

– Fraţilor, pe primul făuritor al atâtor nenorociri şi ocări – spuse cucernicia sa – îl cunoaşteţi prea bine. E un monstru al cărui nume îi vesteşte în chip providenţial destinul, căci provine din grecescul *pyros,* care înseamnă *foc.* Înţelepciunea dumnezeiască, uneori vădită şi în filologie, ne prevenea prin etimologia aceasta că un evreu avea să aprindă pârjolul pe meleagurile care-l primiseră.

---

[1] I-a alungat pe cei puternici de pe tron (latină).

Cucernicia sa înfăţişă patria persecutată de persecutorii Bisericii şi, referindu-se la calvarul ei, strigă:

– O, durere! O, slavă! Cei care L-au răstignit pe Dumnezeul meu mă răstignesc şi pe mine!

La aceste vorbe, un lung freamăt străbătu auditoriul.

Marele orator stârni şi mai mult indignarea când pomeni despre îngâmfatul Colomban cel azvârlit în fluviu, atât de negru de nelegiuiri, încât fluviul, cu tot noianul lui de apă, n-ar fi putut să-l spele. Adună toate umilirile, toate primejdiile Pinguiniei, ca să facă din ele o vină preşedintelui republicii şi primului său ministru.

– Acest ministru – spuse cuvioşia sa –, săvârşind un act de mişelie degradantă prin faptul că nu i-a nimicit pe cei şapte sute de Pyroţi împreună cu aliaţii şi cu apărătorii lor – aşa precum Saul i-a nimicit pe filistini, în Gabaon –, s-a făcut nevrednic de a mai păstra o putere pe care i-o încredinţase Dumnezeu şi orice cetăţean poate şi trebuie, de acum încolo, să înfiereze autoritatea lui cea vrednică de dispreţ. Cerul îi va vedea cu ochi buni pe aceşti defăimători. *Deposuit potentes de sede.* Dumnezeu va detrona căpeteniile fricoase şi va pune în locul lor bărbaţi puternici, care vor veni în numele Lui. Vă previn, domnilor, vă previn, ofiţeri, subofiţeri şi ostaşi care mă ascultaţi, te previn, generalissime al armatei pinguine, că a sunat ceasul. Dacă nu vei da ascultare poruncilor lui Dumnezeu, dacă nu-i vei detrona, în numele Lui, pe cei cu nevrednicie aflaţi la putere, dacă nu vei alcătui în Pinguinia un guvern religios, puternic, Dumnezeu va nimici ce-a osândit şi îşi va mântui poporul, scăpându-l, în lipsa dumitale, printr-un umil meşteşugar sau printr-un simplu caporal. Ceasul va să treacă în curând. Grăbeşte-te!

Entuziasmaţi de acest îndemn înflăcărat, cei şaptezeci de mii de participanţi se ridicară, fremătând. Ţâşniră strigătele: „La arme! Moarte Pyroţilor! Trăiască Crucho!"

Şi toţi, călugări, femei, soldaţi, nobili, burghezi, servitorime, sub braţul supraomenesc înălţat în amvonul adevărului, ca să-i binecuvânteze, cântând imnul *Să salvăm Pinguinia!*, se năpustiră năvalnic afară din catedrală şi porniră pe cheiul fluviului, spre Camera Deputaţilor.

Rămas singur în naosul pustiu al catedralei, înţeleptul Cornemuse îngăimă cu o voce dogită, ridicându-şi braţul spre cer:

– *Agnosco fortunam ecclesiae pinguicanae!*[1] Îmi dau prea bine seama unde au să ne ducă toate astea.

Asaltul dat de mulţimea sfântă împotriva palatului legislativ fu respins. Puternic atacaţi de brigăzile negre şi de străjile Alcei, asaltatorii fugeau în dezordine, când socialiştii, care dăduseră fuga din mahalale, avându-i în fruntea lor pe Phoenix, Dagobert, Lapersonne şi Varambille, se năpustiră asupra lor, desăvârşindu-le înfrângerea. Domnii de La Trumelle şi d'Ampoule fură târâţi la poliţie. După ce luptase vitejeşte, prinţul de Boscenos căzu cu capul spart pe caldarâmul însângerat.

În entuziasmul victoriei, socialiştii, amestecaţi cu nenumăraţi coropcari, cutreierară toată noaptea bulevardele, purtând-o pe Maniflora în triumf şi spărgând oglinzile cafenelelor şi felinarele în strigăte de „Jos Crucho! Trăiască dreptatea socială!". Antipyroţii treceau şi ei, la rândul lor, răsturnând chioşcurile de ziare şi pancardele cu afişe.

Iată spectacole pe care recea judecată nu le aprobă, spectacole menite să stârnească mâhnirea unor edili preocupaţi de buna pază a drumurilor şi a străzilor. Dar şi mai tristă pentru oamenii inimoşi era înfăţişarea făţarnicilor care, de teama loviturilor, rămâneau la o distanţă egală faţă de cele

[1] Prevăd soarta Bisericii pinguine (latină).

două tabere şi, cu tot egoismul şi laşitatea de care dăduseră dovadă, ţineau, totuşi, să fie admiraţi pentru mărinimia simţămintelor şi nobleţea sufletului. Îşi frecau ochii cu ceapă, îşi schimonoseau gura ca un bot de peşte, îşi suflau nasul pe ton de contrabas, vorbeau din adâncul pântecelui şi spuneau, gemând: „O, pinguinilor, terminaţi odată cu luptele astea fratricide. Nu mai sfâşiaţi sânul maicii voastre!", ca şi cum oamenii ar putea trăi în societate fără vrajbă şi certuri şi ca şi cum dezbinările civile n-ar fi condiţia necesară a vieţii naţionale şi a progresului moravurilor – ticăloşi ipocriţi care propuneau compromisuri între drepţi şi cei nedrepţi, jignindu-i astfel pe cei drepţi în drepturile lor şi pe cei nedrepţi în curajul lor. Unul dintre aceştia, bogatul şi puternicul Machimel, un mişel fără pereche, se înălţa peste oraş ca un colos de durere. Lacrimile îi alcătuiau la picioare heleştee întregi cu peşte şi suspinele lui răsturnau bărcile pescarilor.

În cursul acestor nopţi zbuciumate, acolo, în vârful vechiului său foişor de foc, sub bolta senină, Bidault-Coquille se mândrea în cugetul lui, în vreme ce stelele căzătoare se înregistrau pe plăcile fotografice. El lupta pentru dreptate. Iubea şi era iubit cu o dragoste sublimă. Ocara şi ponegririle îl ridicau în nori. Caricatura lui se putea vedea la chioşcurile de ziare, alături de caricaturile lui Colomban, Kerdanic şi ale colonelului Hastaing. Antipyroţii destăinuiseră prin ziare că Bidault-Coquille primise cincizeci de mii de franci de la marii capitalişti evrei. Reporterii fiţuicilor militariste le luau învăţaţilor oficiali interviuri cu privire la valoarea ştiinţifică a lui Bidault-Coquille, căruia îi tăgăduiau orice cunoaştere a aştrilor, îi contestau observaţiile cele mai temeinice, îi negau descoperirile cele mai neîndoielnice, îi condamnau ipotezele cele mai ingenioase şi mai rodnice. Sub măgulitoarele lovituri ale urii şi ale invidiei, el nu mai putea de bucurie.

Privea la picioarele lui neţărmurirea neagră, străpunsă de un noian de lumină, fără să se gândească la tot ce poate cuprinde noaptea unui oraş mare: somnul atâtor trudiţi, crude insomnii, vise deşarte, plăceri mereu întinate şi nenorociri de toate felurile.

– În această enormă cetate – îşi spunea el –, dreptul şi nedreptul se războiesc.

Şi, substituind realităţii multiple şi vulgare o simplă şi magnifică poezie, îşi reprezenta afacerea Pyrot sub aspectul unei lupte între îngerii buni şi cei răi. Aştepta biruinţa veşnică a fiilor luminii şi se felicita că e şi el un vlăstar al luminii care îi dobora la pământ pe copiii nopţii.

Capitolul X

CONSILIERUL CHAUSSEPIED

Orbiți până atunci de frică, nechibzuiți și nătângi, în fața bandelor capucinului Douillard și ale partizanilor prințului Crucho republicanii deschiseră ochii și înțeleseră, în sfârșit, adevăratul tâlc al afacerii Pyrot. Deputații care, de doi ani de zile, îngălbeneau de frică la auzul urletelor mulțimii de patrioți nu căpătară mai mult curaj, dar își schimbară felul lașității și începură să învinuiască guvernul Robin Mielleux pentru dezordinile înlesnite de ei înșiși, prin îngăduința lor, cu toate că, în atâtea rânduri, îi felicitaseră tremurând pe cei ce le săvârșiseră. Ei imputau guvernului că primejduise existența republicii prin slăbiciunea lui, care era deopotrivă și a lor, și prin unele îngăduințe pe care i le impuseseră chiar ei. Unii dintre deputați începuseră să stea în cumpănă, neștiind dacă interesul lor nu era să creadă mai degrabă în nevinovăția decât în vinovăția lui Pyrot și din acea clipă căzură pradă unor crâncene îngrijorări, la gândul că nenorocitul acela ar fi putut să fie condamnat pe nedrept și să ispășească, în colivia lui aeriană, nelegiuirile altuia. „Nici nu mai dorm din pricina asta", mărturisea, în taină, câtorva membri ai majorității ministrul Guillaumette, care năzuia să ia locul șefului său.

Aceşti legiuitori mărinimoşi răsturnară guvernul şi preşedintele republicii puse în locul lui Robin Mielleux un republican din naştere, cu barba căruntă, numit La Trinité, care, ca mai toţi pinguinii, nu pricepea o iotă din toată afacerea Pyrot, dar găsea că, într-adevăr, prea se amestecă în ea mulţi călugări.

Înainte de a părăsi ministerul, generalul Greatauk îi dădu ultimele îndrumări lui Panther, şeful statului-major.

– Eu plec şi dumneata rămâi, îi spuse el, strângându-i mâna. Afacerea Pyrot e fiica mea. Ţi-o încredinţez. E vrednică de dragostea şi de grija dumitale. E frumoasă. Nu uita că frumuseţea ei caută umbra, se complace în taină şi ţine să rămână acoperită de văluri. Cruţă-i sfiala fecioarelnică. Şi aşa prea multe priviri indiscrete i-au pângărit farmecele... Panther, dumneata ai dorit să ai probe şi le-ai obţinut. Ai multe. Ai chiar prea multe. Prevăd că se vor face unele intervenţii stingheritoare şi se vor ivi curiozităţi periculoase. În locul dumitale, eu aş nimici toate dosarele acestea. Ascultă-mă pe mine: dovada cea mai bună e să n-ai dovezi. Aceasta e singura care nu se mai discută.

Dar, vai!, generalul Panther nu pricepu înţelepciunea acestor sfaturi. Viitorul avea să dea cu prisosinţă dreptate spiritului de prevedere al lui Greatauk. Cum îşi luă postul în primire, La Trinité îi ceru dosarul afacerii Pyrot. Péniche, noul ministru, refuză să i-l dea, în numele interesului superior al apărării naţionale, destăinuindu-i că dosarul acesta alcătuia, el singur, sub paza generalului Panther, cea mai vastă arhivă din lume. La Trinité studie procesul cum putu şi, fără să-l pătrundă adânc, bănui că se ascund în el unele nereguli. Din clipa aceea, potrivit drepturilor şi prerogativelor sale, porunci să fie revizuit. Péniche, ministrul de război, îl acuză că insultă armata şi că trădează patria şi-i azvârli portofoliul în nas. Fu înlocuit cu altul, care făcu şi el la fel, căruia îi urmă un al treilea,

care imită aceste exemple şi următorii, până la şaptezeci, se purtară şi ei ca şi predecesorii lor şi venerabilul La Trinité gemu, troienit sub portofoliile miniştrilor de război. Cel de-al şaptezeci şi unulea ministru de război, Van Julep, rămase în funcţie. Nu pentru că ar fi fost de păreri potrivnice cu ale atâtor nobili colegi, ci pentru că primise din partea lor sarcina să-l trădeze din plin pe preşedintele consiliului de miniştri, să-l umple de ocară şi de ruşine şi să întoarcă revizuirea în favoarea lui Greatauk, spre mulţumirea antipyroţilor, în folosul călugărilor şi pentru reînscăunarea lui Crucho.

Generalul Van Julep, un om înzestrat cu înalte virtuţi militare, nu avea o minte atât de iscusită ca să poată folosi procedeele subtile şi metodele iscusite ale lui Greatauk. El socotea, ca şi generalul Panther, că trebuiesc dovezi concrete împotriva lui Pyrot, că niciodată nu vor avea prea multe, că niciodată nu vor avea destule. Îşi destăinui părerile în faţa şefului statului-major, care nici nu aştepta altceva.

– Panther – îi spuse dânsul –, se apropie vremea când ne vor trebui probe abundente şi supraabundente.

– Am înţeles, domnule general, răspunse Panther. Am să-mi completez dosarele.

După şase luni, dovezile contra lui Pyrot ticseau două etaje ale Ministerului de Război. Podeaua se năruí sub greutatea dosarelor şi probele prăvălite striviră sub avalanşa lor doi şefi de serviciu, paisprezece şefi de birou şi şaizeci de impiegaţi, care lucrau la parter pentru modificarea jambierelor vânătorilor de munte. Zidurile vastei clădiri trebuiră să fie sprijinite cu proptele. Trecătorii priveau, năuciţi, bârnele uriaşe şi stâlpii monstruoşi, care, proptiţi oblic de falnica faţadă, acum dislocată şi şubredă, astupau strada, opreau circulaţia trăsurilor şi a pietonilor şi ofereau autobuzelor un obstacol de care se zdrobeau cu pasageri cu tot.

Judecătorii care-l condamnaseră pe Pyrot nu erau propriu-zis judecători, ci militari. Judecătorii care-l condamnaseră pe Colomban erau judecători, dar judecători mărunți, îmbrăcați în bulendre de măturători de paraclis, niște prăpădiți de judecători famelici. Mai presus de ei se aflau judecătorii cei mari, care purtau, peste roba lor roșie, etolă de hermină. Aceștia, vestiți pentru știința și pentru doctrina lor, alcătuiau o curte al cărei nume înfricoșător îi arăta puterea. Se numea Curte de Casație, pentru a lăsa să se înțeleagă că e ciocanul suspendat deasupra judecăților și hotărârilor tuturor celorlalte jurisdicții.

Unul dintre acești judecători roșii ai Curții Supreme, numit Chaussepied, ducea, pe atunci, într-un cartier din Alca, o viață modestă și tihnită. Sufletul îi era curat, inima cinstită, cugetul drept. După ce termina cu studierea dosarelor, cânta la vioară sau cultiva zambile. Duminica, lua masa la niște vecine, domnișoarele Helbivore. Bătrânețea îi era senină și viguroasă și prietenii îl lăudau pentru blândețea firii lui.

De vreo câteva luni se arăta, totuși, mânios și cu toane și, dacă deschidea un ziar, chipul său trandafiriu și plinuț se încrețea amarnic și se îmbujora de mânie. Pricina era Pyrot. Consilierul Chaussepied nu putea să priceapă că un ofițer săvârșise o faptă atât de neagră, predând optzeci de mii de căpițe de fân militare unei națiuni vecine și dușmane, și îi venea și mai greu să înțeleagă că un asemenea scelerat să fi găsit apărători voluntari în Pinguinia. Gândul că în patria lui existau un Pyrot, un colonel Hastaing, un Colomban, un Kerdanic ori un Phoenix îi strica toată plăcerea pe care i-o dădeau zambilele, vioara, cerul și pământul, întreaga fire și mesele lui la domnișoarele Helbivore.

Or, procesul lui Pyrot fiind adus de ministrul de justiție în fața Curții Supreme, sarcina cercetării lui și a descoperirii viciilor, în cazul când ar fi existat, îi revenise consilierului

Chaussepied. Deşi om integru şi cinstit, cât poate să fie un om, şi călit de o îndelungată obişnuinţă în exercitarea magistraturii lui fără ură şi părtinire, se aştepta să găsească în documentele care aveau să i se înfăţişeze dovezile unei vinovăţii sigure şi ale unei perversităţi vădite. După îndelungate greutăţi şi după refuzurile repetate ale generalului Van Julep, consilierul Chaussepied obţinu în cele din urmă trimiterea dosarelor. Inventariate şi parafate, dosarele erau în număr de paisprezece milioane şase sute douăzeci şi şase de mii trei sute douăzeci. Studiindu-le, judecătorul fu mai întâi surprins, apoi mirat, uluit şi, dacă se poate spune aşa, zguduit. În dosare găsea reclamele unor magazine de noutăţi, ziare, reviste de modă, pungi de băcănie, vechi corespondenţe comerciale, caiete şcolăreşti, pânză de împachetat, şmirghel pentru frecatul parchetului, cărţi de joc, schiţe, şase mii de exemplare din *Cheia visurilor*, dar niciun document măcar în care să fi fost vorba de Pyrot.

Capitolul XI

ÎNCHEIERE

Procesul fu casat şi Pyrot coborât din colivie. Dar antipyroţii nu se dădură bătuţi. Judecătorii militari îl judecară din nou pe Pyrot. În acest nou proces, Greatauk se dovedi mai presus de sine însuşi. Obţinu a doua condamnare şi o obţinu declarând că dovezile comunicate Curţii Supreme nu făceau două parale, Ministerul de Război având grijă să nu le dea pe cele bune, care trebuiau să rămână secrete. După părerea cunoscătorilor, niciodată nu dăduse dovadă Greatauk de atâta iscusinţă. După audiere, cum străbătea prin mijlocul curioşilor, cu pasul liniştit şi cu mâinile la spate, vestibulul tribunalului, o femeie îmbrăcată în roşu, cu faţa acoperită cu un văl negru, se năpusti asupra lui şi, ridicând un cuţit de bucătărie, strigă:

– Mori, ticălosule!

Era Maniflora. Mai înainte ca vreunul dintre cei de faţă să fi înţeles ce se petrece, generalul o apucă de încheietura mâinii şi, cu o blândeţe prefăcută, o strânse cu atâta putere, încât cuţitul îi căzu din mâna îndurerată.

Atunci el îl ridică de jos şi i-l dădu Maniflorei.

– Doamnă – îi spuse dânsul, înclinându-se –, v-a scăpat din mâini un obiect de bucătărie!

Nu putu împiedica ducerea eroinei la poliție, dar interveni ca să i se dea drumul imediat și folosi mai târziu toată trecerea de care se bucura pentru stingerea oricărei urmăriri.

A doua condamnare a lui Pyrot fu ultima biruință a lui Greatauk.

Consilierul Chaussepied, căruia pe vremuri îi erau atât de dragi ostașii și care prețuia atât de mult justiția militară, înfuriat acum pe judecătorii militari, le casa toate sentințele, ca o maimuță care sparge niște alune.[1] Îl reabilită pe Pyrot a doua oară. L-ar fi reabilitat, dacă ar fi fost nevoie, de cinci sute de ori.

Furioși că fuseseră lași și că se lăsaseră înșelați și batjocoriți, republicanii se întoarseră împotriva călugărilor și a preoților. Deputații întocmiră o serie de legi prin care călugării erau expulzați și spoliați și prin care li se desființau privilegiile. Se întâmplă ceea ce prevăzuse părintele Cornemuse. Preabunul călugăr fu izgonit din pădurea Conils. Agenții fiscului îi confiscară alambicurile și retortele și lichidatorii își împărțiră clondirele cu licoarea Sfintei Orberoza. Cuviosul distilator pierdu, cu prilejul acesta, cele trei milioane cinci sute de mii de franci venit anual, cât îi aduceau micile lui produse. Părintele Agaric porni pe drumul surghiunului, părăsindu-și școala în mâinile unor laici care o lăsară să se ducă de râpă. Despărțită de statul care o nutrea, Biserica Pinguiniei se veșteji ca o floare tăiată.

Biruitori, apărătorii nevinovatului se sfâșiară între ei, copleșindu-se unii pe alții cu insulte și calomnii. Vijeliosul Kerdanic se năpusti asupra lui Phoenix, gata să-l sfâșie. Evreii capitaliști și cei șapte sute de Pyroți se depărtară cu dispreț de socialiști, după ajutorul cărora se milogiseră cândva cu atâta umilință.

---

[1] Joc de cuvinte intraductibil, verbul *casser* însemnând, totodată, *a casa* și a *sparge*.

– Nu vă mai cunoaştem, spuneau ei. Nu ne mai bateţi capul cu dreptatea voastră socială. Dreptatea socială este apărarea bogăţiilor.

Numit deputat şi ajuns conducătorul noii majorităţi, tovarăşul Larrivée fu înălţat de Cameră şi de opinia publică la preşedinţia consiliului. El se arătă un energic apărător al tribunalelor militare care-l condamnaseră pe Pyrot. Cum foştii săi tovarăşi socialişti cereau ceva mai multă dreptate şi libertate pentru slujbaşii statului, ca şi pentru muncitorii manuali, el le combătu propunerile într-un discurs elocvent.

– Libertatea – spuse dânsul – nu înseamnă îngăduinţă. Între ordine şi dezordine, eu am ales: revoluţia înseamnă neputinţă, progresul nu are duşman mai de temut decât violenţa. Prin violenţă nu obţii nimic. Domnilor, cei care, ca mine, vor reforme, trebuie să se străduiască, înainte de orice, să potolească fierberea asta care slăbeşte guvernele, aşa cum febra istoveşte bolnavul. E vremea să le redăm oamenilor de treabă liniştea.

Discursul fu acoperit de aplauze. Guvernul republicii rămase supus controlului marilor societăţi financiare, armata – destinată exclusiv apărării capitalului şi flota – furnizării de comenzi pentru metalurgişti. Bogătaşii refuzând să plătească partea cuvenită din impozite, plătiră săracii pentru ei, ca şi până atunci.

În timpul acesta, din vârful vechiului său foişor de foc, sub soborul aştrilor nopţii, Bidault-Coquille contempla cu tristeţe oraşul adormit. Maniflora îl părăsise. Mistuită de nevoia unor noi jertfe şi a unor noi acte de devotament, plecase în tovărăşia unui tânăr bulgar, ca să ducă la Sofia dreptatea şi răzbunarea. Nu-i părea rău, dându-şi seama acum, după încheierea procesului, că era mai puţin frumoasă la chip şi la cuget decât şi-o închipuise la început.

Impresiile lui se modificaseră în acelaşi sens cu privire la multe alte forme şi gânduri. Şi, ceea ce i se părea mai dureros, se socotea şi pe sine mai puţin mare şi mai puţin frumos la chip şi la cuget decât crezuse.

Şi se gândea:

„Te credeai sublim, dar nu aveai decât candoare şi bunăvoinţă. Cu ce te fuduleai, Bidault-Coquille? Cu faptul că ştiuseşi printre cei dintâi că Pyrot era nevinovat şi Greatauk un ticălos. Dar trei sferturi dintre cei care-l apărau pe Greatauk împotriva celor şapte sute de Pyroţi o ştiau mai bine decât tine. Nu despre asta era vorba. De ce te arătai tu atât de mândru? Că îndrăzniseşi să spui ce gândeşti? Asta e curaj cetăţenesc şi curajul acesta, ca şi curajul militar, e pur şi simplu o urmare a nechibzuinţei. Ai fost nechibzuit. Bine ai făcut, dar n-ai de ce să te lauzi peste măsură. Nechibzuinţa ta era neînsemnată; te expuneai la primejdii mărunte. Nu-ţi puneai capul în joc. Pinguinii şi-au pierdut acea mândrie crudă şi sângeroasă care dădea odinioară revoluţiilor lor o măreţie tragică. Aici se văd urmările fatale ale slăbirii credinţelor şi caracterelor. Trebuie oare să te privească lumea ca pe o minte superioară pentru că ai dat dovadă, într-o anumită privinţă, de ceva mai multă prevedere decât oamenii de rând? Mă tem, dimpotrivă, Bidault-Coquille, că tu n-ai dat dovadă decât de o mare neînţelegere a condiţiilor de dezvoltare intelectuală şi morală a popoarelor. Îţi închipuiai că nedreptăţile sociale sunt înşirate ca perlele pe o aţă şi că-i de ajuns să rupi doar una ca să se împrăştie tot şiragul. E o părere foarte naivă. Te mângâiai cu gândul că vei statornici dreptatea dintr-odată în ţara ta şi în tot universul. Ai fost un om de treabă, un spiritualist cinstit, însă lipsit de o filozofie a practicii. Dar ia cercetează-te puţin şi vei recunoaşte atunci că ai avut, totuşi, şi tu răutatea ta şi că, în naivitatea ta, nu erai

lipsit de şiretenie. Credeai că o să faci o mare ispravă morală. Îţi ziceai: «Iată-mă drept şi curajos o dată pentru totdeauna. Mă voi putea lăsa după aceea pe seama preţuirii publice şi a laudei istoricilor.» Iar acum, când ţi-ai pierdut iluziile, acum, când ştii cât e de greu să îndrepţi nedreptăţile, când ştii că e o treabă care trebuie luată mereu de la început, te întorci la asteroizii tăi. Şi ai dreptate. Dar întoarce-te cu modestie, Bidault-Coquille!"

Cartea a şaptea

TIMPURILE MODERNE

Doamna Cérès

Numai extremele sunt suportabile.
Contele Robert de Montesquiou

Capitolul I

SALONUL DOAMNEI CLARENCE

Doamnei Clarence, văduva unui înalt demnitar al republicii, îi plăcea să primească. În fiecare joi, întrunea la dânsa o seamă de prieteni de condiţie modestă, cărora le plăcea să stea de vorbă. Doamnele care veneau deseori la doamna Clarence, foarte deosebite ca vârstă şi stare socială, se asemănau între ele prin lipsa de bani şi prin faptul că toate avuseseră mult de suferit în viaţă. În salonul doamnei Clarence veneau şi o ducesă, care avea aerul unei cărturărese, şi o cărturăreasă care avea aerul unei ducese. Doamna Clarence, destul de frumoasă ca să-şi păstreze vechile prietenii, nu mai era, totuşi, atât de frumoasă încât să-şi facă altele noi şi se bucura în tihnă de preţuirea celor din jur. Avea o fiică foarte frumoasă şi fără zestre, care-i înspăimânta pe invitaţi. Căci pinguinii se tem ca de foc de domnişoarele sărace. Eveline Clarence îşi dădea seama de prudenţa lor, îi pricepea rostul şi le servea ceaiul cu un aer dispreţuitor. De altfel, se arăta prea puţin la primiri şi nu vorbea decât cu doamnele sau cu invitaţii foarte tineri. Prezenţa ei discretă şi de scurtă durată nu-i stingherea pe vorbitori, care socoteau fie că, fiind fată, nu pricepea, fie că, având douăzeci de ani, putea să audă orice.

Aşadar, într-o joi, în salonul doamnei Clarence se vorbea despre dragoste. Doamnele vorbeau cu mândrie, cu gingăşie şi cu taină, iar bărbaţii cu îngâmfare şi fără ocoluri. Fiecare găsea conversaţia interesantă prin ce spunea el. S-au spus multe vorbe de duh. Atacurile îndrăzneţe prilejuiau replici vii. Dar când se porni la vorbă profesorul Haddock, îi năuci pe toţi.

– Părerile noastre despre dragoste, ca şi celelalte – spuse el –, au aceeaşi soartă; se reazemă pe obiceiuri anterioare cărora li s-a pierdut până şi urma. În materie de morală, preceptele care şi-au pierdut rostul, îndatoririle cele mai de prisos, constrângerile cele mai dăunătoare, cele mai crude sunt, din pricina marii lor vechimi şi a tainei originii lor, cele mai puţin contestate şi cele mai puţin contestabile, cele mai puţin examinate, cele mai venerate, cele mai respectate şi cele de la care nu te poţi abate fără să-ţi atragi învinuirile cele mai aspre. Toată morala privitoare la relaţiile dintre sexe este întemeiată pe principiul potrivit căruia femeia, odată dobândită, îi aparţine bărbatului, e un bun al lui, cum e calul sau cum sunt armele. Dar lucrul acesta încetând de a mai fi adevărat, decurg din el unele absurdităţi, cum ar fi, de exemplu, căsătoria sau contractul prin care o femeie este vândută unui bărbat, cu clauzele restrictive ale dreptului de proprietate, introduse ca urmare a slăbirii treptate a posesorului.

Obligaţia impusă unei fete de a-i aduce soţului fecioria ei dăinuieşte din vremea când fetele erau măritate de îndată ce deveneau nubile. E caraghios ca o fată care se mărită la douăzeci şi cinci sau la treizeci de ani să mai fie supusă acestei obligaţii. Veţi spune că e un dar de care soţul ei, dacă va găsi unul în cele din urmă, va fi măgulit. Dar noi vedem în fiecare clipă atâţia bărbaţi care umblă după femei măritate şi care se arată tare mulţumiţi când le pot avea, aşa cum le găsesc.

Până şi astăzi, datoria fetelor este determinată, în morala religioasă, de această veche credinţă că Dumnezeu, cel mai puternic dintre purtătorii de războaie, e poligam, că îşi rezervă toate fecioriile şi că noi nu putem lua decât ceea ce ne lasă. Credinţa aceasta, ale cărei urme dăinuiesc în multe metafore ale limbajului mistic, s-a pierdut astăzi la majoritatea popoarelor civilizate. Cu toate acestea, ea tot mai are precădere în educaţia fetelor, nu numai printre credincioşi, ci chiar şi printre liber-cugetători, care, mai totdeauna, nu cugetă liber, pentru motivul că nu cugetă deloc.

Cuminte înseamnă învăţat. Se spune despre o fată că e cuminte când nu ştie nimic. Îi cultivăm neştiinţa. În ciuda tuturor măsurilor noastre, cele mai cuminţi ştiu, pentru că nu le putem ascunde nici propria lor fire, nici stările, nici senzaţiile lor. Dar ştiu prost, ştiu de-a-ndoaselea. Iată tot ce se obţine printr-o educaţie îngrijită...

– Domnule – îl întrerupse, cu mutră posacă, Joseph Boutourlé, casier general al oraşului Alca –, te rog să mă crezi: există şi fete nevinovate, cu desăvârşire nevinovate – şi e o mare nenorocire. Am cunoscut trei. S-au măritat. A fost groaznic. Când soţul s-a apropiat de ea, una din ele a sărit din pat, înspăimântată, şi a strigat pe fereastră: „Ajutor, soţul meu a înnebunit!" Alta a fost găsită, în dimineaţa nunţii, pe dulapul cu oglindă, de pe care refuza să se dea jos. A treia a avut şi ea aceeaşi surpriză, dar a îndurat totul fără să se plângă. Doar la câteva săptămâni de la căsătorie a şoptit la urechea mamei ei: „Între soţul meu şi mine se întâmplă lucruri nemaipomenite, lucruri cu neputinţă de închipuit, lucruri despre care n-aş cuteza să-ţi vorbesc nici ţie, mamă!" Ca să-şi mântuiască sufletul, le-a mărturisit duhovnicului şi de la dânsul a aflat, poate cu puţină decepţie, că lucrurile astea nu erau extraordinare.

– Am observat – reluă profesorul Haddock – că europenii în general şi pinguinii în special, înainte de epoca

sporturilor şi a automobilismului, de nimic nu se ocupau mai mult ca de dragoste. Asta înseamnă să dai importanţă unui lucru neînsemnat.

– Atunci, domnule – strigă doamna Crémeur, indignată –, dumneata socoteşti că e un lucru fără importanţă când o femeie se dăruieşte întreagă?

– Nu, doamnă, faptul acesta poate avea importanţa lui, răspunse profesorul Haddock. Şi tot ar mai trebui văzut dacă femeia, dăruindu-se, oferă o livadă delicioasă sau un maidan cu ciulini şi păpădie. Şi apoi, oare nu se cam face abuz de cuvântul dăruire? În dragoste, femeia mai mult se împrumută decât se dăruieşte. Uite, de pildă, frumoasa doamnă Pensée...

– E mama mea!, spuse un tânăr înalt cu părul blond.

– Am un neţărmurit respect pentru dânsa, domnul meu, răspunse profesorul Haddock. Să nu-ţi fie teamă că voi spune vreun cuvânt care, cât de cât, ar putea s-o jignească. Dar îngăduiţi-mi să vă spun că, în general, părerea fiilor despre mamele lor e cu neputinţă de susţinut: ei nu se gândesc îndeajuns că o mamă nu e mamă decât pentru că a iubit şi pentru că mai poate încă iubi. Şi, totuşi, aşa este şi ar fi trist să fie altfel. Am observat că fetele, dimpotrivă, nu se înşală în privinţa posibilităţilor de iubire ale mamelor lor, nici în privinţa realizării acestor posibilităţi: sunt nişte rivale înnăscute.

Nesuferitul profesor vorbi încă mult, înşirând neobrăzări peste stângăcii, obrăznicii peste mojicii, îngrămădind necuviinţele, disprețuind ce este vrednic de respect şi respectând ce este vrednic de dispreţ.

Dar nimeni nu-l asculta.

În vremea aceasta, în camera ei de o simplitate fără farmec, în camera ei tristă că nu era iubită, care, ca toate camerele de fete, avea răceala unei săli de aşteptare, Eveline Clarence răscolea anuarele cluburilor şi programele socie-

tăților de binefacere că să cunoască prin ele societatea. Sigură că mama sa, închisă într-un cerc de intelectuali săraci, n-ar putea nici să atragă atenția asupra meritelor ei, nici s-o prezinte, se hotărî să caute singură mediul prielnic căsătoriei, dârză și calmă totodată, fără vise, fără iluzii, căci nu vedea în căsătorie decât un mijloc de a pătrunde în societate și o autorizație de circulație, și era pe deplin conștientă de nesiguranța și de greutățile sorților de izbândă ai încercării ei. Ar fi putut să se facă plăcută prin multe mijloace, dar o chibzuință rece o făcea să nu recurgă la ele. Singura ei slăbiciune stătea în uluirea cu care privea tot ce avea un aer aristocratic.

Când rămase singură cu mama ei, îi spuse:

– Mamă, mâine mergem și noi la slujba părintelui Douillard.

Capitolul II

SOCIETATEA DE BINEFACERE SFÂNTA ORBEROZA

Slujba cucernicului părinte Douillard întrunea în fiecare vineri, la orele nouă seara, în aristocratica biserică a Sfântului Maël, elita societății din Alca. Prințul și prințesa de Boscenos, vicontele și vicontesa Olive, doamna Bigourd, domnul și doamna de La Trumelle nu lipseau de la nicio întrunire. Acolo puteai să vezi floarea aristocrației și frumoasele baronese evreice adăugau și ele strălucirea lor, căci baronesele evreice din Alca erau creștine.

Slujba aceasta avea ca scop, cum au toate slujbele religioase, să prilejuiască celor din lumea bună un pic de reculegere, ca să cugete la mântuirea sufletului. Mai era hărăzită totodată să atragă asupra atâtor nobile și renumite familii binecuvântarea Sfintei Orberoza, care-i iubește pe pinguini. Cu o râvnă pe drept cuvânt apostolică, părintele Douillard urmărea să desăvârșească acțiunea pe care o începuse, pentru reîntronarea Sfintei Orberoza în prerogativele ei de ocrotire a Pinguiniei, și, de asemenea, să-i înalțe, pe unul dintre dealurile care domină orașul, o biserică monumentală. Străzile îi fuseseră încununate de o izbândă uluitoare și, pentru înfăptuirea acestei inițiative naționale, adunase peste o sută de mii de aderenți și peste douăzeci de milioane de franci.

Noua raclă a Sfintei Orberoza se înalţa, strălucitoare de aur şi de pietre scumpe, împrejmuită de lumânări şi de flori, în altarul bisericii Sfântului Maël.

Iată ce se poate citi în *Istoria minunilor săvârşite de ocrotitoarea Alcei,* întocmită de abatele Plantain:

„Vechea raclă a fost topită în timpul Terorii şi veneratele moaşte ale sfintei azvârlite într-un foc aprins în Piaţa Grevei. Dar o biată femeie de mare evlavie, cu numele de Roşcovana, s-a dus noaptea, cu primejdia vieţii ei, să scoată din jeratic oasele calcinate şi cenuşa Sfintei Orberoza şi le-a păstrat într-un borcan de dulceaţă, iar cu prilejul restabilirii cultului sfintei le-a dus cuviosului preot de la biserica Sfântului Maël. Bătrâna Roşcovana şi-a sfârşit cu smerenie zilele pe care le-a mai avut vânzând lumânări şi închiriind strane în paraclisul sfintei."

E sigur că pe vremea părintelui Douillard, când credinţa slăbise, cultul Sfintei Orberoza, decăzut de trei sute de ani, în urma criticii făcute de canonicul Princeteau şi din cauza tăcerii părinţilor Bisericii, era reluat şi înconjurat cu mai multă pompă, cu mai multă strălucire, cu mai multă credinţă ca oricând. Acum, teologii nu mai tăiau o iotă din legendă. Socoteau ca dovedite toate faptele relatate de abatele Simplicissimus şi propovăduiau, mai ales pe temeiul mărturiei acestui călugăr, că Diavolul, luând înfăţişarea unui călugăr, o dusese pe sfântă într-o peşteră şi se luptase cu ea până când fusese biruit. Nu se încurcau nici cu locuri, nici cu date; nu făceau exegeză şi se fereau să dea ştiinţei ce le lăsase odinioară canonicul Princeteau, ştiind prea bine unde poţi să ajungi în felul acesta.

Biserica strălucea de lumini şi de flori. Un tenor de la operă cânta un psalm celebru închinat Sfintei Orberoza:

Fecioară-a Paradisului
Rugămu-te întruna:
Răsari ca-n noapte luna
Şi smulge-ne abisului!

Domnişoara Clarence se aşează alături de mama ei, în faţa vicontelui Cléna, şi rămase multă vreme îngenuncheată pe scăunelul de rugăciuni, căci atitudinea cucernică e firească fecioarelor cuminţi şi le pune formele în valoare.

Cucernicul părinte Douillard se urcă în amvon. Era un mare orator. Ştia să-şi emoţioneze ascultătorii, să-i surprindă şi să-i înduioşeze. Femeile se plângeau doar că se ridica împotriva viciilor cu o asprime din cale-afară de mare, folosind cuvinte crude, care le făceau să roşească. Dar nu-l iubeau mai puţin din pricina aceasta.

În predica lui, tălmăci cea de-a şaptea încercare la care a fost supusă Sfânta Orberoza, când a fost ispitită de balaurul cu care avea să dea piept. Dar ea n-a căzut în ispită şi a dezarmat dihania.

Vorbitorul dovedi fără greutate că, graţie ajutorului Sfintei Orberoza şi întăriţi de virtuţile pe care ni le insuflă ea, vom doborî şi noi, la rândul nostru, balaurii care se năpustesc asupră-ne, gata să ne sfâşie – balaurul îndoielii, balaurul nelegiuirii şi balaurul uitării îndatoririlor religioase. Scoase de aici dovada că acţiunea de evlavie a Sfintei Orberoza era o acţiune de renaştere socială şi încheie printr-o înflăcărată chemare către „credincioşii dornici să devină uneltele milostivirii dumnezeieşti, susţinătorii şi întreţinătorii operei de binefacere a Sfintei Orberoza, şi să-i pună la dispoziţie toate mijloacele de care sfânta avea nevoie, ca să-şi ia avânt şi să dea roade folositoare"[1].

La ieşirea de la slujbă, cucernicul părinte Douillard stătea în paraclis, la dispoziţia credincioşilor dornici să obţină lămuriri asupra misiunii Sfintei Orberoza sau să-şi aducă, eventual, contribuţia lor. Domnişoara Clarence dorea şi ea să-i spună un cuvânt cucernicului părinte Douillard, ca şi vicontele Cléna. Mulţimea era numeroasă.

[1] Cf. J. Ernest-Charles, *Le Censeur,* mai-august 1907, p. 562, col. 2 (*n.a.*).

Se făcea coadă. Printr-o întâmplare fericită, vicontele Cléna şi domnişoara Clarence se nimeriră alături, poate puţin cam înghesuiţi. Eveline pusese ochii pe bărbatul acesta elegant, aproape tot atât de cunoscut în lumea sporturilor ca şi tatăl lui. Cléna o observase şi el şi, cum i se părea drăguţă, o salută, se scuză şi se arătă convins că mai fusese prezentat acestor doamne, dar nu-şi mai amintea unde anume. Şi ele se prefăcură că-l cred.

În cursul săptămânii următoare, se prezentă şi el la doamna Clarence, pe care şi-o închipuia întru câtva o mijlocitoare, ceea ce nu-i displăcea deloc şi, revăzând-o pe Eveline, îşi dădu seama că nu se înşelase şi că era nespus de drăgălaşă.

Vicontele Cléna avea cel mai frumos automobil din Europa. Trei luni în şir le plimbă pe doamna şi pe domnişoara Clarence, zilnic, pe dealuri, pe câmpii, prin văi şi prin păduri. Cutreieră cu ele toate locurile pitoreşti şi vizită castelele. Şi-i spuse lui Eveline tot ce se poate spune, procedând cum se pricepea el mai bine. Ea nu-i ascunse că-l iubea, că-l va iubi mereu şi că nu-l va iubi decât pe el. Stătea lângă el, emoţionată şi gravă, când lăsându-se pradă unei iubiri fatale, când apărându-şi cu dârzenie cinstea, conştientă de primejdie. Cam la vreo trei luni după ce o urcase, o coborâse, o răsurcase şi o răscoborâse şi o plimbase cu maşina, care se stricase de mii de ori, o cunoştea cum îşi cunoştea volanul, dar atât. Aranja surprizele, aventurile, popasurile neaşteptate în inima pădurii şi în faţa localurilor de noapte fără să facă, însă, un pas mai departe. Câteodată socotea totul drept o prostie şi, furios, suind-o în automobil, pornea turbat cu o sută douăzeci pe oră, gata s-o răstoarne într-un şanţ sau să se zdrobească amândoi de vreun copac.

Venind, într-o zi, s-o ia de acasă pentru nu ştiu ce excursie, o găsi mai drăgălaşă şi mai ispititoare decât ar fi

crezut. Se năpusti asupra ei cum se năpusteşte vântul în păpuriş, pe malul unui heleşteu. Ea se îndoi cu o încântătoare slăbiciune şi de douăzeci de ori fu gata să plutească, smulsă, zdrobită, în voia furtunii şi de douăzeci de ori se ridică, mlădie şi biruitoare. După atâtea asalturi, ai fi jurat că peste tulpina ei fermecătoare trecuse doar o uşoară adiere. Zâmbea, parcă gata să se dăruiască braţului îndrăzneţ. Atunci, nefericitul ei asaltator, pierdut, turbat, nebun pe trei sferturi, o rupse la fugă, de teamă să n-o omoare, greşi uşa, pătrunse în dormitorul doamnei Clarence care tocmai îşi potrivea pălăria în faţa oglinzii de la dulap, o înhăţă, o trânti în pat şi, până să se dumirească ce se întâmplă cu ea, o şi posedă.

În aceeaşi clipă, Eveline, care începuse unele cercetări, află că vicontele Cléna era plin de datorii, trăia din paralele unei cocote bătrâne şi lansa noile modele ale unui fabricant de automobile. Se despărţiră prin bună înţelegere şi Eveline începu iar să servească ceaiul musafirilor mamei sale, cu aceeaşi silă ca mai înainte.

Capitolul III

HIPPOLYTE CÉRÈS

În salonul doamnei Clarence se vorbea de dragoste şi se spuneau lucruri savuroase.

– Dragostea e o jertfă, spuse doamna Crémeur, suspinând.

– Vă cred, răspunse cu vioiciune domnul Boutourlé.

Dar profesorul Haddock se grăbi să-şi etaleze fastidioasa lui insolenţă.

– Mi se pare – spuse el – că pinguinele fac prea multe mofturi de când au ajuns vivipare, prin transformarea săvârşită de Sfântul Maël. Totuşi, n-au de ce să se mândrească: este o stare pe care o împărtăşesc cu vacile şi cu scroafele şi chiar cu portocalii şi cu lămâii, deoarece seminţele acestor plante încolţesc în pericarp.

– Importanţa pinguinelor nu datează de atâta vreme – replică domnul Boutourlé –, ci numai din ziua când sfântul apostol le-a dăruit veşminte. Ba încă importanţa aceasta, multă vreme mocnită, nu s-a arătat decât odată cu luxul îmbrăcămintei şi numai într-un anumit strat al societăţii. N-aveţi decât să vă duceţi la doua poşte de Alca, la ţară, în timpul secerişului, şi veţi vedea dacă femeile sunt tot atât de mofturoase şi dacă îşi dau aere.

În ziua aceea, fu prezentat şi domnul Hippolyte Cérès, deputat de Alca şi unul dintre cei mai tineri membri ai Camerei. Se zicea că-i fiu de cârciumar, dar era avocat, bun de gură, vânjos, voluminos, cu aere şi cu reputaţie de om cinstit.

– Domnule Cérès – îi spuse stăpâna casei –, dumneavoastră sunteţi reprezentantul celui mai frumos sector din Alca.

– Şi care pe zi ce trece se face mai frumos, doamnă.

– Din păcate, nu poţi să circuli prin el, spuse domnul Boutourlé.

– De ce?, întrebă domnul Cérès.

– Din pricina automobilelor.

– Să nu le bârfim – replică deputatul –, reprezintă marea noastră industrie naţională.

– Ştiu, domnule. Pinguinii de astăzi mă duc cu gândul la egiptenii de odinioară. Egiptenii, cum spune Taine, după Clement din Alexandria, al cărui text, de altfel, l-a alterat, egiptenii adorau crocodilii, care-i mâncau. Pinguinii adoră automobilele, care-i strivesc. Fără doar şi poate, viitorul e al fiarei de metal. Lumea nu se va mai întoarce la birjă, aşa cum nu s-a mai întors la poştalion. Şi lunga mucenicie a calului ia sfârşit. Automobilul, pe care lăcomia frenetică a industriaşilor l-a lansat ca pe un car al lui Jagernat peste popoarele năucite şi din care trântorii şi snobii făceau o idioată şi dăunătoare eleganţă, îşi va împlini în curând menirea lui şi, punându-şi forţa în slujba întregului popor, se va purta ca o dihanie supusă şi harnică. Dar, ca să ajungă o binefacere, încetând să mai fie dăunător, va trebui să-i construim căi în raport cu apucăturile lui: şosele pe care să nu le mai poată sfâşia cu roţile-i sălbatice, împroşcând în piepturile oamenilor praf otrăvit. Aceste căi noi trebuie să fie interzise pentru vehiculele cu

viteză mai mică, precum şi pentru toate animalele obişnuite. Vor trebui construite garaje şi poduri suspendate, pe scurt, va trebui înscăunată ordinea şi armonia în căile publice ale viitorimii. Aceasta e dorinţa unui bun cetăţean.

Doamna Clarence readuse discuţia la înfrumuseţările sectorului reprezentat de domnul Cérès, care îşi dădu în vileag înflăcărarea lui pentru dărâmări, pentru străpungeri de artere noi, pentru construcţii, reconstrucţii şi alte operaţii fructuoase.

– Astăzi se construieşte de minune, spuse el. Pretutindeni se deschid bulevarde măreţe. S-a mai văzut vreodată ceva mai frumos ca podurile noastre cu piloni şi hotelurile noastre cu cupole?

– Uitaţi de acest mare palat acoperit cu clopotniţa boltită, bombăni, cu o mânie mocnită, domnul Daniset, un amator de artă cu multă experienţă. Mă minunez gândindu-mă la ce grad de urâţenie poate ajunge un oraş modern. Alca se americanizează, peste tot se distruge ce mai dăinuia liber, neprevăzut, echilibrat, moderat, omenesc, tradiţional, peste tot se distrug aceste fermecătoare privelişti, bătrânele ziduri peste care se înclină ramuri, peste tot se mai suprimă câte un pic de aer şi de lumină, de natură, de amintiri care mai dăinuiau, câte ceva din strămoşii noştri, câte ceva din noi înşine şi se înalţă case înspăimântătoare, enorme, hidoase, acoperite, ca la Viena, cu nişte cupole ridicole, sau adaptate la arta nouă, fără ciubuce şi profiluri, cu ornamente sinistre şi ţuguie burleşti şi aceşti diverşi monştri se înalţă fără ruşine deasupra acoperişurilor înconjurătoare. Pe faţade se văd tolănite cu o dezgustătoare moliciune nişte protuberanţe bulboase pe care dumnealor le numesc motive ale artei noi. Arta nouă, am văzut şi în alte ţări, nu e chiar atât de urâtă: are candoare şi fantezie. Printr-un trist privilegiu, la noi pot fi contemplate operele de arhitectură cele mai urâte,

de cea mai nouă şi mai felurită urâţenie, privilegiu vrednic de invidie!

– Nu vă e teamă – întrebă cu severitate domnul Cérès –, nu vă e teamă că astfel de critici amare ar putea să îndepărteze de capitala noastră străinii care se îmbulzesc din toate ungherele lumii şi care lasă în ea atâtea miliarde?

– Fiţi pe pace, răspunse domnul Daniset. Străinii nu vin ca să ne admire clădirile, ci vin ca să ne vadă cocotele, croitorii şi localurile de petrecere.

– Avem o apucătură urâtă – spuse domnul Cérès, oftând: – să ne bârfim singuri!

Doamna Clarence găsi de cuviinţă, ca o amfitrioană desăvârşită, că era vremea să aducă discuţia iar la dragoste şi-l întrebă pe domnul Jumel ce crede despre cartea de curând apărută în care domnul Léon Blum se plânge...

– ...că o datină fără noimă – îi termină gândul domnul Haddock – nu lasă domnişoarele din lumea bună să facă dragoste, lucru pe care ele l-ar face cu plăcere, în vreme ce fetele de stradă o fac cu prisosinţă şi fără plăcere. E deplorabil, într-adevăr, dar domnul Léon Blum să nu se supere peste măsură. Dacă răul se înfăţişează în mica noastră societate burgheză aşa cum spune dânsul, pot să-l asigur că în orice altă clasă poate vedea un spectacol mai îmbucurător. În popor, în marea mulţime de la oraşe şi de la sate, fetele nu se lipsesc de plăcerile dragostei.

– E demoralizant, spuse doamna Crémeur.

Şi proslăvi nevinovăţia fetelor în cuvinte pline de pudoare şi graţie. Era o plăcere s-o asculţi!

Cuvintele profesorului Haddock despre acelaşi subiect fură, dimpotrivă, greu de îndurat:

– Fetele din lumea bună – spuse el – sunt păzite şi supravegheate. De altfel, bărbaţii nu umblă după fete mari, dintr-o pornire de cinste, de teama unor răspunderi înfricoşătoare şi pentru că ademenirea unei fete nu le-ar face

cinste. Unde mai punem că habar n-avem de ce se întâmplă, pentru bunul motiv că tot ce este ascuns nu se vede. Condiție necesară pentru existența întregii societăți. Fetele din lumea bună ar fi mai ușuratice decât femeile, dacă ar fi tot atât de solicitate. Și asta din două motive: ele își fac mai multe iluzii și curiozitatea lor nu este potolită. În majoritatea cazurilor, femeile au fost atât de prost începute de soții lor, încât nu mai au curajul să reînceapă îndată cu alții. Eu, care vă vorbesc, am întâlnit în mai multe rânduri stavila aceasta în încercările mele de seducere.

În momentul când profesorul Haddock își încheia considerațiile lui neplăcute, domnișoara Eveline Clarence intră în salon și servi alene ceaiul, cu acea expresie de plictiseală care dădea frumuseții ei un farmec oriental.

– Eu – zise Hippolyte Cérès, privind-o – mă proclam apărătorul domnișoarelor.

„E un tâmpit", gândi fata.

Hippolyte Cérès, care niciodată nu scosese nasul în afara cercurilor politice de alegători și aleși, găsi salonul doamnei Clarence foarte distins, pe stăpâna casei – desăvârșită și pe fiica ei – neobișnuit de frumoasă, ajunse nelipsit de lângă ele și le făcu amândurora curte. Doamna Clarence, pe care acum o mișcau atențiile, îl socotea plăcut. Eveline nu-i arăta nicio bunăvoință și îl trata de sus, cu dispreț, atitudini pe care el le lua drept mofturi aristocratice și maniere distinse și o admira și mai mult.

Omul acesta cunoscut de toată lumea se străduia să le fie pe plac și uneori izbutea. Le făcea rost de bilete pentru ședințele parlamentare mai importante și de loji la operă. Îi dădu domnișoarei Clarence mai multe ocazii prielnice să stârnească admirația, mai ales la o chermeză, care, deși dată de un ministru, fu socotită cu drept cuvânt mondenă și-i prilejui republicii primul ei succes în lumea elegantă.

La serbarea aceasta, Eveline, foarte remarcată, atrase îndeosebi atenţia unui tânăr diplomat, numit Roger Lambilly, care, închipuindu-şi-o din lumea uşoară, îi dădu întâlnire în garsoniera lui. Cum îl găsea frumos şi îl credea bogat, Eveline se duse la el. Emoţionată întru câtva, aproape tulburată, era cât pe-aci să cadă victima curajului ei şi nu scăpă de înfrângere decât printr-o manevră ofensivă, executată cu îndrăzneală. A fost cea mai mare nebunie din viaţa ei de fată.

Pătrunzând în intimitatea miniştrilor şi a preşedintelui, Eveline, cu ifosele ei de aristocraţie şi cu aerul ei cucernic, câştigă simpatia înalţilor demnitari ai republicii anticlericale şi democratice. Domnul Hippolyte Cérès, văzând că avea succese şi că-i făcea cinste, o iubea din zi în zi mai mult, şi în cele din urmă se îndrăgosti nebuneşte de dânsa.

Eveline începu să-l privească mai cu interes, curioasă să vadă dacă dragostea lui sporea. I se părea lipsit de eleganţă şi delicateţe, prost-crescut, dar activ, descurcăreţ, cu mari posibilităţi şi nu prea plictisitor. Tot mai glumea pe seama lui, dar acum se şi ocupa de el.

Într-o zi, voi să-i pună iubirea la încercare.

Era în perioada electorală, când el cerea, cum se zice, reînnoirea mandatului. Avea un concurent care la început părea puţin primejdios, fiind lipsit de darul vorbirii, dar bogat, concurent care, zice-se, câştiga zilnic noi alegători. Alungând din minte şi liniştea prostească şi îngrijorările smintite, Hippolyte Cérès era cu ochii în patru. Principalul lui mijloc de acţiune îl formau întrunirile publice, în care dobora, prin glasul lui puternic, candidatura rivală. Comitetul lui organiza întruniri cu discuţii în contradictoriu, sâmbăta seara şi duminica la orele trei fix după-amiază. Or, iată că într-o duminică, trecând pe la familia Clarence, o găsi pe Eveline singură în salon. Stătea de vorbă cu ea de vreo douăzeci şi cinci de minute, când, scoţându-şi ceasul,

văzu că era ora trei fără un sfert. Fata deveni drăgăstoasă, aţâţătoare, graţioasă, neliniştitoare, plină de făgăduinţe. Cérès, mişcat, se ridică.

– Încă o clipă, îi spuse ea cu o voce stăruitoare şi blajină care-l făcu să cadă la loc pe scaun.

Ea-i arătă o atenţie deosebită, i se lăsă în voie, dădu dovadă de curiozitate şi de slăbiciune. El se înroşi, deveni palid şi iar se ridică.

Atunci, ca să-l reţină, îl privi cu nişte ochi dulci, al căror cenuşiu se tulbură ca o apă şi, cu ritmul respiraţiei înteţit, nu mai scoase o vorbă. Învins, pierdut, nimicit, îi căzu la picioare. Apoi, scoţându-şi încă o dată ceasul, sări în sus, înjurând năprasnic.

– F...! E ora patru fără cinci! Trebuie să plec.

Şi numaidecât se repezi pe scară.

Din momentul acela, Eveline căpătă pentru el o anumită stimă.

Capitolul IV

CĂSĂTORIA UNUI OM POLITIC

Ea nu-l iubea deloc, dar ținea ca el s-o iubească. De altfel, era foarte rezervată cu dânsul, nu numai pentru că nu simțea niciun imbold – căci, printre gesturile dragostei, sunt unele pe care femeile le fac cu nepăsare, cu ușurință, din instinct de femei, din obișnuință și din spirit tradițional, ca să-și încerce puterile și pentru mulțumirea de a le descoperi efectele. Motivul prudenței ei era faptul că-l știa tare „mojic", în stare să tragă profit din gesturile ei de familiaritate și să i le și reproșeze după aceea cu grosolănie dacă nu le-ar mai fi continuat.

Cum profesiunea lui îl silea să fie anticlerical și liber-cugetător, ea găsi cu cale să facă, în fața lui, pe cucernica, să se arate cu cărți groase de rugăciuni legate în marochin roșu, ca, de pildă, *Quinzaine de Pâques* a reginei Maria Leczinska și a prințesei Maria Josèphe, și-i punea mereu sub ochi listele de subscripție pe care le aduna în vederea asigurării cultului național al Sfintei Orberoza. Eveline nu proceda așa ca să-l sâcâie, ori din zburdălnicie sau spirit de contradicție, nici măcar din snobism, cu toate că avea un pic, ci pentru ca astfel să-și afirme, să-și întărească personalitatea și să-și dea importanță în ochii lui. Ca să atâțe curajul deputatului, se învăluia în religie așa cum se învăluia

Brunhilda în flăcări ca să-l atragă pe Sigurd. Îndrăzneţul ei joc reuşi. Acum i se părea şi mai frumoasă.

În ochii lui evlavia era o eleganţă.

Reales cu majoritate zdrobitoare, Cérès păşi într-o Cameră care se arăta înclinată mai mult spre stânga, mai înaintată decât Camera precedentă şi, pare-se, mai dornică de reforme. Dându-şi seama numaidecât că o râvnă atât de mare ascundea frica de schimbare şi o sinceră dorinţă de inactivitate, Cérès îşi făgădui să urmeze o politică potrivită cu aceste năzuinţe. Încă de la începutul sesiunii, rosti un mare discurs, iscusit ticluit şi bine orânduit, în legătură cu ideea că orice reformă trebuie să fie amânată multă vreme. Se arătă călduros şi chiar clocotitor, fiind de principiul că un orator trebuie să-i îndemne pe alţii la moderaţie pe un ton extrem de vijelios. Fu aclamat de întreaga adunare. Doamna şi domnişoara Clarence îl ascultau din tribuna prezidenţială. Fără să vrea, Eveline tresărea la auzul solemnelor ropote de aplauze. Pe aceeaşi bancă, frumoasa doamnă Pensée fremăta la vibraţiile vocii lui bărbăteşti.

Cum coborî de la tribună, Hippolyte Cérès se duse, fără zăbavă, să le salute pe doamnele Clarence în tribuna lor, în timp ce tot se mai auzeau ropotele aplauzelor şi strigăte prin care se cerea publicarea discursului. În ochii ei, Cérès căpăta frumuseţea succesului şi, în vreme ce, înclinat în faţa lor, deputatul primea felicitările cu un aer de modestie, amestecat cu îngâmfare, ştergându-se ceafa cu o batistă, fata, aruncându-şi privirile către doamna Pensée, o văzu respirând cu îmbătare sudoarea eroului, gâfâind, cu pleoapele grele, cu capul dat pe spate, gata să leşine. Imediat, Eveline îi zâmbi cu duioşie domnului Cérès.

Discursul deputatului de Alca avu un mare răsunet.

În sferele politice, fu socotit ca foarte iscusit. „Am ascultat, în sfârşit, o cuvântare cinstită", scria marele ziar al moderaţilor. „E un întreg program", se spunea la Cameră. Toată lumea era de acord în a-i recunoaşte un enorm talent.

Hippolyte Cérès se impunea acum ca şef al radicalilor, socialiştilor şi anticlericalilor, care-l numiră preşedintele grupului lor, cel mai important din Cameră. În apropiata remaniere a guvernului, se vedea destinat unui portofoliu ministerial.

După o îndelungată şovăire, Eveline Clarence primi ideea căsătoriei cu domnul Hippolyte Cérès. După gusturile ei, marele bărbat politic era un om cam de rând şi nu se vedea încă de nicăieri că avea să ajungă într-o bună zi pe treapta în care politica aduce mari sume de bani. Dar, cum împlinea douăzeci şi şapte de ani, cunoştea viaţa de ajuns ca să ştie că nu trebuie să fii prea mofturoasă, nici să te arăţi prea pretenţioasă.

Hippolyte Cérès era celebru. Hippolyte Cérès era fericit. Greu să-l mai recunoşti: eleganţa hainelor şi a manierelor lui sporea văzând cu ochii. Purta mănuşi albe mai mult decât oricare altul. Acum exagera nota de eleganţă, ceea ce o făcea pe Eveline să se întrebe dacă nu era mai rău aşa decât înainte. Doamna Clarence văzu logodna cu ochi buni, sigură de viitorul fiicei sale şi mulţumită că în fiecare joi va avea flori în salon.

Căsătoria lor ridică, totuşi, unele greutăţi. Eveline era evlavioasă şi ţinea să primească binecuvântarea Bisericii. Hippolyte Cérès, îngăduitor cu cei care cred, dar liber-cugetător, nu admitea decât căsătoria civilă. Din pricina aceasta avură loc discuţii şi chiar scene sfâşietoare. Ultima scenă se desfăşură în camera fetei, în timp ce se scriau invitaţiile. Eveline declară că, dacă nu se va duce la biserică, nu se va socoti căsătorită. Pomeni de ruptură, de plecare în străinătate cu mama ei, ori de retragerea într-o mănăstire. Apoi deveni drăgăstoasă, slabă, rugătoare. Gemu. Şi toate gemeau cu ea în odaia ei virginală, agheasmatarul şi rămurica de merişor aninată deasupra patului alb, cărţile pioase de pe etajeră şi de pe marmura sobei, statueta albă şi

albastră care o înfățișa pe Sfânta Orberoza înlănțuind balaurul de Cappadochia. Hippolyte Cérès era înduioșat, muiat, topit.

Frumoasă în durerea ei, cu ochii strălucitori de lacrimi, cu încheieturile mâinilor prinse într-un șirag de mătănii de lapislazui, parcă înlănțuită de credința ei, se aruncă deodată la picioarele lui Hippolyte și-i strânse genunchii în brațe, pierdută, despletită.

Hippolyte aproape cedă.

– O căsătorie religioasă – îngăimă el –, o căsătorie la biserică, poate că-i vom face pe alegătorii noștri s-o treacă cu vederea. Dar comitetul nu va înghiți lucrurile așa de ușor... În sfârșit, le voi explica eu... toleranța, necesitățile sociale... Toți își trimit fetele la catehism... Iar portofoliul meu, la dracu' – cred, scumpo, c-o să-l înecăm în agheasmă.

La auzul acestor cuvinte, Eveline se ridică, gravă, mărinimoasă, resemnată, învinsă la rândul ei.

– Prietene, nu mai insist.

– Atunci, fără cununie religioasă! E mai bine așa, mult mai bine!

– Ba da. Dar las-o-n seama mea. Am să caut eu să aranjez toate, pentru mulțumirea dumitale și a mea.

Și se duse la cucernicul părinte Douillard și-i arătă cum stau lucrurile. Peste așteptările ei, cucernicia sa se arătă îngăduitor și ușor de convins.

– Soțul dumneavoastră este un om inteligent, un om ordonat și cu judecată: va veni și el cu timpul la noi. Ai să-l sfințești dumneata. Nu degeaba i-a hărăzit Dumnezeu binefacerea unei soții creștine. Pentru binecuvântările ei nupțiale, Biserica nu ține întotdeauna la pompa și la strălucirea ceremoniilor. Acum, când e persecutată, taina criptelor și labirinturile catacombelor se potrivesc mai bine pentru praznicele ei. Domnișoară, după ce veți îndeplini formalitățile civile, veniți aici, în paraclisul meu privat,

cu domnul Cérès, în ținută de oraș: vă voi cununa păstrând cea mai desăvârșită taină. Voi obține eu de la arhiepiscopie dispensele trebuitoare și toate înlesnirile în ceea ce privește anunțarea căsătoriei, certificatul de mărturisire etc.

Deși combinația asta i se părea puțin cam primejdioasă, Hippolyte o primi, totuși, destul de măgulit, în fond.

– Mă voi duce în haină de oraș, spuse el.

Se duse în redingotă, cu mănuși albe și cu pantofi de lac și îngenunche.

Te pui cu politețea?

Capitolul V

GUVERNUL VISIRE

Familia Cérès, de o cuviincioasă modestie, se instală într-un apartament destul de drăguț, dintr-o casă nouă. Cérès își adora soția în mod sincer și potolit, fiind, de altfel, deseori ocupat la comisia bugetară și trebuind să lucreze câte trei nopți pe săptămână la raportul lui despre bugetul poștelor, din care voia să facă un monument. Eveline îl găsea mojic, dar asta n-ar fi fost mare lucru. Partea proastă era că nu avea prea mulți bani. Ba chiar avea foarte puțini. Slujbașii republicii nu se îmbogățesc în serviciul ei pe cât se crede. De când nu mai este suveranul la conducere, ca să împartă favoruri, fiecare ia ce poate și jafurile lui, limitate de jafurile tuturor, sunt de proporții modeste. De unde acea austeritate a moravurilor care se poate vedea la conducătorii democraților. Ei nu se pot îmbogăți decât în epocile de mari afaceri, iar atunci se găsesc expuși invidiei colegilor mai puțin favorizați. Hippolyte Cérès prevedea, pentru o vreme apropiată, o epocă de mari afaceri. Erau unul dintre cei care-i pregăteau venirea și, în așteptarea ei, îndura cu demnitate o sărăcie din pricina căreia Eveline, care o împărțea cu el, suferea mai puțin decât s-ar fi putut crede. Eveline păstra legătura cu preacucernicul părinte Douillard și frecventa paraclisul

Sfintei Orberoza, în care găsea o societate serioasă şi persoane în stare să-i facă unele servicii. Ştia să le aleagă şi nu-şi punea încrederea decât în acei care o meritau. În timpul care se scursese de la plimbările ei cu vicontele Cléna, Eveline căpătase experienţă şi, mai ales, dobândise valoarea unei femei căsătorite.

La început deputatul era îngrijorat din pricina apucăturilor ei bisericoase, pe care le luau în râs fiţuicile demagogice, dar se linişti îndată, văzând în jurul lui cum toţi conducătorii democraţiei se apropiau cu dragă inimă de aristocraţie şi de Biserică.

Se găseau într-una din acele perioade (destul de dese) în care îşi dădeau seama că merseseră prea departe. Hippolyte Cérès recunoştea şi el lucrul acesta pe un ton cumpătat. Politica lui nu era o politică de persecuţie, ci o politică de toleranţă. Îi pusese temeliile în măreţul lui discurs despre pregătirea reformelor. Cabinetul de miniştri era socotit cu vederi prea înaintate. Susţinând proiecte recunoscute ca primejdioase pentru capital, ridicase împotriva lui societăţile financiare şi, prin urmare, şi ziarele de orice tendinţă. Văzând că pericolul sporeşte, guvernul îşi părăsi proiectele, programul, părerile, dar prea târziu: un nou guvern era gata să ia conducerea. La o întrebare perfidă a lui Paul Visire, transformată imediat în interpelare, şi după un foarte frumos discurs al lui Hippolyte Cérès, guvernul căzu.

Preşedintele republicii îl alese pentru formarea noului cabinet chiar pe acest Paul Visire, care, cu toate că era încă foarte tânăr, fusese în două rânduri ministru şi era un bărbat fermecător, un stâlp al baletelor şi al culiselor teatrale, mare amator de artă, foarte monden, spiritual, având o inteligenţă deosebită şi desfăşurând o activitate extraordinară. Paul Visire alcătuind un cabinet menit să aducă un răgaz şi să liniştească opinia publică alarmată, Hippolyte Cérès fu chemat şi dânsul să facă parte din guvern.

Noii miniştri, proveniţi din toate grupările majorităţii, reprezentau părerile cele mai felurite şi mai opuse, dar erau cu toţii moderaţi şi hotărât conservatori.[1] Fu păstrat ministrul afacerilor externe din vechiul guvern, un omuleţ oacheş, numit Crombile, care lucra paisprezece ore pe zi, în delirul măreţiilor, un om tăcut, care se ascundea de propriii lui agenţi diplomatici, văzând peste tot semne îngrijorătoare, de care nu se alarma nimeni, căci neprevederea popoarelor e neţărmurită şi neprevederea guvernelor îi calcă pe urme. La Lucrările Publice fu numit un socialist, Fortuné Lapersonne. Dăinuia pe atunci una dintre datinile cele mai solemne, cele mai severe, cele mai riguroase şi, dacă îndrăznesc să spun aşa, una dintre datinile cele mai înfricoşătoare şi mai crunte ale politicii – aceea de a pune în orice cabinet destinat să combată socialismul un membru al partidului socialist, pentru ca duşmanii averii şi ai proprietăţii să cunoască şi amărăciunea loviturilor venite de la unul dintre ai lor şi să nu se poată întruni laolaltă fără să-l caute din ochi pe cel care avea să-i urgisească mâine. Numai o necunoaştere profundă a inimii omeneşti ar îngădui să se creadă că e greu să găseşti un socialist pentru ocuparea acestei funcţii. Cetăţeanul Fortuné Lapersonne intră în cabinetul Visire din propriul imbold, fără niciun fel de constrângere, şi îşi găsi aprobatori chiar printre foştii lui prieteni, într-atât de prinşi erau pinguinii în mrejele puterii!

Generalul Débonnaire primi portofoliul Războiului. Trecea drept unul dintre cei mai inteligenţi generali ai

[1] Întrucât cabinetul acesta avea să exercite o acţiune însemnată asupra destinelor ţării şi ale lumii, socotim că se cuvine să-i arătăm alcătuirea: Interne şi preşedinţia consiliului, Paul Visire; Justiţie, Pierre Bouc; Afaceri Externe, Victor Crombile; Finanţe, Terrasson; Instrucţia Publică, Labillette; Comerţ, Poştă şi Telegraf, Hippolyte Cérès; Agricultură, Aulac; Lucrări Publice, Lapersonne; Război, generalul Débonnaire; Marină, amiralul Vivier des Murènes (*n.a.*).

armatei, dar se lăsa dus de nas de o femeie cunoscută prin aventurile ei, doamna baroană de Bildermann, care, frumoasă încă la vârsta când femeile se apucă de intrigi, intrase în slujba unei puteri vecine şi duşmane.

Noul ministru al marinei, respectabilul amiral Vivier des Murènes, recunoscut în general ca un marinar minunat, dădea dovadă de o evlavie care ar fi părut excesivă într-un guvern anticlerical, dacă republica laică n-ar fi recunoscut religia ca având utilitate maritimă. Potrivit îndrumărilor primite de la cucernicul părinte Douillard, călăuzitorul lui duhovnicesc, respectabilul amiral Vivier des Murènes închină Sfintei Orberoza unităţile flotei şi comandă unor barzi creştini compunerea unor cânturi în cinstea Fecioarei din Alca, cântări care luară locul imnului naţional în muzicile marinei de război.

Guvernul Visire se declară deschis anticlerical, dar gata să respecte orice credinţă. Se afirmă reformator cu chibzuinţă. Paul Visire şi colaboratorii lui voiau reforme, dar nu propuneau nicio reformă, tocmai ca să nu le compromită. Căci erau adevăraţi oameni politici şi ştiau că reformele sunt compromise din clipa când le propui. Noul cabinet fu bine primit, readuse liniştea oamenilor de treabă şi spori veniturile.

Guvernul anunţă comanda a patru cuirasate şi prigonirea socialiştilor şi îşi arătă intenţia formală de a respinge orice impozit inchizitorial asupra venitului. Alegerea lui Terrasson ca ministru al finanţelor fu aprobată de presă în mod deosebit. Terasson, un bătrân ministru, vestit prin loviturile lui la Bursă, îndreptăţea toate speranţele bancherilor şi lăsa să se întrezărească o perioadă de mari afaceri. În curând aveau să se umple cu laptele bogăţiei cele trei ugere ale naţiunilor moderne: acapararea, beneficiile şi specula frauduloasă. Se şi vorbea de pe acum despre expediţii îndepărtate de colonizare şi cei mai îndrăzneţi

vânturau prin ziare proiectul unui protectorat militar şi financiar asupra Nigriţiei.

Cu toate că nu arătase încă tot ce poate, Hippolyte Cérès era socotit un om de valoare şi se bucura de preţuirea marilor afacerişti. Primea felicitări din toate părţile, pentru că rupsese legăturile cu partidele extremiste şi cu indivizii periculoşi şi pentru că îşi dădea seama de răspunderile lui guvernamentale.

Doamna Cérès era singura dintre toate soţiile miniştrilor care făcea o figură strălucită. Crombile se usca în burlăcie. Paul Visire se însurase cu o fată bogată, fiica unui mare negustor din nord, o fiinţă cumsecade, domnişoara Blampignon, distinsă, stimată, simplă, pururi bolnavă, pe care starea sănătăţii o reţinea mereu lângă mama ei, în fundul unei provincii îndepărtate. Celelalte soţii de miniştri nu erau făcute pentru încântarea privirilor. Lumea zâmbea când citea în ziare că doamna Labillette îşi făcuse apariţia la balul preşedinţiei purtând în păr pene de păsări exotice. Doamna amiral Vivier des Murènes, femeie de familie bună, mai mult lată decât înaltă, cu faţa congestionată, cu o voce de vânzător ambulant, îşi făcea singură piaţa. Doamna general Débonnaire, lungă, uscată, cu pielea pătată, nesăţioasă după ofiţeri tineri, decăzută din cauza nenumăratelor destrăbălări şi nelegiuiri, nu-şi recăpăta consideraţia decât prin sluţenie şi neobrăzare.

Doamna Cérès era farmecul şi port-respectul ministerului. Tânără, frumoasă, cuminte, îmbina, pentru cucerirea elitei sociale şi a maselor, eleganţa toaletelor cu puritatea surâsului.

Saloanele ei fură năpădite de marea finanţă evreiască. Ea dădea cele mai elegante garden party-uri ale republicii. Ziarele îi descriau toaletele şi marile case de modă i le dădeau fără plată. Se ducea la biserică şi ocrotea paraclisul Sfintei Orberoza împotriva pornirii maselor populare,

lăsând să încolțească în inimile aristocrate speranța unui nou concordat.

Cu părul ei de aur, cu pupilele ei de culoarea inului, mlădie, subțire, cu o talie rotundă, doamna Cérès era într-adevăr frumoasă. Se bucura de o excelentă reputație, pe care și-ar fi păstrat-o neștirbită până și într-un flagrant delict, atât se arăta de iscusită, de calmă și stăpână de sine.

Sesiunea se încheie printr-o biruință a guvernului, care respinse, în aplauzele aproape unanime ale Camerei, propunerea unui impozit inchizitorial și prin biruința doamnei Cérès, care organiză serbări în cinstea a trei regi, în trecere prin Alca.

Capitolul VI

SOFAUA FAVORITEI

În timpul vacanței, președintele consiliului îi invită pe domnul și doamna Cérès să petreacă două săptămâni la munte, într-un mic castel pe care-l închiriase pentru sezon și în care locuia singur. Sănătatea într-adevăr șubredă a doamnei Paul Visire nu-i îngăduia să-și însoțească bărbatul. Rămăsese cu părinții ei în fundul unei regiuni septentrionale.

Castelul îi aparținuse favoritei unuia dintre ultimii regi ai Alcei. În salon se mai aflau și acum aceleași mobile vechi, printre care și sofaua favoritei regelui. Ținutul era fermecător. Un frumos râu albastru, Aiselle, curgea pe la poalele dealului pe care se înălța castelul. Lui Hippolyte Cérès îi plăcea pescuitul cu undița. În timpul acestei îndeletniciri monotone, Cérès își găsea cele mai bune combinații parlamentare și cele mai fericite inspirații oratorice. În Aiselle se găseau păstrăvi din belșug. Cérès pescuia de dimineață până seara, așezat într-o barcă, pe care președintele consiliului se grăbise să i-o pună la dispoziție.

În vremea aceasta, Eveline și Paul Visire dădeau, uneori, câte o raită prin grădină sau ședeau la taifas în salon. Eveline, deși cunoștea farmecul prin care Paul Visire atrăgea femeile, nu întrebuințase încă pentru el decât

o cochetărie sporadică şi superficială, fără intenţii serioase şi fără un scop bine precizat. Paul Visire, care era un cunoscător, o găsea frumoasă. Camera Deputaţilor şi Opera nu-i mai lăsau niciun răgaz, dar în sihăstria acestui castel ochii ei de culoarea inului şi talia rotundă căpătau preţ în ochii lui. Într-o zi, când Hippolyte Cérès pescuia în râul Aiselle, Paul Visire o pofti să ia loc lângă dânsul pe sofaua favoritei regelui de odinioară. Prin ajurul perdelelor, care o fereau de căldură şi de lumina zilei dogoritoare, lungile raze de aur o izbeau pe Eveline ca tot atâtea săgeţi ale unui Amor ascuns. Sub vălurile albe, toate formele ei, rotunde şi alungite totodată, îşi arătau graţia şi tinereţea. Eveline avea o piele umedă şi fragedă şi mirosea a fân cosit. Paul Visire se arătă aşa cum cerea prilejul. Eveline nu fugi de jocurile întâmplării şi ale societăţii. Crezuse că n-o să fie nimic sau n-o să fie mare lucru, dar se înşelase.

Cum spune celebra baladă germană: „În piaţa oraşului, lângă un zid pe care se căţăra glicina, în bătaia soarelui, era odată o frumoasă cutie de scrisori, albastră ca o albăstrea, surâzătoare şi liniştită.

Toată ziulica veneau la ea, cu botforii lor mari, micii negustori, gospodarii înstăriţi, burghezii, perceptorul şi jandarmii, care puneau în ea scrisori de afaceri, facturi, înştiinţări şi somaţii pentru plata impozitului, rapoarte către judecătorii tribunalului şi ordine de chemare pentru recruţi. Cutia rămânea surâzătoare şi liniştită.

Voioşi sau îngrijoraţi, se îndreptau spre ea zilieri şi argaţi, slujnice şi doici, contabili, funcţionari de birou şi cumetre cu copii în braţe şi aruncau într-însa înştiinţări de naştere, de căsătorie sau de moarte, scrisori de logodnici şi logodnice, scrisori de soţi şi de soţii, scrisori de la mame către fiii lor şi de la fii către mamele lor. Cutia rămânea surâzătoare şi liniştită.

În amurg, flăcăii şi fetele se strecurau pe furiş până la cutie şi-i încredinţau scrisori de dragoste, unele stropite cu lacrimi care întindeau cerneala, unele cu un cerculeţ, ca să arate locul sărutului, şi toate foarte lungi. Cutia rămânea surâzătoare şi liniştită.

Negustorii bogaţi veneau din prudenţă, chiar ei, la ora ridicării corespondenţei, şi-i încredinţau scrisori cu documente de valoare, scrisori cu cinci peceţi roşii, pline cu bilete de bancă sau cu cecuri, trimise către marile societăţi financiare ale imperiului. Cutia rămânea surâzătoare şi liniştită.

Dar într-o bună zi, Gaspar, pe care ea nu-l mai văzuse niciodată şi pe care nu-l cunoştea de nicăieri, veni şi puse în cutie un bilețel, despre care nu se ştie altceva decât că era împăturit ca o pălărioară. Imediat frumoasa cutie de scrisori căzu leşinată. De atunci, nu mai stă locului: aleargă pe străzi, peste câmpii, prin păduri, încinsă cu iederă şi încununată cu trandafiri. Veşnic e prin munţi şi văi. Jitarul a surprins-o într-un lan de grâu, în braţele lui Gaspar, în clipa când îl săruta pe gură."

Paul Visire îşi recăpătase toată libertatea spirituală. Eveline rămăsese întinsă pe divanul favoritei, uluită şi fermecată.

Cucernicul părinte Douillard, neîntrecut în materie de teologie morală, care, într-o vreme de decădere a Bisericii, păstra dogmele neştirbite, avea dreptate să propovăduiască, potrivit doctrinei Sfinţilor Părinţi, că, dacă o femeie săvârşeşte un mare păcat dându-se pentru bani, săvârşeşte unul şi mai mare când se dăruieşte pe nimic. Căci, în primul caz, procedează aşa pentru a face faţă nevoilor vieţii şi uneori, dacă nu poate avea o justificare, se poate învrednici de iertare şi de harul dumnezeiesc, întrucât, la urma urmelor, Dumnezeu interzice sinuciderea şi nu voieşte ca făpturile Lui, care sunt templele Lui, să se nimicească

singure. De altfel, dându-se ca să poată trăi, femeia rămâne umilă şi nu simte plăcere, ceea ce micşorează păcatul. Dar o femeie care se dăruieşte pe degeaba păcătuieşte cu desfătare şi, în greşeala ei, nu mai poate de bucurie. Orgoliul şi plăcerile cu care îşi împovărează nelegiuirea sporesc povara păcatului de moarte.

Exemplul doamnei Hippolyte Cérès avea să scoată în vileag adâncimea acestor adevăruri morale. Eveline îşi dădu seama că avea simţuri. Până atunci, nici nu bănuise. I-a trebuit doar o secundă ca să-şi schimbe sufletul şi să-şi răvăşească viaţa. Învăţând să se cunoască, simţi, întâi, o încântare. Acel γνώθι σεαυτόν[1] al filozofiei antice nu e un precept a cărui împlinire morală să poată procura plăcere, căci nu guşti nicio mulţumire cunoscându-ţi sufletul. Nu acelaşi lucru e cu trupul, din care ni se pot dezvălui izvoare de voluptate. Ea simţi îndată pentru cel ce i le revelase o recunoştinţă egală cu binefacerea însăşi şi îşi închipui că acela care descoperise genunile cereşti păstra numai el cheile acestei taine. Să fi fost o greşeală? Oare n-ar mai putea ea găsi şi alţii care să aibă cheia de aur? E greu de spus. Şi profesorul Haddock, când faptele ajunseră publice (fapt ce nu întârzie mult, aşa cum vom vedea îndată), tratã problema aceasta din punct de vedere experimental, într-o revistă ştiinţifică de specialitate, şi conchise că sorţii pe care i-ar fi avut doamna C... de a regăsi o echivalenţă exactă a domnului V... erau în proporţie de 3,05 din 975,008. Cu alte cuvinte, n-avea să-i mai regăsească. Fără îndoială că doamna Cérès pricepuse lucrul acesta din instinct, căci se îndrăgostise nebuneşte de el.

Am relatat faptele acestea cu toate împrejurările care îmi par că trebuie să atragă atenţia firilor meditative şi filozofice. Sofaua favoritei e vrednică de măreţia istoriei.

[1] Cunoaşte-te pe tine însuţi (greacă).

Pe ea se hotărâră destinele unui mare popor, ba, ce spun eu, se săvârşi un act al cărui răsunet avea să se întindă asupra naţiunilor vecine prietene şi duşmane şi asupra omenirii întregi. Prea adesea, evenimentele de acest soi, deşi cu o neţărmurită înrâurire, scapă minţilor superficiale, sufletelor uşuratice care îşi asumă, cu nesăbuinţă, sarcina scrierii istoriei. De aceea, resorturile tăinuite ale evenimentelor ne rămân ascunse, căderea împărăţiilor, transmiterea stăpânirilor ne miră şi ne rămân neînţelese, din pricină că n-am descoperit punctul imperceptibil, că n-am atins ungherul tăinuit care, pus în mişcare, a zdruncinat şi a răsturnat totul. Autorul acestei mari istorii îşi cunoaşte mai bine decât oricine metehnele şi lipsurile, dar poate să aducă mărturia că a păstrat mereu acea măsură, acea seriozitate şi acea austeritate care plac în expunerea treburilor de stat şi nu s-a depărtat niciodată de gravitatea care şade bine povestirii faptelor omeneşti.

Capitolul VII

PRIMELE URMĂRI

Când Eveline îi destăinui lui Paul Visire că nu mai simțise niciodată ceva asemănător, el n-o crezu. Era obișnuit cu femeile și știa că spun cu dragă inimă astfel de lucruri bărbaților, ca să-i facă să se îndrăgostească și mai mult. Experiența lui, cum se întâmplă uneori, îl făcu astfel să nesocotească adevărul. Neîncrezător și totuși măgulit, Paul Visire simți în curând pentru ea un sentiment de dragoste și chiar ceva mai mult. Starea aceasta părea, la început, prielnică însușirilor lui intelectuale. La sediul circumscripției lui electorale, Visire rosti un discurs plin de farmec scânteietor, inspirat, care fu socotit capodopera lui.

Activitatea reîncepu într-o atmosferă liniștită. Doar câțiva ranchiunoși și câțiva ambițioși ridicară glasul în Cameră. Un surâs al președintelui consiliului fu de ajuns pentru spulberarea acestor neînțelegeri. Eveline și Paul Visire se vedeau de două ori pe zi și, în restul timpului, își scriau. El era obișnuit cu legăturile intime, era dibaci și știa să se prefacă, dar Eveline era de o nechibzuință nebunească. Se arăta cu el prin saloane, la teatru, la Cameră și la ambasade. Își purta dragostea pe chip, în toată făptura ei, în licăririle galeșe ale privirii ei, în surâsul care îi murea pe buze, în palpitația pieptului, în moliciunea șoldurilor,

în toată frumusețea ei răvășită, atâtată, pătimașă. În curând țara întreagă avea să afle de legătura lor. Curțile străine erau și ele informate. Numai președintele republicii și soțul lui Eveline nu știau încă. Președintele află la țară, printr-un raport polițienesc rătăcit, nu se știe cum, în valiza lui.

Fără să fie nici prea delicat, nici prea ager, Hippolyte Cérès își dădea bine seama că se schimbase ceva în căsnicia lui: Eveline, care până atunci se interesase de problemele care-l preocupau pe el și-i dovedise, dacă nu iubire, cel puțin o frumoasă prietenie, acum nu-i mai arăta decât nepăsare și scârbă. Mai avusese ea unele perioade de absență, când făcea vizite îndelungate la societatea de binefacere Sfânta Orberoza. Acum pleca dis-de-dimineață, umbla toată ziua și venea la masă la orele nouă seara, cu o figură de somnambulă. Soțului ei i se păreau caraghioase toate lucrurile astea. Cu toate acestea, poate că n-ar fi aflat niciodată. O profundă necunoaștere a femeilor, o încredere oarbă în meritele și în situația lui i-ar fi ascuns, poate, pentru totdeauna adevărul, dacă cei doi îndrăgostiți nu l-ar fi silit, ca să spunem așa, să-l descopere.

Când Paul Visire se ducea la Eveline și o găsea singură, amândoi spuneau, îmbrățișându-se: „Nu aici! Nu aici!", și pe loc fiecare arăta față de celălalt o rezervă dusă la culme. Asta era o regulă a lor pe care n-o călcau niciodată. Dar iată că, într-o bună zi, Paul Visire se duse la colegul său Cérès, căruia îi dăduse întâlnire. Îl primi însă Eveline, ministrul poștelor fiind reținut în „sânul" unei comisii.

– Nu aici!, își spuseră, zâmbind, îndrăgostiții.

Și-o spuseră gură în gură, cu îmbrățișări, cu înlănțuiri și îngenuncheri. Mai continuau să și-o spună când intră în salon Hippolyte Cérès.

Paul Visire își regăsi prezența de spirit și-i spuse doamnei Cérès că renunță să-i mai scoată firul de praf care-i

intrase în ochi. Prin atitudinea aceasta, nu-l păcălea pe soţ, dar îşi asigura ieşirea.

Hippolyte Cérès se năruì. Purtarea lui Eveline i se părea de neînţeles. Îi ceru explicaţii.

– Pentru ce? Pentru ce? Pentru ce?, repeta el fără încetare.

Ea negă totul, nu ca să-l convingă, căci îi văzuse, ci din comoditate şi bun-gust şi ca să se scape de alte explicaţii neplăcute.

Hippolyte Cérès îndura toate chinurile geloziei. Şi-o mărturisea lui însuşi: „Sunt un om tare. Am o armură. Dar rana e dedesubt, în inimă."

Şi, întorcându-se către soţia lui, împodobită de voluptate şi frumoasă prin nelegiuirea ei, o privea îndurerat şi-i spunea:

– N-ar fi trebuit s-o faci cu el!

Şi avea dreptate. Eveline n-ar fi trebuit să iubească în cadrul guvernului.

Suferea atât de mult, încât îşi luă revolverul, strigând: „Am să-l omor!" Dar se gândi că un ministru al poştelor şi telegrafului nu poate să-l ucidă pe preşedintele consiliului şi puse revolverul la loc, în sertarul măsuţei de noapte.

Săptămânile treceau fără să-i potolească suferinţele. În fiecare dimineaţă îşi încingea peste rană armura de om tare, căutându-şi în muncă şi onoruri pacea care-l ocolea. În fiecare duminică inaugura tot felul de busturi, de statui, de fântâni, de puţuri arteziene, spitale, dispensare, căi ferate, canale, hale, reţele de canalizare, arcuri de triumf, pieţe şi abatoare şi rostea discursuri mişcătoare. Activitatea lui înflăcărată mistuia dosarele. În opt zile schimbă de paisprezece ori culoarea timbrelor poştale. Cu toate acestea, îl cuprindeau accese de durere şi de furie care-l înnebuneau. Vreme de zile întregi îl părăsea judecata. Dacă ar fi ocupat o funcţie în vreo administraţie particulară,

cei din jurul lui şi-ar fi dat seama numaidecât. Dar în administraţia treburilor statului e cu mult mai greu să recunoşti nebunia sau delirul. În momentul acela, funcţionarii guvernului alcătuiau asociaţii şi federaţii în mijlocul unei fierberi de care se înspăimânta Parlamentul şi opinia publică. Factorii poştali se distingeau între toţi prin râvna lor sindicalistă.

Hippolyte Cérès le aduse la cunoştinţă printr-o circulară că acţiunea lor era strict legală. A doua zi, dădu a doua circulară, care interzicea ca ilegală orice asociaţie a funcţionarilor statului. Destitui o sută optzeci de factori, îi reintegră, le trase o săpuneală bună şi le dădu gratificaţii. La consiliul de miniştri era mereu pe punctul de a izbucni. Doar prezenţa şefului statului mai putea să-l reţină în marginile bunei-cuviinţe şi, cum nu cuteza să-şi ia rivalul de gât, îl copleşea de ocări, ca să se uşureze, pe comandantul respectat al armatei, generalul Débonnaire, care nu le auzea, fiind surd şi ocupat cu ticluirea unor versuri pentru baroana de Bildermann. Hippolyte Cérès se opunea, fără deosebire, la tot ce propunea domnul preşedinte al consiliului. Pe scurt, se smintise. O singură însuşire scăpa de dezastrul minţii lui: îi rămânea simţul parlamentar, tactul majorităţilor, cunoaşterea aprofundată a grupărilor, siguranţa pontajelor.

Capitolul VIII

NOI URMĂRI

Sesiunea se termina în liniște și guvernul nu descoperea, pe băncile majorității, niciun semn prevestitor de rău. Se vedea, totuși, din unele articole publicate în marile ziare ale moderaților, că pretențiile bancherilor evrei și creștini creșteau zilnic, că patriotismul băncilor cerea o expediție civilizatoare în Nigriția și că trustul oțelului, plin de râvnă pentru ocrotirea coastelor noastre și pentru apărarea coloniilor, cerea frenetic cuirasate peste cuirasate. Umblau zvonuri de război. Asemenea zvonuri porneau în fiecare an cu regularitatea vânturilor alizee. Oamenii serioși nu-și plecau urechea și guvernul putea să le lase să se spulbere singure, afară numai dacă nu se întețeau și nu se întindeau, căci, în cazul acesta, s-ar fi alarmat țara. Capitaliștii nu voiau decât războaie coloniale, poporul nu voia niciun fel de războaie. Îi plăcea ca guvernul să se arate plin de mândrie și de aroganță, dar, la cea mai mică bănuială despre pregătirea unui conflict european, puternica emoție a maselor populare ar fi cuprins și Camera. Paul Visire nu era îngrijorat. Situația europeană, după părerea lui, nu prezenta decât semne liniștitoare. Era doar enervat de tăcerea maniacă a ministrului său de externe. Acest pitic sosea la consiliu cu o servietă mai mare decât el,

ticsită cu dosare. Nu scotea o vorbă. Refuza să răspundă la orice întrebare, chiar şi la acelea pe care i le punea stimatul preşedinte al republicii, şi, istovit de o muncă înverşunată, gusta, în fotoliul lui, câteva clipe de somn şi nu i se mai vedea decât moţul de păr negru deasupra covorului verde.

În vremea aceasta, Hippolyte Cérès ajunsese iar un om puternic. În tovărăşia colegului său Lapersonne, făcea chefuri dese cu actriţele de teatru. Noaptea, erau văzuţi amândoi intrând prin localurile la modă, în mijlocul unui grup de femei cu glugi trase peste ochi, pe care le dominau cu statura lor înaltă şi cu pălăriile lor noi, şi în curând fură socotiţi printre figurile cele mai simpatice ale bulevardului. Se distrau, dar sufereau. Fortuné Lapersonne îşi avea şi el rana lui pe sub armură. Soţia lui, o tânără modestă, pe care i-o răpise unui marchiz, fugise cu un şofer. El tot o mai iubea. Nu se putea împăca deloc cu gândul că o pierduse şi, adesea, într-un salon rezervat, în mijlocul fetelor care râdeau, mâncând raci, cei doi miniştri, vorbindu-şi din priviri despre durerile lor, îşi ştergeau câte o lacrimă.

Hippolyte Cérès, deşi lovit în inimă, nu se dădea bătut. Se jură că se va răzbuna.

Doamna Paul Visire, pe care sănătatea ei şubredă o reţinea la părinţi, în fundul unei regiuni îndepărtate, primi o scrisoare anonimă, prin care era înştiinţată că domnul Paul Visire, care se însurase fără o leţcaie, îi păpa, cu o femeie măritată, E... C... (ghiciţi cine anume!), zestrea ei, a doamnei Paul, şi-i dădea acelei femei automobile de câte treizeci de mii de franci, coliere de perle de optzeci de mii şi alerga spre ruină, spre râsul lumii şi spre nimicire. Doamna Paul Visire citi, fu cuprinsă de un acces de nervi şi îi dădu scrisoarea tatălui ei.

– Am să-i rup urechile soţului tău, spuse domnul Blampignon. E un ştrengar care te va duce la sapă de lemn, dacă nu vom lua măsuri. Degeaba e el preşedintele consiliului de miniştri, că pe mine nu mă sperie.

Când coborî din tren, domnul Blampignon se duse la Ministerul de Interne şi fu primit numaidecât. Intră furios în cabinetul preşedintelui.

– Am de vorbit cu dumneata, domnule!, îi spuse el, fluturând scrisoarea anonimă.

Paul Visire îl primi cu zâmbetul pe buze.

– Bine-ai venit, dragă tată. Tocmai mă gândeam să-ţi scriu... Da, ca să te înştiinţez că ai fost numit în gradul de ofiţer al Legiunii de Onoare. Am semnat brevetul azi-dimineaţă.

Domnul Blampignon îi mulţumi călduros ginerelui său şi azvârli în foc scrisoarea anonimă.

Întorcându-se în casa lui din provincie, îşi găsi fiica mânioasă şi îndurerată.

– Ei bine, ţi-am văzut soţul. Este fermecător. Da, uite, tu nu ştii cum să-l iei!

În vremea aceasta, Hippolyte Cérès află dintr-o fiţuică de scandal (tot din ziare află şi miniştrii despre treburile statului) că preşedintele consiliului cina în fiecare seară la domnişoara Lysiane de la „Folies Dramatiques", al cărei farmec părea să-l fi impresionat puternic. Din momentul acela, Cérès îşi găsea o amarnică plăcere în urmărirea soţiei lui. În fiecare seară, Eveline se întorcea foarte târziu, ca să mănânce sau să se îmbrace, cu un aer de fericită oboseală şi cu seninătatea plăcerii împlinite.

Crezând că ea nu ştia nimic, îi dădu el de veste prin nişte scrisori anonime. Ea le citea la masă, în faţa lui, şi rămânea nostalgică şi zâmbitoare.

Cérès se convinse atunci că Eveline nu lua în seamă aceste înştiinţări prea vagi şi că trebuia să-i arate lucruri precise, ca să o pună pe gânduri, dându-i prilejul să verifice singură necredinţa şi trădarea amantului ei. Avea la minister agenţi de mare încredere, însărcinaţi cu cercetări secrete care priveau apărarea naţională şi care tocmai

supravegheau, atunci, nişte spioni introduşi de o putere vecină şi duşmană în localurile poştelor şi telegrafului republicii. Domnul Cérès le dădu ordin să-şi întrerupă cercetările şi să afle unde, când şi cum o vedea domnul ministru de interne pe domnişoara Lysiane. Agenţii îşi îndepliniră conştiincioşi misiunea şi-l informară pe ministru că-l surprinseseră în mai multe rânduri cu o femeie pe domnul preşedinte al consiliului, dar că femeia aceea nu era domnişoara Lysiane. Hippolyte Cérès nu le ceru mai mult. Şi avu dreptate să nu le ceară: dragostea dintre Paul Visire şi Lysiane nu era decât un alibi scornit chiar de Paul Visire, spre mulţumirea lui Eveline, stingherită de publicitate şi dornică de umbră şi de taină.

Nu erau urmăriţi numai de agenţii Ministerului Poştei, ci şi de copoii poliţiei şi chiar de agenţii Ministerului de Interne, care se întreceau care mai de care să le poarte de grijă. Erau urmăriţi şi de agenţii mai multor cercuri regaliste, imperialiste şi clericale, de agenţii a vreo opt sau zece oficine de şantaj, de câţiva poliţişti amatori, de o sumedenie de reporteri şi de o mulţime de fotografi, care, pretutindeni pe unde Paul Visire şi Eveline îşi adăposteau dragostea lor rătăcitoare – hoteluri mari şi mici, case de oraş, case de ţară, apartamente particulare, castele, muzee, palate, cocioabe –, se iveau la venirea lor şi-i pândeau pe stradă, prin casele învecinate, în copaci, pe ziduri, pe scări, pe balustrade, pe acoperişuri, în apartamentele vecine sau ascunzişuri în cămine. Ministrul şi prietena lui vedeau cu groază, de jur-împrejurul dormitorului lor, sfredele care străpungeau uşile şi obloanele, burghie care ciuruiau pereţii. În lipsă de ceva mai bun, agenţii obţinuseră un clişeu al doamnei Cérès în cămaşă, în momentul când îşi încheia ghetele.

Paul Visire, nerăbdător şi mânios, îşi pierdea uneori buna dispoziţie şi amabilitatea, sosea furios la consiliu şi-l

copleşea şi el cu ocări pe generalul Débonnaire, atât de viteaz în focul luptelor, dar care lăsase să se strecoare lipsa de disciplină în rândurile armatei şi-l covârşea şi el cu batjocuri pe venerabilul amiral Vivier des Murènes, ale cărui vapoare se scufundau din senin fără o cauză vădită.

Fortuné Lapersonne îl asculta şiret, cu ochii holbaţi, şi mormăia printre dinţi:

– Nu-i e de ajuns că-i ia nevasta lui Hippolyte Cérès, îi mai ia şi ticurile.

Ieşirile acestea, aflate din indiscreţiile miniştrilor şi din plângerile a doi şefi bătrâni, care se făleau că vor trânti portofoliul în nasul acestui individ, dar care nu făceau nimic, departe de a vătăma interesele fericitului şef de guvern, produseră un efect grozav asupra Parlamentului şi a opiniei publice, care vedeau în toate astea semnele unei vii atenţii faţă de armată şi de marina naţională. Preşedintele consiliului se bucura de aprobarea generală.

La felicitările unor grupuri şi ale unor personalităţi de seamă, el răspundea cu o dârză simplitate:

– Acestea sunt principiile mele!

Şi arunca în temniţă şapte sau opt socialişti.

După închiderea sesiunii, Paul Visire, foarte obosit, plecă la băi. Hippolyte Cérès refuză să-şi părăsească ministerul, în care se frământa cu mare tărăboi sindicatul telefonistelor. Lovi în ele cu o violenţă nemaipomenită, căci ajunsese misogin. Duminica, se ducea la periferie, la pescuit cu undiţa, împreună cu colegul său Lapersonne, gătit cu jobenul de care nu se mai despărţea de când era ministru. Şi amândoi, uitând de peşte, se plângeau de nestatornicia femeilor şi-şi îngemănau durerile.

Hippolyte tot o mai iubea pe Eveline şi continua să sufere. Totuşi, de la o vreme, încolţise în sufletul lui o speranţă. O ţinea despărţită de amantul ei şi, socotind că ar putea s-o recâştige, îşi îndreptă toate strădaniile în direcţia

aceasta, se folosi de toată iscusința lui, se arătă sincer, plin de atenții, drăgăstos, devotat, chiar discret. Inima lui îl învăța toate gingășiile. Îi spunea necredincioasei lui soții lucruri fermecătoare și mișcătoare și, ca s-o înduioșeze, îi mărturisea tot ce suferise.

– Iată, am slăbit, îi spunea el, strângându-și pe pântece cureaua de la pantaloni.

Îi făgăduia tot ce credea el că ar putea măguli o femeie: plimbări la țară, pălării, bijuterii.

Uneori credea că o înduplecase. Nu-l mai privea cu insolența fericirii. Despărțită de Paul, tristețea ei avea un aer de blândețe. Dar cum făcea un gest ca s-o recucerească, ea i se împotrivea, sălbatică și mohorâtă, încinsă în greșeala ei ca într-o cingătoare de aur.

El nu se dădea bătut, devenea umil și rugător, de ți-era mai mare mila.

Într-o zi, se duse la Lapersonne și-i spuse, cu ochii în lacrimi:

– Vorbește-i tu!

Lapersonne se scuză, socotind că intervenția lui n-ar fi fost de niciun folos, dar îi dădu prietenului său o seamă de povețe.

– Las-o să creadă că o disprețuiești, că iubești pe alta, și are să se întoarcă la tine.

Încercând și mijlocul acesta, Hippolyte strecură în coloanele ziarelor știrea că poate fi găsit la orice oră la domnișoara Guinaud de la Operă. Se întorcea acasă târziu sau nu se întorcea deloc. În fața lui Eveline, afișa aparențele unei bucurii lăuntrice cu neputință de stăpânit. În timpul cinei, scotea din buzunar o scrisoare parfumată pe care se prefăcea că o citește cu încântare și buzele lui păreau că sărută, ca într-un vis, niște buze nevăzute. Nimic din toate acestea nu prinse. Eveline nici nu observase aceste șiretlicuri. Absentă față de tot ce o înconjura, Eveline nu ieșea

din letargie decât ca să-i ceară soțului ceva bani. Și, dacă nu-i dădea, îi arunca o privire plină de scârbă, gata să-i reproșeze rușinea cu care o copleșea în fața lumii întregi. De când era îndrăgostită, cheltuia mult pentru îmbrăcăminte. Îi trebuiau bani și nu-i aștepta decât de la soțul ei: era credincioasă.

Cérès își pierdu răbdarea, își ieși din fire și o amenință cu revolverul. Într-o zi îi spuse doamnei Clarence în fața ei:

– Vă felicit, doamnă: v-ați crescut fata ca pe o cocotă.

– Ia-mă cu tine, mamă, strigă Eveline. Vreau să divorțez!

El o iubea mai pătimaș ca oricând.

În gelozia lui turbată, bănuind-o, nu fără temei, că trimite și că primește scrisori, jură să le intercepteze, restabili cabinetul negru[1], dădu iama prin corespondența particulară, opri comenzile Bursei, zădărnici întâlnirile amoroase, provocă ruine, răvăși pasiunile oamenilor, pricinui sinucideri. Presa independentă strânse plângerile publicului și le susținu cu toată indignarea. Pentru justificarea acestor măsuri arbitrare, ziarele ministeriale vorbiră pe ocolite de comploturi, de primejdie publică și lăsară să se înțeleagă că ar fi vorba de o conspirație monarhică. Niște fițuici nu prea informate dădură lămuriri mai precise, anunțând confiscarea unui număr de cincizeci de mii de puști și debarcarea prințului Crucho. Vâlva sporea în țară. Organele republicane cereau convocarea imediată a Camerelor. Paul Visire se întoarse la Alca, își rechemă colegii, ținu un important consiliu de miniștri și făcu public, prin agențiile lui, că se urzise într-adevăr un complot împotriva reprezentării naționale, că președintele consiliului prinsese firele complotului și că se deschisese o anchetă judiciară.

---

[1] Birou secret în care guvernul viola secretul corespondenței. A fost înființat în Franța de către Ludovic al XIV-lea.

Dădu ordin să fie arestați imediat treizeci de socialiști și, în vreme ce o țară întreagă îl aclama ca pe un salvator, dejucând vigilența a șase sute de agenți care-l supravegheau, el o conduse pe ascuns pe Eveline într-un mic hotel, pe lângă Gara de Nord, în care rămaseră până seara. După plecarea lor, madama hotelului, schimbând cearșafurile patului, văzu șapte cruciulițe zgâriate cu o agrafă de păr lângă capul patului, pe peretele alcovului.

Iată tot ce-a obținut Hippolyte Cérès ca preț al străduniilor lui.

Capitolul IX

ULTIMELE URMĂRI

Invidia e o virtute a democraţiilor, care le fereşte de tirani. Deputaţii începuseră să jinduiască după cheia de aur a preşedintelui consiliului. Se împlinise un an de când dominaţia lui asupra frumoasei doamne Cérès era cunoscută de toată lumea. Provincia, în care ştirile şi modele nu ajung decât după o completă rotaţie a pământului în jurul soarelui, află şi ea, în sfârşit, despre iubirea nelegitimă din guvern. Provincia păstrează moravuri austere. Femeile din provincie sunt mai cinstite decât cele din capitală. Se invocă, pentru asta, felurite motive: educaţia, exemplele, simplitatea vieţii. Profesorul Haddock pretinde că virtutea lor e legată numai de încălţămintea cu tocul jos. „O femeie – spune dânsul într-un savant articol din *Revista antropologică* –, o femeie nu produce asupra unui bărbat civilizat o senzaţie într-adevăr erotică decât în măsura în care piciorul ei formează cu pământul un unghi de douăzeci şi cinci de grade. Dacă formează un unghi de treizeci şi cinci de grade, impresia erotică iradiată din persoana respectivă devine acută. Într-adevăr, de poziţia picioarelor pe pământ depinde situaţia respectivă a diferitelor părţi ale corpului şi mai ales a bazinului, precum şi legăturile reciproce şi legănarea şoldurilor şi a maselor

musculare care le îmbracă. Or, cum orice bărbat civilizat este atins de perversiune genetică şi nu leagă ideea de voluptate decât de formele feminine (cel puţin în poziţia dreaptă), aşezate în condiţiile de volum şi de echilibru impuse de înclinarea piciorului pe care am determinat-o mai sus, reiese de aici că doamnele din provincie, având tocurile joase, sunt puţin jinduite (cel puţin în poziţia în picioare) şi îşi păstrează cu uşurinţă virtutea."

Concluziile acestea nu fură adoptate de toată lumea. Unii obiectară că până şi în capitală, sub influenţa modelor englezeşti şi americane, s-a introdus folosirea tocurilor joase, fără să se producă efectele semnalate de savantul profesor; că, de altfel, pretinsa deosebire care se stabileşte între moravurile metropolei şi moravurile provinciei e, poate, iluzorie, şi că, dacă deosebirea aceasta există, ea se datorează vădit faptului că marile oraşe oferă dragostei foloase şi înlesniri pe care micile oraşe nu le au. Oricum ar fi, provincia începu să murmure contra preşedintelui consiliului şi să strige că e scandalos. Nu era încă o primejdie, dar putea să ajungă.

Pentru moment pericolul nu era nicăieri şi era pretutindeni. Majoritatea rămânea dârză, dar conducătorii politici deveneau pretenţioşi şi morocănoşi. Poate că Hippolyte Cérès nu şi-ar fi sacrificat niciodată interesele de dragul răzbunării. Dar, socotind că putea de acum încolo, fără să-şi compromită situaţia lui, să-i pună beţe în roate lui Paul Visire, se străduia să creeze, cu iscusinţă şi măsură, tot felul de greutăţi şi de primejdii în calea şefului guvernului. Foarte departe de a-şi egala rivalul prin talent, prin ştiinţă şi autoritate, îl depăşea cu mult în iscusinţă şi în uneltiri de culise. Parlamentarii cei mai pricepuţi atribuiau abţinerii lui recentele înfrângeri ale majorităţii. În comisii, dintr-o prefăcută imprudenţă, primea favorabil cererile de credit pe care ştia că preşedintele consiliului

nu le va iscăli. Într-o zi stângăcia lui calculată stârni un brusc şi violent conflict între ministrul de interne şi raportorul bugetului acestui minister. Atunci Cérès se opri, înspăimântat. Ar fi fost primejdios pentru el să răstoarne prea curând guvernul. Ura lui ingenioasă îşi găsi o ieşire pe căi ocolite. Paul Visire avea o verişoară săracă şi uşuratică. Cérès, amintindu-şi la timp de domnişoara aceasta, cu numele Céline Visire, o lansă în vâltoarea vieţii, îi înlesni legături cu nişte bărbaţi şi nişte femei ciudate şi-i făcu rost de aranjamente în diverse localuri. După câtva timp, Céline Visire jucă, din îndemnul lui, în scena din *Ţara viselor*, nişte pantomime unisexuale, primite cu huiduieli. Într-o noapte de vară, execută pe o scenă din Champs Elysées, în faţa unei mulţimi fremătătoare, nişte dansuri obscene, în sunetele unei muzici turbate, care se auzea până în grădinile în care preşedintele republicii dădea o serbare în cinstea unor regi. Numele lui Visire, legat de scandalurile acestea, acoperea zidurile oraşului, umplea ziarele, zbura pe fiţuici cu desene deşănţate, prin cafenele şi baluri, strălucea pe bulevarde cu litere de foc.

Nimeni nu-l făcea pe preşedintele consiliului răspunzător pentru destrăbălarea acestei rubedenii, dar lumea îşi făcea o idee proastă despre familia lui şi prestigiul omului de stat scădea.

Nu peste mult timp avea să tragă o spaimă zdravănă. Într-o zi, în Cameră, din pricina unei simple întrebări, Labillette, ministrul instrucţiei publice şi al cultelor, un om bolnav de ficat, pe care pretenţiile şi intrigile clerului începeau să-l scoată din sărite, ameninţă că va închide paraclisul Sfintei Orberoza şi vorbi fără respect despre fecioara naţională a Pinguiniei. Deputaţii de dreapta se ridicară cu toţii, indignaţi, iar cei de stânga părură că-l susţin, în silă, pe temerarul ministru. Şefilor majorităţii nu le convenea să fie atacat un cult popular, care aducea

țării trei milioane pe an. Cel mai moderat dintre deputații de dreapta, domnul Bigourd, transformă întrebarea în interpelare, punând guvernul în primejdie. Din fericire, Fortuné Lapersonne, ministrul lucrărilor publice, mereu conștient de îndatoririle puterii, știu să dreagă, în lipsa președintelui consiliului, neghiobia și necuviința colegului său de la Culte. Se sui la tribună ca să mărturisească, de la înălțimea ei, respectul guvernului față de cerească ocrotitoare a țării, mângâierea pinguinilor în atâtea nenorociri în care știința nu le putuse aduce nicio ușurare.

Când Paul Visire, în sfârșit smuls din brațele lui Eveline, apăru la Cameră, guvernul fusese salvat. Dar președintele consiliului se văzu obligat să acorde opiniei claselor conducătoare satisfacții însemnate. Propuse parlamentului punerea în lucru a șase cuirasate și recăpătă, astfel, simpatia oțelului. Dădu iar asigurări că renta nu va fi impusă și porunci să fie arestați optsprezece socialiști.

În curând avea să aibă de luptat cu greutăți și mai de temut. Cancelarul imperiului vecin, într-un discurs despre relațiile externe ale suveranului său, strecură, printre expunerile lui ingenioase și unele vederi adânci, o aluzie răutăcioasă la pasiunile amoroase din care se inspira politica unei țări mari. Împunsătura aceasta, primită cu zâmbete de parlamentul imperial, nu putea decât să supere o republică veșnic bănuitoare. Ea trezi ambiția națională, care se năpusti asupra ministrului îndrăgostit. Deputații se folosiră de un pretext frivol ca să-și arate nemulțumirea. În legătură cu o întâmplare ridicolă – venirea soției unui subprefect la Moulin Rouge, ca să danseze –, Camera obligă guvernul să-și asume răspunderea și nu lipsiră decât câteva voturi pentru căderea lui. După mărturisirea generală, Paul Visire nu fusese niciodată atât de slab, atât de molâu, atât de șters ca în ședința aceasta vrednică de plâns.

Paul Visire înțelesese că nu se putea menține decât printr-o lovitură de mare politică și aprobă expediția din

Nigriția, cerută de marea finanță și de marea industrie, expediție care asigura concesionarea de păduri imense unor societăți capitaliste, un împrumut de opt miliarde la instituțiile de credit, grade și decorații pentru ofițerii de pe uscat și de pe mare. Se ivi un pretext: o insultă de răzbunat, o datorie de încasat. Șase cuirasate, paisprezece crucișătoare și optsprezece vase de transport pătrunseră pe gura Fluviului Hipopotamilor. Zadarnic li se împotriviră, la debarcare, șase sute de pirogi. Tunurile amiralului Vivier des Murènes produseră asupra negrilor efectul unui trăsnet. Negrii răspunseră prin salve de săgeți și, cu tot curajul lor fanatic, fură înfrânți. Masele populare fură cuprinse de entuziasm, înflăcărate cum erau de ziarele finanțate de capitaliști. Doar câțiva socialiști protestară împotriva acestei acțiuni barbare, echivoce și primejdioase, dar fură arestați pe loc.

În momentul acela, când guvernul, susținut de bogătași și drag celor simpli, părea de neclintit, numai Hippolyte Cérès, iluminat de ură, vedea pericolul și, contemplându-și rivalul cu o posacă bucurie, murmură printre dinți: „S-a dus pe copcă tâlharul!"

În timp ce țara se îmbăta de glorie și de afaceri, imperiul vecin protesta împotriva ocupării Nigriției de către o putere europeană și protestele acestea, venind la intervale din ce în ce mai scurte, ajungeau tot mai vii. Ziarele republicii tulburate ascundeau orice motiv de îngrijorare. Dar Hippolyte Cérès vedea cum crește amenințarea și, hotărât, în sfârșit, să riște totul ca să nimicească dușmanul, chiar și soarta guvernului, uneltea din umbră. Prin oameni devotați, puse la cale să se scrie și să se strecoare în mai multe ziare neoficiale câteva articole care, părând a exprima chiar gândurile lui Paul Visire, îi atribuiau șefului guvernului intenții războinice.

Stârnind un ecou grozav în străinătate, articolele acestea alarmau totodată opinia publică a unui popor căruia îi erau dragi soldaţii, dar căruia nu-i plăcea războiul. Interpelat în legătură cu politica externă a guvernului, Paul Visire făcu declaraţii liniştitoare şi făgădui să menţină o pace compatibilă cu demnitatea unei mari naţiuni. Crombile, ministrul afacerilor externe, citi şi el o declaraţie cu neputinţă de înţeles, întrucât era redactată în limbaj diplomatic. Guvernul obţinu o puternică majoritate.

Dar zvonurile despre război nu încetară şi, ca să evite o nouă şi periculoasă interpelare, preşedintele consiliului le împărţi deputaţilor optzeci de mii de hectare de pădure în Nigriţia şi porunci să fie arestaţi paisprezece socialişti. Hippolyte Cérès umbla pe săli foarte posomorât şi le destăinuia deputaţilor din grupul său că se străduia să îndrepte consiliul către o politică paşnică şi că încă mai spera să izbutească.

Din zi în zi, zvonurile sinistre creşteau şi pătrundeau în public, semănând nelinişte şi îngrijorare. Începuse să-i fie frică până şi lui Paul Visire. Îl tulburau mai ales tăcerea şi absenţa ministrului afacerilor externe. Crombile nici nu mai venea la consiliu. Sculat la ora cinci dimineaţa, lucra optsprezece ore la birou până cădea istovit în coşul cu hârtii, de unde-l ridicau uşierii, odată cu documentele pe care aveau să le vândă ataşaţilor militari ai imperiului vecin.

Generalul Débonnaire credea că pornirea unei campanii era de neînlăturat şi se pregătea pentru ea. Departe de a se teme de război, îl dorea din toată inima şi îşi încredinţa generoasele lui speranţe baroanei de Bildermann. Dânsa înştiinţă naţiunea vecină, care, după sfatul ei, porni la o mobilizare rapidă.

Fără să vrea, ministrul de finanţe precipită evenimentele. În clipa aceea, valorile erau în scădere la Bursă. Ca să provoace o panică, el răspândi zvonul că războiul era de

neînlăturat. Imperiul vecin, înşelat de manevra aceasta şi neaşteptându-se să-şi vadă teritoriul cotropit, îşi mobiliză trupele în mare grabă. Camera, speriată, răsturnă guvernul Visire cu o enormă majoritate (814 voturi contra 7 şi 28 de abţineri). Era prea târziu. Chiar în ziua acestei căderi, naţiunea vecină şi duşmană îşi rechemă ambasadorul şi pătrunse cu opt milioane de oameni în patria doamnei Cérès. Războiul se întinse peste tot şi întreaga lume fu înecată în valuri de sânge.

APOGEUL CIVILIZAȚIEI PINGUINE

Cam la o jumătate de veac după evenimentele pe care le-am povestit mai sus, doamna Cérès s-a stins din viață, înconjurată de respect și venerație, în vârstă de șaptezeci și nouă de ani, fiind de multă vreme văduvă după omul de stat al cărui nume îl purtase cu vrednicie. Ceremonia înmormântării a avut loc într-o atmosferă de modestie și de reculegere, răposata fiind condusă la groapă de orfanii parohiei și de maicile de la Sfânta Îndurare.

Defuncta își lăsase tot avutul ei societății de binefacere Sfânta Orberoza.

– Vai – a oftat Monnoyer, canonicul de la Sfântul Maël, primind această danie pioasă –, venise vremea ca o mărinimoasă donatoare să se îngrijească de nevoile noastre. Bogătașii și săracii, învățații și neînvățații își întorc fața de la noi. Și, când ne străduim să readucem sufletele rătăcite pe calea cea bună, nu mai izbutim cu nimic, nici cu amenințări, nici cu făgăduințe, nici cu binele, nici cu răul. Clerul Pinguiniei geme în mâhnirea lui. Preoții noștri de țară, nevoiți să se ocupe cu cele mai hâde îndeletniciri ca să poată trăi, trag mâța de coadă și mănâncă doar resturi. În bisericile noastre ruinate, ploaia cerului cade peste credincioși și în timpul sfintelor slujbe se aud pietrele cum

se prăvălesc desprinse din boltă. Clopotnița catedralei se apleacă și are să se prăbușească. Sfânta Orberoza a fost uitată de pinguini, cultul ei a fost desființat, sanctuarul ei – pustiit. Peste racla ei, jefuită de aur și de nestemate, păianjenii își țes pânzele în tăcere.

Auzind aceste văicăreli, Pierre Mille, care, la vârsta de nouăzeci și opt de ani, nu-și pierduse nimic din vlaga intelectuală și morală, îl întrebă pe canonic dacă nu socotește că Sfânta Orberoza va ieși, cândva, din această jignitoare uitare.

– Nu cutez să sper, oftă canonicul Monnoyer.

– Păcat!, răspunse Pierre Mille. Orberoza este o figură încântătoare. Legenda ei e plină de farmec. Mai deunăzi am descoperit, printr-o fericită întâmplare, una dintre cele mai frumoase minuni ale ei, minunea cu Jean Violle. Vrei s-o asculți?

– Cu dragă inimă, domnule Mille.

– Atunci iat-o, așa cum am găsit-o într-un manuscris din secolul al XIV-lea:

„După ce vreme de mulți ani dusese o viață cinstită și neprihănită, Cécile, soția lui Nicolas Gaubert, un giuvaiergiu de pe Pont-au-Change, când a început să îmbătrânească, s-a îndrăgostit de Jean Violle, micul paj al doamnei contese de Maubec, care locuia la Hanul Păunului, pe strada Grevei. Jean Violle nici nu împlinise încă optsprezece ani. Era mărunt de stat și avea un chip drăguț. Neputând să-și înfrângă dragostea, Cécile s-a gândit s-o potolească. L-a atras pe paj în casa ei, l-a copleșit cu tot felul de alintări, i-a dat tot felul de bunătăți și, până la urmă, s-a culcat cu el.

Dar iată că într-o zi, pe când ședeau întinși amândoi în patul giuvaiergiului, meșterul Nicolas s-a întors acasă mai devreme ca de obicei. A găsit zăvorul pus și și-a auzit, prin ușă, soția care suspina: «Inimioara mea! Îngerul meu!

Şoricelul meu!» Bănuind, atunci, că se zăvorâse cu vreun amorez, a început să bată puternic în uşă şi să urle: «Dezmăţato, târfo, stricato, mironosiţo, deschide uşa, să-ţi tai nasul şi urechile!» Văzându-se în primejdie, nevasta giuvaiergiului s-a juruit Sfintei Orberoza şi i-a făgăduit o candelă frumoasă, dacă îi va scoase basma curată, pe ea şi pe micul paj, care murea de frică, gol puşcă, în alcov.

Sfânta i-a împlinit rugămintea, schimbându-l imediat pe Jean Violle în fată. Când văzu asta, Cécile, liniştită, a început să ţipe la bărbatul ei: «O, brută necioplită şi gelos urâcios ce eşti, vorbeşte frumos, dacă vrei să-ţi deschid!» Şi, tot bombănindu-l aşa, a dat fuga la dulap, a scos din el o glugă veche, un corset şi o rochie lungă de culoare fumurie cu care l-a împopoţonat în mare grabă pe pajul metamorfozat. Apoi, când a fost gata, a spus tare: «Catherine, prietena mea, Catherine, pisicuţa mea, du-te şi deschide-i unchiului tău: e mai mult prost decât răutăcios şi n-o să-ţi facă niciun rău.» Băiatul ajuns fată îi dădu ascultare. Intrând în odaie, meşterul Nicolas a văzut o fetişcană pe care n-o cunoştea şi pe buna lui soţie a găsit-o în pat. «Neghiobule – îi spuse ea –, nu te mai mira aşa de ce vezi. Tocmai mă culcasem, din cauza unei dureri de pântece, când a venit la mine Catherine, fata surorii mele, Jeanne de Palaiseau, cu care eram certaţi de cincisprezece ani. Bărbate, sărută-ţi nepoata! Merită!» Giuvaiergiul a sărutat-o pe Violle şi i s-a părut că are pielea dulce. Şi din clipa aceea nu dori nimic mai mult decât să rămână o clipă singur cu ea, ca s-o sărute în voie. De aceea, fără să mai zăbovească, o luă cu el în pivniţă, chipurile ca să-i dea vin şi miez de nucă murat şi, cum ajunse cu ea în pivniţă, începu s-o alinte foarte drăgăstos. Şi nu s-ar fi mulţumit dânsul numai cu atâta lucru, dacă Sfânta Orberoza n-ar fi inspirat-o pe cinstita lui soţie să se ducă după el şi să-l surprindă. L-a găsit ţinându-şi pretinsa nepoată pe genunchi,

i-a zis că e un curvar, l-a luat la palme şi l-a obligat să-i ceară iertare. A doua zi, Violle şi-a reluat forma de mai înainte."

După ce-a ascultat povestirea aceasta, venerabilul canonic Monnoyer i-a mulţumit lui Pierre Mille că i-a povestit-o şi, luându-şi pana, s-a apucat să redacteze pronosticurile cailor câştigători la viitoarele curse. Căci ţinea scriptele unui agent de pariuri.

Pe-atunci, Pinguinia se mândrea cu bogăţia ei. Cei care produceau lucrurile necesare vieţii le duceau dorul, iar la cei care nu le produceau ele se găseau din belşug. „Acestea sunt – cum spunea un membru al Academiei – inevitabile fatalităţi economice." Marele popor pinguin nu mai avea nici datini, nici cultură intelectuală, nici arte. Progresele civilizaţiei se manifestau în Pinguinia printr-o industrie ucigaşă, printr-o speculă infamă şi printr-un lux hidos. Capitala ei căpăta, ca toate marile oraşe de atunci, un caracter cosmopolit şi financiar. În ea domnea mereu o neţărmurită sluţenie. Ţara se bucura de o linişte desăvârşită. Ajunsese la apogeu.

Cartea a opta

VREMURILE VIITOARE

Istoria fără sfârşit

În Grecia, sărăcia e de când lumea la ea acasă; nu tot aşa virtutea, care-i rodul chibzuinţei şi al unei legi neîndurate.

(Herodot, *Ist.* VII, c. II)

Şi n-aţi văzut că dânşii erau îngeri...

(*Liber terribilis*)

Bqsfttfusftpvtusbjuf bmbvvupsjuftspjpfuefitfn fsfvsstbqsjtbxpyfqspdmbnpustgtgpgttbmjffcufmb gsbodptfupvn gtfvefttbpnqbhbovftgjobodjfsftvvj jtqfsfoueftusdrfttftev qbztfuqbs mfnpzfoevofosfhfbdifuffejsjhfoumpqjoujojpo.

Voufnpjoxfsjejrvp

Ne găsim în zorii unei chimii care se va ocupa cu schimbările produse de un corp conţinând o cantitate de energie concentrată, aşa cum n-am mai avut până acum la îndemână.

Sir William Ramsay

I

ŞI CASELE TOT NU LI SE PĂREAU DESTUL DE ÎNALTE...

Casele nu li se păreau nicicând destul de înalte. Le înălţau necontenit, clădind dintre acelea cu câte treizeci–patruzeci de etaje, în care se vrăfuiau unele peste altele birouri, prăvălii, sedii bancare şi de societăţi. Iar în pământ se săpau tot mai adânc pivniţe şi tuneluri.

Cincisprezece milioane de oameni roboteau în acest oraş uriaş, la lumina farurilor care-şi azvârleau vâlvătăile şi ziua şi noaptea. Nicio licărire a cerului nu mai străbătea fumăraia uzinelor, care învăluia oraşul. Dar uneori se mai zărea încă discul roşu al unui soare fără raze lunecând pe bolta neagră, brăzdată de poduri de fier, din care cădea o ploaie veşnică de funingine şi de zgură. Era oraşul cel mai industrial şi cel mai bogat din lume. Organizarea lui părea desăvârşită: nimic din vechile forme aristocratice ori democratice ale societăţii nu mai dăinuia, totul fiind supus intereselor trusturilor. În mediul acesta s-a zămislit ceea ce numesc antropologii *tipul miliardarului.* Miliardarii erau nişte făpturi energice şi firave totodată, cu o mare putere de speculaţie mintală şi în stare de muncă îndelungată la birou, dar cu sensibilitatea zdruncinată de tulburări ereditare, care se înrăutăţeau odată cu vârsta.

Ca toți aristocrații adevărați, ca patricienii Romei republicane ori ca lorzii bătrânei Anglii, oamenii aceștia puternici se făleau cu austeritatea moravurilor lor. Căci bogăția avea și ea schimnicii ei. La adunările trusturilor, se arătau tot felul de mutre spâne, de obraji scofâlciți, de ochi pierduți în gâvanele capului și de frunți zbârcite. Mai uscați la trup, mai palizi, cu buzele mai pârlite și cu privirea mai aprinsă decât a bătrânilor călugări spanioli, miliardarii se închinau, cu o nestinsă înflăcărare, asprelor canoane bancare și industriale. O bună parte dintre ei, neîngăduindu-și nicio bucurie, nicio plăcere, nicio tihnă, își mistuiau viața amărâtă în câte o chilie fără aer și fără lumină, mobilată doar cu aparate electrice. Se ospătau cu ouă și cu lapte și dormeau în paturi de campanie. Neavând altceva de făcut decât să apese pe un buton de nichel, tot adunând averi pe care nici nu le vedeau la chip, misticii aceștia dobândiseră posibilitatea deșartă de a-și împlini dorințe pe care probabil n-aveau să le încerce niciodată.

Cultul bogăției a avut, și el, mucenicii lui. Unul dintre miliardarii aceștia, vestitul Samuel Box, a preferat să moară decât să renunțe la cea mai neînsemnată fărâmă din avuția lui. Un lucrător al său, victima unui accident de muncă, văzând că nu i se plătește nicio despăgubire, încercă să-și găsească dreptate pe calea judecății. Dar, în culmea disperării, scârbit de atâtea stavile procedurale de nebiruit și ajuns la sapă de lemn, izbuti, prin viclenie și îndrăzneală, să-i pună patronului pistolul în piept, amenințându-l că-i va zbura creierii dacă nu-i dă niciun ajutor. Samuel Box nu i-a dat nimic, preferând să fie ucis așa, de dragul unui principiu.

Pilda e urmată, când vine de sus. Cei cu capitaluri mici (firește, cea mai mare parte) maimuțăreau ideile și apucăturile miliardarilor, doar-doar i-o confunda careva cu

dânşii. Toate patimile care dăunează sporirii sau păstrării avuţiilor erau socotite lucruri de ocară. Moliciunea, trândăvia, gustul pentru cercetări dezinteresate, cultul artelor şi, mai presus de toate, risipa erau înfierate fără cruţare. Milostenia era osândită ca o slăbiciune primejdioasă. Pe când orice înclinaţie spre voluptate stârnea dezaprobarea publică, violenţa unei pofte potolite cu brutalitate era trecută cu vederea, violenţa părând, cu drept cuvânt, mai puţin dăunătoare moravurilor, fiind o manifestare a uneia dintre formele energiei obşteşti. Statul se bizuia cu străşnicie pe două mari virtuţi publice: respectul pentru cel bogat şi dispreţul pentru cel sărac. Sufletelor firave, pe care le mai tulbura încă suferinţa omenească, nu le mai rămânea altceva de făcut decât să se retragă la adăpostul unei făţărnicii pe care nimeni n-o putea dezaproba, întrucât contribuia la păstrarea ordinii şi la trăinicia aşezămintelor publice.

Aşa încât toţi bogătaşii erau devotaţi societăţii, sau măcar păreau că sunt. Toţi dădeau exemple, chiar dacă nu toţi le urmau. Unii dintre ei simţeau, crâncen, rigorile situaţiei lor, pe care o susţineau, totuşi, din mândrie sau din datorie. Câţiva încercau, în taină, să scape câteva clipe, pe căi lăuntrice. Unul dintre ei, Edouard Martin, preşedintele trustului fierului, se îmbrăca uneori în zdrenţe de cerşetor şi se ducea să-şi cerşească pâinea cea de toate zilele, îndurând jignirile trecătorilor. Într-o bună zi, când se milogea pe un pod, s-a luat la harţă cu un adevărat cerşetor şi, cuprins de furie din cauza concurenţei, l-a sugrumat.

Cum îşi puneau toată deşteptăciunea în afaceri, miliardarii nu umblau după desfătări spirituale. Teatrul, odinioară nespus de înfloritor la ei, se reducea acum la pantomime şi la dansuri comice. Piesele cu femei fuseseră şi ele părăsite. Gustul pentru forme frumoase şi toalete

strălucitoare se pierduse cu timpul. Preferau tumbele măscăricilor şi muzica negrilor şi nu se mai înflăcărau decât dacă vedeau diamantele perindându-se pe scenă la gâtul figurantelor, ori drugii de aur purtaţi în triumf.

Doamnele bogate erau silite şi ele, ca şi bărbaţii, să ducă o viaţă respectabilă. Potrivit unei năzuinţe comune tuturor civilizaţiilor, opinia publică le ridica la rangul de simbol. Prin fastul lor auster, ele trebuiau să înfăţişeze deopotrivă măreţia şi intangibilitatea averii. Vechile datini de curtenie fuseseră reformate, iar locul îndrăgostiţilor salonarzi de altădată fusese luat, în taină, de către cine ştie ce maseur vânjos ori cine ştie ce valet. Cu toate acestea, scandalurile erau rare: câte o călătorie în străinătate le ascundea mai pe toate şi domniţele trusturilor rămâneau şi mai departe ţinta preţuirii generale.

Bogătaşii formau doar o mică minoritate; dar colaboratorii acestora, care erau alcătuiţi din tot poporul, fuseseră câştigaţi de partea lor sau le erau cu totul subjugaţi. Ei se împărţeau în două clase: slujbaşii comerciali şi bancari şi lucrătorii din uzine. Cei dintâi munceau nespus de mult şi primeau lefuri mari. Unii dintre ei izbuteau să înjghebeze şi ei întreprinderi. Sporirea statornică a avuţiei publice şi nestatornicia averilor particulare le îngăduiau celor mai deştepţi sau mai cutezători să-nutrească orice speranţă. În noianul de slujbaşi, de ingineri sau de contabili, ai fi putut descoperi, fără doar şi poate, un anumit număr de nemulţumiţi şi de arţăgoşi, dar societatea aceasta atât de puternică îşi pusese pecetea disciplinei ei riguroase până şi asupra cugetelor adversarilor. Chiar şi anarhiştii se arătau harnici şi punctuali.

Iar lucrătorii care munceau în uzinele din preajma oraşului se găseau într-o stare de adâncă decădere fizică şi morală. Ei întruchipau de minune tipul săracului schiţat

de antropologie. Cu toate că dezvoltarea unor mușchi (datorată specializării muncii) te-ar fi putut înșela în privința forței lor, lucrătorii prezentau semne sigure de istovire maladivă. Scunzi, cu capul mic, cu pieptul îngust, se mai deosebeau de clasele înstărite printr-o sumedenie de anomalii fiziologice și mai ales prin frecventa lipsă de simetrie a capului sau a membrelor. Erau hărăziți cu toții unei degenerări treptate și necontenite, căci din cei mai vânjoși dintre ei statul făurea soldați, a căror sănătate nu rezista de altfel prea mult în fața bordelurilor și a cârciumilor aciuate în jurul cazărmilor. Proletarii se arătau din ce în ce mai săraci cu duhul. Continua slăbire a facultăților lor intelectuale nu se datora numai felului de viață, ci provenea și dintr-o cernere sistematică, făcută de patroni. Temându-se de muncitorii cu mintea prea sprintenă, ca fiind mai în stare să formuleze revendicări legitime, patronii se străduiau să-i înlăture pe toate căile cu putință și angajau mai cu dragă inimă lucrători nepricepuți și mărginiți, incapabili să-și apere drepturile, dar îndeajuns de dezghețați ca să-și facă munca, pe care mașinile perfecționate le-o ușurau nespus de mult.

De aceea, proletarii nu știau ce să încerce pentru îmbunătățirea sorții lor. Abia reușeau să-și păstreze prin greve plafonul salariilor. Chiar și mijlocul acesta începuse să le cam scape din mână. Producția anarhică, inerentă regimului capitalist, pricinuia un șomaj atât de întins, încât, în mai multe ramuri ale industriei, de îndată ce se declara greva, șomerii luau locul greviștilor. În sfârșit, acești producători vrednici de plâns rămâneau cufundați într-un fel de tânjire mohorâtă, pe care nimic n-o mai însenina și pe care nimic n-o tulbura. Pentru orânduirea socială, ei erau niște unelte trebuitoare și bine adaptate.

Pe scurt, această orânduire socială părea cea mai temeinică din câte se văzuseră până atunci, cel puțin în omenire, căci orânduirea albinelor și a furnicilor nu suferă asemuire în privința statorniciei. Nimic nu te lăsa să prevezi prăbușirea unui regim întemeiat pe ceea ce este mai înrădăcinat în firea omenească: îngâmfarea și lăcomia. Cu toate acestea, unii observatori pricepuți deslușiră mai multe temeiuri de îngrijorare. Cele mai sigure, deși cele mai puțin vădite, erau de natură economică și constau dintr-o supraproducție mereu crescând, care atrăgea după ea un greu și îndelungat șomaj. Industriașii, ce e drept, îi recunoșteau folosul în spargerea unității muncitorești, punându-i în cumpănă pe lucrători cu cei fără lucru. Un fel de primejdie și mai vădită rezulta din starea sufletească a întregii populații aproape. „Sănătatea săracilor este cum este, spuneau igieniștii; dar sănătatea bogătașilor lasă de dorit." Cauzele nu erau greu de aflat. Oxigenul trebuitor vieții lipsea din oraș, unde oamenii respirau un aer artificial. Trusturile alimentare, săvârșind cele mai îndrăznețe sinteze chimice, produceau vinuri, carne, lapte, fructe și legume sintetice. Regimul alimentar pe care-l impuneau ele pricinuia tulburări în stomacurile și în capetele oamenilor. Miliardarii erau chei la optsprezece ani. Unii dădeau în vileag, uneori, o primejdioasă șubrezenie mintală: bolnavi, neliniștiți, plăteau grămezi întregi de bani pentru leacuri băbești și adesea vedeai înflorind ca prin farmec faima doftoricească sau teologică a vreunui ticălos de băieș, ajuns terapeut sau proroc. Numărul smintiților sporea necontenit. Sinuciderile se înmulțeau și ele în lumea bogătașilor și multe erau însoțite de împrejurări groaznice și ciudate, mărturii ale unei nemaipomenite pervertiri a minții și a sensibilității.

Un alt simptom sinistru izbea năprasnic cugetul omenirii de rând. Catastrofa, devenită de la o vreme periodică, după soroace precise, intra în cadrul prevederilor şi căpăta, în statistici, un loc din ce în ce mai mare. Zilnic, maşinile infernale explodau, casele săreau în aer, trenurile ticsite cu mărfuri răzbeau pe străzi, dărâmând clădiri întregi şi strivind sute de trecători, iar pe pământul răscolit zdrobeau două, trei etaje cu atelierele lor şi docurile în care lucrau nenumărate echipe.

II

ÎN PARTEA DE SUD-VEST A ORAŞULUI...

În partea de sud-vest a oraşului, pe o înălţime ce-şi păstrase vechiul nume de Fortul Saint-Michel, se afla o grădină publică plină de copaci bătrâni, care tot îşi mai întindeau peste pajişti braţele lor istovite. Pe clinul dinspre miazănoapte, nişte ingineri peisagişti construiseră o cascadă, mai multe peşteri, un torent, un lac şi câteva ostroave. Din această parte cuprindeai cu privirea tot oraşul, cu străzile, cu bulevardele, cu pieţele, cu noianul de acoperişuri şi de turle, cu căile lui aeriene, cu gloatele lui învăluite în tăcere, parcă vrăjite de depărtare. Grădina asta era locul cel mai sănătos al capitalei. Aici, unde fumul nu întuneca seninul cerului, erau aduşi copiii să se joace. Vara, câţiva slujbaşi din birourile şi laboratoarele vecine se odihneau acolo după masa de prânz, fără să tulbure paşnica sihăstrie.

Aşa, bunăoară, într-o zi de iunie, o telegrafistă, Caroline Meslier, se aşează pe o bancă, la marginea terasei dinspre nord. Ca să-şi poată odihni privirile cu verdele ierbii, stătea cu spatele către oraş. Oacheşă, cu priviri aprinse, voinică şi domoală, Caroline părea să aibă între douăzeci şi cinci şi douăzeci şi opt de ani. Îndată Georges Clair, un funcţionar de la trustul electricităţii, se aşează lângă ea. Blond, subţirel, mlădiu, avea trăsături de o gingăşie femeiască. Nu era mai

în vârstă decât ea şi părea chiar ceva mai tânăr. Cum se întâlneau aproape zi de zi în acelaşi loc, începură să se împrietenească şi le făcea plăcere să stea de vorbă împreună. Cu toate acestea, taifasul lor n-avea nimic duios, drăgăstos sau intim. Caroline, deşi i se întâmplase mai înainte să se căiască de încrederea ei în oameni, poate că şi-ar fi deschis mai lesne inima, dar Georges Clair se arăta mereu nespus de rezervat, atât în cuvintele, cât şi în purtarea lui: nu abătea o clipă discuţia de la făgaşul ei pur intelectual, păstrând-o pe tărâmul ideilor generale. De altfel, în toate problemele îşi rostea părerile cu libertatea cea mai nestăvilită.

Şi vorbea cu dragă inimă despre organizarea societăţii şi despre condiţiile de muncă.

– Bogăţia – spunea dânsul – este unul dintre mijloacele unei vieţi fericite. Mulţi şi-au făcut din ea singurul ţel al vieţii lor.

Starea asta de lucruri le părea amândurora ceva monstruos. Se întorceau mereu la firul unor discuţii ştiinţifice care le erau familiare.

În ziua aceea, făcură unele observaţii cu privire la evoluţia chimiei.

– Din clipa în care s-a văzut radiul transformându-se în heliu, nimeni n-a mai susţinut imutabilitatea corpurilor simple. Aşa au fost curmate aceste legi învechite ale raporturilor simple şi ale conservării materiei.

– Totuşi – spunea Caroline –, există legi chimice.

Căci, fiind femeie, simţea nevoia să creadă.

El reluă, cu nepăsare:

– Acum, când se poate procura radiul în cantitate suficientă, ştiinţa e în stăpânirea unor mijloace de analiză fără seamăn. De pe acum putem întrezări, în ceea ce numim „corpurile simple", compuşi de-o bogăţie din cale-afară de mare şi descoperim în materie energii care par să crească în proporţie cu însăşi micimea ei.

În timp ce stăteau de vorbă, le aruncau păsărilor firimituri de pâine. Copiii se jucau în preajma lor.

Trecând de la una la alta, Clair spuse:

– În perioada cuaternară, pe dealul ăsta trăiau cai sălbatici. Anul trecut, cu prilejul săpăturilor făcute pentru instalarea unor conducte de apă, s-a descoperit un strat gros de oseminte de hemioni[1].

Caroline era dornică să ştie dacă îşi făcuse şi omul apariţia în acea epocă îndepărtată.

El îi răspunse că omul s-a îndeletnicit mai întâi cu vânătoarea hemionilor, mai înainte de a fi încercat să-i îmblânzească.

– Omul – adăugă el – a fost, la început, vânător. Apoi a ajuns păstor, agricultor, industriaş... Şi aceste felurite civilizaţii au venit unele după altele în răstimpuri atât de uriaşe, încât mintea noastră nu şi le poate închipui.

Scoase ceasul.

Caroline îl întrebă dacă era ora de reîntoarcere la birou.

El îi răspunse că nu, fiind abia douăsprezece şi jumătate.

O fetiţă făcea turtiţe de nisip la picioarele băncii lor. Un băieţel de şapte-opt ani trecu pe lângă ei, zburdând. În timp ce mama lui cosea pe o bancă vecină, el se juca singur de-a calul scăpat din frâu şi, cu puterea de închipuire de care sunt în stare copiii, se contopea, totodată, cu calul, cu cei care căutau să-l prindă şi cu cei care o rupseseră la fugă din calea lui, înspăimântaţi. Alerga, frământându-se şi strigând: „Ho, ho, puneţi mâna pe el! Calul ăsta e zdravăn. A scăpat din frâu!"

Caroline îi puse o întrebare:

– Credeţi că oamenii erau fericiţi pe vremuri?

Tovarăşul ei răspunse:

– Aveau mai puţin de suferit când erau mai tineri. Făceau şi ei ca băieţelul ăsta: se jucau. Se jucau de-a artele,

[1] O specie de animale înrudite cu măgarul.

de-a virtuțile, de-a viciile, de-a vitejia, de-a credințele, de-a plăcerile. Îşi aveau şi ei iluziile lor care-i distrau. Făceau tărăboi şi se distrau. Dar acum...

Se opri şi privi iar la ceas.

Copilul care alerga se împiedică de găleata fetiței şi căzu cât era de lung, pe pietriş. Rămase o clipă aşa, întins, neclintit, apoi se ridică în mâini. Fruntea i se umflă, gura i se schimonosi şi deodată izbucni în suspine. Mama lui dădu fuga, dar Caroline îl şi ridicase de jos şi-i ştergea ochii şi gura cu batista. Copilul suspina mereu. Clair îl luă în brațe.

– Ei, haide, mititelule, nu mai plânge! Am să-ți spun o poveste.

„Un pescar, care îşi aruncase năvodul în mare, se pomeni că pescuise o ulcică de aramă bine închisă. O deschise cu cuțitul. Din ea ieşi un fuior de fum care se ridică până la nori şi fumul ăsta, tot îngroşându-se, dădu naştere unui uriaş. Şi uriaşul strănută atât de năprasnic, încât lumea întreagă fu prefăcută în pulbere..."

Clair se opri, chicoti puțin şi deodată îi dădu mamei copilul. Apoi scoase iar ceasul şi, îngenunchind pe scândurile băncii, cu coatele rezemate pe spătar, privi către oraş.

Cât vedeai cu ochii, casele se întindeau, puzderie, în mărunta lor enormitate.

Caroline îşi îndreptă şi ea privirile în aceeaşi direcție.

– Ce vreme minunată!, spuse ea. Soarele străluceşte şi preface în aur pâcla orizontului. Ce e mai neplăcut în civilizația noastră e că suntem lipsiți de lumina zilei.

El nu-i răspunse. Privirea lui rămăsese ațintită într-un punct al oraşului.

După câteva clipe de tăcere, văzură amândoi, la o depărtare de vreo trei kilometri, dincolo de râu, în cartierul cel mai bogat, răbufnind un fel de pâclă infernală. După o clipă, explozia se auzi până la ei, în vreme ce fumul, ca un copac uriaş, se ridica spre limpezimea cerului. Încetul cu încetul,

văzduhul se umplu de zumzet aproape nedesluşit, alcătuit din strigătele a mii de oameni. Alte ţipete izbucniră în preajma lor, din grădină.

– Ce-a sărit în aer?

Toţi erau înmărmuriţi. Căci, deşi catastrofele erau destul de dese, nu mai văzuseră niciodată o explozie atât de năprasnică şi fiecare îşi dădea seama că este vorba de un prăpăd înspăimântător.

Care mai de care căuta să precizeze locul catastrofei. Se înşirau nume de cartiere, de străzi şi de felurite clădiri, de cluburi, de teatre, de magazine. Informaţiile topografice începeau să se precizeze, să se fixeze.

– A sărit în aer trustul oţelului!

Clair îşi puse ceasul în buzunar.

Caroline îl privea cu atenţie încordată şi ochii i se umpleau de uimire.

În sfârşit, îi şopti la ureche:

– Staţi! Vă aşteptaţi? Nu cumva dumneavoastră aţi...

El răspunse, foarte calm:

– Oraşul ăsta trebuie să piară.

Ea reluă, cu o blândeţe visătoare:

– Şi eu tot aşa cred.

Şi fiecare se întoarse liniştit la munca lui.

III

DIN ZIUA ACEEA ATENTATELE...

Din ziua aceea, atentatele anarhiste se ţinură lanţ o săptămână întreagă, făcând o mulţime de victime, mai toate din rândul claselor sărace. Crimele acestea stârniră indignarea publică, mai ales printre oamenii de serviciu, printre ospătari, printre micii funcţionari şi în rândurile micii negustorimi pe care o mai îngăduiau trusturile. În cartierele foarte populate, femeile cereau pentru dinamitatori schingiuiri nemaipomenite până atunci. (Erau numiţi aşa cu un cuvânt vechi, care nu li se potrivea, căci, pentru chimiştii aceştia necunoscuţi, dinamita era un explozibil nevinovat, bun doar pentru distrugerea muşuroaielor de furnici, şi ei socoteau ca un joc copilăresc provocarea exploziei nitroglicerinei cu ajutorul unei capse cu fulminat de mercur.) Afacerile încetară brusc şi cei mai bogaţi se simţiră loviţi cei dintâi. Începuseră să spună că se vor socoti ei singuri cu anarhiştii. Totuşi, muncitorii din uzine rămâneau potrivnici sau nepăsători, când era vorba de acte de violenţă. Ameninţaţi, ca urmare a încetării ritmului afacerilor, cu un şomaj apropiat, sau chiar cu un *lock-out*[1] extins în toate atelierele, avură de furcă, firește,

[1] Închidere (engleză).

cu federația sindicatelor, care propunea greva generală ca fiind mijlocul cel mai potrivit de a-i constrânge pe patroni și ajutorul cel mai rodnic dat revoluționarilor. Dar toate organizațiile meșteșugărești, cu excepția aurarilor, nu voiră să înceteze lucrul.

Poliția făcu numeroase arestări. Trupe aduse din toate unghiurile confederației naționale păzeau clădirile trusturilor, palatele miliardarilor, edificiile publice, băncile și marile magazine. Trecură două săptămâni fără nicio explozie. Mulți conchiseră de aici că dinamitatorii, o mână de oameni, după cât se părea, poate și mai puțini, fuseseră uciși sau arestați cu toții, ori stăteau ascunși ori, în sfârșit, își luaseră tălpășița. Oamenilor le mai veni inima la loc, mai ales sărăcimii. Două sau trei sute de mii de soldați, aduși în cartierele cu populație numeroasă, contribuiră la înviorarea comerțului. Lumea striga: „Trăiască armata!"

Bogătașii, care se alarmaseră mai cu zăbavă, se linișteau acum mai încet. Dar, la Bursă, grupul părtașilor urcării acțiunilor începu să răspândească numai zvonuri liniștitoare și, printr-o sforțare viguroasă, contribui la oprirea scăderilor. Afacerile mergeau iarăși strună. Ziarele de mare tiraj sprijineau mișcarea, arătând, cu patriotică elocință, cum invulnerabilul capital își bătea joc de asalturile câtorva criminali ticăloși și cum avutul public își continuă seninul lui urcuș, în ciuda atâtor amenințări deșarte. Erau și sinceri și trăgeau și foloase din tărășenia asta. Atentatele fură uitate sau chiar tăgăduite. Duminica, la curse, tribunele se împodobeau cu femei încărcate de perle și de diamante. S-a constatat cu bucurie că marii capitaliștii nu suferiseră nimic. La apariția lor la locul unde erau cântăriți jocheii, miliardarii fură aclamați.

A doua zi, Gara de Sud, trustul petrolului și minunata biserică înălțată pe cheltuiala lui Thomas Morcellet săriră în aer. Arseră treizeci de case. În docuri, se declară un

început de incendiu. Pompierii dădură dovadă de un devotament şi de un curaj vrednice de toată admiraţia. Îşi mânuiau scările lungi de fier cu o precizie de automate şi se urcau până la al treizecilea etaj al clădirilor, ca să smulgă oamenii din flăcări. Ostaşii asigurară cu râvnă serviciul de ordine şi primiră o raţie dublă de cafea. Dar aceste noi catastrofe dezlănţuiră panica. Milioane de inşi, care voiau să plece numaidecât, luându-şi banii cu ei, se îmbulzeau în marile întreprinderi de credit care, după ce plătiseră trei zile în şir, traseră obloanele ghişeelor, în vacarmul mulţimii furioase. Puhoiul fugarilor încărcaţi cu bagaje asedia gările şi lua trenurile cu asalt. Alţii, care nu ştiau cum să se refugieze mai repede prin pivniţe, cu provizii de merinde, se năpusteau asupra magazinelor alimentare, păzite de soldaţi cu baioneta la armă. Forţa publică a dat dovadă de energie. S-a procedat la noi arestări. Mii de mandate au fost lansate împotriva suspecţilor.

În cursul celor trei săptămâni care urmară, nu se mai produse nicio catastrofă. Umbla zvonul că s-ar fi găsit bombe în sala Operei, în pivniţele primăriei şi lângă o coloană din clădirea Bursei. Dar se constată îndată că era vorba de cutii de conserve, aşezate acolo de cine ştie ce glumeţi de prost-gust sau de niscaiva nebuni. Unul dintre inculpaţi, interogat de judecătorul de instrucţie, se declară autorul principal al exploziilor care – spunea el – îi costaseră viaţa pe toţi complicii lui. Mărturisirile acestea, publicate de ziare, contribuiră la liniştirea opiniei publice. Numai către sfârşitul anchetei îşi dădură magistraţii seama că se aflau în faţa unui simulant absolut străin de orice atentat.

Experţii numiţi de tribunale nu descoperiră nicio rămăşiţă care să le îngăduie reconstituirea maşinăriei folosite la distrugeri. După presupunerile lor, noul exploziv n-ar fi fost străin de gazul pe care-l produce radiul. Ei bănuiau că nişte unde electrice, produse de un oscilator de un tip

special, se propagau prin spațiu și pricinuiau detonarea. Dar nici cei mai iscusiți chimiști nu puteau să spună nimic precis și sigur. În sfârșit, trecând, într-o bună zi, prin fața Hotelului Mayer, doi agenți de poliție găsiră pe trotuar, lângă o gură de aerisire, un ou de metal alb, prevăzut la unul din capete cu o capsulă. Îl ridicară cu băgare de seamă și, din ordinul șefului lor, îl duseră la laboratorul municipal. Abia se adunaseră experții să-l cerceteze, când oul explodă, distrugând amfiteatrul și cupola. Pieriră toți experții și, odată cu ei, generalul de artilerie Collin și renumitul profesor Tigre.

Societatea capitalistă nu se dădu bătută din pricina acestui nou dezastru. Marile instituții de credit își deschiseră iar ghișeele, anunțând că vor face plățile parte în aur, parte în bonuri de stat. În ciuda totalei stagnări a tranzacțiilor, bursa valorilor și bursa mărfurilor hotărâră să nu-și întrerupă activitatea.

Între timp se încheiaseră cercetările cabinetului de instrucție în legătură cu primii acuzați. Poate că, în alte împrejurări, dovezile adunate împotriva lor n-ar fi părut suficiente. Dar zelul magistraților și indignarea opiniei publice le țineau locul. În ajunul zilei sorocite pentru dezbateri, sări în aer Palatul Justiției, omorând opt sute de persoane, printre care un mare număr de judecători și de avocați. Mulțimea furioasă dădu buzna în temnițe și-i linșă pe toți deținuții. Unitatea militară trimisă pentru restabilirea ordinii fu primită cu pietre și cu împușcături. Mai mulți ofițeri fură smulși din șa și călcați în picioare. Soldații deschiseră focul, făcând numeroase victime. Forța publică izbuti să restabilească liniștea. A doua zi, sări în aer Palatul Băncii.

Din clipa aceea, se petrecură lucruri nemaipomenite. Muncitorii din uzine, care refuzaseră să intre în grevă, se năpusteau în cete asupra orașului și dădeau foc caselor.

Regimente întregi de ostaşi, conduşi de ofiţerii lor, îngroşară rândurile incendiatorilor, străbătură oraşul alături de ei, cântând imnuri revoluţionare, şi porniră să aducă din docuri tone întregi de petrol, ca să înteţească pârjolul. Exploziile nu mai conteneau. Într-o bună dimineaţă, o matahală de copac, năluca unui palmier înalt de trei kilometri, se înălţă în locul uriaşului Palat al Telegrafelor, care fu nimicit într-o clipită.

În timp ce jumătate din oraş ardea în vâlvătăi, în cealaltă jumătate viaţa îşi urma făgaşul ei obişnuit. Dimineaţa se auzeau bidoanele zăngănind în cotigile lăptarului. Pe o şosea pustie, un bătrân cantonier şedea lângă un zid cu sticla între picioare şi înfuleca alene dumicaţi de pâine cu un pic de tocană. Preşedinţii trusturilor rămăseseră mai toţi la posturile lor. Unii îşi făcură datoria cu o simplitate eroică. Raphael Box, fiul miliardarului martir, sări în aer în timp ce prezida adunarea generală a trustului zahărului. I se făcură funeraliile măreţe. În şase rânduri, cortegiul funebru fu nevoit să se urce peste mormanele de dărâmături sau să treacă pe podeţe de scânduri ridicate deasupra şoselelor năruite.

Ajutoarele obişnuite ale bogătaşilor, procuratorii, salariaţii, samsarii, agenţii, le păstrară o credinţă neclintită. La scadenţe, încasatorii băncilor sinistrate, scăpaţi cu viaţă, porneau să-şi încaseze poliţele pe străzi cu hârtoape şi în clădiri fumegânde. De dragul încasărilor, mulţi dintre ei au pierit în flăcări.

Cu toate acestea, nu-şi mai făcea nimeni iluzii: duşmanul nevăzut era stăpân pe oraş. Acum vacarmul exploziilor devenea necontenit, anevoie de desluşit ca tăcerea, ceea ce-i sporea şi mai mult grozăvia. Instalaţiile pentru iluminat fiind distruse, oraşul rămânea cufundat în beznă toată noaptea. Din pricina aceasta, se săvârşeau atacuri de o monstruozitate nemaiauzită. Numai cartierele cu o populaţie

numeroasă, mai puțin puse la încercare, se mai apărau. Echipele de voluntari pentru păstrarea ordinii patrulau încoace și încolo, împușcându-i pe tâlhari. Mai la orice colț de stradă te împiedicai de câte un trup prăbușit într-o băltoacă de sânge, cu genunchii îndoiți sub el, cu mâinile legate la spate, cu o batistă la ochi și cu o tăbliță pe piept.

Curățarea dărâmăturilor și îngroparea morților erau cu neputință. Duhoarea pe care o răspândeau hoiturile ajunse în curând insuportabilă. Izbucniră tot felul de molime, care secerau cu nemiluita, iar pe cei scăpați cu viață îi lăsau prăpădiți și îndobitociți. Foametea măturâ și ea tot ce mai rămăsese. După o sută patruzeci și una de zile de la primul atentat, tocmai în noaptea când soseau șase corpuri de armată cu artilerie de câmp și cu artilerie grea, în cartierul cel mai sărac al orașului, singurul care rămăsese în picioare, dar înconjurat acum și el de un brâu de foc și de fum, Caroline și Clair, cocoțați pe acoperișul unei clădiri înalte, se țineau de mână și priveau. Cântece de veselie se auzeau din stradă, unde mulțimea, înnebunită, dănțuia.

– Mâine se va isprăvi cu toate, spuse dânsul. Și va fi mai bine așa.

Fata, despletită, cu chipul luminat de reflexiile pârjolului, contempla cu o pioasă bucurie cercul de jeratic care se tot strângea în jurul lor.

– Va fi mai bine așa!, spuse și ea.

Și, aruncându-se în brațele nimicitorului, îl sărută.

IV

CELELALTE ORAŞE ALE FEDERAŢIEI...

Celelalte oraşe ale federaţiei sufereau şi ele din pricina tulburărilor şi a banditismelor, dar ordinea fu întronată iar. S-au făcut unele reforme în cadrul instituţiilor publice. În moravuri, s-au ivit schimbări mari. Dar, în urma pierderii capitalei, ţara nu şi-a mai regăsit vechea înflorire. Comerţul şi industria începură să lâncezească. Civilizaţia a părăsit meleagurile acestea, care atâta vreme îi fuseseră mai dragi decât toate celelalte. Acum erau sterpe şi insalubre. Ţarinile care hrăniseră atâtea milioane de oameni ajunseseră pustii. Pe dealul Fortului Saint-Michel, caii sălbatici păşteau iarba grasă.

Zilele s-au scurs ca apa fântânilor şi veacurile au picurat, rând pe rând, ca picăturile din vârful stalactitelor. Vânătorii hăituiau urşii pe muncelele care acopereau acum oraşul uitat. Păstorii îşi mânau turmele la păscut. Plugarii porniseră cu plugurile la desţelenirea paraginilor. Grădinarii cultivau salată şi altoiau peri pe terenurile îngrădite de ei. Nu erau bogaţi. Nu cunoşteau artele. Câte o coardă de viţă şi câteva tufe de răsură îmbrăcau pereţii colinelor. Mădularele arse de soare şi le acopereau cu piei de capră. Nevestele se îmbrăcau cu haine făcute din lână toarsă cu mâinile lor. Păstorii de capre înfiripau din argilă mici

figurine cu chipuri de oameni şi de dobitoace ori cântau cântecul fetei care ia calea codrului cu iubitul ei sau cântecul caprelor care pasc, în timp ce brădetul freamătă şi apa şopoteşte. Gospodarul se mânia foc pe cărăbuşii care-i prăpădeau smochinele, chibzuia la nişte capcane care să-i apere orătăniile de vulpile cu cozi stufoase ori îşi cinstea vecinii cu o ulcică de vin, spunându-le:

– Beţi şi voi! Gândacii nu mi-au stricat lăstarii. Când au năpădit ei, viţele se întăriseră.

Apoi, prin noianul vremurilor, satele pline de bogăţii şi ţarinile îmbelşugate cu lanuri au fost prădate şi pustiite de năvălitorii barbari. Ţara şi-a schimbat stăpânii în mai multe rânduri. Cuceritorii şi-au ridicat castele pe dealuri. Culturile s-au înmulţit. Au luat fiinţă mori, fierării, tăbăcării şi ţesătorii. S-au croit drumuri prin codri şi peste mlaştini. Fluviul s-a împânzit de corăbii. Satele s-au schimbat în târguri mari şi, contopindu-se cu timpul, au alcătuit un oraş apărat de şanţuri adânci şi de ziduri înalte. Oraşul, ajungând mai târziu capitala unui mare stat şi nemaiîncăpând între vechile metereze, acum de prisos, le-a prefăcut în parcuri.

Capitala se îmbogăţea şi creştea mereu peste măsură. Dar oamenilor casele tot nu li se păreau destul de înalte. Le înălţau necontenit, clădind unele cu câte treizeci-patruzeci de etaje, în care se vrăfuiau unele peste altele birouri, sedii bancare şi de societăţi. Iar în pământ se săpau tot mai adânc pivniţe şi tuneluri. Şi-n acest oraş uriaş roboteau cincisprezece milioane de oameni.

CUPRINS

Prefața autorului 5

Cartea întâi
ORIGINILE

I. Viața Sfântului Maël 17
II. Chemarea apostolică a Sfântului Maël 19
III. Ispitirea Sfântului Maël 24
IV. Călătoria Sfântului Maël pe oceanul de gheață 28
V. Botezul pinguinilor 31
VI. Un sobor în rai 34
VII. Un sobor în rai (urmare și sfârșit) 42
VIII. Metamorfoza pinguinilor 47

Cartea a doua
TIMPURILE VECHI

I. Primele straie 51
II. Primele straie (urmare și sfârșit) 56
III. Hotărnicirea țarinilor și originea proprietății 57
IV. Prima întrunire a parlamentului din Pinguinia 61
V. Căsătoria lui Kraken cu Orberoza 64

VI. Balaurul din Alca 67
VII. Balaurul din Alca (urmare) 70
VIII. Balaurul din Alca (urmare) 73
IX. Balaurul din Alca (urmare) 76
X. Balaurul din Alca (urmare) 79
XI. Balaurul din Alca (urmare) 83
XII. Balaurul din Alca (urmare) 87
XIII. Balaurul din Alca (urmare şi sfârşit) 90

Cartea a treia
EVUL MEDIU ŞI RENAŞTEREA
I. Brian cel Cucernic şi regina Glamorgana 95
II. Draco cel Mare. Strămutarea moaştelor 99
III. Regina Crucha 103
IV. Literele: Johannes Talpa 107
V. Artele: primitivii picturii pinguine 111
VI. Marbodiu 117
VII. Semne în lună 130

Cartea a patra
TIMPURILE MODERNE
Trinco
I. Roşcovana 135
II. Trinco 140
III. Călătoria doctorului Obnubiliu 144

Cartea a cincea
TIMPURILE MODERNE
Chatillon
I. Cucernicii părinţi Agaric şi Cornemuse 151
II. Prinţul Crucho 159

III. Conciliabulul 163
IV. Vicontesa Olive 168
V. Prinţul de Boscenos 173
VI. Căderea emiralului 179
VII. Încheiere 188

Cartea a şasea
TIMPURILE MODERNE
Scandalul celor optzeci de mii de căpiţe de fân
I. Generalul Greatauk, duce de Skull 195
II. Pyrot 199
III. Contele de Maubec de la Dentdulynx 203
IV. Colomban 207
V. Cucernicii părinţi Agaric şi Cornemuse 211
VI. Cei şapte sute de Pyroţi 216
VII. Bidault-Coquille şi Maniflora. Socialiştii 221
VIII. Procesul Colomban 228
IX. Părintele Douillard 235
X. Consilierul Chaussepied 241
XI. Încheiere 246

Cartea a şaptea
TIMPURILE MODERNE
Doamna Cérès
I. Salonul doamnei Clarence 253
II. Societatea de binefacere Sfânta Orberoza 258
III. Hippolyte Cérès 263
IV. Căsătoria unui om politic 270
V. Guvernul Visire 275

VI. Sofaua favoritei 281
VII. Primele urmări 286
VIII. Noi urmări 290
IX. Ultimele urmări 298

APOGEUL CIVILIZAȚIEI PINGUINE 305

Cartea a opta
VREMURILE VIITOARE
Istoria fără sfârșit

I. Și casele tot nu li se păreau destul de înalte... 311
II. În partea de sud-vest a orașului... 318
III. Din ziua aceea atentatele... 323
IV. Celelalte orașe ale federației... 329

Colecția CARTE DE BUZUNAR

1. John Braine – *Drumul spre înalta societate*
2. D.H. Lawrence – *Amantul doamnei Chatterley*
3. André Gide – *Pivnițele Vaticanului*
4. John Braine – *Viața în înalta societate*
5. André Maurois – *Climate*
6. Ivan Turgheniev – *Părinți și copii*
7. **Anatole France – *Insula pinguinilor***

vor apărea:

8. Hervé Bazin – *Vipera sugrumată*
9. Honoré de Balzac – *Moș Goriot*
10. Maurice Baring – *Leagănul pisicii* (vol. I)

„Viața unui popor nu e decât un șir de nenorociri, de crime și de nebunii, lucru adevărat pentru națiunea pinguină, ca și pentru toate națiunile. Cu excepția aceasta, istoria pinguinilor este vrednică de admirație de la un capăt la altul."

Un misionar creștin ajunge, păcălit de Diavol, pe o insulă acoperită de ghețuri și, având o vedere foarte proastă, îi confundă pe marii pinguini din specia Great Auk (dispărută la jumătatea secolului al XIX-lea) cu niște păgâni ce trebuie creștinați. El botează animalele, iar Dumnezeu, care în mod normal le pemite doar oamenilor să fie botezați, rezolvă problema dăruindu-le pinguinilor suflete și transformându-i în ființe omenești. Astfel începe istoria pinguinilor, ce o oglindește, satiric, pe cea a Franței și a Europei Occidentale.

Pinguinii trec prin marile migrații, prin Evul Mediu eroic, prin Renaștere și cunosc o epocă modernă, tehnologică; civilizația lor ultraindustrială e distrusă, până la urmă, de o campanie teroristă, și totul pornește de la capăt. *Insula pinguinilor* e o critică a naturii umane; morala, obiceiurile și legile omenești sunt obiectul satirei lui Anatole France.

Cele mai citite cărți, de la clasici la contemporani.
Colecția ***Carte de Buzunar*** *– un refugiu în lectură, oricând, oriunde, între două destinații, la un ceai sau în autobuz.*

JURNALUL NAȚIONAL

Cartea veche

5 9.
5 00

Află mai mult pe:
www.jurnalul.ro
ISBN 978-973-669-987-0